BOGDAN STIHI

VETRELE FUMEGĂ ÎN AMURG

roman

EDITURA MILITARĂ

BOGDAN STIHI

VETRELE FUMEGĂ ÎN AMURG

BOGDAN STIHI

VETRELE FUMEGĂ ÎN AMURG

— roman —

Editura Militară, Bucureşti, 1986

Tatianei...

Cartea întîi

În ultimele zile fusese arşită mare. Dimineaţa însă se stîrnise vîntul, iar acrul se răcise peste măsură pentru acest timp al verii cînd constelaţia Sirius răsărea şi apunea odată cu soarele.

Ceţurile pluteau pe deasupra apelor, în vălătuci, asemenea fuioarelor de cînepă pe care femeile le torceau sporovăind la umbră. Vîntul urca o dată cu ele în lungul apei, încreţindu-i faţa cu valuri mărunte, ca nişte guri de ştiucă gata să muşte. Apele băteau ţărmul mocirlos presărat cu uscături şi cioate, santinele tuciurii, înşirate dezolant în lungul malului. Sălciile bătrîne, cu tulpini răsucite, păstrau pe trupurile inundate de muşchi şi licheni inele alburii, semne pînă unde se ridicaseră apele Danubiului venite puhoi, ca o năvălire barbară.

Ceţurile care se trăgeau peste faţa lumii aminteau mai mult de toamnă decît de anotimpul cel adevărat, al rodirii grîului şi al meiului, cu care erau semănate cîmpurile de dincolo de zăvoaiele de răchită, pline de smîrcuri cu miros greu de ape stătute, cu pecingini de rogoz ţepos. Muştele verzi, metalice, în stoluri compacte, zumzăiau roind continuu în căutarea spurcăciunilor aduse la mal de ape, pentru a le împăna cu larve, spre canonul oamenilor şi al vitelor. Iadul cu chinurile şi muncile lui era aici, pe pămînt ; chiar în aceste locuri minunate prin

rodnicia solului și bogăția în vînat a bălților, dar amarnice prin desele vîituri ce se năpusteau de mai multe ori în cursul unui an, măturînd totul în calea lor, prin norii de muște și țînțari ce otrăveau sîngele și chinuiau sufletul, cît și prin vecinii care, dincolo de Danubiu, făcuseră zeci de ani în șir să nu fie cunoscut cuvîntul pace. Pîrjolul trecuse și pe aici ; dania de sînge fusese luată, morții se rînduiseră în cimitirul din deal, iar timpul lucra la pînza uitării.

Dintr-o dată fuioarele de ceață albe se sparseră lăsînd lumina soarelui să se reverse peste ape cu pulberi de aur, pierzîndu-se jucăușe printre sălciile care mai păstrau în ele o boare cenușie. Un rățoi cu pieptul arămiu, guler alb și chivără verde-albăstruie plutea în poteca soarelui culcat peste apă, scuturîndu-se frenetic și zbătîndu-și coada inelată. Aripile bătură cu putere aerul răspîndind o ploaie de stropi ce ridicară în jur un tremurător curcubeu. Ceva sperie pasărea care măcăi răgușit și bătînd cu putere din aripi se ridică cu șuierat metalic în văzduhul cretos. Ocoli locul, rotindu-se de cîteva ori, ca apoi să zboare către grindurile de dincolo.

Omul intră în apă pe aceeași potecă de soare.

Undele Danubiului îi cuprindeau din ce în ce mai mult trupul vînjos, mîngîindu-i pielea albă și răcorindu-i mușchii obosiți. Rămase o clipă cufundat în apă, cu ochii închiși pentru a nu tulbura clipa aceea de echilibru, apoi, scuturîndu-se ca de un fior, se întoarse pe mal. Îmbrăcă tunica peste trupul încă ud ; veșmîntul se lipi de el ca o îmbrățișare.

Mergea cu pas sigur, urcînd malul drept ce înalță spre cer căpățîni uriașe de stîncă albă, cretoasă, șlefuită de vînturi. Locul se numea „La pietrele albe" ; multe mile în jur nu se mai zărea nici o altă ridicătură, ci doar aici lîngă Capidava, mai bine spus lîngă zidul cetății, fiindcă pînă la zid nu era decît un zbor de săgeată. Răchitișul se termina ; începeau grădinile și ogoarele localnicilor. Omul se așeză să se încalțe ; nu se cădea unui comandant de cetate să apară desculț ; era nedemn, dar și periculos, fiindcă, nu de mult, soldații aruncaseră în partea asta, către apă, o mulțime de colțari perfizi care oricum ar fi

căzut tot rămîneau cu un vîrf în sus, iar rănile provocate de ei se vindecau greu. Colţarii fuseseră aruncaţi de pe ziduri să respingă o ceată gotă ce prădase împrejurimile şi îngrozise populaţia, şi pînă îi alungaseră trecuseră zile de spaimă. De fapt aceştia nu erau decît nişte furi nemernici, care încercaseră să se îndulcească pe spatele localnicilor. Parte din ei fuseseră prinşi şi spînzuraţi, ca exemplu pentru cei care s-ar încumeta să tulbure din nou pacea, care se aşezase de o vreme pe aceste meleaguri, şi înseşi căpeteniile gote erau nemulţumite şi speriate de această comportare nesocotită a războinicilor lor.

Porţile mari ale cetăţii erau închise, dar bărbatul se îndreptă spre portiţa din canatul stîng, care era deschisă, şi intră salutat de străjer.

Se înserase. Umbrele se lungiseră mult cînd Agilius, încins cu *belteusul* lat de piele şi doar cu scurtul pumnal — *clunaculum* — prins la spate, de care nu se despărţea niciodată, plecă să inspecteze locurile de pază în obişnuitul rond de seară, cînd se orînduia siguranţa pe timpul nopţii, pentru a nu fi surprinşi de un atac barbar şi a putea face faţă unui asediu aşa după cum prevedea regulamentul din „Strategicon". Cetatea, cu şanţul de apărare şi cu zidurile groase de piatră, rezistase la multe atacuri de tot felul în cursul celor peste două secole de existenţă. Castrul roman pe locul căruia se înălţa actuala cetate fusese întărit prin ridicarea mai multor turnuri — la colţuri şi în lungul zidurilor — pe platformele cărora erau aşezate maşini de luptă, vechile *canabae* ce se mîndreau cu o existenţă la fel de îndelungată ca şi castrul se risipiseră în lungul văilor formate de pîraiele ce se vărsau în marele fluviu.

În castru nu aveau voie să intre civilii, dar consemnul nu se respecta: militarii care constituiau *cuneusul equitum scutariorum* din cetatea Capidavei îşi aveau pămînturile în preajma cetăţii şi rudele lor veneau de cele mai multe ori să ia masa împreună; de fapt familiile acestora erau primele care în caz de primejdie puteau găsi adăpost înapoia zidurilor groase ale Capidavei. Casele din cetate erau mari, aşezate în rînduri paralele, împărţite pe mici spaţii în care erau cazaţi soldaţii — în

unele erau mai mulţi, în altele doar doi, trei, funcţie de mărirea sau scăderea efectivului garnizoanei. Aveau acoperişuri din olane, doar la cîteva se folosise scîndura de stejar. Mirosul bucatelor se împletea cu acreala fumului, pişcătoare şi iute, caracteristică focului făcut cu lemne ude. Fumul plutea peste aşezare ca o pătură protectoare împotriva norilor de ţînţari şi muşiţe. În faţa majorităţii caselor erau aşezate la uscat uneltele de pescuit ; peştele era hrana principală şi putea fi procurat în tot timpul anului fără greutate ; pe timpul iernii, sărat şi aşezat în butoaie, asigura hrana garnizoanei şi a celor de pe lîngă cetate.

Rondul comandantului continuă ca un ritual printre spaţiile înguste dintre clădirile cazărmilor, însoţit de glume, scheunat de cîini şi strigăte, apoi Agilius se îndreptă către locuinţa sa, *praetorium,* aşezată deasupra încăperilor corpului de gardă din clădirea din faţa comandamentului cetăţii — *principia.*

Îşi făcuse un obicei de cîte ori venea acasă să pună mîna, în semn de omagiu şi de salut, pe piatra rece care constituia marginea din dreapta uşii. În această piatră de calcar alb erau săpate numele, pentru a intra în eternitate şi a fi pildă urmaşilor, celor care înaintea lui comandaseră cetăţuia. Rămăşiţele multora odihneau îngropate în lungul zidului, în stînga porţii de intrare, aşezate în strîmtul spaţiu — *berma* — dintre zid şi şanţul de apărare. Gîndi, la atingerea pietrei reci, că şi numele său va fi trecut, poate, tot pe acest stîlp în continuarea şirului celor care, ca şi el, apăraseră acest *limes* zbuciumat, plin de neprevăzut, de morţi şi de amaruri. Mîna pipăia cioplitura literelor, fără să le privească ; ştia că acum degetele sale odihnesc pe litera înaltă, săpată adînc, ce desemna numele lui Florentinus ; cu litere mici şi rotunde, greceşti, era trecut numele lui Agatias urmat de un altul, Amalchis Zelca. Apoi venea Maurus, după care urma un şir de nume pe care timpul le martelase ştergîndu-le aproape în întregime. Acum şirul urma să fie completat cu numele lui. Amintirea dureroasă a morţii soţiei sale îi reveni în minte ; trecuseră puţine luni de la moartea ei, în timp ce el lupta la Axiopolis, şi

simţea mai mult ca oricînd cît de aproape este clipa în care va sta alături de cei care-l aşteptau. Fiul său Mihael îi va săpa numele în piatră spre amintire.

Tristeţea nu-l părăsi nici cînd se aşeză la masa lungă, cioplită grosolan. De sub laviţa pe care dormea şi pe care era azvîrlită în chip de aşternut o uriaşă piele de berbec, scoase un coş de răchită cu peşte fript şi o bucată de brînză, iar într-un săculeţ de in găsi cîţiva pesmeţi soldăţeşti, *buccelatum*, mici şi duri ca nişte plăci de mozaic. Mesteca încet, gîndindu-se la punctele principale ale cetăţii : magazia cu cereale ; fîntîna de la piciorul turnului „scorpionului", numit aşa din cauza maşinii de război aşezate pe platforma sa ; beciul în care erau sacii cu vîrfurile de săgeţi şi cozile de suliţi, plin şi bine închis. Parola de recunoaştere, *tessera*, dintre cei din cetate şi *speculatorii* plecaţi în taină, proteguiţi de pulpana scurtă a nopţii de vară, să se întîlnească cu oamenii lor de iscoadă în pămînturile de dincolo de smîrcurile Danubiului, pentru a şti cît este de mare trăinicia păcii hotărîte cu Goţii de bunul şi slăvitul lor împărat Constantin cel Mare, în veci fie-i numele lăudat şi slăvit, era „Acvila".

Zidurile clădirii care adăposteau corpul de gardă erau groase de aproape doi paşi şi păstrau răcoarea în acel miez de *caniculum*. Curentul de aer care pătrundea prin ferestrele înguste, făcînd să tremure, gata să se stingă, lumina firavă a opaiţului de lut — *lucerna* — pe care erau gravate cuvintele „Lumina lui Christos este cu tine", lăsa să pătrundă şi larma din curte.

Deasupra Capidavei se întindea un cer plin de stele. Vîntul îşi oprise răsuflarea.

Către veghea a treia, înainte de miezul nopţii, Agilius se trezi scuturat de cineva cu putere. Sări în picioare cu pumnalul în mînă, gata de apărare. Se dezmetici repede ; venise unul din străjeri să-l anunţe că se întorsese *speculatorul* din *barrbaricum* şi voia să-l vadă de urgenţă.

Coborî în curte. Aerul rece cu miros de baltă şi nămol îl învălui alungîndu-i somnul. Străjerul stătea lîngă el, dar privirea încruntată a *speculatorului* îl făcu să se îndepărteze în silă.

Soldaţii, în general, dar mai ales străjile aveau o proverbială curiozitate şi o capacitate de a lega şi a broda înţelesuri în jurul unor fapte ce păreau la prima vedere insignifiante, dîndu-le un înţeles ce nu de puţine ori surprindea prin asemănarea cu adevărul, însă cu mult mai emoţionant şi mai palpitant. Unii filozofi, cum ar fi Ibericus sau Sextus Pollonius, susţin că acest simţ este născut şi exacerbat de veşnicul pericol şi starea de alertă în care se găsesc soldaţii, solicitîndu-le mult mai mult imaginaţia şi gîndirea ca, de pildă, ţăranului sau neguţătorului, care, ştiindu-se la adăpost şi apăraţi, sînt mult mai puţin atenţi la evenimente şi la amănunte ce par fără importanţă.

— Aduc la cunoştinţa comandantului meu că am fost şi am stat de vorbă cu oamenii mei, care au văzut cu ochii lor *liburnele* venite din susul apei şi oprite la Axiopolis. Oamenii spun că vin de la Novae şi Durostorum. Strecuraţi printre vîslaşii şi marinarii vaselor acostate la Axiopolis, au aflat că vor fi aici mîine, probabil la al şaselea ceas. Asta am avut de spus, mă numesc speculatorul Statarius.

Agilius dădu plictisit din mînă şi rosti mîrîit formula tipică, regulamentară, de confirmare a primirii informaţiei :

— Comandantul Capidavei a primit informaţia *speculatorului* Statarius şi îi ordonă să-şi desfăşoare în continuare serviciul, apoi nemulţumit întrebă : Oare omul tău nu a auzit şi altceva ? Marinarii prin *taberne* vorbesc multe...

Stăteau în uşa fortului, abia putîndu-se desluşi ; doar vocea *speculatorului* se auzea din cînd în cînd, ceva mai tare, dar insuficient ca să se poată distinge vorba de către altcineva decît comandantul său. Într-adevăr informatorul mai auzise o mulţime de noutăţi, dar cea mai importantă era ştirea că pe o *liburnă* cu două rînduri de vîslaşi venea în control însuşi *Dux Limitis Scythicis* ; nu era în bună dispoziţie, fiindcă la Sucidava schimbase comandantul cetăţii şi împărţise o mulţime de pedepse şi canoane pe capul celor de acolo. Se credea că ar fi vrut să ajungă pînă la Noviodunum, dacă nu şi mai departe,

avînd împuterniciri speciale de la cancelaria imperială din Constantinopole. Pe unde se oprise dăduse dispoziții de întărire și de refacere a zidurilor de apărare, de curățire a șanțurilor și de adîncire a lor, acolo unde-i părea că fuseseră săpate de mîntuială ; se legase și de bunul mers al curierilor și al cailor de schimb, cît și a stării drumurilor imperiale, silind locuitorii așezărilor din preajma lor să presteze munci și cărăușii. Oamenii *speculatorului* nu l-au văzut, dar au aflat că nu-i un om tînăr, ars de focul cocoșesc al întîietății : acum, la bătrînețe, după o viață de soldat știe ce să ceară și mai ales cum...

Vestea nu era din cele care se îmbie la somn, dimpotrivă. Agilius simțea cum i se limpezise capul și putea judeca cu claritate. Ce va fi se va vedea, iar Domnul, în marea lui milă, va avea grijă de el. Cugeta la ce va fi mîine de parcă urma să se întîmple nu cu el, ci cu un altul, străin și necunoscut. Își spuse că ar fi bine totuși să ardă niște ierburi bunului și de mult părăsitului zeu Sol, patronul de odinioară al soldaților ; poate că un berbec sacrificat nu ar fi deloc rău — șansele în îmbunarea sorții ar fi mai multe. Dar totul în mare taină. Se gîndi însă că nu avea timp să ajungă la Ulmetum unde știa că mai trăia un bătrîn, ascuns prin coclauri greu accesibile, slujitor al acelui zeu ieșit din obișnuința oamenilor.

Se auzeau pe ziduri străjile strigîndu-se mai cu putere ca de obicei. Zorile erau pe-aproape, socotind după vînzoleala păsărilor ce începeau să săgeteze aerul încă sub puterea întunericului, ce doar în zona răsăritului lăsase geană roșie, ca o bandă de pe o togă *laticlavă*.

Aceasta era prima inspecție pe care o primea Agilius la cetate ; pînă acum el era cel care pleca la Tomis sau la Troesmis pentru primirea dispozițiilor ; mai fuseseră pe la el comandanți de legiune, cum ar fi cel al Joviei de la Noviodunum, sau comandanți de cohorte care stătuseră un timp în cetate, cînd fuseseră luptele cu goții și carpii, dar un *Dux*, asta era prea mult.

Primul gînd al lui fu să fugă, apoi un altul îi luă locul și-l sfătui să nu facă asta, ci să simuleze o urgentă nevoie

de plecare cu efectivul în *barbaricum*, dar gîndul că și cei de pe *liburnă* aveau *speculatorii* lor îl făcu să renunțe. Dacă ar fi fost fiul său pe aproape l-ar fi trimis pe el cu berbecuțul... Cineva trebuie să aibă însă din cînd în cînd grijă de ciurdele de porci din baltă ; că se sălbăticesc cu totul și nu mai știu de om și casă, iar vitele cele mari și așa abia de stau să le mulgi și-i de mirare cînd te alegi cu cîteva străchini de lapte la un muls. Cîți nu au fost luați în coarne de propriile lor vite cînd au venit în toamnă să le mîie la saivane ! Să vie acest *Dux* de voiește, că el mai sus de cap tot nu poate sări. Va face ordine printre oameni și prin curte, va porunci să-și schimbe hainele și să-și frece chivărele cu praf de cărămidă pisată și de cretă, și cu asta...

Se lumina de ziuă. Ultimii nori ce mai erau pe cer păreau niște bivoli întîrziați, grăbind să se ascundă în adîncurile tihnite și răcoroase. Treptat, o dată cu lumina, cerul căpăta o culoare diafană. Cornul, care de multă vreme nu se auzise, acum răsună parcă supărat și răgușit. Oamenii aflaseră că se petrec lucruri importante și veniră în grabă la adunarea de dimineață ; în spatele lor stăteau femeile, copiii și bătrînii ca un al doilea detașament.

Două bărci pescărești veneau ținînd malul, strecurîndu-se pe lîngă limbile de stuf și papură ce pătrundeau adînc în apa tulbure, gălbuie, a Dunăbiului. Provele negre, date cu catran, tăiau cețurile dimineții apropiindu-se de micul debarcader din lemn, cu scînduri lucioase, înnegrite de vreme și alunecoase, semănînd cu mucilagiile lăsate de melcii slinoși, fără casă. Pe ziduri se iviră capete curioase care se retraseră dezamăgite la vederea luntrelor pescărești.

Soarele încă nu se arătase, dar se prevedea o zi frumoasă, senină. Pescarii aduseră bărcile lîngă ponton. Din ele coborîră patru oameni care abia acum se văzu că nu erau pescari. Poarta masivă de stejar răsună surd sub loviturile date cu mînerele săbiilor. Cînd izbiturile se întețiră, însoțite de strigăte și imprecații, un soldat apăru pe ziduri și cu glas răstit spuse că pînă la răsăritul soarelui străinii nu au voie să intre în cetate. Nici argumentele

că ar fi subofiţeri ai legiunii a XI-a Claudia din Durostorum şi vin în misiune cu însărcinări speciale nu avură efect.

...Agilius era convins că procedase bine; în toate discuţiile la care asistase, ţinute de strategi şi de militari cu grade mai mari ca al lui, era vehiculat crezul că cine loveşte primul are o jumătate de victorie în mînă. A lovit primul ! Cei patru susţineau că sînt soldaţi, deşi nu aveau nici un înscris sau semn de recunoaştere ; apoi bruscaseră pe decurionul care deschisese portiţa pentru a-i potoli şi a le explica încă o dată că nu vor putea intra sau vorbi cu comandantul decît la ceasul stabilit de regulamentele militare şi de tradiţie. Acum stăteau legaţi în turnul din latura vestică a cetăţii, turn ridicat în marginea apei, în cămăruţa ce servise de *armamentarium*, mustind de apă şi cu pereţi igrasioşi, părăsită de multă vreme, în aceste clipe însă dovedindu-se numai bună pentru a servi planurilor lui Agilius.

Nu după mult timp, apăru, parcă ferindu-se, o altă barcă, de data asta cu soldaţi. Se schimbară saluturile şi fură poftiţi în cetate, după ce Agilius recunoscu pe *cornicularul* care-i comanda. Misterul dispariţiei celor trimişi înainte, închişi de comandant, şi a lipsei semnalului — aprinderea unui rug ce trebuia să facă mult fum, să fie văzut de *cornicular*, care aştepta în hăţişurile tocmai de la cotul înecaţilor, fu elucidat.

Agilius se prefăcu foarte mirat cînd află că atît cei închişi de el şi bănuiţi ca fiind răufăcători sau dezertori, cît şi *cornicularul*, nu erau altceva decît avangarda *liburnei* marelui comandant al provinciei : *Dux Limitis Scythicis*, Ulpius Cornasidius Genialis, ce venea în control pe limesul Danubian. În cetăţile pe care le inspectase, spunea subofiţerul, făcuse prăpăd, pedepsind, mutînd şi destituind pe mulţi din oamenii care se făcuseră vinovaţi de abateri de la disciplina militară, chiar dacă nu prea grave...

Eliberaţi din închisoarea lor umedă şi rău mirositoare, soldaţii fură lăsaţi în cetate, iar ambarcaţiunea *cornicularului* plecă, vîslind din greu contra apei, să găsească oamenii de legătură pentru a-i anunţa că drumul este

liber şi fără primejdii pentru *perfectissimus vir, Dux Limitis Scythicis.*

Agilius plecă să mai arunce un ochi critic prin curte, unde soldaţii şi cei care locuiau în cetate dădeau zor să repare vechile ziduri dîndu-le o faţă cît mai arătoasă. Scuturile, loricele şi pieptarele cu apărători metalice, lucitoare, ca şi tunicile spălate fuseseră înşirate peste tot, în vreme ce soldaţii stăteau goi la soare, aşteptînd ordinul să le îmbrace. Agilius voia ca totul să fie ca nou şi mai ales să sugereze marelui comandant că nu avea nici o înştiinţare de apropiata inspecţie, iar starea de acum era starea de fapt a cetăţii. Îi era recunoscător *speculatorului* Statarius, care-l ajutase cu şiretenia lui de vulpe dobîndită în anii mulţi slujiţi imperiului, timp în care învăţase mai mult decît se putea învăţa la două şcoli de iscoade, căci învăţase pe propria-i piele, şi greşelile în această îndeletnicire se plăteau de obicei cu viaţa.

Cel de-al doilea *speculator* repartizat cetăţii Capidava era mai tînăr şi sub ordinele lui Statarius ; zona lui de investigare era la sud de rîul Naparis, pînă la jumătatea drumului către apa Ordessus, în timp ce a lui Statarius se întindea cu mult peste valul de apărare al vechii provincii Dacia. Drumurile pe care acesta la bătuse şi le cunoştea bine ajungeau pînă la Cumidava de dincolo de munte şi pînă la localităţile Rusidava, Arutela şi Lucor (Rucăr). Triburile gote îşi schimbau mereu locul şi trebuiau supravegheate fiindcă, nu o dată, jurămintele de credinţă ca *foederaţi* ai Romei fuseseră călcate ; poate că şi acum o căpetenie se pregăteşte să ridice din nou valurile de barbari la luptă — imperiul trebuie să fie încunoştinţat : asta era misiunea *speculatorilor* şi a oamenilor pe care-i aveau în teritoriul barbar.

Apele aduseră mai întîi zvon de tobă, bătăi rare ca o respiraţie de uriaş ce se rostogolea spre ei ; cei de pe ziduri, în plimbarea lor, ţineau pasul în ritmul adus de ape. *Liburna* apăru ca o pasăre strălucitoare ; auriul cu cele două culori predominante, roşu închis şi albastru, făceau să apară ca o minunăţie venită din lumea apusă a zeilor : o lume periculos de pomenit în timpurile de acum, fiindcă

cei care în vechime fuseseră aruncaţi fiarelor prin circuri, acum, cînd căpătaseră puterea şi însuşi Constantinus, numele să-i fie pomenit în veacul vecilor, era cel care le ţinea partea, oamenii aceştia nu pregetau, în numele credinţei celei noi, să ardă şi să nimicească cu aceeaşi cruzime pe cei care se opuneau crezului lor. Mai mult decît atît, mereu se năşteau certuri care se terminau nu o dată cu vărsări de sînge din cauza celor care porneau să aducă la dreapta credinţă pe goţii lui Athanaric cel Tînăr ce se lăsaseră ispitiţi de nemernicul Arius din Alexandria şi trecuseră în masă de partea ereticilor, preaslăvind erezia la Nord de Danubiu.

Liburna înainta maiestuos, cu cele două rînduri de vîslaşi coborînd şi ridicînd ritmic lopeţile.

La o comandă răcnită de un om ieşit de sub *vellumul* portocaliu întins în partea din spate, corabia făcu manevra de acostare la ponton, iar vîslaşii ridicară lopeţile ţinîndu-le vertical, ca o pădure albă de mesteceni de pe ale căror frunze picura roua.

Vînjos, de statură potrivită, cu faţa şi braţele arse de soare, omul care cobora de pe vas te făcea să te gîndeşti la două lucruri : la castru şi la militărie. Într-adevăr, Ulpius Cornasidius Genialis era militar de multă vreme şi, sub Constantinus împăratul, fusese ridicat în grad şi în funcţie, primind, în clipe grele pentru imperiu, acest post de răspundere, de *Dux Limitis Scythicis,* la graniţa zbuciumată a Danubiului care, cu toată lăţimea lui impresionantă, nu putuse opri năvălirea gotă, potolită acum după ani de nelinişti şi lupte.

Generalul era îmbrăcat simplu, după felul soldaţilor, doar că ţesătura tunicii — *scaramangia* —, cu tăietură la spate pentru a putea călări, era din lînă fină de Pyreu, iar mantia de culoarea ulcelelor de lut ars era prinsă de o mare *fibulă* pe umărul drept, care o ţinea în aşa fel încît generalul avea liberă mişcarea braţului. Această mantie — *paenula* — era şi ea din lînă fină, şi cădea formînd cute frumoase pe umăr şi pe piept. Era tuns scurt, părul încărunţit la tîmple lăsa să se zărească o răritură în creştetul capului, prevestitoare a cheliei, dar asta se vede că nu-l deranja pe general, pentru că nu încerca în nici un

fel s-o acopere așa cum făceau mulți din cei ajunși în funcții, încercînd să aducă șuvițe de împrumut peste locul golaș sau chiar, ca femeile, folosind peruca — cele mai frumoase și scumpe peruci fiind din Alexandria, costul lor egalîndu-l pe cel al unui cal bun.

Oaspetele abia de schimbă cîteva cuvinte cu Agilius și se duse direct în odaia care-i fusese pregătită și care nu era alta decît cea ocupată de obicei de Agilius, doar că acum era curată și mirosea a var proaspăt ; pe masă se găseau vase cu friptură de berbec rece și pește fript, iar în ulcele era vin de Ulmetum, tare și licoros. Pelinul proaspăt presărat din belșug pe laviță, sub ea și pe dușumele mirosea plăcut ; această plantă binefăcătoare făcea să dispară puricii atît de supărători, mai ales în toiul verii.

Generalul nu avu ordine de dat, nici dorințe de îndeplinit ; se retrase ca un om venit de la drum, obosit și plictisit, dornic să se odihnească cît mai grabnic.

A doua zi era sărbătoare, *dies solis*, introdusă de paisprezece ani de slăvitul împărat, *pontifex maximus* Constantinus, și care se serba la fiecare a șaptea zi. În aceste zile soldații erau scutiți de serviciu, în cetate rămînînd doar cei care erau de rînd la pază, restul ocupîndu-se de nevoile gospodăriilor. Cei tineri plecau de obicei prin bălți la pescuit, iar seara peștele prins era curățat, sărat din belșug și tăiat pe spate. Așa desfăcut, se așeza pe acoperiș sau pe lese împletite special din răchită să se usuce, ca apoi să fie afumat. Multe zile de foamete, în timpul iernilor geroase și lungi, fuseseră evitate grație acestor provizii îngrămădite în butoaie sau chiupuri păstrate în pivnițele cetății.

Hărmălaia din incintă era cea de fiecare zi, Agilius neîncercînd să oprească oamenii de la preocupările și obiceiurile lor ; voia în felul acesta să sublinieze oaspetelui că asta era cutuma cetății, iar respectul adus generalului era datoria soldaților ; femeile și copiii au legile lor și nu se lasă constrînși, nici obligați la tăcere din cauza unui comandant venit în inspecție... Numai că siguranța lui Agilius, care se crezuse pentru moment scăpat de pericol, se clătină cînd văzu că *lucerna* arde în camera oaspetelui,

iar *cornicularul* cu care venise generalul fugise în două rînduri la *liburnă* de unde se întorsese cu suluri de pergament.

În noaptea aceea, soldaţii din Capidava mai mult nu dormiră, tot cu ochii la fereastra care licărea în bezna nopţii luîndu-le somnul şi trezindu-le grijii. „Oare ce pregăteşte bătrînul ?" se întrebau cu toţii, văzînd că noaptea dată de Dumnezeu odihnei, somnului şi muncii întru sporirea neamului era folosită în mod neobişnuit de general, care trudea cu papirusurile aduse în fugă de la corabie — deci importanţa lor era mare !...

Santinelele de la zidul vestic povesteau a doua zi dimineaţa că lumina de la fereastra generalului a fost văzută pînă foarte tîrziu în noapte cînd, o dată cu plecarea *cornicularului,* s-a stins şi ea.

O mare parte din corvezile care erau stabilite după o lege nescrisă şi se executau în fiecare dimineaţă fuseseră terminate de mult cînd apăru printre soldaţi generalul. Începu să se plimbe prin curtea mare a cetăţii cu mîinile la spate, privind preocupat în jurul său. La un moment dat se apropie de o familie aşezată lîngă zidul unei case, care tocmai se pregătea să-şi ia dejunul frugal — *progeuma.* Copilul, un ţînc de şase-şapte ani, văzîndu-l, luă poziţia de ascultare a militarilor, cu picioarele depărtate, bine înfipte în pămînt, şi ducînd mîna la frunte salută strigînd : „Ave !". Amuzat, generalul mîngîie creştetul micului oştean, în timp ce bătrînul — capul familiei — îl pofti să le cinstească modestul dejun. Ulpius Cornasidius Genialis, *Dux Limitis Scythicis,* se aşează zîmbind pe buşteanul ce ţinea loc de bancă, alături de toată familia, primind din mîna gazdei o strachină cu cîteva bucăţele de carne friptă şi un boţ de brînză aşezată pe o felie de pîine, însoţită de o cană cu vin acru.

Preţuirea arătată oaspetelui era evidentă ; el nu mînca din aceeaşi strachină, laolaltă cu cei ai familiei. Copilul îl privea fascinat... Apropiindu-se de ei, Agilius surprinse un crîmpei de conversaţie :

— ...de aici de prin viile care se văd pe dealurile din jurul cetăţii, pe cînd o parte din brînză este de la cei de dincolo, de la cei de pe malurile Naparisului (Ialomiţa) :

ei vin cu ea la tîrgul de pe valea Berzei, de colea de sub zidurile cetății, sau unii se mai duc și la tîrgul celor de la Ulmetum, dar sînt mai puțini aceia, de o schimbă pe ce au nevoie...

— Ce spui este foarte interesant... nu m-aș fi gîndit că cei de acolo mai trec pe partea asta și mai ales că au o brînză atît de gustoasă ; credeam că prin stabilirea goților pe teritoriile lor...

— *Perfectissime,* soldații sînt în careu și așteaptă inspecția ta și poruncile, spuse Agilius cînd crezu că este momentul, ca generalul să nu se supere de intervenția sa.

— Mulțumesc pentru masă, și să fie primit de morții voștri... așa se pare că-i obiceiul, nu ? !

— Așa cum ai spus, că noi ăștia de aici sîntem de credința cea dreaptă și așa obișnuim, zise moșneagul privindu-l cu ochii lui albaștri ca cerul.

...Agilius își dădea seama că ceva nu este așa cum ar fi trebuit să fie. Inspecția făcută soldaților fu foarte sumară, *pro forma,* generalul lăsînd impresia că nu-l interesează nimic. Apoi alese o *decurie* de călăreți care fugiră cîteva stadii pe terenul din spatele cetății, aruncînd din fuga cailor sulițele prin inelul de lemn — o obadă de căruță prinsă de un stîlp cu scoabe puternice și care, după nevoie, era liberă, lăsînd sulița să treacă prin ea sau se închidea cu un capac de lemn în care se înfigea arma. Distribui călăreților un pumn de sesterți pentru îndemînarea lor, apoi se retrase în *pretorium.*

Soarele urcase mai mult de o suliță pe cer.

Soldații se risipiră, care la treburile cetății — cei ce erau de serviciu — care cu nevoile și grijile lor, astfel încît în curte se instală o relativă liniște în comparație cu larma ce dominase pînă atunci, pricinuită de răcnetul comenzilor, de tropotul încălțărilor soldățești, de strigătele *actuarului* ocupat cu împărțirea rațiilor celor care plecau în patrulare.

— Te cheamă generalul !

Vocea *cornicularului* era seacă, indiferentă, nelăsînd să se ghicească nimic, nici de bine, nici de rău. Omul îi întoarse spatele plecînd spre poarta dinspre rîu. Agilius

privi în urma lui, apoi se întoarse grăbindu-se să îndeplinească ordinul.

Generalul era lungit pe laviță, sprijinit într-un cot, cu un maldăr de suluri în jurul său.

— Este bine să știi că pe mine nu mă poți înșela, începu el cu glas răspicat, privindu-l cu ochi sfredelitori. De prea mulți ani sînt militar și încă, după cum spuneți voi, un rechemat în serviciul militar — un *evocatus*. Aspect are cetățuia ta, dar mai mult nimic !... Cu așa ziduri nu vei putea opri nici o bandă de tîlhari să nu le urce, și încă în fugă.

— Rîndul de sus, de pe creastă, a fost adăugat de noi...

— Nu este vorba de un rînd sau de încă trei sau patru ! Este vorba că a sosit vremea să ne îngrijim de liniștea imperiului, aici la granița asta ! Ai priceput ? Nu mă întrerupe ! Tot *limesul* Danubian se reface și se întărește cu noi forturi, ca cetatea Dafne, din fața așezării Transmarinsca ; toate forturile pe care le știi se vor reclădi, pentru a putea descuraja încercările barbare. Știu ! Știu ce vei spune, dar nu de *foederați* avem nevoie, ci de legiuni imperiale care să apere cu hotărîre ce este de apărat și a căror tărie să-i facă pe cei doritori de pradă ușoară să se gîndească de două ori pînă să încerce să se urce în luntrea care i-ar putea căra peste Styx, cu toate că nu se mai pomenesc asemenea vorbe barbare. Au trecut dincolo o seamă de preoți încercînd, și în acest fel, să-i lege pe cei nesupuși, dar eu ca soldat nu cred în puterea vorbelor, ci doar în tăișul spadei. Bine : pînă aici sîntem clari. Cetatea se va reface, dar să vedem cine o va face, tu sau altcineva... Agilius, așa te numești, nu ? !

— Ăsta-i numele, meu, *perfectissime*...

— Mda..., nu prea se mai obișnuiesc asemenea nume în timpurile noastre...

— Să fiu iertat, dar așa este tradiția în neamul nostru ; pruncului i se spune ori Honorius, ori ca mie, Agilius. Și fiului meu cel mare, tot după tradiție, i-am pus numele Honorius ; dar la sfîntul botez părintele i-a mai adăugat de la el și pe cel de Mihael, ca să fie de-al timpului.

— Ești dintre cei „juraţi" ?

— Cum să răspund ? De mă întreabă generalul meu nu pot minți, dar nici nu pot nesocoti jurămîntul strămoșilor mei, așa că am să tac, cu voia ta, *perfectissime*.

Gencralul se întinse să ia un pergament, pe care-l trase spre el : îl cercetă cîteva clipe, apoi ridică ochii spre Agilius, privindu-l scrutător :

— Tatăl tău, centurionul Agilius, a fost trimis de împăratul Deocleţian cu o solie de taină departe, în *barbarricum*, iar la întoarcere a primit din partea împăratului un *cognomen*. Ştii de asta, şi care îi era *cognomenul* ?

— Ingenuus, adică născut din oameni liberi, cu înțelesul ascuns de neatinși de lăcomie și poftă de mărire, spuse Agilius zîmbind, dar a mai primit și ceva ce nu este trecut în actele ținute la împărăție. Asta, ce port eu și ce va purta și fiul meu...

Scoase din deget un inel de argint, destul de grosolan lucrat, dar pe care era imaginată, printr-un desen stilizat în puncte, o acvilă de mărimea unui *denar*, avînd în penajul cozii înscrisă — aproape indescifrabil — cifra XIII. Generalul îl privi cu atenție apoi i-l înapoie. După un moment spuse :

— Agilius, aici am mărturie faptele și numele strămoșului tău...

Agilius strigă cu însufleţire :

— Străbunul meu, sub luminatul împărat Aurelian a pierdut un braţ, dar s-a întors cu porunca divinului stăpîn îndeplinită. El a fost primul care a jurat chiar în faţa împăratului că va păstra tăcerea şi nu va divulga secretele, iar noi, urmaşii pe linie bărbătească, îndeplinim acelaşi străvechi jurămînt de credinţă...

— Fiul tău ce vîrstă are ?

— Este de şase ani în serviciul împăratului nostru, la Ulmetum. Acolo-i mai departe de cocoloşeala mamei şi mai în arşiţă ; să se călească pentru nevoile vieţii...

— Ai să dai ordin, fiindcă tot de tine depinde şi cetatea Ulmetum, să se prezinte aici. El va fi înlocuitorul tău şi se va îngriji de întărirea cetăţii. Am cu mine planurile fortului care se va ridica aici, să văd pe care din ele îl voi alege, dar asta după ce voi cerceta împrejurimile cu

ochii mei ; de va trebui vom face modificări. Piatră ai pe aproape ?

— Da, chiar aici lîngă noi.

— Atunci e bine ! Vei forma două detaşamente cu soldaţii de aici şi cu cei din Ulmetum. Oameni de încredere şi buni constructori ; poţi să le spui că vor avea solda dublată pe un an de zile. Au de construit două locuri întărite, doar că acum nu le vom ridica după regulile castramentaţiei, ci după noile nevoi şi mai ales în grabă.

— Cît să fie grupele de constructori ?

— Cîte cincizeci de oameni fiecare. Vei angaja, cu plată, localnici pentru corvezi şi căratul pietrei. Plata se va face de către unul din subofiţerii mei... Tu nu vei rămîne cu constructorii ; ai o altă misiune de îndeplinit. Va merge cu tine — generalul făcu o pauză cercetînd colile de papirus pînă găsi ce căuta —, da, va pleca cu tine cel cu numele de Statarius ; din rapoartele lui reiese că teritoriile de dincolo de *limesul* nostru îi sînt cunoscute.

Ulpius Cornasidius Genialis, comandantul graniţei scythice, scoase din punga de piele pe care o purta la brîu un inel de aur pe care-l arătă lui Agilius. Inelul era identic ca formă şi avea aceeaşi inscripţie ca cel pe care-l purta Agilius, doar că era din aur masiv.

— Asta, comandantule, este semnul de recunoaştere ; acest *condolium* te asigură că sînt cel care vine din porunca şi în numele împăratului nostru Flavius Valerius Constantinus, fie-i numele în veci trecut printre binefăcătorii lumii... .

— *Perfectissime*, eşti „omul cu semnul de aur", cum era pomenit în jurămintele noastre de credinţă cel care venea de la Stăpînul lumii, împăratul nostru... Porunceă !

— Vei merge peste munţi la Apulum. Eşti aşteptat de cei de acolo. Le vei da din partea împăratului un înscris imperial, cîteva daruri şi... arme. Vei aduce de la ei, pentru împăratul nostru, ceva foarte important şi de preţ. Slăvitul vrea să schimbe banul care nu mai are preţ cu un altul ce va dăinui cît lumea. Pentru asta are nevoie de aur. Mult aur ! Pricepi ? Din Apulum vei aduce aur strîns de supuşii noştri de acolo. Aurul acela trebuie să ajungă aici în mare taină..., de asta îţi dai singur seama,

fiindcă altfel viața ta nu valorează nici cît a unei furnici. Lăcomia barbarilor este știută... Să te ferești de trădători ; să ai cu tine oameni de încredere ; asta este treaba ta ! Citi ? ! Nu știu ! O *vexilație* pe care ți-o constitui singur. Să ai cu tine căruțe în care să duci hrana oamenilor și ce mai ai nevoie la drum.

— *Perfectissime*, forturile unde vor fi ?

— Primul la capătul valului de apărare de peste Danubiu ridicat de împăratul Traian, la jumătatea drumului spre munți, la locul numit Ad Petras. A doua întăritură la aceeași distanță ca dintre Capidava și Ad Petras, doar că mai sus, în munte, la locul numit Comalva, cam la jumătatea căii dintre cetatea Angustia și Cumidava. Comalva este pe apa Aluțusului, nu departe de izvoare, înaintea cotului care-i îndreaptă apele spre miazănoapte...

— Vorbești așa de precis, *perfectissime*, de parcă ai cunoaște locurile...

— Pînă să ajung la această treaptă în ierarhia militară, am plecat de la simplu *speculator*. Am umblat prin aceste locuri ani în șir...

— ...Cînd este ziua plecării ?

— Ziua plecării a fost, comandantule. A fost ! Vei pleca cît de repede. Sîntem în întîrziere... Parola de recunoaștere pentru cei de acolo este „Acvila" ; aceasta-i *tessera* ta și numai a ta. Alta nu există ! Nu uita : „Acvila" ! Și ai grijă : asta-i o taină pe care o știi doar tu !... Cînd vine *speculatorul* Statarius să-l trimiți la mine. La treabă !

Soarele dogorea acum nemilos, iar aerul sta ca de piatră. Agilius își aminti că începuse canicula. În drum zăpușeala nu va fi așa de mare ; vor avea de străbătut codri, văi și dealuri. Știa în mod vag unde se află vechea așezare Apulum, de castrul de la Angustia auzise, fusese un adevărat sîmbure roman, tare și de necucerit.

Voia să fie singur cu gîndurile sale, să se poată concentra asupra sumedeniilor de treburi pe care pînă la plecare trebuia să le rezolve. Se retrase în locuința pe care o ocupau ai lui, neamurile, în vremuri de asediu și de pericol. Era o încăpere care de multă vreme nu mai slujise drept adăpost nimănui, ci doar un loc în care se strînseseră o sumedenie de lucruri pe care încă nu venise timpul

să le arunce sau să le dea pradă flăcărilor. Pînă la el ajungeau larma și gălăgia stîrnite de poruncile și ordinele care rînduiau corvezile ce intrau în obișnuința celor din Capidava.

Pe laviță de la perete erau îngrămădite o mulțime de lucruri. Găsi un loc să se așeze după ce dădu la o parte un maldăr de cîlți. Era răcoare în odaia de piatră. Fereastra era astupată cu scînduri. În semiobscuritate, văzu pe jos, rînduite ca o grupă de soldați, un șir de oale. Se încruntă nemulțumit și se aplecă să le răstoarne cu gura în jos, așa cum cerea tradiția, spre a îndepărta duhurile rele și nenorocirea. Va trebui, gîndi Agilius, să-și facă cumva timp să se abată prin baltă, pe la bătrînul vraci Blezos, care le știa pe toate și putea ghici viitorul și soarta omului din snopul de crengi de răchită sau din apa ce se scurgea de pe palmă. Drumul era lung, plin de primejdii, și nu se știa de se va mai întoarce înapoi la Capidava lui. Abia acum parcă simțea cît este de legat de această cetățuie și de oamenii săi, de aceste locuri...

Agilius simțea o bucurie crescîndu-i în piept, ca un val fierbinte ; se simțea un ales. Un ales al chiar marelui împărat. Desigur, alegerea se datora faptului că în acest colț de imperiu el era unul din cei care făceau parte din grupul atît de restrîns și de tainic al „juraților". Semnificația se pierdea. Puțini mai știau ce înseamnă acest cuvînt, de mare importanță însă, devreme ce însuși un trimis de-al stăpînului lumii venise să-l roage... Da ! Să-l roage, pentru că între prieteni nu sînt porunci, ci rugăminți.

De la Capidava, dincolo de apele Dunăbiului și pămînturile de pe partea stîngă a marelui fluviu, aveai de mers spre apus, peste ape și smîrcuri pline de putregaiuri și bălți rău mirositoare, peste paisprezece mile pînă să dai din nou de tăria solului uscat și sigur, ferit de vicleniа apelor. Acest drum nu era marcat de stîlpii legiunilor, și era cunoscut și folosit doar de localnici, care din aceste ape își dobîndeau hrana cea de fiecare zi și din prinosul căreia duceau pe piețele Capidavei sau Ulmetumului, pre-

schimbînd peștele sau pielicelele de șobolani de apă, uneori chiar blănuri de vulpi roșcovane cu spic de flacără, pe diferite mărfuri de care duceau lipsă. Printre mărfurile mult căutate era uleiul de măsline, care încă din vechime se găsea deopotrivă în casa celui bogat, cît și în cea a săracului. După uleiul de măsline era căutat vinul dulce al însoritei Mediterane, apoi cel uleios și greu, care nu se putea bea decît cu amestec de apă, adus din Baetica, Syria și Mesopotamia. Veneau la rînd diverse obiecte, podoabe și lucruri de folosință în gospodărie.

Convoiul lui Agilius trecuse dincolo de apa Dunării, și acum se chinuia cu greutățile unui drum desfundat, înecat de vegetația lacomă, cu gloduri ascunse sub pojghițe înșelătoare de crustă abia întărită în care se afundau roțile carelor pînă la osii. Mersul convoiului era îngreunat și de faptul că grupului de constructori care erau desemnați să ridice cele două întărituri li se alăturaseră și familiile, înghesuite în căruțe cu coviltire trase de cai slăbănogi sau de boi leneși, care abia de se mișcau făcînd să se întindă convoiul pe mai bine de o milă.

Spre a-și scuti oamenii de un inutil chin prin teren mlăștinos și infestat de mușiță și țînțari, Agilius hotărî să plece înainte cu soldații, să ajungă pe teren ferm, dincolo de împărăția stufului, la lăsarea serii, unde să înnopteze. Căruțele cu cei care erau pe lîngă ele urmau să-i ajungă din urmă. Cu detașamentul de soldați porniră și cele cîteva care militare, solide, cu cai buni, printre care și o *plaustra*, pe fundul căreia fuseseră ascunse săbii și cămăși de zale destinate celor din Apulum. Înscrisul imperial și darurile pentru mai marele teritoriului Apulum Agilius le pusese într-un sac de piele împreună cu cîteva obiecte destinate căpeteniilor gote de pe lîngă așezarea Ad Petras, în cazul în care acestea își vor dovedi credință față de imperiu, și *speculatorii*, prin oamenii lor, nu vor descoperi fapte nevrednice de *foederați*. Cu toate că bagajele — *impedimentum* — fuseseră așezate în căruțe, soldații se mișcau cu greutate prin smîrcuri.

După un timp, Agilius se depărtă de ei lăsînd comanda unui bătrîn *decurion*, sub pretext că ar vrea să cerceteze împrejurimile. Stufuł și răchitișul îl înghițiră imediat.

Această lume a bălții era ca un labirint fără ieșire pentru cel care nu-i cunoștea tainele. Copaci uscați de ape, plante crescute haotic se agățau de picioare ca niște mîini de înecați într-o rugă de ajutor disperat. Lipitorile negre, ca niște degete tumefiate, se lipeau de piele începînd să crească incredibil de repede. Un abur verzui plutea peste aceste locuri bîntuite de sufletele celor duși în împărăția lui Hades, care acum, sub dreapta credință, se numea „iadul" cel prea plin de mistuitoare flăcări veșnice.

Agilius își legă calul de un ciot hidos de salcie bătrînă, ars de vreme și înnegrit de ape, ce se profila pe cer ca un semn disperat al morții.

Pe aici locuia de multă vreme vraciul Blezos, cel fără de moarte, căruia oamenii îi uitaseră numărul anilor. Agilius înainta încet, călcînd cu băgare de seamă spre a nu fi tîrît în adîncuri de mlaștina vicleană, cînd îl zări, doar la cîțiva pași de el, pe cel pe care-l căuta și la care mergea să-și afle destinul.

Blezos era uscățiv, cu barba și mustața rare. Firele slinoase și de o neobișnuită gălbejeală lăsau să se vadă o piele chinuită de zbîrcituri pline de murdărie. Părul părea că-i crește pe toată fața, iar scufa țuguiată de pe cap nu lăsa să se vadă că-i pleșuv. Despre această scufă se zvonea că ar fi dătătoarea puterii bătrînului vraci, iar lipsa ei l-ar fi lăsat secătuit de forța sa, ca pe un prunc. Alții credeau că puterea lui sălășluiește în nelipsita-i dairea făcută din piele de cîine, avînd pe margini prinși clopoței, scoici și arșice care scoteau sunete ciudate, ca dintr-o altă lume, atunci cînd bătrînul o agita ; sunetele nu semănau cu nimic din cîte știau și auziseră oamenii : nici cu sunet de tubă, nici de flaut sau de altă sculă cîntătoare. Veșmintele îi erau la fel de ciudate ; purta pe sub pelerina de postav gros din păr de capră, *cilicium*, ce fusese cîndva de culoarea castanei, acum pămîntie, o cămașă care-i ajungea pînă la pămînt, strînsă peste mijloc cu o funie ale cărei capete atîrnau ca niște șerpi. De gît avea agățat un săculeț din care se vedeau ieșind smocuri de ierburi uscate. De încheieturile mîinilor erau legate fire de lînă colorate, iar o brățară de argint, închipuind doi șerpi ce se devorau reciproc, strălucea deasupra cotului stîng.

Blezos stă tăcut, cu un toiag în mînă, privindu-l. Bătrînul părea că plutește peste ape, fiindcă în timp ce el, Agilius, se afundase pînă sub genunchi în cocleala cleioasă de consistența fierturii de mei, vraciul rămăsese pe o pojghiță verde, transparentă și solidă.

— Te căutam, înțeleptule Blezos... Plec la drum lung și greu, aș vrea să știu, înțeleptule, de apuc să mă mai întorc.

— Vorbești de parcă ai vrea să știi de va ploua mîine !... Ei bine, soldatule, mîine va ploua... Daireaua din mîna moșneagului scoase un oftat însoțit de zvon firav de clopoței și susur de arșice uscate. Știam că mă cauți. Rupe o tulpină de papură, să fie cam de un cot de mare, și vino după mine, spuse vraciul, întorcîndu-i spatele...

Întindere uscată, cu iarbă fragedă și deasă. Adăpost de stuf cu un gard făcut din împletitură de răchită și trestie. Vatra din pietre îngrămădite lăsa să se ridice un firicel de fum albăstrui de sub un maldăr de vreascuri. Moșul a intrat în colibă, sunetul dairalei abia de se aude...

Agilius a rămas afară să-l aștepte răbdător. De undeva din adîncurile mării de stuf îi ajunse la nări miros de pelin. Pe cerul senin trecu în zbor săgetat o pereche de rațe bătînd frenetic din aripi.

Daireaua părea că respiră, că oftează ușurel, abia auzit, ca un sîsîit de șarpe. Agilius avu certitudinea că este privit, că nu este singur. Se simți înfiorat. Cercetă cu atenție locul și la marginea lăstărișului de sălcii tinere scurse ca niște plete către oglinda apei, zări ca prin ceață silueta unei femei cu părul lung unduind în boarea abia stîrnită. Pielea femeii era de un alb-sidefiu pe care Agilius îl asemăna cu sunetul stins și molcom ce curgea ca un izvor liniștit din coliba înnegrită de vreme... Imaginea femeii începu să se destrame, pînă ce se pierdu în tremurul verde al lăstărișului.

Dintr-o dată, daireaua izbită cu podul palmei începu să scoată sunete înfundate, pline parcă de o neașteptată nerăbdare. Agilius simți că-i mișcă ceva în mînă ; tulpina de papură se transformase în șarpe. Îl zvîrli cît colo scîrbit. Cu unduiri grăbite, reptila căută să se tragă la adăpostul smocurilor de iarbă. Fascinat de mișcările unduitoare, abia într-un tîrziu își dădu seama că vraciul ieșise

din colibă şi acum sta pe vine în faţa vetrei, scormonind cu un deget negru şi uscat, ca un vreasc, în cenuşă şi dezgolind ochi de jar peste care presără fire de ierburi uscate şi seminţe. Fumul se însufleţi ; deveni dens şi lăptos, clăbucindu-se deasupra vetrei. Daireaua suna liniştit, subţire, ca un plînset de copil. Vocea moşului, care îngînă o litanie, abia se putea distinge. Vîntul aduse o pală de fum care-l învălui pe Agilius. În nări simţi o răcoare ca de mentă. Făcu cîţiva paşi încercînd să iasă din norul albicios de fum. Ca prin ceaţă, în gura colibei, doar la cîţiva paşi de el, văzu din nou femeia cu pielea sidefie, şi pentru o clipă îşi zări chipul oglindit în ochii ei cenuşii.

Daireaua se auzea acum distinct, tare, iar vocea bătrînului devenise poruncitoare. Norii de abur se risipiră, ducînd o dată cu ei şi femeia din care mai apucă să desluşească doar spatele. Îl văzu pe vraci cu picioarele strînse sub el, lovind cu aceeaşi mişcare ritmică daireaua de genunchi.

— Ai avut în mînă şarpele înţelepciunii, dar i-ai dat drumul !... De întors te vei întoarce, dar străin ; timpul va trece peste tine ca apele mari ale Danubiului... Vei veni şi reveni de multe ori, mereu vei fi legat de aceste locuri ca mulţi din ai tăi. Tot de atîtea ori te vei spăla trecînd dincolo de timp şi trup, dar cu acelaşi suflet de „jurat" nepăsător la averi şi măriri. Te vei întoarce, dar eşti sub semnul „lupului" ; alergi ca şi el, bătînd drumuri neumblate din care nu te vei alege cu nimic care să poată fi strîns în mînă sau ascuns de ochi străini. Singuratic ca şi lupul vei fi mereu ; cei din preajma ta se vor duce lăsîndu-te singur... Du-te, nu-ţi mai pot spune nimic. Ne vom mai întîlni, soldatule, tot în aceste locuri, fiindcă tu ca şi mine te tragi din ele, eşti legat prin lanţul stelelor de colţul ăsta păcătos...

Moşul rîdea. Agilius îi zări o sclipire tinerească ; uimitor de clară şi pătrunzătoare. Daireaua tremură uşurel, iar sunetul deveni firav ca o boare de zefir...

Se trezi culcat la rădăcina unei sălcii bătrîne şi găunoase ca un năvod. Se ridică în capul oaselor. De sub o frunză dantelată de ferigă îl priveau doi ochi reci de reptilă. Sta încolăcită ca o turtiţă, din cele care se fac la ultima

încărcare a cuptorului de pîine. Limba despicată a șarpelui părea că pipăie cu neîncredere aerul umed. Sîsîitul aducea cu sunetul stins al dairalei. În jur nu se vedea nici urmă de colibă sau de vatră. Era un loc străin, necunoscut. Se ridică în picioare îngrijorat. Îi ajunse la urechi un nechezat cunoscut și se liniști. Cu un vreasc atinse șarpele, nu mai mare de o palmă, cenușiu, cu burta albicios-sidefie. Culoarea îi amintea ceva văzut foarte de curînd, dar ce anume ?... Pînă și ochii apoși ai reptilei parcă îi mai văzuse, mai mult chiar, se oglindise în ei... Văzînd încremenirea șarpelui, fără să-și dea seama aproape, se aplecă și-l culese de jos băgîndu-l în sîn. Reptila se destinse, lipindu-i-se de piele. Simți ca o tăietură de cuțit acea răceală ciudată.

Ieșirea din smîrcuri fu mai ușoară decît se așteptase. Văzu de departe focurile taberei. Fumul se înălța ca o perdea protectoare, încercînd să ferească oamenii și dobitoacele de cohortele de ființari ce se năpusteau cu înverșunare la venirea amurgului.

Se așeză lîngă *speculator* și, vrînd să vadă ce va face cercetașul, băgă zîmbind mîna în sîn, dar nu găsi decît o bucată de papură. Agilius o privi o clipă nedumerit, apoi o aruncă în foc cu o mișcare degajată. Într-o clipă flăcările șterseră tot ce fusese mai înainte...

Sprijinit cu un capăt pe malul drept al Danubiului, vechiul val de apărare al imperiului mergea spre răsărit cale de mai bine de două sute de mile. Valul era înalt de peste douăzeci de picioare, cu *fossa* din fața sa adîncă de zece, și constituise o foarte lungă perioadă de timp linia de apărare a fostei provincii Dacia, cît și a celeilalte provincii, vecine. Moesia Inferior, de năvălitorii ce voiau să pătrundă în adîncul imperiului. După retragerea legiunilor de către Aurelian, valul de apărare, acum în paragină, era folosit doar de unitățile de cercetare care continuau să patruleze dincolo de Danubiu încercînd să afle din timp pregătirile barbarilor în vederea unei noi invazii.

O dată cu venirea marelui și slăvitului împărat Constantinus, șirurile de cetăți de peste Danubiu fuseseră întărite ; unele fuseseră ridicate din nou, activitatea detașamentelor de pază din *barbaricum* fusese și ea înviorată. Iar stăpînirea romană se făcuse simțită mai pregnant, atît

prin unităţile militare, cît şi prin tratatele de pace, de care avea grijă să fie respectate de către barbarii *foederaţi.* Triburile de peste Danubiu, nu numai gote, ci şi ale seminţiilor ce-şi găsiseră adăpost în uniunea lor tribală — alani, sarmaţi... — supuse şi înfrînte, cu statut de *foederaţi* ai Constantinopolului, aveau de acum şi sarcina apărării hotarului Danubian ca o primă şi avansată linie defensivă.

Vastul teritoriu dintre Danubiu şi, mult peste valul vechi de apărare, pînă aproape de poalele munţilor, era controlat de *speculatorii* armatei imperiale şi de oamenii lor, numiţi *arcani,* aleşi dintre localnicii din diferitele aşezări, ce îi informau de mişcările barbarilor. Ca şi patrulele militare care străbăteau teritoriul, convoaiele neguţătorilor, în drumul lor către ţinuturile din nord, care trecea pe aici, precum şi cărăuşii ce duceau sarea sau oamenii ce umblau cu tot felul de negoaţe şi împinşi de nevoi constituiau miile de ochi ai imperiului, ţinînd sub o permanentă observaţie pe barbari.

...Convoiul se apropia de aşezarea Ad Petras. Soldaţii îşi aranjară în grabă ţinuta, devenind rigizi şi ţepeni, aşa cum trebuia să arate o unitate militară, spre a-şi face o intrare demnă.

Le ieşi înainte un grup de localnici, care îi aşteptară respectuoşi la marginea şleaului.

— Sîntem magistrii aşezării Ad Petras, supuşii slăvitului împărat. Am primit vestea sosirii voastre şi am ieşit înainte, cu pace.

— Salve, *judices !* Lung drumul pînă la voi !... În zăpuşeala canicului, sfîrşitul drumului pare ascuns în adîncurile Hadesului..., dar spun vorbe vechi cu înţelesuri ruşinoase !... Acum cînd noua credinţă impusă de împăratul nostru a trecut şi la voi nu se mai poate vorbi de cele vechi şi nedemne...

— Vorbele sînt vorbe, noi nu avem nimic cu ele. Faptele sînt cele care ne preocupă în cea mai mare măsură. Ajung pînă la noi oameni în straie bisericeşti ce împrăştie cuvinte ale păcătosului Arie, stricînd sufletele şi minţile, şi pe care ne căznim să-i prindem şi să-i judecăm după poruncă şi lege...

— Să lăsăm asta, juzilor, să lăsăm celor în straie negre cearta şi înţelesurile tainice ale cuvintelor, pe mine mă privesc lucrurile de aici de la voi. Ce fac barbarii ? Respectă *foedus*-ul ? Năpăstuiesc oamenii locului ?

— Nu, comandantule, prearespectabile ; aşa ceva la noi nu se petrece ! Pacea este respectată, mai ales de cînd căpetenia gotă s-a luat cu o femeie din partea locului, care-l strunește cu blîndeţe, nu avem de ce ne plînge...

Povestea se deapănă molcom, fără grabă, cu tihna caracteristică ţăranului hărăzit de natură cu înţelepciune şi răbdare, fiind asemănătoare cu altele din alte locuri... Cu timpul foamea îi obligase pe războinicii barbari iuţi şi sîngeroşi să se potolească. Cu burţile supte, cu ţipetele femeilor şi ale copiilor care le cereau de mîncare, nu mai puteau să se gîndească tot timpul la bogăţiile fabuloase din povestirile care se depănau noaptea în preajma focurilor. Satele pustiite de ei nu puteau hrăni nici cîinii vagabonzi, darmite propriile cete poposite după calvarul unor lupte şi înfrîngeri. Prin prinşii localnici trimiseseră vorbă — ei fiind soli ai speranţei — că sosise capătul vărsării de sînge şi că se pot întoarce la locurile lor cei ce se ascunseseră prin desimea codrilor. Asigurările de pace şi de linişte făcuseră să renască aşezările din propria lor cenuşă. Încrederea sporise în clipa în care juzii şi căpitanii de văi şi plaiuri stabiliseră cu căpetenia barbarilor condiţiile convieţuirii şi cantităţile care trebuiau date din grîne, miere, capete de vite şi legume în aşa fel încît mulţumirea să fie în ambele tabere. Tîlhăriile erau pedepsite cu moartea, iar silniciile atrăgeau pedepsirea făptaşilor cu tăierea braţelor, ba chiar şi a capetelor. Bătrînii spuneau că plata de acum era mai mică decît cea pe care o lua împăratul şi oamenii lui în timpurile de demult, cînd stăpînirea şi administraţia erau de partea asta a Danubiului. Judele îşi căsătorise fata cu căpetenia barbară. Capetele care păreau imposibil de unit se strînseseră şi pacea celor două comunităţi se aşezase. Discordia dăinuia doar în credinţa cea nouă în care se lăsaseră să alunece străinii îmbrăţişînd învăţătura blestematului Arie... cel din Alexandria, afurisit fie-i numele.

Vestea că pentru căpetenia gotă din aşezarea Ad Petras, *kuningul* Bantaric a fost adus un dar din partea îm-

părătului se răspîndi ca fulgerul. Convoiul soldaților romani fu înconjurat de războinicii barbari, înalți, cu plete blonde, pe cai înspumați. Cu această escortă neastîmpărată și chiuitoare ajunseră pînă la locul ales de popas, tăpșanul larg din mijlocul satului. Carele romane fură așezate în careu după regula militară, străjile nelăsînd pe nimeni să se apropie. În celălalt capăt al tăpșanului, spre apus, erau așezate căruțele goților, după obiceiul lor, în cerc : carul mare al căpeteniei era ornat de sărbătoare, cu pînze divers și viu colorate.

O lume pestriță, amestec de războinici, bătrîni, muieri și copii viermuia în spațiul cuprins între care. Femeile, în majoritate, erau îmbrăcate după portul roman ; tunici tradiționale albe, peste care fusese aruncată o mantilă de culoarea untului țesută din lînă de oaie. Această lume se mișca, țipa, gesticula.

Solia romană venea cu pas marțial, apăsat și sigur. Privirea solilor se strecura pe sub marginea chivărelor lucitoare ca un tăiș de spadă. Lipit de carul căpeteniei gote, susținut de stîlpi înalți de brad, se ridicase un polog făcut dintr-un *vellum* de culoare roșu-portocaliu, provenit de la vreo *liburnă* sau *dromon* prădat în timpul luptelor al căror ecou se stinsese nu de multă vreme. Sub acest acoperămînt, care dădea o lumină roșiatică, se așezaseră bușteni în chip de scaune pentru cei care urmau să ia parte la ceremonia înmînării darurilor. Pe un podium, acoperit cu o piele neagră de bivol, era jilțul viteazului *kuning* Bantaric, marea căpetenie gotă, care apăru de după o perdea abia cînd solii ajunseră în față. Celelalte căpetenii stăteau în picioare. Agilius bănui că mai era cineva care, în spatele perdelei, sta martor nevăzut al întîlnirii.

Marea căpetenie era în puterea vîrstei. Părul îi cădea pe umeri cu ușoare unduiri. Fruntea părea neobișnuit de înaltă. Mustața de culoarea paiului, gălbuie cu înspicări argintii, cobora pe la colțurile gurii cu buze subțiri și vinete. Ochii de culoarea cerului trădau un spirit viu, inteligent. Purta pe umeri o mantie sîngerie care cădea în falduri grele, susținute pe umeri de fibule uriașe cu o minunată lucrătură, cum Agilius nu văzuse pînă atunci. Sabia lungă, cu teacă de lemn legată în curele roșii și al-

bastre, atîrna la şoldul drept. Romanul deduse că Bantaric era stîngaci. Pe braţe avea prinse apărători de piele bătute cu ţinte de aur. În urma căpeteniei, la un pas, stătea un tînăr firav, cu faţa palidă şi ochi mari albaştri, cu trăsături încă neformate, dar care lăsau să se vadă asemănarea cu Bantaric. În dreapta jilţului era un ins pe care Agilius nu-l observase la început ; un personaj ce te ducea cu gîndul la melcii fără casă, pe care dacă-i atingi te umpli de mucus şi slin.

Agilius veni un pas înainte făcînd semn celui de lîngă el să-i dea sacul de piele fină de Cordoba, din care scoase un pergament pe care se vedeau sigiliile imperiale.

— Bantaric ! Solia mea cuprinde mai mult fapte, aşa cum se cade să fie o solie militară. Sîntem amîndoi soldaţi şi să lăsăm altora, mai pricepuţi ca noi, să se ocupe de ocolişurile şi ascunzişurile cuvintelor. Am venit la tine ca la un prieten al imperiului, deci şi al meu, atîta vreme cît pacea este păstrată în condiţiile stabilite de împăratul meu a cărui slavă o laud strigînd : „Ave !“ — şi Agilius smulse din teacă sabia lungă de cavalerie, ţinînd-o întinsă, cu tăişele orizontal, semnul salutului în timp de pace. Am poruncă, urmă el după o scurtă pauză, ca din partea împăratului meu să-ţi înmînez aceste două obiecte şi să te anunţ că de acuma eşti *comitatenses* pentru mine şi pentru imperiu.

Sudoarea îi şiroia în lungul spatelui, şi Agilius abia acum simţi tremurul, abia perceptibil, al muşchilor de la piciorul stîng. Privea la barbar fără a-l vedea, gîndul zburîndu-i departe, la multe mile înapoi, la smîrcuri şi ceţuri umede, la priviri reci de şarpe : omul din dreapta căpeteniei era ca şi şarpele încolăcit pe mîna sa, şi-l privea cu ochi de reptilă...

— ...Aşadar, actul pe care-l primesc din partea marelui împărat al lumii este pentru mine o cinste, iar colierul de aur, însemn al preţuirii pentru lealitatea mea, va trece de la mine la urmaşul meu, cel care se află acum martor al acestei cinstiri. Pentru a nu fi înstrăinat de podoabele care împodobesc o căpetenie de rangul meu, voi porunci să fie gravate pe colier cuvintele *„gutani ocwi hailag“* ca să se ştie că „face parte din proprietatea sacră a goţilor“. Pentru cele menţionate în act privind construirea fortu-

lui, desigur, o vom face cu ajutorul războinicilor mei, convins fiind că ne va fi și nouă de ajutor pentru respingerea atacurilor din ce în ce mai îndrăzneţe ale celor veniţi din adîncurile stepelor soarelui-răsare. Mă și gîndisem unde ar fi mai bine de ridicat această cetăţuie ; uite, chiar aici lîngă tabăra noastră de vară...

— Prea respectabile, așa se cade să te numesc de acum, dar nu asta stă scris în act ci : „...noua fortificaţie se va ridica acolo unde va crede de cuviinţă cel ce se ocupă, din partea mea, cu stabilirea locului celui mai propice". Deci, eu sînt acela care va stabili.

Agilius se simţi stînjenit. Se lăsase tăcerea... Pe cerul senin apăruseră nori ce amenințau să aducă furtună.

— Cine va ști de va fi ăsta locul ales sau altul ? ! Ridicîndu-l aici, te vei arăta cu adevărat un prieten pe care se cade să-l răsplătim... se auzi vocea, ca un murmur, a celui de lîngă căpetenie.

Agilius tresări ; glasul susurat îi amintea de ceva ce auzise nu demult. Văzu și privirea piezișă aruncată de tînărul vlăstar al marii căpetenii celui care vorbise. Romanul privi drept înaintea sa, de parcă nu ar fi auzit cele spuse.

— Desigur, dacă așa stă scris, așa vom face, zise căpetenia, privind nemulţumit la sfetnicul său, în timp ce-și pipăia colierul de aur pe care-l pusese la gît.

O pală a perdelei era ridicată, așa că mulţimea curioșilor putea să admire în voie răsplata ce strălucea la gîtul celui ce se dovedise prieten al Constantinopolelui cel mare și plin de aur.

...În timpul ospăţului care urmă, Agilius, după ce bău cîteva cupe de vin, se aplecă cu un început de confidenţă spre Bantaric, care nu știa cum să stea mai bine pentru a nu umbri sclipirea darului imperial.

— Copilul te va urma ?

— Cine ? Athanaric ? Desigur ! Cel puţin așa cred... de ce ? !

— Cam slăbuţ ! Să mai puie ceva carne pe oase, că-l înghite ăla de lîngă tine ! Vivat împăratul slăvit, Constantinus !

— Vivat ! strigă și gotul ridicînd *ritonul* de argint. Ăla... este unchiul lui, fratele soţiei mele.

Agilius privi nedumerit.

— Credeam că soţia ta este fata judelui !

Gotul se răsturnă pe spate şi rîse cu poftă izbind cu pumnul în masă.

— Fata este a lui Athanaric. De cînd a venit l-a şi tîrît după ea în tabăra hulitorilor episcopului nostru Arie...

— Nu mă pricep ! Dar, ca să fiu mai sigur de cele încheiate între noi, că văd că şi tu eşti din cei cu iarna pe creştet, uite, să jurăm în numele zeului Semo Sanctus, cel cu sanctuar la Roma, patronul tratatelor diplomatice şi al jurămintelor militare !

— Perechea lui este la noi Brendenic, pe el am să jur ; şi-mi place, că vine din obiceiurile părinţilor...

— Jurăm şi pe al tău şi pe al meu... Să-ţi spun drept ruda asta a ta... pare...

— Un om foarte credincios şi bun, am încredere în el !

— Nu aş dormi cu el sub acelaşi acoperămînt nici de-ar fi să am străji ! spuse trist Agilius, turnînd pe masă din *ritonul* său cîteva picături sîngerii, care strînseseră în ele seva şi nectarul pămîntului îndulcit cu rază de soare. Morţilor se fac libaţii !

— ...Care morţi ?

— Celor care vor trece dincolo, curînd, din voinţa lui... a unchiului !...

Apusul sîngeriu lăsa pe cer dîre de nori încreţiţi şi pufoşi ca fuioarele de lînă vopsite cu roibă. Căpetenia cea mare şi Agilius porniră în afara taberei să se răcorească. Pe deasupra lor, trecu un cîrd de raţe sălbatice bătînd cu putere din aripi. Agilius, trezit din fumul beţiei, privi cu disperare spre siluetele fugare, învăluite de crepuscul. I se făcu dintr-o dată dor de Capidava, de apele liniştite ce curgeau molcom la vale, nepăsătoare că el, plecat cu porunci şi ordine ciudate, poate nu le va mai revedea niciodată.

Cerul primea tăcerea nopţii aşternută furişat. Adia o boare ce aducea cu ea parfumul amărui al pelinului. Cei din tabăra romană şi din aşezarea Ad Petras dormeau, obosiţi de evenimentele zilei...

— Nu te va vedea nimeni, hai vino !... numai puţin !...

— Ce te rogi ca femeile ? ! Nu vin !

— Ai auzit pe cineva cîntînd din solz de peşte ?

— Mincinosul se cunoaşte după...

— Cum vrei ! Nu vei mai avea cînd să auzi ; plecăm curînd ! Ai să vrei, dar va fi tîrziu...

— Tu nu spui adevărul ! Ştiu eu că toţi vreţi să vin colea, apoi mai colea şi apoi... cată vînt în traistă goală !...

Vocea fetei era subţirică, de-abia se auzea, ca o boare ; bărbatul rostea cuvintele gîtuit de dorinţă şi de emoţie, cu tremur iscat de frică să nu plece codana. Fata nu se mişca de lîngă zăplazul de nuiele. Stăteau alături, vorbind şoptit. Fata se temea mai mult să nu se scoale tătuca, care nu ştia de glumă şi nici de zăduful verii ce făcea să-i pară patul de foc. Mîna bătucită a soldatului o atinse pe obraz, tremurat, temîndu-se parcă să nu curme suflarea în fărîma aceea de fată care îl pironea cu ochi galeşi, zîmbitoare.

Eustatius era soldat în al treilea an al serviciului militar. Se născuse în Dinogetia, dar nu demult fusese repartizat *ecvitatei* din Capidava, căci tatăl său găsise în bălţile de lîngă aşezarea lor o pereche de cai rătăciţi putînd astfel să se angajeze în armată. Tatăl spunea că buna zeiţă Laverna, patroana hoţilor şi a cîştigurilor necinstite, îl ajutase, fiindcă nu avea de nici-unele, sărăcia strîngîndu-l între spete ca frigurile de care se bucurau din belşug.

— Dacă pleci atît de repede la ce să mai stau cu tine ? Mai bine te du... Unde mergeţi ?

— Nu ştiu ! Poate înapoi la cetatea noastră... Hai mai încolo, că ne vede cineva ! Nu aveţi *vigili* pe timpul nopţii ?

— Ce treabă să avem cu ei ! Ce să apere ? Cine să fure ? Poate să ne apere de voi, care nu sînteţi de pe aici ; la noi nu se fură...

— Hai, că de voi cînta se vor scula ai tăi. De nu vrei...

— Nu merg că mă tem de tine, este noapte...

— Cum vrei... Cum te cheamă ?

— La ce-ţi trebuie numele meu ?

— Tare mai eşti îndărătnică ! Am să mă gîndesc la tine ! Spune, cum te cheamă ? Eu sînt Eustatius...

— Anna ! şopti fata şi se mistui în întuneric.

Din bordei ieşi cineva care tuşi de cîteva ori şi se duse către colţul gardului. Tăcerea se aşternu din nou peste toată suflarea. Sclipiri reci, ca ochii de lup în noapte, jucară nefiresc şi tăcut dans, născînd o horă de scîntei săltătoare. Licuricii, după cîteva rotiri, se strînseră în perechi, dispărînd.

— Eustatius. Mai eşti aici ? întrebă fata şoptit, cu sufletul la gură. Tăcerea continua să plutească...

Într-un tîrziu, vocea lui, rugătoare, suflă vorbele ca o adiere de zefir :

— Nu te teme, sînt aici ! Stai să te ridic peste zăplaz...

Stele cu sclipirea lor leneşă se traseră sub orizont. Soldatul care făcea ultimul şi cel mai greu rond al pazei, proptit în coada suliţei, asculta cu urechea aţintită un nemaiauzit cîntec ce imita trilul păsărilor, răscolindu-i sufletul ars de dorul locurilor natale.

Cîntecul se opri într-un gîlgîit de sunete, ca o cascadă veselă şi cristalină. Luceafărul începu să strălucească intens, revărsînd o dată cu lumina o binefăcătoare boare.

Locul pe care urma să fie ridicată cetatea cea nouă era departe de aşezare, la aproape trei mile. Fortificaţia urma să se întindă pe o lungime de o şută de paşi cu optzeci lăţime, iar în faţă să se sape tradiţionala *fossa,* adîncă şi lată pentru a îngreuna accesul la ziduri. Piatra o vor căra localnicii, din dealul care se ridica în vecinătate, după cum şi lemnul va fi adus tot de ei.

Constructorii îşi instalaseră tabăra chiar aici pe locul cetăţii. Măsurătorile fuseseră făcute, ţăruşii bătuţi. În ascuns fusese jertfit un purcel de lapte zeilor protectori ai construcţiilor militare, care se arătaseră în atîtea rînduri favorabili soldaţilor romani, încît ar fi fost un sacrilegiu să se oficieze un alt fel de ritual decît cel cunoscut din vechime. La temelia unui zid fusese îngropată cuşca cu purcelul, îmbăiat şi îndopat cu ghindă, nuci şi jir, avînd şi o strachină cu apă. Participaseră numai Agilius, şeful lucrărilor — un bătrîn constructor — şi cel care negociase cumpărarea purcelului. Soldaţii aflaseră şi erau bucuroşi

pentru respectarea datinii. Cineva propusese să fie adus și un călugăr, schimnic, ce se pripășise prin niște grote de calcar din dealul priporos ce se vedea în zare. Apoi renunțaseră ; nu era bine să se încurce zeii cu schimnicii...

Orizontul se împlinea în gîrboveala dealurilor, iar cîmpia, încinsă de soare, împrăștia aroma pelinului. Dumbrava, cu otava trecută de genunchi, ascundea sălbăticiuni retrase în odihna miezului zilei. Peste amorțeala lumii toropite de căldură, se rostogolea carul de foc al canicule.

Soldații amenajaseră pentru comandantul lor un frunzar într-o margine a taberei, spre a face un colț de răcoare unde să se poată discuta și lua hotărîri. Echipele de constructori munceau cot la cot la temelia zidurilor. Urmau să stea cu toții cîteva zile la Ad Petras.

Agilius sta toropit de căldură sub umbrar. *Speculatorul* Statarius se apropie, vlăguit și el de căldură. Comandantul se bucură, că în felul acesta, luîndu-se cu vorba, va reuși să gonească somnul cleios al amiezii. *Speculatorul* era un om trecut prin multe, și Agilius nutrea pentru el admirație amestecată cu respect.

Statarius era scund, cu un început de burtă care-și făcea loc cu îndărătnicie peste centironul soldățesc. Era de mulți ani *speculator*, începutul îl făcuse în Macedonia, la Thesalonic. Ceruse apoi mutarea în dioceza Thracia, ca să se apropie de locurile natale — el fiind din Durostorum. De fapt neamul i se trăgea din părțile Romulei. Un străbun de-al său fugise cu o fată și, pentru a scăpa de urmărirea rubedeniilor care-l căutau cu înverșunare vrînd să-l omoare spre a spăla rușinea, trecuse dincolo de Danubiu stabilindu-se în apropierea localității Beroe. Părul îl purta scurt, iar barba și-o rădea. Nasul puternic și proeminent îi domina figura făcînd să treacă neobservat zîmbetul maliții pe care-l păstrau buzele mai tot timpul. Sprîncenele castanii, crescute puțin pieziș, dădeau chipului său un aer de perpetuă mirare. Firea speculatorului era chibzuită și calculată. În relațiile cu oamenii era rezervat, de multe ori trecînd neobservat.

— Cît crezi, comandantule, că vom sta la Ad Petras ?

— Cîteva zile, să-i ajutăm pe cei care rămîn să continue lucrările. Generalul vrea la toamnă să trimită

un *cuneu* de cavalerie sau o altă unitate să staţioneze aici, în *barbaricum*.

— Vreau să cercetez prin împrejurimi, să văd cum stau lucrurile pe aici ; una-i spusa şi alta-i ce vezi singur !...

— Ai avea patru, cinci zile ; nu cred că voi sta mai mult. De vom pleca, vii pe urma noastră...

La terminarea lucrului, pe înserat, soldaţii se îngrămădeau, cei care nu erau de strajă sau la corvezi, pe tăpşanul în jurul căruia se înşirau casele din bîrne ale celor din Ad Petras. Stăteau de vorbă cu localnicii trăgînd cu ochiul la codanele şi muierile ce-şi făceau de lucru, cu furcile în brîu, torcînd fir de lînă subţire împletit cu dor şi patimă ; că mulţi tineri nou veniţi erau chipeşi...

Eustaţius din Dinogetia se învîrtea fără rost printre oamenii strînşi în pîlcuri pe iarba arsă. Nu o vedea nicăieri pe Anna lui, cu care în ajun se iubise cu patimă în dumbrava de peste pîrîu. Nu ar fi vrut să umble prin faţa casei ei, ca să nu trezească bănuiala vecinilor şi a părinţilor... De, era un străin în trecere şi ce drept avea pe lîngă cei ai locului ? Era firesc să fie aşa ; peste tot se respecta această lege nescrisă. Lumea se îngrămădea în jurul unui copilandru care cînta din fluier de soc o melodie ciudată, cu triluri vesele, ca un murmur de izvor. Ascultau minunîndu-se de priceperea flăcăiaşului ce făcea să clocotească în inima oamenilor un nebănuit fior şi dădea o neputinţă picioarelor în a sta locului.

Anna nu se zărea... Focurile vetrelor fumegau în faţa bordeielor, aducînd miros iute de fum şi lapte prins pe fund de ceaun. Cu sufletul la gură, furişîndu-se ca o umbră, neauzit nici de zăvoii răi, Eustatius se strecură în lungul zăplazului de nuiele şi se încumetă să arunce o ochiadă peste gard. Curtea era pustie. Cîteva oi stăteau grămădite, ca un ghem miţos, într-o margine. Lîngă vatră, îngropate în spuză, oale negre de fum lăsau să iasă fuioare de abur. Uşa bordeiului era deschisă, şi nu se vedea nimeni. Soldatul se îndepărtă, bănuind că fata-i dusă din sat cu cine ştie ce treburi...

Pe tăpşanul de adunare al satului mai rămăseseră cîţiva bărbaţi care vorbeau de o vînătoare ce ar fi trebuit

făcută curînd din cauza stricăciunilor pricinuite de o ciurdă de porci sălbatici. Treptat, o dată cu lăsarea întunericului, larma se domolise, oamenii strîngîndu-se pe lîngă vetre. Negăsindu-şi astîmpăr, Eustaţiu se apropie din nou de casa fetei, acum cu mai puţină fereală, ocrotit fiind de întuneric. Un rîs înăbuşit în pumn făcu să-i tresară inima de bucurie ; Anna era lîngă zăplaz, la locul lor din seara trecută.

— De ce-nu ai venit ? Te-am aşteptat...

— Mămuca nu mă lasă ; vaca stă să fete şi ne temem să nu pată ceva, că data trecută am avut necaz mare cînd a murit ailaltă, pe care am avut-o pînă să fi luat tătuţa pe asta...

— Ce facem ? Stăm aşa ? Lasă că nu păţeşte nimic... Vacile, ca şi pisicile, au în ele multe vieţi... Hai în dumbravă, că acuşi se ridică luna de se vede ca ziua...

— Nu mă pot nicicum duce din curte ! A zis s-o scol de cum i-o veni timpul... glasul fetei era sugrumat de emoţie. Le-am spus la ai mei că mă voi culca în stogul de fîn, ca să fiu mai aproape de vacă. Am să-i trezesc de cum va fi nevoie... Să trec gardul cu grijă, să nu le simtă cîinele ; eu l-am legat, dar de începe să hămăie nu am cum să-l potolesc : scoală tot satul, că-i mare pacoste !

Se lăsară la pămînt lîngă căpiţa de fîn cu miros ameţitor. Fata se frînse moale, supusă, în braţele bărbatului. Părul codanei mirosea a busuioc. Îşi împreunară buzele arse de dor într-un sărut ca de foc. Deodată Anna se smulse din îmbrăţişare şi fugi la vacă, care mugise surd, greu. Cineva apăru în uşa casei : „Sînt aici, tătuţă, nu este încă timpul, poate la ziuă..." strigă fata, mîngîind gîtul asudat al vacii. Soldatul stătea în conul de umbră al căpiţei nevăzut de cel din prag, care, după un căscat zgomotos, se întoarse la dulceaţa întreruptă a somnului. Fata reveni, aducînd în aroma stogului mirosuri străine. Eustaţius o strînse în braţe căutîndu-i sînul mic şi tare.

— Să nu mă uiţi, Anna ! spuse şoptit ghemuind-o sub el cum ghemuie ursul oaia smulsă cioporului.

— Nu ! şopti fata, pierdută. Nu am să te uit ! Nu ! Nu !...

Luna trecuse în coama dealului strecurînd argint printre tulpinile fagilor tineri din culme. Zorile erau pe aproape, vestite de trilul mierlelor și de zborul frînt al stolurilor de grauri.

Marea căpetenie se arătase foarte surprinsă de purtarea comandantului roman, care, după ce predase cele poruncite, nu se mai făcuse văzut. Aflase că-și petrece timpul la locul unde se ridica noua fortificație. Bantaric era dornic să afle noutăți din diocezele de dincolo de Danubiu, așa că alese drept sol spre a-l trimite la roman un bătrîn vizigot care hălăduise mulți ani prin Thracia și Macedonia, cunoscător al sufletului omenesc, atît prin cele trăite, cît și prin ce apucase să discearnă din învățăturile unui prins grec pe care-l ținuse pe lîngă el o bună bucată de vreme. Pentru a scăpa de ochii neiertători ai femeii lui, cît și ai altora care se țineau de pulpana mantiei sale, căpetenia hotărî să se întîlnească cu comandantul roman într-un loc retras.

Romanul veni însoțit de șase călăreți, nu din teamă sau prudență — Agilius era un om curajos, ce nu se lăsa dominat de nesiguranțe sau îndoieli —, ci pentru a-și onora calitatea de sol și de comandant al unei *vexilații* a imperiului.

Belșugul și rafinamentul se vedeau de la început ; era altfel ca în ziua venirii lor, cînd se respectase tradiția gotă a primirii solilor și a ospățului ; aici predomina rafinamentul elen în amestec cu cel specific patricianului roman.

Erau puțini. Agilius fu așezat la stînga căpeteniei. În față stătea bătrînul vizigot care-l chemase, încadrat de cîțiva copilandri de o ciudată frumusețe — amestec de virilitate cu gingășie și moliciune de femeie. Lîngă ei mai erau cîteva făpturi blonde, cu cosițe grele căzute în față, între sînii opulenți.

Agilius stătea întins pe o parte, sprijinit în cotul stîng sub care pusese o perniță, și încerca să deslușească minunățiile care-l înconjurau : anghinare stropită cu sos de smîntînă, friptură de picioare de porc, ouă coapte — curățate și stropite cu sos picant făcut din sînge de pește, *garum*, pipărat și ardeiat ca focul ! rasol de știucă,

rață friptă, fructe și faguri cu miere. În fața fiecăruia se găsea cîte o cupă cu vin dulce...

După zile în șir de mîncare frugală, pregătită de bucătari indiferenți la gustul amestecăturii din cazanul comun al trupei din care se hrănea și Agilius, abundența de acum îl făcu să uite de buna cuviință, aruncîndu-se cu lăcomia gurmandului asupra bucatelor. Vinul era dulce de-ți încleia degetele, și tare... Curînd, în cap începură să i se învîrtă pietre de moară... Într-un tîrziu se trezi cu o femeie cuibărită lîngă el; căldura trupului străin îl făcu să simtă o nebănuită sete. Unul din „frumoșii" care stătuseră de cealaltă parte a mesei se dezbrăcă de tunică dînd la iveală un trup alunecos, învelit în moliciuni ciudate. Se apropie de el și, gonind femeia, îl prinse în brațe. Dintr-o dată romanul simți urcînd în el ceva rău, ceva ce parcă nu făcea parte din ființa sa și apucînd cu o furie rece chica de păr moale a efebului cu buze roșii îl prăvăli de cîteva ori cu capul printre platourile de cositor, oalele de lut și cupele aurite. Căută din ochi femeia izgonită. Părea că nimeni nu vede ce se petrece, toți fiind ocupați cu ale lor, doar „amfitrionul" făcu un semn discret și unul din servi ridică trupul fără vlagă al adolescentului de pe fața căruia se scurgea sînge amestecat cu pete brune lăsate de *garum* și resturi de mîncare. Se simți ușurat. Întinse cu plăcere cupa să-i fie umplută din nou cu vinul rece din oala cea pîntecoasă, de către două tinere mai mult despuiate, care rîdeau isteric încercînd să toarne în micul vas ce nu voia să se umple; era spart. Mărea căpetenie își șterse mîinile în părul unui copilandru blondziu, care rîdea tîmp închizînd mereu din ochi.

— Cînd stomacul este plin, inima vrea să se veselească! spuse *kuningul* got, îmbrîncind cît colo pe cel care-i servise de ștergar, la noi obiceiurile sînt simple, dar legăturile cu lumea voastră au stricat oamenii și tradițiile.

— Putregaiuri găsești la fiece pas. Uscături sînt și în livezile de pe lîngă casa omului. Ce este lumea? zise romanul ca pentru sine, sorbind cu înghițituri mici licoarea rece și aspră, cu parfum suav de cîmp după ploaie. Căpetenia îl privea atent, ținînd cu o mînă glezna fetei care-i adusese cupa plină cu vin. O încurcătură de oameni și

animale, zise Agilius întorcîndu-se să nu mai aibă sub ochi pe băieţii-fete care se iubeau în rîsetele bete ale celorlalţi. Da ! O urîtă amestecătură în care cîteodată sînt mai mult animale decît oameni !

Îi plăcuse cum sunau cuvintele şi de aceea le rostise din nou, pentru propria lui plăcere, dar rămase uimit cînd căpetenia cea mare a goţilor dădu afirmativ din cap privind ironic grupul care rîdea nu departe de ei.

— Deci ar fi bine să fim oameni, că prea sînt mulţi din ceilalţi... spuse căpetenia, rîzînd cu poftă şi, văzînd nedumerirea romanului, explică : A fost ideea unchiului să aducem băieţii, susţinînd că aşa se cade şi aşa-i obiceiul căpeteniilor romane... se va mira cînd va afla contrariul !

— Încă nu a aflat... spuse mîrîit Agilius căutînd din ochi femeia care stătuse cu el.

Rupse o aripă de raţă şi stropind-o din belşug cu tradiţionalul sos iute şi gros o înfulecă cu poftă. Gura-i luă foc şi se simţi mistuit de o sete ca în tinereţele lui uitate. Se sculă în capul oaselor căutîndu-şi soldaţii, pe care-i zări departe, lîngă cai ; erau şi ei înconjuraţi de războinici, servi şi sclave. Se auzeau rîsete şi chicoteli, doar cel care păzea caii sta deoparte ca de piatră, crescut parcă lîngă ei ca un ciot stingher.

— Reorganizarea armatei pe care o face împăratul are să mai dureze ? întrebă *kuningul* Bantaric între două înghiţituri de vin din cupa aurită pe care o ţinea strîns în pumn ca pe un mîner de sabie.

— Cine ştie ?! spuse romanul cu indiferenţă.

— Am înţeles că de aici plecaţi spre vechiul castru de la Angustia, să ridicaţi o altă întăritură ; mă gîndesc care să-i fie rostul, fiind atît de departe...

— Raţa asta grasă, stropită cu *garum*, este născătoare de permanentă sete ! Am o secetă în gîtlej !...

— Crezi că va putea fi de folos la o aşa de mare depărtare un fort care, la urma urmei, cîţi soldaţi poate adăposti ? O sută, două ? Nu-i văd rostul...

— *Prea ilustrissime,* întrebările tale mă lasă mut fiindcă eu nu-mi pot răspunde la propria mea întrebare, care mă frămîntă acum ; unde a dispărut una din frumoasele care era pe cale să mă cucerească ca pe un cas-

tru asediat ? Mă uit după ea şi n-o văd ! Crezi că vinul ar putea provoca orbirea ? Ştiam că de fapt multiplică imaginea, aşa că sînt de-a dreptul nedumerit !

— După terminarea construcţiei vă întoarceţi pe acelaşi drum ?

— Am să-ţi spun o mare taină pe care n-o ştim decît noi doi : nu cred că mă voi întoarce !

— Cum aşa ? Dar ce vei face ? De surprindere, căpetenia se ridică în capul oaselor răsturnînd cupa.

— Voi primi ordinele printr-un curier care deja mă aşteaptă la locul stabilit... Sau poate mor pe drum !

— Care loc ?

Bantaric scăpă întrebarea aproape fără voie, dar Agilius făcîndu-se că nu aude, se ridică cu greutate de jos ; cumpănindu-se cu grijă pe picioare, se îndreptă cu o vagă, dar demnă legănare de *liburnă* în hulă, spre un grup de trei femei care se opriseră din rîs privindu-l mirate. Ajuns lîngă ele întrebă cu vădită greutate :

— Unde-i cea care a fost cu mine ?

Fetele rîseră şi-l înconjurară într-un vîrtej ameţitor.

— A zburat păsărica şi s-a aşezat pe-o altă rămurică... Cată păsărica, cată păsă...

Cu un gest care le surprinse, romanul culese pe două din ele şi le strînse la piept cu putere zicîndu-i celei rămase stinghere :

— Tu, rămurică, fă pe conducătorul şi alege un loc unde să putem să ne odihnim şi te îngrijeşte să fie pe aproape şi ulceaua cu vin, dar iute !... ca la *decuria* de curieri !

Agilius Ingenuus nu ştiuse cum să grăbească lucrările ca să poată scăpa de iscodirile căpeteniei gote. Barbarul devenise foarte insistent în a-l invita şi abia scăpase în cîteva rînduri sub diverse pretexte : ba că are de judecat o pricină între soldaţi, ba că-i dus la locul de extragere al pietrei — unde fusese cu adevărat —, ba că tăria vinului localnicilor îl făcuse de nemişcat din pat ; toate se apropiau de par ca funia calului folosit la treierat. Nu mai putea zăbovi, porunca era clară : era aşteptat la Capidava după prima decadă a lunii septembrie. Peste ordin

nu se putea trece ! Inspectase căruţele şi ordonase să se strîngă mai mult ovăz şi orz pentru a avea hrana cailor asigurată cînd vor trece prin golurile de munte...

Porniseră o dată cu zorii, dar spre miezul zilei începură să înainteze anevoie sub arşiţa nemiloasă. Oamenii aveau feţele arse de soare. Multora arsurile le provocau dureri ce nu treceau nici cu prişniţe reci, nici cu strat de grăsime aşternut pe pielea arsă şi întinsă ca o tobă. Cu toată canicula, înaintau cu păturile sau cu pelerinele trase peste cap ; zăduful şi căldura erau de preferat arsurilor pricinuite de Sol Invictus.

Drumul în munte, ce urma cursul de apă, era foarte îngust, încît părea greu de crezut că l-ar fi putut urma cu convoiul de căruţe...

La acel ceas de cumpănă şi de nehotărîre le ieşi în cale un copilandru care se apropie de ei, întrebînd unde-i comandantul. Agilius îl ascultă cu atenţie :

— ...nas mare şi păr scurt, ce-mi zise să-ţi şoptesc un cuvînt la ureche, ca să-mi dai crezare că sînt cu adevărat trimisul său.

— Şi care-i cuvîntul ? întrebă Agilius aplecîndu-se să audă neobişnuita *tessera* a micului *speculator*.

— „Vraciul", şopti băiatul, privind cu ochi curioşi reacţia comandantului. Trebuie să vă trec peste creastă. Vă duc pe drumul pe care vin turmele noastre cînd lasă păşunile de vară.

— Este greu drumul ?

— Cum să fie greu, spuse copilul, dacă-l pot face şi vacile borţoase şi viţeii cei mici ? !

— Dar cel care te-a trimis unde-i ?

— A spus că aşteaptă la locul la care vă duc eu.

— Hai de ne arată drumul... Vezi, de ne duci la pieire te jupoi, copile, ca pe berbecii puşi în frigare. Se întoarse către ceilalţi : Zeii să ne ocrotească ; înainte, după mine! Ariergarda să fie cu ochii deschişi ! Cîte patru oameni la fiecare car ; să-l împingă de va fi greu urcuşul. Nimeni nu rămîne călare !

...Drumul era aşa cum spusese copilul. Ajunşi pe creastă, se găsiră învăluiţi de nori grei de ploaie, iar vulturii roteau deasupra scoţînd strigăte ascuţite de supărare pentru liniştea tulburată.

— Unde spui că aşteaptă cel care te-a trimis ? întrebă cu nerăbdare comandantul.

— Dincolo de creastă, acolo unde avem bordeiele...

— Care bordeie ? Ale cui ?

— Ale noastre, ale celor care stăm cu vitele, că de nu sîntem cu ele ne ştirbesc urşii din număr şi paguba o plătim noi, spuse cu seriozitate călăuza, trăgînd cu zgomot aerul pe nas.

Agilius zîmbi.

„La bordeie", aşa numise în gînd locul în care ajunseră după o bucată de vreme, cînd fundul văilor era demult sub aripa înserării, în timp ce aici soarele încă nu scăpase după crestele vineţii din depărtare. Bordeiele le-ai fi crezut părăsite dacă nu ar fi fost cîinii care lătrau cu turbare. *Speculatorul* Statarius se ivi în pragul celui din margine. Era însoţit de un om în etate, cu un cojoc miţos de oaie aruncat peste trupul gol şi costeliv. Răspîndea în juru-i un puternic miros de acru şi de blană de oaie udă.

— Cum a fost drumul ?

— Cum să fie, greu !... Cu cine eşti ? întrebă comandantul privindu-l piezîş pe cel care sta în spatele iscoadei.

— A rămas la bordeie fiind cuprins de friguri ; ceilalţi sînt la păşunile din preajmă... răspunse iscoada. Hai să-ţi arăt locul de tabără şi unde ar trebui să punem străjile... Apa nu-i departe, în vale...

Vîntul sufla subţire, ca un tăiş de coasă ce retează otava umedă de rouă în zori, cînd răsuflarea fierbinte se vede ca un abur, iar pielea se buburuzează de frig ; norii trecuseră peste munte ducîndu-se să-şi descarce desagii ploii pe celălalt versant. Erau fericiţi că ploaia îi ocolise. Convoiul se pregătea de înnoptat.

— *Porta praetoria* va fi către răsărit. Bate ţăruşul ca semn mai încolo !... Aşa-i bine !

În primele ore ale dimineţii cu cer de plumb din care cernea o burniţă măruntă şi rece ca de toamnă tîrzie, Agilius cu cei din al doilea detaşament de zidari care urmau să ridice castrul de la Comalva începură să stabilească

limitele construcției. La treizeci de mile spre sud de Comalva era vechiul și încă solidul castru din Cumidava, iar la miazănoapte, cam la aceeași distanță, zidurile Angustiei păzeau locul de trecere a munților către cîmpia de răsărit. Locul era bun, cu vedere liberă pînă departe, apa în apropiere, pădurea la un zbor de săgeată, ca la nevoie apărătorii să aibă pe-aproape locurile de refugiu în cazul cînd ar cădea cetatea.

Statarius apăru însoțit de un grup de oameni care veneau din partea localnicilor — un fel de solie de bun venit, exprimînd recunoștința și nădejdile celor care, nici cu trecerea timpului, nu-și clintiseră credința în reîntoarcerea Romei ; fiindcă, spuneau ei, *lupa* nu-și lasă puii de izbeliște, revine la culcușul ei cînd se liniștesc locurile și se îndepărtează primejdiile. Localnicii se arătară bucuroși și gata de ajutor în clipa cînd aflară că va rămîne în cetate o garnizoană romană ; avea cine să se ocupe de pregătirea celor tineri, ce urmau să facă și ei parte din garnizoană, și să mai desțepenească oasele vîrstnicilor...

După două zile Agilius se pregăti de plecare. Despărțirea avu un aer sumbru, ca de îngropăciune ; cei care plecau mai departe spre Apulum, împuținați, se simțeau întrucîtva neliniștiți acum cînd și cel de-al doilea detașament de constructori rămînea la Comalva. Aveau totuși speranța că după Apulum va urma drumul de întoarcere spre casă. Ceilalți, care rămîneau lîngă gropile și mormanele de pietroaie ce aveau să se transforme în noua cetate Constantiniană, avînd de petrecut mult timp pe meleaguri atît de depărtate de casă, priveau cu invidie spre micul detașament care se strecura prin rariștea din marginea apei luînd drumul ce ducea la Apulum — unde fusese doar sediul legiunii a XIII-a Gemina, dar care prin viața trepidantă și prin însemnătatea comerțului și a mărimii numărului de locuitori luase *in facto* locul Sarmizegetusei, adevărata capitală a provinciei Dacia...

Pînă acum, venind din Capidava, străbătuseră un drum făcut de convoaiele negustătorilor care mergea pe firul văilor urcînd spre trecătoarea de peste munte ; acum, plecînd din Comalva, după ce treceau un pîrîu ce se vărsa

în Alutus dădeau de vechiul drum roman care urma cursul rîului pe sub munte pînă mai sus de aşezarea Caput Stenarum.

Drumul nu mai fusese reparat de foarte multă vreme; în unele părţi piatra fugise lăsînd goluri şi padine care la vremea ploilor păstrau apă acoperită cu cocleli puturoase. În alte părţi piatra fusese cărată de localnici pentru a servi altor nevoi, căci nu de puţine ori oamenii se retrăseseră mai departe de pacostea care se arăta a fi drumul — cale de acces a barbarilor, a liftelor setoase de sînge.

Detaşamentul, format din trei căruţe, cu cai de schimb, şi două *decurii* de călăreţi recrutaţi din *vexilaţia* de veterani experimentaţi, înainta destul de anevoios. Erau cu toţii treizeci de oameni. Agilius era puţin neliniştit : barbarii, tentaţi de transportul lor, ar fi putut încerca o lovitură prin surprindere, ca apoi să se ascundă la adăpostul codrilor, fiind siguri că braţul înarmat al imperiului, de dincolo de Danubiu, nu-i putea pedepsi.

...Primul popas îl făcură la o bifurcare a drumului ; cel care mergea spre nord, urmînd calea Marisului, ajungea la Apulum. La focul taberei lor, la ceas de noapte, se auzi de departe cineva strigînd „Acvila ! Acvila !..." ; temîndu-se de o săgeată prea grabnic slobozită de o santinelă precaută, mai sigură de tăcerea mortului decît de prietenia necunoscutului, *speculatorul* apăru în lumina roşiatică a focurilor cu oboseala întipărită pe faţă. Se aşeză greoi lîngă comandant...

Liniştea nu era tulburată decît de vocile străjilor care, în marginile taberei, vegheau somnul soţilor, strigînd înăbuşit la răstimpuri : *„Decumana silentium !"* ; din partea opusă venea răspunsul : *„Idem praetoria !"*

Agilius şi Statarius stăteau lungiţi vorbind în şoaptă:

— ...nu am crezut cînd mi-au spus oamenii, a trebuit să mă conving singur şi încă pe propria mea piele... Sînt în urma noastră, şi o a doua ceată ne pîndeşte mai departe, pe cursul Marisului ; nu ştiu unde, dar bănuiesc că la una sau două zile de mers. Poate vor ataca mîine noapte ; lotri lovesc noaptea, lumina nu le place...

Speculatorul tăcu, i se auzea doar respiraţia.

— Dar pe tine cum de te-au rănit ?...

— Am plecat din așezarea lui Crezan și pe drum am întîlnit un grup de barbari cu familiile în căruțe și cu ceva vite mari. Aveam o presimțire; cînd îmi păcăne ceva în tîmplă, atunci cu siguranță că voi avea de pătimit. Așa a fost. Trecînd de convoi — erau războinici din tribul lui Vartanaric judecînd după vorbă și după felul carelor cu roți mari cu șase spițe — și intrînd în pădure, o săgeată s-a înfipt la un cot deasupra capului meu într-un trunchi de zadă. Pînă să mă ascund, o alta m-a lovit în brațul drept. Erau trei... Pe unul l-am doborît, ceilalți au fugit. Am rămas șîngerînd, cu fierbințeală în corp. Era otrăvit păcătosul acela de vîrf de săgeată... Am pus pe rană ceva buruieni, dar durerea-i durere ; nu trece !... Apoi i-am urmărit, cu grijă, ferit de bunget și desime. Cînd mi-a venit bine am mai pus jos pe unul dintre ei... Înainte de a muri a spus ce voiam să știu. Vor să ne căsăpească...

— Bănui pe scîrba de la Ad Petras ? întrebă Agilius cu scrîșnet de dinți. Ruda gotului ? !

— Sînt sigur ! spuse laconic *speculatorul* încercînd să-și așeze în chip mai prielnic mîna obrintită, ce-l fulgeră în umăr.

— Cunoști drumul ăsta care merge pe lîngă apa Marisului ?

— Am trecut pe aici mai acu' doi, trei ani... dar ne descurcăm, că am niște neamuri printre ciobanii de aici...

— Peste tot ai neamuri !... poate și la Roma ? !

— Și acolo ! Nu mai știu nimic de ei de o bună bucată de vreme...

— Tu-ți rîzi de mine, *speculatore !*

— De ce aș face-o ? ! Adu niște apă într-un căuc, că mă ia cu frig de la beleaua asta de rană...

Greierii țîrîiau în iarba parfumată, dar *speculatorului* i se părea că le este așa de tare cîntecul încît va pune pe picioare toată tabăra... Apoi nu mai auzi nimic ; se cufundase în somn greu și cleios ca smoala...

La mijlocul zilei, după un mers care înspumă caii făcînd să le salte crupele ca niște foale, detașamentul lui Agilius ajunse la unul din afluenții Marisului — Saggina

Major * — care însoţea drumul pînă la vărsarea în rîu, cîteva mile la nord de Apulum. Pe o porţiune a drumului pe care colbul era aşternut în strat gros trecură răsfiraţi, lăsînd urme clare. Cînd dădură de piatră soldaţii descălecară, lăsînd caii să fie mînaţi de cei de la căruţe, în timp ce ei se împrăştiară prin tufişurile din marginea drumului...

Popasul se făcu la timpul înserării. Fusese ales un loc deschis ca în palmă, în aşa fel ca să poată fi văzut şi un hîrciog de-ar fi cutezat să se apropie de tabără. Oamenii se vînzolîră cîtva timp prin tabăra cuprinsă între cele trei căruţe ; socotind după cai, se putea crede că toţi erau în careu pregătindu-se pentru noapte.

Soarele trecuse după o dungă sinilie a zării ce ascundea şiruri de munţi. Două prigorii, colorate cu roşu, galben, negru şi verzui, zburătăceau prin tufe, cu săgetături repezi ce cu greu puteau fi urmărite. Soldaţii ascunşi în lăstărişuri se delectară o vreme cu spectacolul...

Tropotul cailor vesti, cu mult înainte de a-i zări, apropierea barbarilor. În faţă veneau doi inşi care cercetau urmele lăsate de romani. Încredinţaţi că toate erau aşa cum le voiau, făcură semn şi celorlalţi. Caii întorşi din scurt, cu gurile rănite de zăbale, frămîntară colbul drumului sub copite încercînd să slăbească strînsoarea frîielor.

Cornul de bou în care suflă Agilius scoase un sunet gros, trist, ca un strigăt de agonie. Soldaţii, risipiţi de o parte şi de alta a drumului, se ridicară cu arcurile încordate slobozind săgeată după săgeată în grupul de războinici năuciţi. Nechezatul cailor loviţi de moarte se amestecă cu răcnetele celor căzuţi. Din grup reuşiră să se desprindă doar doi, care, culcaţi pe gîtul cailor, ţîşniră aidoma unor fulgere mistuindu-se într-un nor de colb ruginiu. Cîţiva soldaţi se repeziră pe urmele lor aruncînd săgeţi lungi cu panaşe negre, dar fugarii, pe caii lor iuţi, se topiră în noapte...

Îndată ce prima geană de lumină vesti dimineaţa, Agilius dădu ordin de plecare. Pe căruţe fură aşezaţi cei mai buni arcaşi pentru a putea, de la distanţă, preîntîmpina şi opri un nou atac barbar. După ce trecură de locul de con-

* Tîrnava Mare.

fluență a Sagginei Minor cu Saggina Major, romanii zăriră un pîlc de oameni care, de departe, păreau niște ghemotoace. Drumeții, zece la număr, aveau căruțe, catîri și cai de povară. După înfățișare erau tineri. Cel care părea a le fi conducător era unul mai vîrstnic, beteag de un picior, care sta într-o căruță.

La vederea grupului de soldați, drumeții se traseră către marginea drumului, cu respect vădit în gesturi și în felul cum, fără grabă, dar din timp, traseră carele din calea lor.

— Salve ! — strigă Agilius căutînd din ochi pe conducătorul grupului. De unde veniți ? Și unde mergeți ?

Flăcăii se grămădiră unii în alții mestecînd colbul sub opincile lor mari, ca într-un dans al urșilor. Izul de piele argăsită, încinsă de soare, precum și mirosul de sudoare al cailor se amestecau cu cel de brînză și de zer, în care fuseseră spălate cămășile de in ale drumeților.

— Salve, *vir clarissime !* spuse cel întrebat, dîndu-se cu greu jos din căruță. Se apropie șchiopătînd, avea laba piciorului retezată, iar bontul învelit într-o pielicică de miel. Călca greu. Mergem la ocnele din Salinae, după sare.

Agilius miji ochii cercetînd chipul omului ; ceva foarte vechi îi veni în minte ; ceva căruia nu-i găsea capăt, dar care era foarte cunoscut, familiar. *Speculatorul* se apropie de ei în trapul calului.

— Ce s-a întîmplat ? îl întrebă privindu-l mirat. De ce ne-am oprit ?

— Nimic important. Oamenii vor să ajungă la Salinae... privindu-i mi-am amintit de locurile de la noi, de pe Danubiu.

— Danubiu ! rîse șchiopul hîrîit, dezvelind niște dinți găunoși. Barba o avea retezată de sub bărbie, ceea ce făcea ca fața să-i pară mai mult lată. Părul îi ajungea pînă la umeri. Danubiu este ca și timpul, curge și tot curge scăldînd lumi și oameni... Avem așezarea de vară pe Danubiu, dincolo de zare, cît ar fi de mers preț de zece zile. După așezarea Altium... Peste Thissus.

— Zici că vă duceți la Salinae ? ! Păi, nu-i acesta drumul ! Trebuia să fiți pe partea dreaptă a Marisului. Trebuie să vă întoarceți. Ajutorul meu, cu toate că nu-i

de prin părţile astea, ştie toate drumurile ! spuse Agilius privindu-l cu satisfacţie pe *speculator*. Noroc că ne-am întîlnit, că altfel...

— Slăvitule, dacă adevărul este acela pe care-l spui, nu putem decît să mulţumim zeilor pentru grija arătată faţă de noi.

— Oare nu ai auzit, străine, de legea cea nouă care-şi face loc şi prin aceste locuri oblăduite de slăvitul Constantinus ?

— Multe se aud şi multe se schimbă !... Uite, noi, că veni vorba, plecînd la acest drum credeam că ne sînt auspiciile neprielnice căci în cireada obştii s-a născut un viţel cu două capete. A trăit puţin. Unul din capete a căzut vlăguit după oleacă de timp. L-a tăiat vraciul, şi vîna care aruncă sînge negru şi gros a ţinut-o strîns cu degetele. Viţelul rămas cu un singur cap a trăit pînă în amurg. De legea nouă am auzit... În toate timpurile au fost ucişi oameni pentru credinţă, ba în zei, ba în mîntuitori, ca acum... Noi cu cele apucate din bătrîni, alţii cu altele... Unde-i supărarea ?

— Supărare nu-i, omule, cum să fie ? ! spuse *speculatorul* privindu-l lung pe Agilius. Cezarul cu ale lui şi noi cu ale noastre.

— Prin iarnă a venit unul care spunea vorbele astea... Iarna la noi vin străinii, după ce ne tragem la locuri ferite. Atunci avem timp de rîs, de ascultat poveşti, avem timp şi de muieri... şi de copii. Noaptea lungă, ziua scurtă. Ce să faci ? Drumul l-am greşit din cauza mea. Voiam să-i ocolesc pe cei de la Apulum că prea cer mult pentru drept de păşunat şi de trecere.

Şchiopul se întoarse către ai lui strigînd poruncitor :

— *Intorquere fratris !*

La auzul vorbelor, Agilius îşi dădu seama ce-i părea cunoscut : vorba strigată a străinului, greoaie, o latină pe care o apucase de mult pe malurile Danubiului, la Capidava, şi pe care o mai vorbeau oamenii bătrîni, precum şi cei de prin locuri izolate. Limba aceasta veche circulase şi se înrădăcinase în provincia Dacia. Străinul îi amintea de bunicul său...

Cu larmă, zbieret de catîri amestecat cu îndemnuri strigate, convoiul se întoarse din drum.

— Au un grai care-mi aduce aminte de copilărie, spuse Agilius pe gînduri.

— Stau cu turmele în Pannonia Inferior şi în locurile Marcomanice. Ajung cu turmele pînă în ţinuturile Cvazilor. Neam de oameni îndărătnic pe care nu-l scoţi din ale lui !

— Cum îşi spun ?

— Cum să-şi spună ? !... Romani, dar pronunţă în felul lor, de se aude „români". Limba lor, printre atîtea vorbiri barbare de neînţeles, îmi pare o picurare de miere în suflet. Ai fost atent, spuse *speculatorul,* cum îi spun rîului Pathissus ?... Îi zic Thissus.

Vadul Marisului era larg, cu apă mică ce abia trecea peste chişiţele cailor. Mirosea, în zăduful caniculei, a pelin. O pereche de raţe sălbatice trecu în zbor săgetat, lăsînd în urma lor un şuier metalic. Dincolo de rîu se vedeau primele case din Apulum...

O mulţime de oameni le ieşi în întîmpinare. Tîrgul din ziua aceea îi adunase pe toţi cei din vechiul *territorium Apulensis.*

Al doilea motiv care strînsese lumea era zvonul răspîndit încă de la începutul caniculei că urmau să vină aici trimişi ai Romei mult iubite, cu un „rescript imperial" care să-i întărească în vechea lor constituire municipală, aşa cum mai veniseră şi altă dată trimişi ai Cetăţii Eterne, pe vremea împăratului Deocleţian.

Petronius Proca era al unsprezecelea *judex* al fostului municipiu Apulum mai mare peste grupul de *judices* ai urbei.

În ultima vreme această funcţie se moştenea din tată în fiu, dar prin alegerea localnicilor, Roma confirmînd doar puterea alesului urbei. Tatăl lui Petronius, numit de localnici Proca cel Bătrîn, fusese şi el, ca şi înaintaşul său Iulianus *judex* al acestei aşezări. Conducătorul de acum al urbei era un om matur, cu părul retezat scurt, lăsînd să se vadă o frunte bombată, cu sprîncene frumos arcuite ce-i dădeau un aer de perpetuă mirare. Nasul fin amintea cizelura marmorei statuilor din vechiul for. Statura judelui

era potrivită, dar din toată înfăţişarea sa, paşnică, se degaja o forţă cu care părea a-i domina pe cei din jur.

Vechiul for al oraşului mai exista, cu toate că multe din monumentele erau în ruină, iar din edificiile publice se scoase piatra pentru alte nevoi, mai importante decît esteticul sau grija faţă de un trecut glorios. Viaţa continua să se desfăşoare între zidurile sale ca în vremea în care aici staţiona *Legio XIII Gemina Pia Fidelis,* în marele castru din mijlocul oraşului de sus. Retragerea ordonată de Aurelian făcea ca numele împăratului să nu mai fie rostit de nici o gură de localnic, căci ea fusese considerată o jignire adusă bărbăţiei şi curajului celor din vechea provincie Dacia de vreme ce poarta pătrunderii barbarilor în imperiu se mutase în altă parte. Apoi se mai simţeau jigniţi şi de faptul că nu li se acordase titlul de *foederaţi,* cu toate că rămăseseră să păzească *limesul* roman la Dunăre timp de mai bine de trei decenii.

Acum acvila romană trecea din nou pe străzile părăginite ale oraşului, sub ochii oamenilor care visau o reîntoarcere a ei. *Vexilarul* ducea cu mîndrie stindardul pătrat prins de *hampa* aurie cu trei *patere* — discuri — deasupra, semn al celor trei rechemări în solda imperiului. Un bătrîn susţinut de un copil se lăsă în genunchi strigînd cu glas behăit, vlăguit de povara anilor :

— S-au întors protectorii ! *Lupa* a revenit la puiul părăsit fără motiv ! Să aducem jertfe de mulţumire zeilor !...

Vuietul mulţimii acoperi glasul, dar Agilius văzu pe mulţi îngenunchind în faţa *vexiliului* lor, de culoarea aurului şi a purpurei, cu semnul cruciat al împăratului Constatinus.

Printre pietrele pavimentului iarba îşi înălţa tremurătoarele fire, iar corolele galbene ale păpădiilor punctau cu *aurei* întinderea altă dată severă a dalelor din for, care îşi schimbase aspectul obişnuit. Unele temple erau în ruină, în timp ce altele fuseseră transformate în uriaşe magazii sau locuri de adăpost. Colonadele şi porticele ştirbe impresionau neplăcut ochiul. Soclurile goale, despovărate de sarcina lor festivă, măreau aspectul dezolant. Forul devenise un loc întărit, de refuigu, în care-şi găsi-

seră adăpost locuitorii din Apulumul de jos, de pe malul Marisului.

Notabilităţile oraşului şi cei mai de vază, cu familiile, se îngrămădiseră în vechiul castru — unul din cele mai mari construite de soldaţii Romei— transformînd şi aici, după nevoi clădirile militare. Elita urbei beneficia de o uriaşă suprafaţă, aproape de 60 de iugăre.

Pe scările largi ce duceau odinioară la templul lui Jupiter se găsea grupul juzilor. Erau îmbrăcaţi după portul localnicilor : cămeşi albe de in cu brîie late din lînă neagră, pantaloni strîmţi şi încreţiţi pe pulpe, părînd a fi mult mai lungi decît era nevoie. Opincile aveau nojiţe urcate şi strînse pe glezne, iar pe cap purtau pălării de pîslă, negre, care de atîta arşiţă şi praf cît strînseseră în ani deveniseră cenuşii. Toţi purtau pe umeri pături miţoase cu benzi late, albe şi negre, aceste originale *paenule* fiind prinse pe umeri cu *fibule* de argint mari cît pumnul, imitînd cochilia melcului.

Vexilarul se apropie de trepte ridicînd mult deasupra capului stindardul, apoi, coborîndu-l brusc, izbi în dala de marmoră. Rumoarea care domnea peste vechiul for se stinse.

În faţa juzilor adunaţi pe trepte, Agilius se simţi oarecum în inferioritate. Fu cuprins de furie şi ciudă. Vocea-i era aspră, gata de harţă cînd începu să vorbească. Privea peste capetele notabilităţilor urbei urmărind o crăpătură ce cobora din vîrful frontonului, ca un şarpe, despicîndu-l şi întinzîndu-se pe tavanul cu tencuiala căzută, pătat de igrasie, cu pecingini galbene încinse de inele de mucegai.

— Sorţii au voit ca această solie să fie adusă la bun sfîrşit de mine, comandantul cetăţii Capidava, de pe Danubiu, cu poruncă din partea împăratului nostru, prea slăvitul şi iubitul Constantinus, să aduc pe aceste meleaguri îndepărtate de noua capitală a lumii, Constantinopolis, pacea şi salutul imperiului roman. Am porunca să-ţi înmînez acest act a cărui integritate o poţi constata, apoi *bursa* în care se află inelul şi colanul de *Dux territorii imperium limites extra,* precum şi acest grandios *paludamentum* de purpură, semn al puterii ce ţi-o conferă împăratul prin mine, solul său. Apropie-te !... Ca sol şi reprezentat al împăratului meu îţi aşez mantia pe umeri recunoscîndu-te

și primindu-te ca supus al Constantinopolisului cu dreptul de a-ți exercita puterea în teritoriul ducatului tău ; dar și cu obligațiile tale care sînt trecute în bronzul tablelor *rescriptului imperial* pe care-l ții în mînă. Mai sînt o seamă de daruri care se află cu grijă ferite de ochi neprieteni, dar pe care le poți lua cînd vei voi. Solia mea este încheiată ! Ordonă să ne fie pregătit locul de odihnă !

Agilius făcu un pas înapoi scoțîndu-și chivăra. Se șterse pe frunte de sudoare cu pulpana pelerinei. Gestul simplu și detașat făcu să se risipească încordarea. Oamenii se apropiară de soldați, amestecîndu-se printre ei. „Să nu se depărteze nimeni ! Stați grămadă... ochii pe străini !..." mîrîi surd Agilius punîndu-și din nou casca. Pe dată aerul marțial, distant, reveni...

Larma mulțimii din for amuți. Mai marele așezării începu să citească cu glas tare *rescriptul imperial*, aducînd astfel la cunoștința oamenilor atestarea funcției sale și a teritoriului lor, cît și a noilor obligații ce decurgeau de aici. Mantia de purpură pe care o așezase Agilius pe umerii lui Petronius Proca avea brodată pe spate o uriașă acvilă ale cărei aripi se prelungeau pînă în față, unde se întîlneau cu alte două păsări, mai mici. Marginea de jos era închisă de un șnur de aur avînd deasupra, prinse pe două rînduri, șiruri de frunze de laur și de stejar. Căptușeala era sidefie, cu sclipiri aurii.

Din mulțime, se apropie de Agilius un om între două vîrste, cu ochi șireți ca de vulpoi, ce alunecau ferindu-se parcă să întîlnească privirea romanului. Scoase dintr-o pungă de la brîu ceva ce sclipi în palma bătucită, atrăgînd privirea soldatului.

— Poate vrei să cumperi o podoabă pentru cei de acasă ?... Am să te mai caut... Văd că ai și tu ceva asemănător : trebuie cercetat !... murmură străinul arătîndu-i inelul din palmă, apoi se depărtă, pierzîndu-se în mulțimea care îl înghiți imediat.

Agilius era sigur că văzuse însemnul legiunii Gemina ; părea a fi unul din cei cu care trebuia să se întîlnească aici... Își îndreptă atenția spre Petronius Proca, care continua să vorbească :

— ...mulțumim stăpînului slăvit că nu a uitat de credincioșii săi supuși din acest colț frămîntat al lumii. Dato-

ria către stăpînul nostru nu o uităm, cum nu uităm nici binele pe care ni-l face şi nici grija pe care ne-o poartă.

Petronius Proca se desprinse din grupul juzilor. În spatele lui, cineva ţinea cu respect, pe braţe, plăcile de bronz ale *rescriptului imperial.* Un altul, cu aceeaşi veneraţie, ducea *torquasul* gros, din aur masiv — decoraţie militară —, un colan ce se purta de către cei învredniciţi, la gît, semn al vitejiei şi al fidelităţii lor militare.

— Oameni din Apulum ! Aţi fost faţă şi aţi văzut cu toţii cum puterea şi recunoaşterea Romei a pogorît asupra mea, cel care conduc destinele acestei aşezări de un lung şir de ani. Mantia pe care o port este purpură din purpura imperială. Actul imperial este cel care dă puterii mele legalitate prin consimţămîntul stăpînului nostru. Colanul de aur este semn că de apărarea voastră mă voi îngriji tot eu. Puterea şi voinţa Romei este mare ! Ordinea a domnit pînă acuma şi va domni şi de acum înainte. Moartea va fi pedeapsa pentru nesupunere. În numele Romei eu vă sînt conducătorul !

La aceste cuvinte cel eare ţinea colanul de aur se repezi servil, îndoit de şale, grăbindu-se să-l prindă la gîtul lui Petronius Proca.

Agilius privi la mulţimea adunată în for şi nu deslusi pe chipurile oamenilor nici bucurie şi nici dezaprobare. Un grup de oameni, din cei cu *paenule* învîrstate, îl ridicară pe scut — după cea mai autentică tradiţie romană — pe Petronius Proca. Cel care ţinuse *torquasul* de aur se aşeză în faţa acelei piramide omeneşti strigînd cu glas tremurat de emoţie şi excitare :

— Voinţa noastră, a celor din Apulum, este ca Petronius Proca să ne fie *Dux ! Ave !*

Mulţimea strigă puternic şi scurt :

— *Ave !*

Glasul răguşit al purtătorului de odor imperial se auzi din nou :

— Voinţa celor care apără teritoriul Apulum este ca Petronius Proca să ne fie *Dux ! Ave !* — iar lumea tescuită între zidurile vechiului for reluă ca un ecou : *„Ave !"*.

Din nou, pentru a treia oară se auzi glasul strigînd :

— Zeii şi slăvitul împărat prin solul său vor ca *Dux* peste toţi şi toate să fie Petronius Proca ! *Ave !*

Mulţimea reluă la fel de puternic ultimul „Ave", care pluti clocotind peste aşezare. *Speculatorul* zîmbea subţire. Agilius se întrebă dacă şi Statarius observase că mai în spate oamenii păreau a avea gurile cusute, mulţumindu-se doar să se salte de pe un picior pe altul ca într-un dans al tăcerii.

Ecoul se stinse. Peste adunare trecu o boare cu miros de ierburi încinse de soare şi de pelin. Agilius privi seninul cerului. O pereche de raţe sălbatice trecu în zbor şuierat pe deasupra mulţimii.

Scutul fu coborît de pe umerii oamenilor şi aşezat pe dalele forului. Petronius Proca strigă mulţimii :

— Dacă am tolerat pînă azi uneori nesupunerea, de acum voi lua măsuri drastice, aşa cum am spus. Milă nu poate fi faţă de cei care pun în primejdie însăşi integritatea teritoriului nostru şi existenţa aşezării Apulum... Acum mergeţi la Senius, el vă va da în numele meu, pîine şi vin.

Petronius se apropie de Agilius şi de Statarius, şi luîndu-i pe după umeri le spuse :

— Veniţi, prieteni şi oaspeţi de frunte ai mei şi ai urbei noastre, să vă fie cît mai plăcută şederea aici !

Aşezarea se întindea pe o mare suprafaţă. Acum, după mai bine de şaizeci de ani de la plecarea legiunilor romane, se putea vedea că aici fusese un mare centru civic al provinciei Dacia.

Municipiul Apulum se dezvoltase după felul în care crescuseră şi alte aşezări romane din imperiu. Parcelările creau un caroiaj uniform al străzilor. Oraşul se întindea de la castrul Legiunii a XIII-a Gemina, aşezat pe un deal, pînă la apa Marisului, care se afla la o depărtare de o milă. Lîngă apă se ridicase, în acele vremuri, un oraş al negustorilor şi al meseriaşilor ; un oraş în care fantezia oamenilor contribuise la aspectul aşezării ; aici străzile erau înguste, întortocheate, rigurozitatea romană dispăruse. Aşezarea de pe malurile Marisului devenise colonia Apulum, iar oraşul din deal, de lîngă castru, municipiul Apulum.

Din vechea colonie de pe malurile fluviului nu mai rămăsese aproape nimic, doar cîteva luntre şi poduri plutitoare pe lîngă care se ridicau bordeiele modeste ale pescarilor. Populaţia se retrăsese spre castru, căutîndu-i ocrotirea. Cei mai înstăriţi se stabiliseră chiar în interiorul lui. În municipiu erau strînşi restul localnicilor, adăpostiţi prin vechile edificii, reamenajate pentru a mări siguranţa în cazul unui atac barbar.

Această ocrotire asigurată oamenilor trebuia plătită. Cei din fruntea obştii percepeau o taxă în natură şi în bani, pe lîngă obligaţiile militare care reveneau fiecărui bărbat, prin rotaţie, de a face parte o anumită perioadă de timp din cetele de apărători mereu gata de luptă.

Trei din cele patru porţi de acces din castru : *porta decumana, principalis dextra şi sinistra,* fuseseră închise cu ziduri, pentru o mai bună apărare a cetăţii.

Vexilaţia romană fusese găzduită în fostele încăperi din cazarma Geminei, în dreapta clădirii comandamentului — *principia* — unde spre seară Petronius Proca îl invitase pe Agilius la un ospăţ festiv. Erau adunaţi cu toţii într-o sală spaţioasă.

Din oraş răzbeau pînă aici, sus, la cetate, chiotele şi veselia mulţimii care-l cinstea pe *Dux* al ei cel recunoscut pînă şi de „Romania cu noua ei capitală Constantinopolis !". Aşa obişnuiau oamenii, nu numai aici, ci şi dincolo de Dunăbiu, să numească imperiul roman — Romania, denumire care era însă eludată din actele oficiale ale cancelariei din Constantinopolis.

În timpul ospăţului, Petronius Proca dispăru pentru o vreme. Se întoarse însoţit de un grup de tineri luptători. Pe chip i se citea mulţumirea : descărcase darurile imperiale şi era încîntat de săbiile şi cămăşile de zale. Celelalte nimicuri — vase frumos cizelate, podoabe şi cupe de tot felul — nu-l impresionaseră pe Petronius Proca, *„Dux territorium Apulensis extra imperium"*...

— Cam la cît se ridică populaţia teritoriului condus de tine ? vru să ştie Agilius.

— Am încercat să fac o numărătoare, dar nu am izbutit, fiindcă au tot fost vînzoleli pricinuite de barbarii care

au cutreierat pe aici. Mai sigur pot să-ţi spun că la nevoie ridic, cu arma în mînă, ca la o veche legiune romană. Aici în castru am în permanenţă două cohorte, cum le spun eu, de cîte opt sute de oameni. De serviciu în cetate face, cu rîndul, cîte o cohortă... Cu călăreţii nu prea mă împac, prefer în locul cailor vitele, să fie ţinute pe lîngă casele oamenilor ; cu ele te poţi ajuta la nevoie mai bine, asta ca să nu mai spun de hrană, ele fiind baza în timpul unei încercuiri. Vreau să ridic o întăritură mai sus, în partea de miazănoapte, cu o altă jumătate de cohortă în serviciu permanent, spre a descuraja un eventual asediu al cetăţii. Dar asta probabil că la anu'... De vom trăi !... *Salve,* solule !

— Dar cu străinii care vă calcă, cum staţi ? întrebă romanul impresionat de faptul că Petronius Proca putea pune pe picioare o legiune de luptători în apărarea teritoriului său.

— Deh !... Nevoia împacă vulpea cu ursul, zise Proca zîmbind. Plătim pentru linişte ! Greul începe după plecarea unora şi venirea altor hălăduitori care trebuiesc din nou mînuiţi cu grijă şi aduşi cu încetul acolo unde vrem. De obicei iau cam o jumătate din ceea ce luau *conductorii* imperiali altădată. Ca să facem faţă la cele care ne revin şi faţă de împărat şi de venetici, sîntem obligaţi la păstrarea *censului* vechi, la plata vămilor de intrare în Apulum, de trecere a apelor pe poduri... Altfel de unde să dai ?... Viclenia şi „dyplomatichia", fără ele nu se poate !

— Am avut impresia că nu toată lumea este bucuroasă de *rescriptul imperial* primit de tine...

— Aşa-i ! Mulţi vor puterea de dragul ei, ca să-şi adune mai multe avuţii pe spinarea oamenilor. Neamul Proca vine încă din timpul lui Septimius, şi tot în fruntea municipiului. De averi nu avem nevoie ! De-ar fi, am putea ţine, cu ce e al nostru, două rînduri de obligaţii ! Asta ca să ştii ; dar voim să ne continuăm...

— Manevre şi tactici ca peste tot ! zîmbi Agilius.

— Se mai ivesc certuri, dar unde nu cad capetele cele mai înfierbîntate ? La Roma nu curge sîngele ? La Roma nu se taie omul şi pentru că a visat ? Nu au un *comite* al

viselor ? Sîntem trup din trupul vechii Rome cu tăria, dar şi cu lipsurile ei ; şi nevoile şi stricăciunile s-au scuturat aici o dată cu praful de pe *caligele* celor care au plecat. Crezi că nu am dreptate ? Şi apoi, soldatule, cum crezi că juzii Deza, Iulianus sau Aelius Metta, care se vor în locul meu, ar putea acum, în clipa sosirii tale, să se achite de obligaţiile unui *Dux territorii Apulensis* faţă de împăratul său ?... Observ că porţi un inel asemănător cu cel de la gîtul meu. Uite-l ! L-am pus pe lănţug. Deci sîntem legaţi de aceleaşi legi şi jurăminte vechi. Noi sîntem aici pentru a dăinui, şi nu pentru a fi risipiţi din cauza poftelor de mărire. De aici, *juratule,* vei pleca cu aur din teritoriul nostru. Pentru noul ban de aur care va lua locul *denarului* şi pe care-l vrea împăratul să-l facă să dăinuiască cît va fi puterea Romei...

— De unde ştii tu ce vrea împăratul ? Ce ştii tu în general de ce-i dincolo de Danubiu ?...

— Tu să ai urechi de ascultat, iar gura să-ţi fie mută ! Ştiu mai mult decît crezi. Ştiu că ai fost trimis de generalul Cornasidius Genialis. Ştiu şi cînd ai plecat... Ştiu, soldatule ! Mai ştiu că vor veni iscoadele mele cît de repede, că sînt pe drum, să-mi anunţe sosirea celor care urmează să se stabilească în jurul aşezării Salinae. Te miri ? De ce ? Firesc este să ştiu totul sau cît de mult, altfel cu ce m-aş deosebi de cei care vor să-mi ia locul ?... Ehei, soldatule, soldatule...

La masă rămăseseră doar ei doi, restul se retrăseseră pentru odihnă. Petronius Proca spărgea în pumni nucile uscate, de anul trecut, şi muindu-le în sare le mînca însoţite de vinul tare, de culoarea aurului.

— Vinul este de pe aici ?

— Da ! Din viile de pe valea rîului Saggina Major. De ce ? Crezi că nu-i demn de un trimis imperial ? Altul mai bun nu am !

Romanul se apucă să-l descoase despre cele ce se petreceau în teritoriul său, ceea ce părea a-i face vădită plăcere celui de-al unsprezecelea *judex* al fostului municipiu Apulum.

Lui Agilius locurile pomenite de Petronius îi erau cunoscute, fiind amintite adesea la focurile de tabără soldăţeşti. Localităţile din zona auriferă, Alburnus Major, Am-

pelum, Ressa sau Zarad, erau cunoscute de toți. Nu o dată ajunseseră știrile că un săpător găsise un boț de aur mare cît o găină sau cît un cap de copil. Agilius află că fostele mine imperiale erau sub conducerea unui nepot de frate al lui Proca ; că cei de la Ampelum erau cumnați cu el...

Imediat ce se auzi cel de-al doilea strigăt al străjii — era trecut de miezul nopții — Petronius Proca se ridică de la masă făcîndu-i semn lui Agilius să-l urmeze. Ieșiră din casă. Răcoarea nopții le mîngîie fețele. De sus îi privea Constelația Ursei Mari cu licărire tainică. Traversară curtea interioară a *principiei* intrînd în edificiul care, pe timpul Geminei, fusese capela și administrația castrului. Proca deschise o ușă folosindu-se de o cheie de fier cu mîner de bronz. Ușa era masivă, din stejar întărit cu plăci de fier.

— Ușa-i rămasă de la ei... spuse Proca referindu-se la legionarii care staționaseră aici. Asta-i *armentariumul* unde ținem săgețile, lăncile, sacii cu vîrfurile de săgeți. Acum vor sta aici și săbiile aduse de voi pînă vor fi distribuite celor vrednici. În amfore este otravă pentru săgeți, făcută după un procedeu foarte vechi, care paralizează pe cel atins.

O ușă foarte joasă, un fel de gaură prin care erai silit să te lași pe vine ca să treci, dădea într-o hrubă semicirculară, cu tavanul boltit. În mijlocul ei se ridica ghizdul unei fîntîni.

— Aici, spuse Petronius Proca, soldații au săpat un puț pentru a asigura apa necesară în timpul asediului. Locul nu a fost bun ; apa a secat, doar cînd Marisul vine mare, apele urcă la doi coți sub nivelul pardoselii. Uite, astea sînt pentru tine... Le duci împăratului, spuse mai marele urbei arătîndu-i lui Agilius o grămadă de lemnișoare negre stivuite la perete.

— Care-i aurul, omule ? Putregaiul ăsta ?...

— Este aur turnat în bare de noi, la Alburnus Major. Le-am muiat în smoală, să nu fure ochii și să nu smintească mințile. Ai aici trei mii de *libre* de aur. Asta ne este datoria de care ne liberăm acum. Peste cinci ani, de vom trăi, vom vedea ce va mai fi.

Agilius se lăsă în genunchi luînd în mînă o bară lungă de o palmă și groasă cît degetul. O zgîrie cu unghia. La

lumina tremurătoare a *lucernei* pe care-o ţinea Proca, izbucni scînteia de foc a aurului de sub stratul subţire de smoală.

— De aici împăratul poate scoate sute de mii de monede de aur, din cele noi... Treaba noastră a fost să ne achităm de datorie. Asta-i ! Hai să mergem.

...Agilius avea în tot trupul o arsură ca de foc. Nu putea închide ochii. Patul părea de jar... Calculă că pentru transportul aurului i-ar trebui două care — cam o mie cincisute de *libre* într-un car. Trebuia să călătorească repede, pentru a nu se expune. Acest secret al convoiului nu putea dăinui multă vreme...

Apele Marisului curgeau tulburi într-o nesfîrşită rostogolire, descoperind pe lîngă maluri petice de nisip şi insule pe care pîlcurile de sălcii şi răchite cu frunze argintii se zbăteau în adierea zefirului...

Agilius se sculase o dată cu cei din castru, la ivirea zorilor, obosit de parcă ar fi mărşăluit toată noaptea. Plecase să facă o recunoaştere prin împrejurimi, apoi, ajuns la marginea apei se aşezase la umbra unei plute bătrîne şi găunoase ce sta gata să cadă. Liniştit, se lungise în iarba grasă încercînd să doarmă...

După un timp plescăitul apelor îl ridică în capul oaselor.

Malul drept era îmbrăcat în verdeaţă, sălciile se plecau deasupra apelor ca nişte perdele tremurătoare, ce lăsau să se vadă fulgere sclipitoare răsfrînte din soare în undele grăbite. Într-un zăton cu ape rotind în vîrtej domolit, o femeie tînără se îmbăia. Stropii de apă prelinşi pe trupul ei aveau transparenţa sidefie a mărgăritarelor. Părul îi cobora mai jos de mijloc, într-un văl negru, unduios. Pe cap purta o coroană de flori de cîmp. Spre mijlocul zătonului, apele creşteau cu fiecare pas pe care-l făcea, cuprinzîndu-i treptat trupul. Ca într-un vechi ritual, ţinînd coroniţa mult deasupra capului, ea se opri o clipă, nemişcată ca o statuie demnă de cel mai iscusit cioplitor. Cu gingăşie, depuse florile ca pe o ofrandă pe apă şi imediat firavele corole porniră săltînd încetişor pe unda zbuciumată.

În aer plutea un îmbătător miros de pelin amestecat cu arome de cîmpie. O pereche de rațe sălbatice se lăsă pe apă cu bătăi repezi de aripi și măcăit gălăgios.

În cercul timpului curgea ultima treime a caniculei.

Agilius se trase de ureche — un gest pe care-l luase, spuneau ai lui, de la moșu-su. Voia să se convingă că totul este adevărat și nu o plăsmuire, care se va destrăma îndată.

Privirile li se întîlniră. Pe fața fetei nu se vedea mirare sau surprindere. Venea păşind rar, apele dezgolind-o treptat. Din degete îi picurau mărgăritare, stîrnind curcubee. Agilius o privea mut. Fata își desprinse cu greu privirea din șerpeasca încleștare a ochilor bărbatului. Un zîmbet enigmatic plutea pe buzele ei... Plecă pe potecuța lutoasă pierzîndu-se printre sălcii. Romanul privea fascinat legănarea șoldurilor. Gura îi era uscată. Sîngele îi bubuia în tîmple. Omul se apropie de poteca pe care plecase femeia apelor. Lutul păstra urma pașilor, umedă de apa scursă de pe trupul acela de nimfă. „Femeia apelor — murmură Agilius privind în lungul potecii care dispărea printre sălcii —, să fie o închipuire ? ! Parcă-i de-a bătrînului Blezos, vraciul"...

Mergea ca în somn. În marginea unui luminiș poteca se pierdea prin iarba înaltă. Aromele mușețelului înmiresmau aerul cu parfumul lui discret.

Femeia apelor era acolo, nu departe de el, cu un braț de flori strînse la piept, peste cămașa subțire de in care i se lipise de trup. Îl privea. Agilius știa că îl așteaptă ; așa era să fie... Ca în transă apucă mîna pe care ea i-o întinse. Degetele fetei, reci, îi răspîndiră în tot trupul o răcoare și o liniște eliberîndu-l de încordare. Îl ducea ca pe un orb spre o margine a poienii unde se zărea un bordei.

Era răcoare. Lumina pătrundea printr-o spărtură a peretelui făcută aproape de acoperiș. Mirosea a pelin și a frunză de nuc. Erau două încăperi. În prima văzu o iesle lungă lipită de perete. Scule de pescuit de diferite feluri erau îngrămădite într-un colț. Cealaltă odaie era de locuit. Se intra printr-o ușă acoperită cu un poclad mițos. În lungul pereților erau lavițe. O groapă pietruită cu bolovani de rîu înnegriți de foc ținea loc de vatră. Cenușa

groasă de o palmă păstra ca într-o plapumă oale de lut afumate acoperite cu frunze de brusturi.

Fata aruncă pe o laviță florile de mușețel, apoi ieși din cameră. Aduse o oală cu lapte prins. Bărbatul bău pe nerăsuflate. Simțea cum îl cuprinde o liniște ciudată, ca și cum dintr-o dată ar fi intrat într-o altă lume ; grijile și zbuciumul rămăseseră undeva departe, departe... Nu ajungea nimic pînă la el. Era ca într-un spațiu scos de sub porunca timpului.

Fata, acum înfășurată într-o pătură, se așeză lîngă vatră scormonind cenușa în căutare de jar. Îngînă un cîntec ciudat. El o privi, părîndu-i-se dintr-o dată mică, firavă. Se apropie și, îngenunchind, o cuprinse cu brațele strîngînd-o protector la piept. O simțea moale, cu fața ascunsă în pieptarul său de piele groasă, întărit cu plăci metalice lucitoare așezate în rînduri dese. Avea un sîn cît să-l cuprindă în căușul palmei. O sărută mai întîi pe frunte, apoi pe obraz, ca la urmă să muște din moliciunea buzelor. Ea-l cuprinse cu amîndouă brațele strîngîndu-l cu putere. O auzi șoptind cu răsuflarea întretăiată : *„Berzade hodu dă seni, berzade, berzade !“* Vorbele îl loviră ca un bici ; erau primele cuvinte pe care le auzea, și erau cu totul altceva decît latina aspră a localnicilor.

...Timpul se oprise.

Într-un tîrziu, bărbatul se desprinse ostenit de lîngă femeia ce părea acum preschimbată într-o stană de piatră. Prin deschizătura îngustă de sub tavan lumina pătrundea blîndă, potolită, ca și trupurile lor pline unul de celălalt. Amurgul se lăsa încet, ca un fum, înmuind forme și estompînd contururi...

Dintr-o dată Agilius fu cuprins de o senzație ciudată, simțea că va fi strivit, bordeiul îl apăsa ca o lespede. Se îmbrăcă în grabă. Înainte de a ieși mai privi spre femeia ce continua să stea cu fața întoarsă la perete.

Afară ziua murea cu încetul.

Tufele de pelin pudrate cu argint umpleau aerul cu un miros dulce-amărui, sugrumînd celelalte miresme ale cîmpiei. Dinspre apus se ridica un nor negru de ploaie. Trebuia să plece. Soldatul reveni în casă. În camera cu lavițele înșirate în lungul pereților nu mai era nimeni...

După cotul Marisului se vedeau primele case din Apulum. Grăbi pasul. I se păru că oamenii întîlniţi pe drum îl priveau zîmbind, că marea sa taină este ştiută de toţi, nu numai de cei din Apulum, că, trecută dincolo de munţi, ea zboară cu viteza gîndului să se împrăştie în toată lumea.

— Căruţele le voi încărca eu, cu mîna mea, nu am nevoie de nici un ajutor. Să nu se ştie... cu toate că vestea aurului păzit doar de două *decurii* de călăreţi se va răspîndi cu iuţeala fulgerului.

Agilius era pornit pe harţă. Ştia din ce i se trage supărarea ; ar fi vrut să se întoarcă măcar pînă la marginea poienii unde era bordeiul fetei ; doar să arunce o privire, una singură — de rămas bun...

— Ca să vă puteţi mişca în voie va trebui să pui aurul în patru care. Ascultă-mă pe mine : aşa vei putea merge cu iuţeală sporită.

Petronius Proca încerca să-l înmoaie, dar se izbea de un Agilius care nu mai ştia să spună „da !".

...Trecuseră cîteva zile. Pregătirile se făcuseră fără zarvă şi nu în ochii lumii. Cele necesare drumului erau strînse cu grijă. Corzile arcurilor fuseseră schimbate. Caii cercetaţi cu atenţie să nu ascundă beteşuguri care îi puteau întîrzia pe drum. Totul era gata. Două zile îi despărţeau de clipa plecării. Agilius nu mai putu răbda : în amurg plecă spre tainica poiană pe care n-o putea uita.

Nehotărît privi un timp bordeiul şi împrejurimile. Totul părea neschimbat. Uşa bordeiului era deschisă. Coborî cu precauţie. Persista mirosul cunoscut. Se aşeză pe o laviţă mîngîind absent pocladul de lînă aspră. Se aplecă şi scoci cu vîrful pumnalului cenuşa din vatră. Focul murise de mult... Apoi simţi că nu mai este singur : cineva era în spatele său. Se aruncă într-o parte încercînd să evite lovitura care i-ar fi despicat ţeasta. Din rostogolire se ridică în picioare gata de luptă.

...Ea era acolo. Îl privea. Agilius crezu că se petrecuse ceva cu lumina care venea de afară : femeia era toată albastră. Părul era albastru, pielea colorată într-o diafană nuanţă albăstruie, ireală, dădea impresia de rece, de senin,

iar cămaşa avea şi ea o pregnantă culoare albastră. Se apropie şi o cuprinse după umeri ; fata îl privi cu aviditate de parcă ar fi vrut să deslușească pe fața lui, sau în el, niște semne ştiute doar de ea.

— Am venit să te văd. Plecăm peste două zile... Ne despărţim, ca apele... Nu ne vom mai vedea niciodată...

— Nu pleci singur, voi fi cu tine... Ai nevoie de mine !

— Copilule ! Cum să am nevoie de tine ? ! Eu plec departe. Aşa mi-e porunca şi... destinul.

Agilius zîmbi blînd petrecîndu-şi mîna prin părul ei vopsit în acea nuanţă ciudată. O sărută abia atingîndu-i buzele. Apoi săruturile se înmulţiră, devenind sălbatice ; dinţii-se loveau însîngerînd buzele. Sînul fetei se zbătea strivit de pieptarul său întărit cu plăci metalice. Pielea dezgolită era proaspătă ca o răsuflare de copil...

Umbrele nopţii coborau în jurul lor.

— Vrei să pleci peste două zile ?... Nu este bine !

— De ce ? întrebă Agilius fără să deschidă ochii ; tînjea după un pic de odihnă.

— Vei merge cu mine. Te duc la ai noştri ; ei îţi vor spune ce trebuie făcut !...

Somnul pieri ca prin farmec. Simţurile i se ascuţiră ca unui luptător în arenă care aşteaptă ridicarea gratiilor şi năvala fiarelor sălbatice...

— Ce ştiu ai tăi de plecarea mea, de treburile mele, de necazurile mele ? !... Voi cine sînteţi ?

— Avem acelaşi *condolium* ca şi tine ; atît că unii sînt cu paza, alţii cu transportul alţii cu alte griji... *juraţi* cu toţii.

— Unde mergem ? Unde sînt ai tăi ? întrebă cu suspiciune Agilius căutînd să cîştige timp.

— Fără ei nu vei putea ajunge acasă, cum ai porunca ; pe drum sînt mulţi cei care vă pîndesc. Dar dacă alte convoaie se mai pierd pe drum, convoiul acesta, al tău, trebuie să ajungă... *„Berzade hadu dă seni. Berzade !“*

— De ce tocmai acesta ?... şi ce sînt vorbele astea ?

— Fiindcă eşti tu cu el, spuse ea plecîndu-şi ochii, şi strîngîndu-se mai aproape de pieptul bărbatului, îi închise gura cu un sărut.

...Pe întuneric, fata îl ducea cu siguranţă, de parcă ar fi avut ochi de pisică. Soldatul îşi dădu seama că merg

în susul apei ; uneori vuietul Marisului se auzea cu claritate, alteori dispărea cu totul. După un timp le ajunse la urechi muget de vite şi lătratul răguşit al cîinilor. Undeva, în faţa lor, licărea un foc.

Patru păstori erau aşezaţi lîngă o vatră la care se fripsese carne de berbec. La lumina tremurată a flăcărilor Agilius văzu că oamenii aveau, ca şi fata, părul, mîinile şi feţele vopsite în albastru.

— Stai colea şi spune de vrei să mănînci, zise unul din cei de lîngă foc.

Cu gesturi potolite, sigure, cel care vorbise îşi scoase de la gît un şnur împletit din păr de cal de care sta prins un obiect strălucitor, pe care-l dădu celui de lîngă el ; acesta făcu acelaşi lucru cu şnurul de la gîtul său şi, tot aşa, fiecare din ei adăugă propriul său semn de recunoaştere la celelalte întinzîndu-i-le lui Agilius. Erau patru inele identice cu cel purtat de el. Doar că nu le purtau pe degete, ci la gît, atîrnate de şnururi făcute din păr de cal ca şi Petronius Proca...

— Acum să-ţi vedem şi noi semnul...

Omul era căpetenia grupului. Plimbară de la unul la altul inelul lui Agilius, apoi ceilalţi trei plecară pierzîndu-se în întuneric. Rămaseră doar mai marele lor, fata şi Agilius.

Se făcuse răcoare. Soldatul se apropie mai mult de foc.

— Locurile nu sînt sigure, soldatule. Să fii cu grijă : aurul încîntă şi farmecă !... Gîndeşte-te ; oamenii se omoară pentru bănuţi de aramă...

— Nu aveţi încredere în Petronius Proca ? întrebă Agilius simţind cum neliniştea pune stăpînire pe el.

— De ce tocmai de Proca pomeneşti ? El este cel mai interesat să ajungă convoiul la destinaţie. Noi ne îngrijim ca totul să iasă bine. Cinstea să ne rămînă nepătată ; nu vom fi noi cei care să ne-o întinăm !

— Cum aţi ştiut de venirea mea ? ! Cum...

— Soldatule, de-ar fi să vorbim de toate cîte se vor desluşite nu ai pleca de-aici nici peste o lună... Planul este stabilit de mult, iar de nu-l vei urma vei fi înlăturat. Aurul trebuie să ajungă... *„Berzade hadu dă seni. Berzade !“*

— Ce înseamnă vorbele aste pe care le tot aud ? !

— Jur că aurul va ajunge la stăpîn... Jur ! asta înseamnă în limba veche a agatîrşilor... Credeam că văzînd pe feţele noastre culoarea albastră a credinţei ai ştiut !...

— Pentru prima dată aud toate astea !

— Toate au un început în viaţă. Acum ascultă ce ai de făcut...

Fata sta nemişcată ca o statuie. Agilius o privise în cîteva rînduri crezînd că adormise.

— Juratule, pe tine au căzut sorţii, eşti cel care trebuie să răspundă cu tărie şi credinţă. Nimic nu stă în faţa jurămîntului nostru : *„Berzade hadu dă seni !"*

— „Berzade hadu dă seni !" spuse fata ca un ecou. Eu voi fi cu tine pînă treci greul.

Agilius plecă neputincios capul simţindu-se dintr-o dată strîns într-un cerc mai tare decît voinţa sa.

— Facă-se voia fraţilor *juraţi*, murmură, cu capul în piept, ca în aşteptarea osîndei.

— Vei pleca aşa cum ai stabilit. Totul să fie cum ştiu toţi cei care trebuie să ştie ; fiecare cu partea lui de adevăr ! Restul va veni cînd şi unde vom crede noi. Mergi, *juratule !*

Totul era gata. Sosise ceasul din urmă. Agilius cu Petronius Proca discutau ultimele amănunte.

— Veţi pleca din castru înainte de ivirea zorilor. După ce treceţi Marisul, pe drumul de sub munte care duce la Angustia pe valea Alutusului, vor aştepta o sută de oameni de-ai mei care te vor însoţi pe teritoriul Apulum, adică pînă la drumul care coboară spre Caput Stenarum. Mai departe... Prin aceste locuri sînt triburile gote ale lui Varic şi Tasantaric : pînă acum nu am avut cu ei neînţelegeri, dar tentaţia este mare... Locurile lor de păşunat şi taberele sînt mai la nord... Poate aveţi noroc ! Nu ar fi bine să se afle că duceţi „daruri" împăratului şi că statutul lor de *foederaţi* îl avem şi noi, oamenii locului...

— Dar ce-i cu oamenii care îşi vopsesc faţa şi părul în albastru şi spun că sînt din neamul agatîrşilor ?

— Nu știu de cine vorbești, spuse Proca privindu-l cu interes.

— Cum nu știi ! ? Dar am... Agilius schimbă vorba dîndu-și seama că este pe un teren nesigur ! Voiam să știu de mai sînt și alte populații în teritoriul tău...

— Nu... Dar ce-i cu... agatîrșii ? De unde ai aflat ? Ce-i cu albastru ? Într-adevăr, prin aceste locuri, în vechime trăia neamul agatîrșilor, dar s-a pierdut demult între localnici... Îmi ascunzi ceva !

— Ce să ascund ? zise Agilius ridicînd din umeri cu indiferență, pe unde am umblat am auzit oamenii vorbind...

— Și ei pomeneau de agatîrși ? Ciudat ! Foarte ciudat !

— Lasă acum asta. Mai bine spune-mi de nu ar fi mai cuminte să-i chem pe ai mei de la Comalva, să-mi iasă înainte ?

— Ar fi bine, dar nu ai timp. Noi plecăm la noapte, să nu atragem atenția. Ne revedem la locul stabilit la apusul soarelui cînd veți face primul popas.

Rămas singur, Agilius, scoase din desagă răbojul pe care erau însemnate zilele anului, pentru a ține socoteala timpului. Erau în a cincea zi *ante Kalendas*, rămînîndu-le pînă la sfîrșitul lunii doar două zile, dar pînă la 15 *ante Kalendas* din luna lui *september* mai aveau 17 zile, în total 19 zile pînă la data la care erau așteptați la Capidava. Intervalul i se păru grozav de lung... Vara era pe sfîrșite... Ziua se scurtase, nopțile erau mai reci. Nu se mai putea dormi afară fără căldura protectoare a focului. Peste cîteva zile urmau să se răcească apele, fiindcă cerbul urina în apă ; așa cel puțin credeau oamenii de prin aceste locuri și așa explicau venirea toamnei, semn al coborîrii turmelor de vite de la munte și de prin pășunile îndepărtate la locurile de iernat, ferite de vîntoase și de necazurile iernii. Timpul era prielnic călătoriilor. Ploile nu începuseră, iar răcoarea venea în ajutorul oamenilor și animalelor.

Noaptea se arăta calmă, fără vînt. În taină, unii din vechii soldați ai *vexilației* lui Agilius, în preziua plecării, sacrificaseră păsări albe și negre pentru a ghici în mărunțaiele lor ce avea să se întîmple cu ei, așa cum era obiceiul și datina, căci cu toate schimbările poruncite de imperiu

datinile erau uitate greu, nu se puteau arunca precum hainele uzate... Semnele arătau moarte şi doar o jertfă putea scăpa convoiul de pieire.

Agilius nu fusese încunoştinţat de aceste prevestiri funeste. Copleşit de gînduri, ar fi vrut să se sfătuiască cu Statarius, dar acesta dormea profund. În timpul cît stătuseră la Apulum, *speculatorul* abia fusese zărit în cîteva rînduri. Apăruse în preziua plecării. Era tăcut. Se culcase fără să mănînce. Dormise neîntrerupt toată după-amiaza şi încă o bună parte din noapte...

Roţile unse din belşug cu seu şi catran se mişcau uşor. Agilius stabilise formaţia de marş ; o *decurie* în faţă, urmată de cele cinci căruţe — ultima avînd proviziile pentru drum — convoiul fiind încheiat de cea de a doua *decurie*. În căruţe erau cîte doi — conducătorul şi un arcaş. În spatele fiecărei căruţe erau animalele de schimb. Plecînd din vechiul castru al legiunii, convoiul se depărtă aproape neauzit ; doar cîţiva cîini lătrară leneş. Somnul dinaintea zorilor se aşternu din nou peste urbea adormită.

După o vreme, în depărtare, pe podişul din faţa lor zăriră fumuri unduind spre înălţimi : acolo îi aşteptau cei care aveau să-i escorteze o parte din drum, căci pătrunderea unui grup înarmat pe teritoriul ce era sub stăpînirea altui *judex* ar fi fost un *casus belli*...

În aceste vremuri, o deplasare de o sută şi cincizeci de oameni cu căruţe, provizii şi animale de schimb lua aspectul unei expediţii în toată regula. Printre oamenii lui Petronius Proca *decuriile* lui Agilius treceau neobservate. Convoiul se mişca în neorînduială, după părerea lui Agilius, care înţelegea că localnicilor le lipsea disciplina severă a soldatului roman.

...După două zile şi jumătate de marş, ajunseră la apele Alutusului care curgeau grăbind spre gîtlejurile de piatră ale munţilor.

— Aici ne despărţim. Mă gîndesc să-ţi las totuşi, pentru ziua de mîine, două *decurii*... să te mai însoţească o bucată de drum, pentru siguranţă...

— Am să amintesc felul în care am fost primit de tine cînd îmi voi face raportul ; de voi ajunge să-l fac ! spuse

Agilius strîngînd mîna lui Petronius în semn de prietenie şi de rămas bun. Salve, *Dux Apulensis !...*

— Salve, comandantule ! Nu cred să ne mai vedem, totuşi mi-ar face plăcere să te revăd...

Oamenii lui Proca făcură cale-ntoarsă. Însoţitorii rămaşi se răsfirară pe laturile convoiului de căruţe continuîndu-şi drumul...

Seara era rece. Dinspre munţi bătea un vînt iute, care transforma respiraţia în aburi. Soldaţii se grăbiră să ridice tabăra înainte de căderea întunericului.

Strigătele santinelelor repetate cu regularitate îi aminteau lui Agilius de Capidava şi de liniştea, de siguranţa de acolo. Fericirea de a ajunge din nou acasă îi apărea grozav de îndepărtată. Licărul vesel al focurilor sporea însă sentimentul de siguranţă ; oamenii mîncau în grabă pentru a profita cît mai mult de odihnă. Greul abia începea !

— Salve ! spuse *speculatorul* aşezîndu-se cu un oftat lîngă Agilius. Ne părăsesc mîine însoţitorii noştri... nu sînt în largul lor departe de casă. Din cîte am putut afla...

— De la nişte neamuri, spuse zîmbind Agilius lungindu-se pe iarbă. Se simţi dintr-o dată grozav de bine.

— Nu ai băgat de seamă că pe lîngă focuri sînt aciuaţi nişte cîini ? De unde au venit ?... Toată după-amiaza s-au ţinut de noi, la distanţă, doi călăreţi. Am vrut să mă apropii de ei, dar m-au zărit şi au întors caii... Ce-o fi şi cu asta ?...

— Chiar, de unde au apărut cîinii ? De surpriză Agilius se sculă în capul oaselor. Ai cercetat regiunea ?

— Cu mare băgare de seamă. Aşa i-am descoperit pe cei doi călăreţi... Vreau să cred că nu se bănuieşte că ducem blestematul ăsta de...

— Taci ! strigă aproape sufocîndu-se de furie Agilius. Să nu pronunţi cuvîntul acela ! Să nu scoţi nici o vorbă !

— Crezi că prin jur sînt copii sau proşti ? De erau proşti, nu-i alegeai să vie cu tine ! Toţi ştiu, dar tac. Acum, tăinuiesc feriţi de întuneric. Cel mai greu este să te fereşti de trădarea celor care sînt cu tine ! Asta s-o ştii !

— Ce vrei să fac ? Poate mă înveţi tu !

— Nu mă pot învăţa pe mine, dar pe alţii ?...

— Mă duc să dublez paza, spuse Agilius ridicîndu-se de lîngă foc.

Speculatorul rămase cu ochii aţintiţi la flăcările care dansau tăcute. De undeva dinspre pădurile care se întindeau dincolo de tabără se auzea strigăt de huhurezi. Peste cer se trăsese un văl de ceţuri care făcea să pălească strălucirea stelelor, iar noaptea să fie şi mai întunecoasă.

...Agilius nu putea dormi.

Prin beznă se auzeau strigătele santinelelor : „*Cave !... Cave !*" Se gîndea la ziua de mîine. Îi ajunse la urechi un nechezat de cal, distinse tropot de copite şi oarecare vînzoleală printre oamenii lui Proca. Încet, încet, zgomotele se stinseră, se pierdură ca un suspin. Agilius scrută cerul : calea morţilor se întindea ca un cordon aşternut printre stele. Apoi îl cuprinse somnul...

— Scoală, comandantule ! Aia vor să plece !... Auzi ? !

Cineva îl zgîlţîia fără milă.

— ...Ce se întîmplă ? Cine pleacă ? strigă buimac de somn.

— Aia ai lui Proca ! Se duc ! Au strîns tot şi pleacă...

Cineva, pe care flăcările roşietice ale focurilor de tabără nu reuşeau să-l decupeze cu totul din negura nopţii, se apropia de ei cu mantia fluturînd.

— Comandantule, fără supărare, oamenii mei nu vor să meargă mai departe. Rămîi sănătos ! De altfel trebuia să vă însoţim doar pînă mîine la apusul soarelui... poate mai făceam douăzeci de mile, poate chiar mai puţin ; că vă mişcaţi greu...

— Noi, ticălosule, ne mişcăm greu ? Fiu de căţea rîioasă ! Am să-i cer lui Proca să vă pedepsească !

— Cînd ai să-i spui ? Acum ? Poate că te întorci din drum ? Ar fi bine să te potoleşti, ca să nu ne vină nouă nişte gînduri demne de Cressus...

Agilius puse mîna pe sabie, dar celălalt scuipă mîrîind printre dinţi :

— Dobitocule ! Sîntem suficienţi să vă facem glod însîngerat !...

Romanul privi golit de gînduri pe cel care se îndepărta. Erau deci o mulţime de oameni care-i ştiau taina.

Ce avea de făcut ? Dădu alarmă. Peste tabără se rostogoli cuvintele santinelelor : *„Cave, aquila, cave, aquila !"*...

Zorile îi surprinseră pe soldaţii romani privînd consternaţi cum se pierde în cenuşa începutului de zi formaţia celor care-i însoţiseră, dar care acum îi abandonau neprielniciei locurilor.

Urmau malul drept al Alutusului pe vechiul drum făcut de cei ai „Geminei" celei mari şi brave care stătuse, nu fără de folos, prin aceste locuri. Soarele începea să se tragă spre orizont. Caii lăsau clăbuci de spumă. Pe oameni sudoarea curgea şiroaie.

— Ce-ar fi să cîntăm ceva ? ! *Speculatorul* se apropiase de Agilius şi-l privea zîmbind.

— Poate ar fi mai bine să strigăm cu toţii : „Barbarilor, sîntem aici, veniţi", spuse morocănos comandantul îndemnîndu-şi calul cu călcîiele.

— Nu rîde, dar m-am gîndit că nişte oameni care au ceva de ascuns, sau vor să treacă neobservaţi, nu se apucă să cînte şi să chiuie, nu ? ! Aşa vor gîndi cei care probabil ne pîndesc...

— Măi, dar tu chiar gîndeşti ! strigă Agilius privindu-l surprins. Sigur ! Nu avem ce ascunde !... Hei, Tulius ! Cîntă cît te ţin plămînii cîntecul cu fata care se duce la rîu şi o vede soldatul...

La început vocile răsunară stinghere, morocănoase, după puţin însă, cînd se topiră cu toţii în cîntecul stupid şi copilăresc, dar care-i unea şi le reda buna dispoziţie, ele deveniră puternice, libere, ca o sfidare ce se simţea din felul în care erau răcnite cuvintele, făcînd să clocotească valea prin care treceau.

Speculatorul dispăruse din nou. După un timp un călăreţ din prima decurie se desprinse de grup, venind spre Agilius.

— Comandantule, un om ciudat ne-a ieşit înainte şi cere să-ţi vorbească. Vezi ce vrea.

Străinul era în puterea vîrstei ; înalt, cu privirea semeaţă, purta un cojoc întors cu blana în afară. Părul şi

cît se vedea din pielea feţei şi a braţelor era vopsit în albastru. Soldaţii se strînseseră în jurul lui ca la circ. Agilius îi îndepărtă. Străinul călărea un cal scund cu chi-şiţă puternică.

— Mă aşteptai ? întrebă străinul într-o latină ciudată, cu vorbe nefolosite şi uitate demult.

— Nu chiar aşa de curînd, spuse morocănos Agilius, privindu-l ponciş.

— Rămăseraţi singuri... Plecară paznicii. Dar văzui pe unii care se cam ţin pe aproape... Grijulii !

Agilius ridică din umeri cu prefăcută indiferenţă.

— Să se ţină ! Ce au de făcut ? spuse îndemnîndu-şi calul, care se oprise în iarba înaltă din marginea drumului.

— Uite ce ai tu de făcut, spuse omul schimbînd tonul.

Vocea-i suna acum a poruncă. Agilius se întoarse brusc spre străin, supărat de tonul lui, dar acesta nu-l luă în seamă. Vorbea de parcă ceea ce avea de spus fusese învăţat cu grijă pe dinafară. Uimit de ce auzea, Agilius opri calul... Apoi omul albastru plecă.

Soldatul privi lung în urma lui încercînd să deslușească taina acelor cuvinte auzite de el. Trebuia să procedeze după cum îi spusese străinul — frate întru jurămînt ?... Se întoarse, mîngîindu-se cu gîndul că mai avea vreme pînă la lăsarea întunericului pentru luarea deciziei.

...Locul de popas stătea deschis ca o tipsie tivită pe margini cu desimea ocrotitoare a codrului. Agilius era peste măsură de agitat şi pentru a zecea oară se apucă să recapituleze, ca pe o lecţie, cele ce le avea de făcut... Ordonă oamenilor să aşeze tabăra sub poala codrului, silindu-i să intre cu carele în desime ; apoi orîndui santinelele neobişnuit de departe unele de altele.

Tîrziu, în noapte, dintr-un desiş, de foarte aproape, ajunse pînă la ei strigătul huhurezului, ca o chemare insistentă, ca o poruncă. Agilius se ridică imediat, îndreptîndu-se cu paşi grăbiţi spre căruţe, unde dormeau oamenii săi, care în preajma lor, care chiar în ele, sub coviltire.

— Toată lumea sus ! răsună porunca.

Soldaţii se bulucirăîn spatele lui, gata pentru executarea ordinelor.

— La pas, după mine ! ordonă el.

Cele două *decurii* de soldaţi îl urmară la aproape o milă de tabăra rămasă pustie.

— Aici vă aşezaţi. Aşteptaţi ordinul meu. Nu mişcă nimeni !

Unii se uitau în jur căutînd să distingă pe cine au alături.

— Tu eşti, Iulius ? ! Ce-l apucă pe comandant ? Oare i-au luat minţile grijile, frica şi zeii pădurii ? ! — vorbele zburau de la unii la alţii.

Agilius nu auzea nimic. Privea cu încordare spre focurile taberei ce abia se zăreau şi care de la un timp se stinseră nelăsînd să ajungă pînă la ei decît părelnice licăriri. Mulţi, ca şi el, priveau înapoi la locul de popas. Se auzi din nou strigătul huhurezului, vaier prelung şi trist rostogolit peste lumea potopită de întuneric.

Răsuflă uşurat ; venise timpul, sorţii fuseseră aruncaţi !

— Atenţie la mine ! Înapoi la tabără şi culcarea ! Mîine avem o zi grea. Fără întrebări ! Să nu vă prind că vă tocmiţi din nou pe grupuri şi-mi staţi de poveşti... Gura !

Oamenii fugiră, bucuroşi că scăpaseră uşor de toana comandantului. Agilius venea încruntat în urma lor. Nu-i venea să creadă că totul se făcuse atît de simplu.

— Comandantule, căruţele nu sînt ale noastre ! spuse o mogîldeaţă care se apropiase de focul la care se aciuase Agilius, încercînd să se chiverniseascăpentru noapte.

— Ce tot spui ? răspunse acesta, încercînd să pară indiferent.

— Căruţele nu sînt ale noastre. Am găsit tot ce aveam în ele ; nu lipseşte nimic, dar nu sînt ale noastre. Cineva a...

— Du-te, Vergilius, şi te culcă. Vedem mîine, la lumină. Hai du-te, omule, de te culcă... spuse blînd, făcîndu-i semn să plece.

În tabără nu dormea nimeni. Veteranii oftau recapitulînd semnele nefaste ale zeilor dornici de a petrece pe seama bieților pămînteni...

Aelius Pesta stătea încruntat, cu fruntea brăzdată de o sumedenie de riduri ce păreau trepte urcînd de la arcul stufos al sprîncenelor la claia de păr țepos, ca de mistreț. Dilemele se iviseră o dată cu zorile : căruța pe care o avea încă de la Capidava fusese schimbată, dar coviltirul rămăsese cel știut, în atîtea rînduri întărit cu funii pentru a nu fi smuls de vîntoasele din zona munților. Aelius nu era unul dintre acei soldați pe care gîndurile pot să-l facă să nu doarmă, dar în judecata lui înceată era mult bun simț. Struni caii ferind o groapă ce ar fi primejduit osia de lemn a căruței și în clipa aceea chipul i se lumină ca de o mare fericire. Sări din mersul cailor și aplecîndu-se cercetă cu atenție capătul osiei din spate, cel din dreapta ; acolo era o crăpătură pe care el, spre siguranță, o legase cu o brățară de fier făcută în Apulum. Brățara era la locul ei. Urcă din nou în car. Încrucișînd degetele arătătoare, închise ochii murmurînd un descîntec de care se folosea de fiecare dată cînd lucrurile păreau a lua o întorsătură ciudată, nefirească.

Aelius nu era singurul, mulți simțiseră schimbarea din noaptea trecută, dar nimeni nu scotea o vorbă de teama mîniei comandantului. Se mulțumeau să schimbe uneori între ei priviri grăitoare. Atît. Pe sub coviltire apăruseră smocuri de iarbă, frunze de stejar și legături ciudate de vreascuri, puse împotriva vrăjilor și a întîmplărilor nefaste pe care le simțeau în preajmă.

Convoiul se deplasa repede. Drumul era în stare bună. Cîțiva soldați încropiseră un firicel de cîntec, care se amesteca cu rîsetele altora.

Speculatorul Statarius le apăru în față la un cot al drumului. Era obosit. Pe față îi flutura un zîmbet stingher.

— Nu am vești bune ! Poate că întunericul nopții se va contopi cu cel al...

— De prevestiri nefaste sînt sătul. Poți să-mi spui ceva vesel ?

— Nu vreau să mă cert, dar cu tot respectul anunț că dincolo de colții aceia de stîncă, din depărtare, stau ascunși mai mulți oameni decît am văzut noi în tot acest drum... Dacă mă crezi, bine !

— Ce pot face ? Sînt nevoit să cred !... Zici că ne așteaptă ?

Ochii *speculatorului* deveniră două crăpături înguste, semn că lucrurile erau foarte serioase. Agilius privi înaintea sa, apoi întoarse ochii către iscoadă :

— Nu am de ales, ci de dat un singur ordin : acela de a lupta dacă va fi nevoie ! Deși aș fi vrut să trecem cît mai neobservați !...

— Comandante, eu am un plan...

Speculatorul vorbi o vreme cu voce scăzută, privindu-l cu încordare pe Agilius și încercînd să distingă pe chipul lui semnul aprobării.

Cu ochii fixați pe acel loc ce se zărea în depărtare, Agilius cîntărea fiecare cuvînt.

— Da, planul e bun... Oricum, soldații trebuie să fie pregătiți, să simtă greul ce apasă pe umerii lor.

— Mă duc la căruța a doua. Stai pe partea dreaptă a drumului... Salve, comandantule, și gloria eternă a soldaților fie cu noi !

Agilius rămase pe loc, lăsînd convoiul să treacă prin fața sa. Strînse tare cureaua latră de piele și desprinzîndu-și coiful de la spatele șeii și-l îndesă pe cap. Gestul nu scăpă soldaților... Apoi soarele se răsfrînse în luciul coifurilor pe care soldații, la ordin, le puseră pe cap.

Ochii îngrijorați, temători, cercetau cerul în căutarea unui semn favorabil : zbor de pasăre săgetat de la răsărit la apus. Agilius trecu galopînd în față, ocupînd locul comandantului, ce-i dădea dreptul de a muri cu demnitate la nevoie. Văzîndu-l călărind înaintea lor, cu o mînă în șold, oamenii își descrețiră frunțile și umflîndu-și piepturile se scuturară ca de friguri, ca de ceva neplăcut care, căzînd în drum, îi ușurează de spaime.

Deodată se auzi un șuierat strident : *speculatorul,* în picioare, în căruță, trecu pe lîngă ei în goana cailor, continuînd să șuiere. Un strigăt de bucurie se auzi în clipa în care-l văzură aruncînd spre înălțimi, în aerul limpede ca

lacrima, un cocoloş ce-şi desfăcu aripile, bătînd văzduhul cu putere. Acesta ocoli convoiul de cîteva ori, ca apoi să se piardă spre zarea care mai păstra strălucirea răsăritului... Fusese un porumbel alb.

— De trei ori *Ave* pentru marele împărat Constantinus şi încă de trei ori *Ave* pentru soldaţii săi credincioşi, strigă Agilius cu mîna dreaptă întinsă în semn de salut.

Ultimul *Ave* se rostogoli puternic, prelung, făcînd să clocotească stîncile din jur. Ecoul întoarse strigătul „Vea , vea, vea...", care se prelinse încet, murind între pereţii de piatră. Agilius îl chemă printr-un semn pe *draconar,* cel ce avea în păstrare, sub *lorică,* drapelul cu însemnul imperial ; îl flutură în văzul tuturor, apoi îl dădu *speculatorului.*

— Soldaţi, onoarea ne este acolo unde-i stindardul ! În cazul unui atac apăraţi carele cu preţul vieţii. Zeii sau poate Crist ne vor ajuta, dar în mod sigur ne vor ajuta vitejia şi cutezanţa noastră. Barbarii ne pîndesc... Nu uitaţi că nu murim decît o dată, de aceea să murim demn ! Săbiile pentru onor ! „Ave", soldaţi !

...Drumul roman din care nu rămăsese decît o firavă panglică încerca să-şi strecoare albeaţa pietrei prin covorul de iarbă crescută din belşug. Se apropiau de punctul denumit de localnici „la căzătură", unde drumul se despărţea de Alutus luînd-o către miazănoapte, şi unde aşteptau urmăritorii.

Vad de pîrîu secat ce intră în peretele întunecos al pădurii. Agilius se decise : pe acest drum se vor afunda în codrii, încercînd să-şi piardă urma.

Amurgul se lăsa încet. Agilius ordonă oprirea. Carele fură trase la o padină de iarbă înaltă, iar soldaţii trimişi o bucată înainte, spre a bara drumul atacatorilor. La care rămaseră doar Agilius cu *speculatorul.* Caii convoiului păşteau sub paza lui Aelius Pesta.

Ferindu-se de ochi neprieteni, comandantul cu iscoada descărcară căruţele de misterioasa şi atît de rîvnita povară — ascunsă pe fundul carelor, în săculeţi de pînză groasă din care se făceau velele corăbiilor şi îmbrăcămintea grosolană a marinarilor —, trecînd-o în desagi de piele.

Apoi, după un du-te-vino care părea că nu are sfîrșit, sacii fură cumpăniți pe spinările cailor, iar căruțele golite fură legate una de alta. *Speculatorul* se așeză în prima, îndemnînd cei șase cai la drum, care porniră trăgînd după ei carele ce se unduiau mișcîndu-se ca o uriașă omidă. Agilius îl privi îndepărtîndu-se pînă ce fu înghițit de întuneric. Apoi aprinse focul : anunța în acest fel *decuriile* că se pot întoarce.

— Nu avem timp de explicații ! spuse Agilius soldaților. Curiozitatea celui care va încerca să afle sau să vorbească despre ce cărăm va fi pedepsită cu moartea. Eu voi aduce la îndeplinire sentința !... Înțeles ? ! Acum, ascultați cu atenție : nu putem scăpa de urmăritorii noștri decît părăsind drumul și intrînd sub ocrotirea codrilor. Căruțele nu le mai putem folosi : ne încetinesc mersul și ne trădează drumul... Nu avem timp de odihnă, oprirea înseamnă moarte ! Cît timp ne țin puterile mergem și vom merge mereu spre Capidava, cum ne este porunca. Acum, ostași, după mine !...

...Cînd luceafărul de seară părăsi bolta cerească luna apăru mare, roșie, ca o tipsie de aramă șîngerie. După bezna în care orbecăiseră o parte din noapte, acum li se părea că se răsfață la o petrecere împărătească ; puteau deslușî cu siguranță locurile, evitînd din timp perfidia rădăcinilor și a pietrelor ascunse sub patul gros de frunziș uscat.

Drumul pe care îl aleseseră, mai mult lăsîndu-se duși de instinctul cailor, urca o pantă împădurită, presărată din loc în loc de stînci golașe. De altfel, se știe, își aminti Agilius, că drumurile romane erau trasate de oameni cu ajutorul cailor. Soldații, cînd începeau lucrul, veneau însoțiți de pălmași, căruțași, săpători, pietrari, socotitori, plătitori, șefi de grupe, de echipe, de tagme, de... Această lume pestriță se așeza gospodărește în tabere, pregătindu-se de muncă. Unul din oamenii locului lua două coșuri gemene, de răchită, și așezîndu-le pe spinarea unui *burro*, de preferință bătrîn și blazat, le umplea cu pietre ; apoi catîrul pleca la drum urmat de stăpînul său. Acesta știa doar unde voia să ajungă, de partea cealaltă a muntelui sau dincolo de apă, sau pur și simplu că avea de mers cam

spre soare-apune. Mîna catîrul cu nuiaua, avînd grijă să însemne poteca aleasă de acesta cu pietre sau bețe înfipte în chip de jaloane. Era drumul cel mai sigur. Altul mai bun nu putea fi ! Acesta era traseul noului drum care începea să se construiască.

Speculatorùl mîna carele cu grijă, să nu le răstoarne, strunind mereu animalele. Trecuse Alutusul, prin vad, urmînd vechiul drum roman. Mersese o bună parte din noapte. Din cînd în cînd oprea pentru puțin timp : cît îi trebuia să încropească, pe loc pietros ce nu putea ține urmele, cîteva focuri care să ardă mocnit sub maldăr de lemne și vreascuri, pentru a lăsa să se creadă că aici poposise convoiul.

Abia cînd lumina palidă a zorilor se ivi pe fereastra cerului, găsi un hău în latura drumului în care împinse carele. Privi o vreme într-acolo : apele purtau săltat părți desghiocate ce nu mai semănau a nimic după ce valul le izbise de stînci și țancuri ascunse perfide sub unde. Eliberat de această greutate, *speculatorul* încălecă pe cel mai voinic dintre cai și, cu ceilați legați în șir, începu să gonească către vechiul castru al Cumidavei, aflat aproape de izvoarele Naparisului, pînă la care erau cam douăzeci de mile. De aici drumul urma apa iute născută de sub uriașa stîncă cu vîrful retezat, denumită de localnici „Altarul Bătrînului" — referindu-se probabil la marele învățat Zamolxis, care se zice că ar fi fost înghițit de piatra muntelui și ocrotit de ea spre a fi readus la timpul potrivit cînd nevoile neamului vor fi mari. Știe că după ce trece de două chei, va da de un lac în care șapte izvoare își lasă apele, spre a-l spori să prăvale puhoiul pînă dincolo de munte. Apoi apele se liniștesc. O barcă scobită în trunchi de pin, care se face în mai puțin de două zile de muncă, l-ar scoate drept în smîrcurile Danubiului, pe partea cealaltă a Carsiumului. Ar mai avea de mers, pe picioare odihnite, cam opt mile pînă la Capidava... Frumusețea planului naște fiori, iar buzele se întredeschid a zîmbet fără voie. Izbește cu călcîiele burta calului...

În curînd simte cum drumul începe să urce. Are de trecut munţii : nu se sperie, este chiar vesel fiindcă şi urmăritorii vor trece prin acelaşi chin...

Norii plutesc grei, ca nişte tauri fioroşi. Fulgerele brăzdează vineţiul cerului cu lumini orbitoare, urmate de tunetele ce par o rostogolire a muntelui, o cădere fără sfîrşit. Picurii ploii, cad cu usturimi de bici, izbind pielea cu putere. Animalele au dat urechile spre spate, lipindu-le de capete. În ochi li se citeşte spaima. Apa pătrunde peste tot. Oamenii se tem să treacă creasta pe furtună. Au aruncat cît mai departe de ei cuţitele, topoarele şi săbiile. Unii le-au înfipt în pămînt. În cîteva rînduri fulgerele poposesc în maldărul de fier contorsionînd lame şi albăstrind muchii. Stau ghemuiţi la pămînt, cu degetele încrucişate pentru a alunga nenorocirea. Imploră o clipă de răgaz : cît să poată trece dincolo de creastă ; apoi să continue potopul cît o fi. Vor coborî în vale, depărtîndu-se de locul acesta blestemat în care se lovesc munţii, iar zeii îşi dispută tăriile.

Un ultim răpăit al ploii, şi minunea se produce chiar lîngă ei ; au impresia că pot atinge cu mîna nevăzutul, că sînt deopotrivă cu zeii prin nemaiîntîlnitul lor noroc : curcubeul, cu strălucitoarele-i culori, se naşte de sub ei, din marginea stîncii pe care o vor coborî. Stau cu toţii uimiţi, cu gurile căscate, privind uriaşa lumină astrală ce pare însoţită de sunete divine. Tăcerea aşternută după bubuitul tunetelor este atît de adîncă, încît urechile pot distinge neauzitul lumii. Unii se lasă moi în genunchi, covîrşiţi de măreţia clipei.

Agilius îşi simte limba uscată, nu poate înghiţi. Nu-i ajunge aerul. Plămînul este prins într-o carapace fierbinte care-l stoarce. Privirea nu i se dezlipeşte de animalele care sforăie, bat din copite ; în ochi le-au apărut sclipiri albăstrii cu licăr roşu, prevestitor al nebuniei aduse de frică. Ceva din tăriile cerului, sau din adîncurile infernului, a stricat echilibrul, a dezlănţuit nebunia ; animalele se reped bezmetice la vale, zvîrlind din copite, cabrîndu-se ca stăpînite de demoni. Se scurg în iureş nebun, unele rosto-

golindu-se ca să nu se mai poată scula niciodată, altele reuşind să se ridice cu poverile desprinse sau atîrnînd descumpănite ; vacarmul nechezăturilor şi al gemetelor de groază ale cailor în clipe de cumplită spaimă, spun cei care-l ştiu de pe cîmpul de luptă, este mai îngrozitor ca vaierul morţii... Apoi, dintr-o dată, soarele luminează o lume curată, izbăvită, o lume privită ca printr-o lacrimă care, în acelaşi timp, măreşte, dînd alte dimensiuni lucrurilor din jur. Totul este limpede, clar. Agonia cailor cu picioarele rupte şi gîturile frînte pare firească. Agilius, ţintuit pe locul în care l-a prins lumina zeilor, pare de piatră.

Oamenii coboară — ceată de mogîldeţe resemnate.

Cuţitele lucesc.

Sacrificiul cailor : un ritual păgîn de mult uitat se săvîrşeşte aici, aproape de zei ; simplu şi necesar ca o respiraţie. Oamenii cuprinşi ca de o nebunie încep să rîdă în hohote ; se tăvălesc pe jos ca în uitatele serbări Dionisiace, mînjiţi cu sîngele cailor. Cineva rosteşte printre sughiţuri : „Aurul împăratului Constantinus cel Mare ! Aurul bunului nostru bazileu ! Aurul şi lumina lumii !... Priviţi şi vă minunaţi de ce vă văd ochii, soldaţi ai imperiului roman. Aurul bătrînei Dacii !"...

Treptat o sfîrşeală pune stăpînire pe ei. Se cuibăresc la pămînt sleiţi, care pe unde a căzut. Soarele scaldă în lumină şi căldură trupurile chircite ce se destind ca lăstarele în care revine seva. O pereche de vulturi hoinari rotesc în tării apoi se lasă duşi de curenţi în volute largi ; simţul lor nu a dat greş : prînzul le este pregătit...

— Murim ca nişte animale, ca nişte sclavi... Pentru ce ? Pentru cîţiva desagi umpluţi cu pietre ? Unde-i aurul pe care se spunea că-l transportăm ? Ai furat ! Eşti vorbit cu lotrii ! Vrei să fugi îmbuibat cu aur ca o gîscă pregătită pentru ospăţ ! Vorbeşte ! Eşti primul comandant al Capidavei pe care-l spînzură soldaţii pentru trădare, pentru furt ! Vorbeşte, cîine vîndut !... Unde-i aurul ?

Erau strînşi în jurul lui. Le privi feţele şi se îngrozi de ura care se citea pe ele. Voi să vorbească, dar limba refuză să se mişte. Capul îi huruia plin de roţi şi vîrtelniţe...

Fulgerul care scînteie prin faţa ochilor le zbîrli pielea. Se aruncară în genunchi, cu groaza crimei umplîndu-le sufletele simple de soldaţi.

Se răzvrătiseră !

Cei doi descăpăţînaţi se mai zbăteau cu mişcări dezordonate, sacadate, ca ale găinilor pe care „haruspicii" le sacrifică pentru cercetarea viitorului... Stăteau cu toţii în genunchi, aşteptînd meritata decimare. Agilius, cu pupilele dilatate, cu sabia în mînă, mut în turbarea lui, părea o fiară dezlănţuită, setoasă de sînge. Privi o clipă morţii şi zbaterea lor, apoi începu a izbi în dreapta şi stînga cu picioarele şi cu latul sabiei, însîngerînd capete şi stîlcind coaste. Tăcuţi şi nemişcaţi, soldaţii primeau pedeapsa cu vădită uşurare. După un timp, Agilius se opri, cuprins de oboseală. Se lăsă încetişor în genunchi. Soldaţii continuau să stea aşa cum îi găsise furia comandantului.

Deasupra lor roteau vulturii. Pluteau leneş, siguri de festinul care-i aştepta. De peste munte ajunse pînă la ei rostogolirea unor tunete ; o undă de aer rece trecu pe deasupra lor dezmeticindu-i.

Agilius se ridică cu greutate în picioare, vîrîndu-şi sabia în teacă. Nu putea vorbi. Arătă morţii, făcînd semn să fie luaţi, apoi făcu acelaşi semn spre desagii răvăşiţi. Cîţiva se apucară să-i golească de pietrele ce le fuseseră un timp „conţinutul preţios".

Dimineţile păstrau răceala nopţilor aşezînd pe iarbă o boare argintie, sfioasă. Apele erau reci şi oamenii căutau cu grijă vadurile lungindu-şi cu bună-ştiinţă drumul cu mai multe mile doar pentru a-şi păstra picioarele uscate. *Decuriile* înaintau anevoie, soldaţii nefiind obişnuiţi cu mersul pe jos.

Coborau un plai cu iarbă măruntă şi spuzită de corole viorii şi galbene. În depărtare se vedea mijirea argintie a izvoarelor Alutusului. Acolo erau ai lor, cei care rămăseseră să ridice temeliile aşezării întărite Comalva.

Fălcile lui Agilius nu se descleştaseră pentru a rosti o vorbă. Era mut. Ordinele le da prin semne. La popasuri

stătea departe de ei ; din această cauză plutea peste tabără o apăsare. Apoi mai era ceva care tulbura sufletele oamenilor ; cărau cu ei morții care începuseră să adune roiuri de muște, răspîndind un miros dulceag.

Piciorul plaiului se sfîrșea în buza unui început de pădure care ducea pînă la apele Alutusului. Oamenii pierduseră din rigiditatea militară, rupîndu-se din rînd, răsfirîndu-se. Cei care duceau năsăliile formau un grup mai compact...

...Urmăritorii erau aici ; la sfîrșitul pantei, la mai puțin de un stadiu de poala pădurii.

De partea romanilor era doar soarele care orbea atacatorii. Surprinderea și numărul destul de mare al barbarilor îi derută pe moment ; dezorientați aruncară desagii, dar imediat disciplina îi regrupă în două nuclee țepoase — formația „arici". O parte din barbari se repeziră să le scotocească avutul sperînd să găsească comorile rîvnite. Ce se întîmplase ? Unde dispăruse aurul ? Pentru ce se chinuiseră trecînd prin atîtea greutăți ?

— Hei, romanilor, nu avem nimic cu voi !... Ne dați aurul și plecați ! Aurul este al nostru ; a fost scos din pămîntul ăsta și aici va rămîne. Nu are rost să muriți pentru ce nu-i al vostru. Cine știe care din puturoșii Constantinopolului se va înfrupta din el rîzînd de voi și de viețile voastre irosite în zadar !... Vă vom lăsa și vouă ceva, așa, ca plată pentru transport...

Vorbele căpeteniei stîrniră rîsete și șuierături în rîndurile războinicilor. La romani nici o șoaptă. Păreau surzi și muți, adăpostiți în spatele scuturilor, cu sulițele și arcurile pregătite.

Glasul căpeteniei se făcu auzit din nou, mai puternic :

— ...Nu avem timp să căutăm blestematul acela de aur ! ...Spuneți unde l-ați ascuns și apoi plecați unde vreți, altfel nu va scăpa nimeni viu !

Încercuirea era destul de firavă, iar după primele cuvinte ale căpeteniei, fiind de așteptat discuții și nesfîrșitele tocmeli, unii din războinici se așezaseră, convinși că negocierile vor dura, așa încît strigătul de luptă al bătrînei legiuni Gemina : „Roma, Caesar și veteranii !" îi luă prin

surprindere. Arcaşii sloboziră săgeţile, soldaţii aruncară suliţele şi în acelaşi timp traseră săbiile repezindu-se la atac, urlînd ca scoşi din minţi : „Roma, Roma !... Caesar !...“

Căpetenia barbară căzu printre primii, răpus de suliţa lui Agilius care-i străpunse împletitura cămăşii de zale. Romanul trecea printre duşmani ca un fulger. Mulţi, nemaiaşteptînd să încrucişeze spada cu el, fugiră. Barbarii, dezorientaţi de moartea conducătorului lor, începură să dea înapoi, pînă ce, luînd-o de-a binelea la sănătoasa, se pierdură în poala codrului.

— Ne ajută providenţa şi de data asta !... Poate scăpăm de chinuri, acum cînd nu mai avem nimic de ascuns şi nici de dus..., se auzi o voce ca un fel de ecou al gîndurilor soldaţilor.

Încet, cu greutate, se puseră în ordine de marş spre a porni către noul castru Comalva...

Ajunseră abia spre seară lîngă zidurile de piatră ale castrului, care se ridica impunător în lumina calmă a amurgului. Vîntul scăzuse ; abia de se mişca aurul frunzelor de plop.

Bătrînul *praepositus,* comandantul noii aşezări, le ieşi înainte cu un grup de soldaţi. Abia acum oamenii lui Agilius văzură cît de murdari şi zdrenţăroşi ajunseseră.

— Unde furiile infernului aţi stat pînă acum ? ! Puteam să fim morţi de mai multe ori !... Unde sînt iscoadele voastre ? Au oare ochii legaţi ca ai Justiţiei ? ! — glasul lui Agilius era răguşit ; se simţea în el o notă de reproş şi nemulţumire.

— Să nu fie cu supărare, dar abia acum ne-au înştiinţat două iscoade că se aude zvon de luptă... Oamenii s-au temut să nu cadă în mîna barbarilor ; pacea romană nu-i prea trainică prin aceste părţi, *foederaţii* sînt nestatornici faţă de imperiu...

— Lasă comentariile... Trimite o grupă să stea dincolo de valea asta ; barbarii ar putea să revină... Întăriţi străjile. Hai mai repede, că sîntem frînţi de oboseală.

Din vale, de sub umbrele codrului şi ale nopţii, se auzea strigătul tînguitor al huhurezilor. Primele stele licăreau

firav pe boltă. Vetrele fumegau în amurg. Mirosea a mîncare, a carne friptă şi a fum. Erau ca şi acasă.

O pereche de raţe sălbatice trecu în zbor săgetat, lăsînd în urmă un şuier metalic. Se pierdură curînd la orizont. Mirosea a pelin. Agilius simţi în nări multă vreme o undă amară.

Scame albe de nouri pluteau leneş în înaltul cerului. Drumeţul cobora încet panta abruptă a muntelui. Ultimele raze ale soarelui loviră un chip aspru, vlăguit, ce se destinse în liniştea odihnei găsite în ocrotirea unui ţanc scăldat în lumina apusului. „Oare unde or fi ei ?..." gîndi omul privind zarea gîtuită de pereţii stîncoşi ce o închideau ca într-un inel. Urmăritorii puteau fi dincolo de stînca de la cotul apei, sau mult mai departe...

Speculatorul privea cu ochi măriţi de oboseală şi nesomn priveliştea dezolantă a pietrei. Se aşezase cu spatele rezemat de calcarul rece ; bărbia şi-o sprijinise în piept, iar printre buzele arse de sete se strecura anevoie, ca un şuierat, răsuflarea grea.

...După o noapte chinuită, Statarius porni la drum, Era decis să nu-şi îngăduie nici un moment de răgaz, spre a ajunge cît mai repede la ţintă. Abia în toiul amiezii se opri pentru o clipă de odihnă în umbra verde a pădurii de pini prin care trecea. Liniştea sta ca un abur peste pădurea seculară. Un ciopor de capre trecu fulgerat, ca o părere, prin lumina verzuie a codrului. Statarius întinse arcul : capra lovită de săgeată sări în sus, apoi prăvălindu-se la vale dispăru printre rugii de mure din marginea luminişului. *Speculatorul* plecă în urmărirea ei, fiind sigur că o va găsi nu departe de locul în care o lovise săgeata.

Zvon de glasuri. Vorbe neînţelese.

Nechezat de cai.

Plînset de copil.

Lovituri de topor ce muşcă lemnul.

Primul gînd fu să fugă, să se ascundă, dar obişnuinţa de-o viaţă fu mai puternică decît prudenţa. Se strecură cu băgare de seamă tot mai aproape de sursa zgomotelor.

A uitat de capra rănită ; nu va fi nici prima şi nici ultima care va cădea pradă lupilor...

Tabăra se compunea din cîteva căruţe cu roţi mari, acoperite cu coviltire din pînză de in, aşezate în neorînduială la marginea pîrîului în care se bălăceau copii dolofani, goi, cu plete cînepii şi cercei sclipitori în urechiuşele mici şi rozate ca nişte scoici. *Speculatorul* privi cu ochi curioşi forfota : oamenii au sosit de curînd, tabăra este aşezată în văioaga săpată de grohotul apelor de munte — în asemenea loc nimeni din lumea muntenilor nu ar dura tabără : ploile de munte cad din senin nimicind tot ce prind în cale ; oameni, case, animale. Furia nu durează mult, dar nesfîrşită rămîne jalea creată de viituri.

De unde sta pitulat se vedea tabăra străinilor ca-n palmă. Oamenii se trudeau să doboare pini cu trunchiuri drepte. Bănui că pregătesc ridicarea cîtorva case de bîrne. Zîmbi privindu-i pe cei care cărau trunchiurile şi le stivuiau nu departe de firul apei. Se aşeză mai comod pe smocurile de iarbă firavă, arsă de soare, pregătindu-se pentru o lungă aşteptare.

...Noaptea căzu cu frig pătrunzător. Apele, în rostogolirea lor, umpleau bezna de vuiet. Locul popasului se trăda doar prin licărul focurilor mocnite.

Speculatorul se căznea de o vreme cu alesul trunchiurilor de care avea nevoie, din stiva străinilor. Luă cîteva bucăţi mai groase, dar mai voia unul, subţirel, care să fie inima plutei pe care urma s-o lase la apă pînă la ivirea zorilor. Se bucura de uruitul apelor ce înghiţeau zgomotele. Era ud tot şi tremura. ...În sfîrşit treaba fu gata.

Snopul de trunchiuri legate la nimereală cu funie din scoarţă udă, pe care se sui călare, se depărtă încet de mal, luat de curent. Ştia că la ieşirea din piatra muntelui, apa se vărsa în undele tulburi ale Naparisului, ce se îndrepta spre Danubiu, unindu-se cu el în apropierea aşezării Carsium, nu departe de Capidava.

Înainta cu greutate, manevrînd cu grijă pluta ce se înţepenea tot timpul printre bolovani. Plutea cîteva zeci de picioare, apoi din nou era oprit de stînci. În-

ciudat, abandonă totul blestemînd. Porni mai departe pe jos, aşa cum era învăţat. Nu se mai gîndea la cei care-l urmăreau. Se simţea ocrotit de soartă şi începu să fredoneze un cîntec soldăţesc.

Forfota în jurul zidurilor noului castru era mare.

Constructorii se descurcaseră bine şi repede, reuşind să-i atragă şi pe localnicii din împrejurimi. Conform regulilor şi tradiţiei, chiar de nu era decît pe jumătate ridicat, castrul era cu desăvîrşire închis străinilor ; nu puteau intra în incinta lui decît constructorii, localnicii se opreau în faţa şanţului deja terminat, şi peste care se aşezase un pod de lemn străjuit de *vigili* neîndurători.

Agilius era urcat pe zidul gros de doi paşi din dreapta porţii principale a castrului, *praetoria*, şi asculta explicaţiile bătrînului *praepositus*, care fusese mulţi ani ajutor de comandant, iar acum, la bătrîneţe, spera să ajungă şi el ofiţer avînd în grijă un castru. Explicaţiile erau sigure, laconice, aşa cum ştiu să dea bătrînii soldaţi îndrăgostiţi de meseria lor. Un soldat se apropie în fugă de ei.

— Comandantule, căpetenia celor nou-veniţi este căutată de un localnic. Ce-i spun ? Să aştepte sau...

— Vin ! spuse Agilius, dintr-o dată bine dispus. „O, zeilor şi lari protectori, înseamnă că mai există în lume cinste şi mai este adevăr şi credinţă. Iertaţi, neprihăniţilor, gîndurile care nu-mi fac cinste..." gîndea Agilius coborînd pe scara şubredă.

În jurul zidurilor, la o distanţă de jumătate de stadie, erau aşezaţi cei care luau parte, ca ajutoare, la construirea castrului ; oamenii se adăposteau de răceala nopţilor prin colibe durate din împletituri de nuiele, ridicate, ca nişte paravane, în calea vîntului şi a ploii. În faţa colibelor erau vetrele, care ardeau ziua şi noaptea. O lume pestriţă colcăia pe lîngă ele. Soldatul îl duse pe Agilius printre colibe şi vetre fumegînde spre un colţ al taberei, mai liniştit, unde erau adunaţi caii şi vitele. Le ieşi înainte un om uscăţiv, cu o faţă mică dominată de doi ochi imenşi, de un albastru pur.

— Am venit așa cum ne-a fost vorba. Ai întîrziat ! Te așteptăm de trei zile... Ai noștri credeau că nu ai reușit să ocolești nenorocirile... Să mergem !

Străinul venise cu doi cai. Încălecară. Agilius îl urma pe o potecă abia vizibilă printre țancuri și steiuri de cremene. După un timp, condus pe cărări neștiute, văzu un loc deschis. Căruțe cu coviltire. Cai deshămați adăpostiți în umbră. La un foc ce-și ridica răsuflarea albă ca un fuior de tort, mai mulți oameni frigeau bucăți de carne însăilate pe crenguțe firave de mesteacăn. Mirosea amețitor. Agilius se apropie cu pas nesigur ; cei din jurul focului păreau să nu-l vadă, vorbind între ei cu glasuri stinse, în șoapte de taină. Cineva îi făcu semn să se apropie, să se așeze lîngă ei : fețele oamenilor erau vopsite într-o tentă albastră ce le dădea un aspect fantomatic.

— Comandantule, am făcut precum ne-a fost înțelegerea. Am condus carele ! Noi am cam terminat. Veniră însă vești că dincolo de munte sînt triburi de oameni în neînțelegere între ei din pricini pe care nu le știm. Trecerea voastră ar fi primejdioasă : ar stîrni lăcomia și pofta de sînge... O vorbă din vechime zice că „de vrei să faci un bine, atunci să-l faci pînă la capăt"... Lasă-ne carele, și ți le-om scoate în preajma Dinogeției, la vărsarea Hierasului în Danubiu...

— Aș vrea mai întîi să văd aurul... spuse Agilius cu glas ferm, privindu-l pe străin în ochi.

— Ce înseamnă încrederea ? ! murmură omul scormonind în spuză.

Din cercul de bărbați ghemuiți lîngă foc se ridică unul care-i făcu semn să-l urmeze.

Carele erau așa cum le știa. În preajma lor nu se putea sta de duhoare și de muște — mari, verzi, ce nu se fereau din calea mîinii care le strivea. Călăuza-l privi cu ochi ironici.

— De nu era mirosul care la vînt potrivit ne anunța venirea cu multe mile înainte, nu ajungeam teferi... Tăbăcarii sînt oameni de folos tuturor... Pieile crude le avem stivuite într-un car lăsat mai departe, pe coastă, că nu putem nici noi de răul mirosului. Acum, fă bine de cercetează ce-i sub scîndurile de la fundul carelor...

Ce încărcase la Apulum nu i se păruse atunci atît de tentant şi nici cînd pregătise predarea căruţelor oamenilor acestora ciudaţi, care erau, ca şi el *juraţi*. Crezuse de nevoie în ei şi în cinstea lor. Lui Agilius i se făcu ruşine că cercetează buna credinţă a celor care dovediseră o statornicie nebănuită în puterea jurămîntului şi în trăinicia lui. Apoi, gîndi că ajutorul acesta nu era pentru el, ci venea peste veac şi se aşeza întru slăvirea celui faţă de care jurase credinţa şi supunerea pînă dincolo de moarte. La drept vorbind cum putea şti de-i lipsea ceva ? ! Greutatea era singura dovadă, iar de cîntărit aici, în aceste locuri, nici nu se putea vorbi. Doar cei cărora le va preda aurul îl vor controla pe el, Agilius, comandantul grupului însărcinat cu transportul lui la Capidava, dar pînă atunci va mai curge multă apă pe Danubiu. Mai aveau destul de mers şi nu se ştia ce le rezerva soarta...

În castrul de la Comalva detaşamentul roman stătu cîteva zile. Agilius se sfătui cu oamenii din partea locului, şi mai ales cu *salinarii*, cărătorii de sare, care erau cei mai buni cunoscători ai drumurilor dintre Pathyssus, Tyras şi Danubiu, fiind aşteptaţi şi primiţi în toate aşezările cu bucurie, fiindcă oamenii se puteau lipsi de multe, dar sarea le era la fel de necesară ca aerul sau apa. Aceştia îl sfătuiau să treacă munţii prin locul ştiut din vechime, străjuit de un castru acum în ruină şi ocupat de nişte păcurari cu turmele lor. După ce treceau munţii, mai aveau ca la cincizeci de mile pînă la apele rîului Hierasus. De aici, cu luntre luate de la localnici — la nevoie se găseau destui oameni care pentru ceva *denari* i-ar fi dus cu bărcile lor — sau pe plute înjghebate de soldaţi, ajungeau la Dinogetia, pe Danubiu. De acolo mai aveau doar trei zile de mers soldăţesc pînă la Capidava.

Agilius gîndi că acesta era cel mai cuminte plan avînd şi avantajul că scutea oamenii de mărşăluit peste o sută de mile.

Plecară în revărsat de zori. Agilius o luă puţin înainte lăsîndu-se pe poteca pe care o urmase cu cîteva zile în urmă... Voia să vadă dacă au plecat tăbăcarii. Carele lor erau tot acolo unde le ştia : focurile ardeau, oamenii îşi

vedeau de ale lor. Nu îndrăzni să se apropie de ei ; dar avu credința că ochi străini îl urmăresc ; simțea cum îi sfredelesc oeafa.

Angustia sta ca o fantomă pe creasta dealului, cu zidurile înnegrite de pîrjolul care o nimicise cu ani în urmă. Șanțul era astupat cu pămînt. Bălăriile crescuseră și tălăzuiau în vînt ca o mare verde. Persista în jur un pătrunzător miros de oaie, de lapte acrit și de fum.

Păcurarii erau în număr de opt : trei bărbați și cinci femei, una din ele în brațe cu un copil de țîță. Ieșiră cu toții printr-o spărtură a zidului. Priveau tăcuți, fără să manifeste prietenie, dar nici semne de dușmănie nu se deslușeau în felul în care bărbații se sprijineau în toiegele lor lungi, groase și încîrligate la un capăt.

— Cum este drumul peste munte ? întrebă Agilius adresîndu-se grupului.

Unul din bărbați își săltă mai bine pe umeri sarica mițoasă și scuipă într-o parte ștergîndu-și mustața cu dosul palmei.

— Drumul este bun, trec mulți. Și de la șes vin oameni încoace ! Nu am auzit pe nimeni plîngîndu-se. Au fost și copii, și muieri grele, în prag de naștere... Drumul îi drum ! — vorbise femeia cu copilul în brațe. Purta o ciudată năframă albă, cu un colț ce împungea parcă cerul și ale cărei margini, ca niște aripi albe, îi atîrnau de o parte și de alta.

— Ne puteți da ceva de legumit ? Brînză sau carne uscată de oaie, pe *denari* buni, de aur !...

— Multă vă trebuie ? întrebă tot femeia, vizibil înviorată.

— Mai taci, muiere ! Nu avem de vîndut nimic, soldatule. De vrei să te omenim, apoi asta o facem fără bani. Din puținul nostru nu avem de vînzare !... spuse cel cu sarica privind crunt spre femeie.

...Urcau panta trecătorii ce despica șirul munților ca o tăietură de cuțit. Vîntul sufla cu putere. Erau locuri în care peretele de stîncă se sumeția, ca trezit din somn,

scuturîndu-şi cu mîndrie tăria pietrei, prăvălind în abisul prăpastiei bolovanii de sub picioarele oamenilor ; în cădere, piatra scotea scîntei, iar soldaţii îşi încrucişau degetele pentru a îndepărta relele. În cîteva rînduri zăriră printre ţancurile din vîrful stîncilor capete curioase ce-i urmăreau, dar care, simţindu-se descoperite, se pitulau în grabă.

Agilius opri detaşamentul cînd soarele scăpă dincolo de crestele din spatele lor, ordonînd căutarea unui loc de popas. Găsiră un tăpşan, ceva mai sus de drumul ce de acum începea să coboare. Soldaţii se apucară în grabă să adune pietre ridicînd un zid înalt pînă la brîu, în spatele căruia se simţeau în mai mare siguranţă.

Una din santinele, suită pe un ţanc de unde se vedeau pînă departe împrejurimile, anunţă apropierea unui străin cu doi catîri stîrciţi sub povara samarelor. Ajuns lîngă ei, acesta despovără dobitoacele, apoi se apropie de Agilius.

Omul nu era atît de bătrîn pe cît ai fi crezut văzîndu-l cocîrjat şi slăbănog. Pletele albe nu erau retezate, ci lăsate să crească în voie. Purta pe cap o căciulă rotundă, miţoasă, din blană de oaie, iar în spate avea un cojoc lung fără mîneci, cu blana roasă, înnegrită de vreme şi de fumul nenumăratelor focuri de tabără. Vocea-i era subţirică, cu un tremurat caraghios ce te făcea să te gîndeşti fără voie la behăitul caprelor.

— Piatră peste tot, soldatule, iar voi, de parcă nu aţi fi sătui de ea, vă îngropaţi între bolovani pentru scurtul popas de noapte. Frica, soldatule, se ţine scai de om, dar mai ales de cel avut... rîse cu un behăit molcom, obosit.

Agilius îl privea în tăcere.

Omul se aşează pe un bolovan şi continuă să vorbească.

— ...Uite, eu umblu prin aceste locuri de o viaţă şi nu mă tem de nimic, şi nu am păţit nimica ; dar bag seama că soldaţii au terminat zidirea, acu' ce vor face ? ! Dar asta-i treaba lor, ce vor face vom vedea, tu poate că ştii, dar eu nu ; nu-i bine să fii curios !... Eu nu sînt şi din cauza asta nu am avut spaime şi nici oamenii nu s-au ferit de mine. Trebuie să ai în viaţă răbdare, soldatule ; da,

răbdare, şi dacă o ai atunci zeii sînt milostivi cu tine, iar Hristos, cel din cerurile neprihănite ale Domnului, pogoară deasupra ta mila şi harul său ; altfel nici nu se poate! Nerăbdătorul nu este trecut nici peste rîul morţilor şi nici zeii cei puternici din munţii veşnic înnouraţi nu-l privesc pe acela cu ocrotitoare priviri. Am să-ţi spui o petrecere ce a fost întîmplată cu unul care, după mine, a avut cea mai mare răbdare din cîte mi-a fost dat să văz şi să auz ; că multe am mai aflat pe unde am umblat. Da ! Am să-ţi spun că am trecut peste apele cele mari ale Danubiului de am fost şi la Serdica cea albă ca laptele de capră în prag de primăvară ; că are atunci o culoare cu strop din siniliul cerului, da, soldatule, am fost, dar cum spuneam, om cu mai mare răbdare ca Procopie ăsta, de care voi să-ţi spun, nu am văzut. El, soldatule, voia să ajungă mai aproape de cel care a murit pe cruce pentru oameni şi se rugase în felul lui să fie primit în ceata celor fericiţi care umblă pe cărările cele luminoase ale lumii de dincolo de moarte şi unde se spune că ar fi numai lapte, miere şi cîntece din cele minunate pentru auz, de se spune că numai ce le auzi doar cu o ureche şi întinereşti ; dar să spui de Procopie ăsta cum a fost ; el a voit să fie mai aproape de zeii şi de zeiţele cele la trup plăcute şi atunci cu ce a avut, cu ce a mai strîns, cu ce au dat oamenii, că avea darul vorbirii şi ştia să ceară cu vorba care ar face să plîngă şi pietroaiele alea de colo, pe care le puseră soldaţii, a strîns ce a strîns şi a năimit zidari ce au ridicat un stîlp de piatră mare şi drept cît cel mai înalt brad din cîţi ai văzut şi care poate creşte pe pămînt. Zidarii l-au tras cu funii şi cu propticuri pînă sus de s-a aşezat Procopie pe podirea ce o făcuseră meşterii în vîrful parului de piatră dar făcură şi o margine să nu care cumva să cază omul de sus. Şi cum spusei, Procopie a început să se roage şi să aştepte vremea cînd or vrea zeii să-l tragă la ei. Cînd îi era foame lăsa o funie de care legau milostivii şi curioşii ce aveau de dat, de trăgea Procopie al nostru la el, pe podină, şi se ospăta. Mai primea şi cîte un burdufel amărît şi vechi cu ceva vin de se veselea în el sufletul şi cînta de sus cîntări pe plac celor din ceruri, dar şi celor de jos. Au zis oamenii că la timp de iarnă Procopie stîlpnicul se va

pogorî la căldura lumească şi se va deda la cele de cuviinţă printre oameni... Dar iarna a venit cu zăpezi şi geruri, iar Procopie al nostru avea răbdare şi aştepta vocea Domnului din ceruri şi a preafrumoaselor preotese ce or fi pe acolo cu treburi şi nevoi, să-l cheme. Soldatule, nu poţi şti, că nu eşti de prin părţile astea, dar a stat Procopie al stîlpului celui mare de piatră peste zece ani, i se uscaseră picioarele de neumblet şi se subţiase de era ca o umbră a morţii, dar tot mai cînta de sus şi-i ocăra pe cei care uitau de el şi de mila credinţei celei noi. Cerurile nu-l luau, poate că se minunau şi ele de puterea şi răbdarea lui şi-l cercau cum cearcă zarafii banul de aur, cu dinţii. La o vreme a trecut pe acolo unul Thericus cu oamenii lui, că era din goţii cei mari, şi s-a minunat de ce a văzut şi a aşezat tabăra nu departe de stîlpul lui Procopie, că nu puteai să te apropii ; puţea omul lui Dumnezeu mai rău ca un ciopor de capre ; că sîntem de aici şi le ştim... Cu gotul era şi o fată, zice lumea, frumoasă ca soarele, cu o cosiţă bălaie ca galbenul cel de aur bun, nu ce-i acum prin lume de-i spun oamenii *aureus*. Ehei !... Tu nici nu ştii ce bani au fost pe aici, prin părţile astea. Belşugul era atît de mare că se revărsase peste marginile lumii noastre de-i poleise şi pe cei din Rîm, iar Troian a cărat şi a tot cărat neputînd da de fundul bogăţiilor şi atunci ce şi-a zis că decît să care mai bine să tragă hotarul pe colea, peste crestele de aici, în josul munţilor şi pe coamele cele de dincolo de zare, pînă la Alutul nostru ...Acu' fata poate că-l văzuse pe Procopie cum se uita peste marginea podinei la ea... cine ştie?! Poate că nici nu se uitase, ci a fost doar o părere, şi fata cea de aur a vrut să-l vază pe cel din vîrful parului, auzi, soldatule ? Măi, da'tu dormi !... aşa păţesc cu toţi cu care stau şi voi să le spui de răbdare şi de omul acela din vîrful stîlpului, Procopie...

Vîntul se trăgea către piscuri învîrtejind frunzişul mort. Agilius deschise ochii, era singur pe piatra pe care se aşezase. Îi era frig. Se ridică ducîndu-se spre unul din focurile la care se încălzeau soldaţii. Se cuibări cum putu mai bine şi-şi trase peste cap pelerina. Auzi printre vocile soldaţi-

lor un glas behăit : „...răbdarea este harul cel mai de preț al omului, să vă spun o...“ Agilius zîmbi și adormi liniștit cum nu fusese de foarte multă vreme.

Zilele s-au scurs repede. Au trecut țancuri și pripoare, au trecut costișele cu verdele sumbru, greu, al pinilor, treptat locurile se înmuiaseră... Cerul era din ce în ce mai al lor, mai de „acasă“. Stuful, în pîlcuri, ca o avangardă a armatei bălților pline de pleazna jocului crapilor graşi și leneși, le apăruse în cale anunțînd apropierea apei celei mari și bătrîne ca veșnicia ; a apei care le scăldase trupurile în copilărie și le ostoise sufletele arse de chinurile dragostelor pierdute și a veninului vieții strîns prea de timpuriu în căușul chinuit al inimilor.

Plutiseră în tihnă pe apa Hierasului în luntrele scobite în trunchiurile de molid, ce păstrau mirosul rășinii, cîte patru în barcă, al cincilea fiind unul din localnicii care se angajaseră să-i ducă la Danubiu.

Tot drumul, Agilius simțise un fel de neastîmpăr ; ar fi vrut să zboare, înghițind cu luntrea cioplită grosolan distanța rămasă pînă la Capidava. Dar mai întîi, la „brazda Tyrasului“, cum îi rămăsese numele întăriturii de pămînt din fața fostului castru Balbos, înainte de Dinogetia, pe partea stîngă a Danubiului, trebuia să-i aștepte pe tăbăcari.

Ultima zi ; ultima noapte !

Focurile licăresc slab. Cohortele de țînțari năvălesc cu sporită putere voind parcă să recupereze timpul în care oamenii s-au dezvățat de ei. Socotelile au fost făcute. Călăuzele mulțumite. Cîteva burdufe de vin au înveselit oamenii și au dezlegat limbile în fața focurilor.

Cețurile leșioase plutesc peste smîrcurile care podesc calea pînă la malul apei celei mari. Prin noapte, pe deasupra lor, trece o pereche de rațe ; aripile bat cu putere aerul, lăsînd în urmă un șuier metalic. „Oare ce voia să spună bătrînul cu povestea lui despre răbdare ?“... își aminti Agilius, înciudat că, furat de somn, nu auzise sfîrșitul poveștii omului cu bărbuța de țap și cu stavila gurii pierdută încă din anii tinereții...

Tihnă. Liniște. Bălegarul uscat al vitelor păscute prin aceste locuri, pus pe foc, scoate fum alungînd țînțarii. Zumzetul lor nu se mai aude.

Treptat se așterne pacea, somnul. Agilius doarme cu traista soldățească vîrîtă sub cap. De partea cealaltă a focului se înfiripă o vedenie pe care de multe nopți o simte în preajma sa. Înțeleptul vraci Blezos, cu pletele-i sure și daireaua tremurătoare în mînă, se ține drept în para focului și rîde cu gura știrbă. Agilius știe că doarme, că visează, iar Blezos nu este decît o închipuire a minții obosite și a dorinței de întoarcere acasă. Degetul lung și osos al vraciului împunge aerul : „Te văd din nou, Agilius ! Timpul care a trecut a fost al meu, tu nu mai ești aici, te tragi spre alte lumi... Ne vom revedea ! Semnul de recunoaștere va fi *condoliumul* din deget ; cel al *juraților*. Agilius, nu uita : cît timp ești lîngă „blestemul lumii" nu dormi ! Tragi a moarte ! Aurul nu suportă odihnă ! Nu uita !"

Cască ochii mari, încercînd să prindă prin fuioarele de fum alb și des chipul lui Blezos de pe partea cealaltă a focului. Nu-i nimeni dincolo. Se scoală. Somnul a fugit. Este treaz și neliniștit. „Brazda Tyrasului" se întinde către răsărit pe multe mile, unind cu Piretusul apele molcome, aici la vărsare, ale Hierasului. Pornește în lungul valului de pămînt trecînd pe lîngă străjile care-l privesc nedumerite : „Cum fac zeii lumea asta ! Cei care pot dormi se plimbă, iar cei care nu au acest drept se luptă cu cerbicia somnului încercînd s-o înfrîngă !"

Miroase a pelin și a ierburi de cîmpie. Pașii foșnesc prin iarba înaltă. Zorile sînt aproape ; roua i-a umezit picioarele. Răcoare binefăcătoare. Se simte ca Anteu, legat de pămînt, trăgîndu-și forța din el. Da, forța este aici, în locurile acestea în care s-a născut și pe care le simte ale sale.

Din umbra valului se desprinde o formă transparentă, fantomatică, ca o închipuire, care vine spre el. Duce mîna la spate, acolo unde ține pumnalul, de care nu se desparte niciodată. Fantoma este la cîțiva pași de el. Întinde o mînă chemătoare, iar cealaltă o duce la buze cerînd tăcere. „Ce suflet al lumii de dincolo, neodihnit, se trage printre cei vii ? Ori morții jertfiți «brazdei Tyrasului» se ridică prin-

tre vii, spre a mai gusta din mierea vieţii ? !" gîndeşte Agilius gata de apărare. Santinelele au rămas în urmă, nu-şi poate da seama cît de departe. „...oare cu duhurile te poţi lupta ?" se întreabă şi procedează aşa cum făcea în copilărie : încrucişează degetele de la mîna stîngă şi le întinde acuzator înainte, ca într-un închipuit jurămînt sau blestem...

Vedenia se apropie. Mîna ei se aşază pe braţul lui întins ; atingerea este caldă, uşoară, ca o boare de vînt în miez de vară.

— Vin, soldatule, credeam că nu te voi regăsi. Credeam că au dat peste voi barbarii şi ai murit. Vin, sufletul meu obosit, vin şi mă ţine la pieptul tău... Hai ! Ce aştepţi ? !

Glasul îi aminteşte de lumea pierdută din Apulum. Părul îi miroase a pelin. Merg în lungul „brazdei Tyrasului", înlănţuiţi. Treptat îi înghite iarba înaltă, lăsînd în urma lor doar freamătul spicelor grele de mohor.

Stau lungiţi, ea cuibărită la pieptul bărbatului, şi privesc „Calea Lactee" ce curge pe cerul plin de stele mari, sclipitoare ! Par aşa de aproape, încît le poţi atinge cu mîna ; doar să vrei !...

— Mi-a fost inima la tine, la noi ! Mă bucuram la gîndul că ne vom revedea o ultimă dată aici, la pragul lumilor, ca apoi să se aştearnă peste noi şi vieţile noastre uitarea. Ia-mă cu tine, nu mă lăsa !...

Vocea femeii este doar un murmur, dar răzbat în ea disperarea şi jalea. Omul mîngîie părul mătăsos.

— Nu, nu, asta nu se poate... Eu sînt soldat...

Gîndul îi zboară departe, la ce va fi cu transportul acela blestemat adus din provincia abandonată şi care trebuie să ajungă în visteriile Constantinopolului, unde mîini lacome vor prefira printre degete boabele sclipitoare care însumează în ele înzecit mai multă sudoare şi sînge decît greutatea sa. Ce va fi cu el ? ! Oare ştie prea multe şi va trebui să moară, sau este unul din cei care vor dispare fiindcă nu mai sînt folositori ? Buzele femeii îi curmă respiraţia. Nu mai poate vedea stelele. Vîntul stîrnit din pustiu duce gemetele în nesfîrşitele spaţii...

Soarele săltat peste creasta „brazdei Tyrasului" îi mîngîie faţa. Se ridică în capul oaselor, privind în jur nedumerit : soldaţii pregătesc ceva de legumit, străinii au por-

nit cu luntrele în susul apei... Cum s-a sfîrşit noaptea, unde a dispărut femeia şi cînd s-a întors în tabără ? Nu-şi poate aminti !

— Vin carele ! — strigătul se răsfrînge peste tabără. Oamenii nu se bucură. S-au obişnuit cu lipsa de grijă, mai ales acum cînd ştiu totul, sau aproape ; dau crezare lui Agilius şi-l respectă ca pe un comandant trimis de însăşi Providenţa.

— Faceţi loc, faceţi loc !... Mişcă, blegule ! Ce stai, nu vezi că vin carele ? ! — vocile au şi ele ceva din alerta care începe să pună stăpînire pe toţi.

— Uite, *juratule* ăsta-i al tău. Noi nu mai avem datorie la tine. Acum, la nevoie, tu vei fi acela care ne rămîi dator...

Părul celui care vorbeşte este de un albastru corbiu, iar pielea feţei şi a mîinilor vineţie ; „Ca de mort !" gîndeşte Agilius privindu-l cu insistenţă pe străin. Dintr-o straiţă pe care abia acum o observă, omul scoate o coajă de pîine pe care o frînge în mîini oferindu-i o bucată :

— Pentru că am fost alături în această dreaptă datorie a noastră, ia şi tu, soldatule...

Agilius muşcă din pîine. Este acră la gust, cu iz de mucegai. Gura uscată nu are pic de salivă. Simte că se înecă ; dumicatul s-a oprit în gîtlej. Tusea aduce lacrimi ce-i şiroaie pe obrajii arşi de soare. Omul cu pielea vînătă îl priveşte ironic.

A controlat din nou conţinutul carelor, cercînd să-şi ţie respiraţia din cauza duhorii din jurul lor. Totul pare a fi aşa cum trebuie... *Juraţii* pleacă. Cu ei, la drumul de întoarcere, este o singură căruţă pe lîngă care merg în neorînduială. Se îndreaptă spre nord.

Agilius cu soldaţii pornesc spre miazăzi, către apele tulburi ale Danubiului. Convoiul trece pe lîngă „brazda Tyrasului". Agilius se abate din drum către padina în care s-a iubit cu fata. Aici este locul. Privirea îi este atrasă de o moviliţă proaspătă de pămînt negru în care stă înfiptă o mladă de răchită cu cîteva fire de lînă colorată în albastru şi roşu... Lumea se învîrte cu soarele, cu apa şi cu cîmpia pe care se depărtează carele cu aurul ascuns sub scîndurile podinelor. Şirurile de soldaţi mărşăluiesc în pas vioi... dar „ea" nu se va mai ridica vreodată. Ruga i-a

trecut pe lîngă urechi neauzită. Din cauza lui. Aurul! Blestematul acela de aur care i-a cuprins mințile nelăsînd loc nimănui în inima și în gîndul său. Sîngele bate în tîmple cu putere de parcă ar vrea să le spargă. „Nu mai vreau!" urlă din răsputeri, sau doar i se pare. Nimeni din cei care se îndepărtează nu se întoarce ; nimeni nu aude. Strigătul durerii este în el ; clocotește și se stinge acolo, în sufletul său, neștiut de nimeni. Încet, scoate *condoliumul* din deget și îl aruncă lîngă mormîntul proaspăt. Cu vîrful *caligei* îl îndeasă în țărînă pînă dispare. Pleacă cu pas grăbit luînd urma convoiului.

Aurul ajuns din nou printre soldați a amuțit rîsetele și glumele ; nu a lăsat pe fețe decît cutele grijii. Agilius coboară mereu spre sud, căutînd un vad de trecere prin apele lățite peste măsură ale Danubiului.

Toți știu că sînt urmăriți. De ei se ține cineva nevăzut și lacom. Trimit doi soldați înainte, spre Capidava, să aducă ajutoare.

A doua zi îi găsesc morți, sfîrtecați de topoare, năpădiți de furnici.

...Noapte. Soldații simt că asta le va fi ultima ; fiindcă acei care îi urmăresc de atîta vreme vor lovi acum, în această noapte. Străjile sînt dublate. Nu doarme nimeni. Focurile sînt stinse pentru a nu descoperi locurile în care stau ascunși arcașii. Imaginea lui Blezos, dar mai ales vorbele lui, nu-l slăbesc pe Agilius.

...Apoi zorii. Ape tulburi, cu straturi de mătasea broaștei și lintiță. Vadul de trecere, acum cu apele umflate, ajunge la burta cailor...

O ploaie de săgeți cade din senin asupra lor. Cei cîțiva morți se orînduiesc după puterea trupurilor, care mai la mal, care mai la adînc de ape. Cai speriați. Strigăte și imprecații rostite de gîtlejuri răgușite. Caii bat în șleauri cercînd să miște greutatea carelor din vadul nisipos. Moartea vine din necunoscut, din pustiu și tăcere. Agilius ordonă regruparea soldaților și trecerea carelor. Arcașii se orînduiesc în linie, adăpostiți de scuturi. Locul este plin de tufe de răchită și bozii. Dincolo de marginea crivinei se

întind boschetele de sălcii şi mesteceni : acolo este cuibărită moartea care pîndeşte. Cheamă pe arcaşul maur la el. Privesc amîndoi liziera de frunziş tremurător. Într-un anume loc, crengile se unduiesc altfel decît celelalte. Maurul îşi dezveleşte dinţii în zîmbet satisfăcut. Săgeţile pleacă cu zvon de bondari furioşi...

Pacea înseamnă nemişcare, înseamnă linişte şi mai presus de toate înseamnă siguranţă. Sălciile stau acum neclintite.

— Soldaţi, după mine ! Oamenii se avîntă în iureş tăcut, mai înfricoşător ca moartea, spre duşmanul care de-atîtea nopţi le chinuie sufletele.

...Răsturnat pe spate, cu mîinile răstignite şi pletele acoperindu-i faţa vineţie, sta prăvălit cel care dăduse dovada cinstei, a frăţiei şi a credinţei jurămîntului dat. O săgeată i-a găsit inima golită de credinţă. Au pierit şi cei care s-au încrezut în norocul lui. Agilius îi scoate din deget inelul de recunoaştere al *juraţilor* şi-l strecoară pe inelarul său. Totul pare firesc. Lumea nu s-a oprit din mers, soarele nu a căzut de pe cer, oamenii au rîs, caii s-au opintit...

Au trecut dincolo...

Capidava are la venire zidurile mai albe decît ţineau ei minte. Capidava este mai splendidă decît o femeie. Sînt acasă ! Au reuşit să treacă peste moarte şi să revină din partea aceea în care Styxul părea a fi singurul drum. Barbarii, necunoscutul, locurile sterpe şi bîntuite de spaime nu mai sînt decît o amintire. Ei sînt cu toţii acasă.

Bărci, lume pe pontonul dat cu var, coviltire de *liburne* legănate de unde, strigăte de bucurie. Se pierd în mulţimea de mîini.

ACASĂ. Ei sînt ai locului ; cu oamenii, cu obiceiurile lui. Veneticii din jur, de o vreme, le spun „românii", legîndu-se de graiul lor aşa de apropiat de al celor care au cucerit lumea, încît aproape se confundă. Românii sînt oamenii locurilor de aici, sînt cei care au privit plecarea Aureliană, s-au mirat, dar au rămas pe pămîntul lor plin de morminte în care şi-au aşezat de veacuri părinţii. Oa-

menii locului au ştirbit tăişul sabiei şi au înmuiat samavolnicia stăpînirilor trecătoare...

Comandamentul cu albul pereţilor, cu răcoarea lor, stă mărturie că el, comandantul cetăţii, a ajuns acasă. Este teafăr. Aurul se descărcă în spatele construcţiei de lemn care ţine loc de magazie. Au întîrziat cu mai bine de o decadă, şi *liburnele* imperiale au plecat spre Durostorum. Vor trebui să fie rechemate : misiunea lor acum începe.

Agilius coboară spre locul numit „La pietrele albe", acolo unde apele Danubiului, după primii paşi, te fură de parcă furiile infernului le-ar mîna la vale. Se dezbracă şi, în lumina molcomă a razelor de toamnă, se afundă încet în apele ştiute.

Miroase a pelin.

Pe cerul senin trece o pereche de raţe în zbor şuierat. Apa îi ajunge pînă la brîu. Înfiorat, se afundă privind undele care trec parcă prin el. Timpul curge o dată cu apele ; o dată cu Danubiul cel veşnic. „Cîte rămîn în urmă ! ?" gîndeşte Agilius lăsîndu-se purtat de bătrînele ape. „Sîntem singuri ?! Trăim şi murim singuri ?!" — gîndurile gonesc o dată cu valurile în care se scaldă. Ştie că apa cea veşnică a Danubiului a curs şi cînd tatăl său a fost copil, şi cînd Traian a pus noul hotar, şi cînd unul, care a fost rege peste poporul de aici, peste daci, Burebista, a... Gîndul se opreşte ; simte că-i luat de un vîrtej şi că inima-i bate altfel.

Chipul femeii îi revine în minte, însoţit de aromele pelinului...

...Iese din apă încet, ca într-un ritual. Apa scade. Este mai jos de şolduri : după doi paşi a ajuns la genunchi. Salcia pletoasă de pe mal, care-şi răsfira coroana ca o cupolă de bazilică cu cîteva clipe mai înainte, este acum, spre mirarea lui, un ciot cu crăcile contorsionate, arse de pîrjolul focului. Din trunchiul sănătos la picioarele căruia şi-a lăsat straiele soldăţeşti nu mai este nimic ; tăciuni şi crengi stinghere, aidoma braţelor întinse a rugă. Mirat, păşeşte în neştire privind cu ochi mari schimbarea de neînţeles. Servi în straie ciudate, în cămăşi de zală fină cu

clinchet metalic, dulce, ca un zvon de clopoței, se apropie aducîndu-i pînze albe ca spuma laptelui și veșminte cu fir de aur ce iau ochii și întunecă mintea.

— Slăvitule, să-ți priască apa și să-ți fie cu noroc îmbăierea ! — glasurile mieroase sînt ale unor necunoscuți. Vrea să-i vadă pe oamenii săi, nu pe acești necunoscuți alunecoși ca niște țipari ce se îmbrîncesc care mai de care să ajungă în preajma sa.

Vrea să-i cheme pe ai lui, pe cei cu care a fost o viață, dar ciudat, le-a uitat numele. Umerii sînt cuprinși de moliciunea pînzeturilor ce absorb broboanele de apă de pe trupul său. Își privește mușchii care joacă sub piele și o încîntare necunoscută pînă acum urcă în el. Se lasă moale în mîinile servilor.

Ceva este străin. Se chinuie să-și aducă aminte de soldații lui cu care a făcut campanii și a dus la îndeplinire misiuni în *barbaricum* de nenumărate ori, dar mintea îi este pustie, le-a uitat numele, gura nu poate rosti decît : „apă". O cupă de argint se apropie de buzele arse de sete. Bea cu lăcomie vinul amestecat cu miere. Înfășurat ca o păpușă, este dus pe sus de oamenii aceia care roiesc în jurul lui, spre un loc unde alți servi, cu caii înșeuați, împodobiți cu valtrapuri colorate, îl așteaptă pe el, pe comandantul Capidavei...

În șa încearcă încă o dată să-și amintească numele celor care erau pentru el ca și frați dar nu reușește ; pentru o clipă îi apare în minte chipul vraciului, apoi mormîntul peste care flutură fire de lînă roșie și albastră. Imaginile însă nu rezistă, dispar, încet, încet, uită totul... Se trezește chemîndu-și scutierii pe nume. Locul numit „La pietrele albe" a rămas mult în urmă, ei urcă panta către Capidava. Nu se miră văzînd că zidurile nu mai seamănă cu cele ale Capidavei sale după venirea cu aurul ascuns în care, cînd a plecat să se îmbăieze în apele albastre și veșnice ale Dunăriului.

A intrat într-o altă lume — e al ei.

Soarele e sus pe cer, cuprinzîndu-i pe toți într-o îmbrățișare caldă. Miroase a pelin și a ierburi încinse. O pereche de rațe trece peste luciul apei în zbor săgetat. Ari-

pile scot sunete metalice, ca un fluierat, ce se răspîndesc peste ape aidoma pufului de păpădie dus de vînturi.

Bătrînul Danubiu își poartă apele în maiestuoasă tăcere. Funigeii se trag către pîlcurile de sălcii, „apa morților" în acel an venise din belșug peste pămîntul uscat de caniculă și stors de vlagă.

Timpurile se schimbau.

Oamenii veneau după ele...

Cartea a doua

Privirea îi este atrasă de albeaţa zidurilor cetăţii spre care urcă şi pe care o ştie a lui ; dar în acelaşi timp o vagă nedumerire îi dă tîrcoale neştiind cînd s-a înălţat turnul puternic care se vede de după creasta zidurilor. Cetatea, turnul şi tot ce poate cuprinde ochiul sînt ale lui ; este stăpînul. Soldaţii cu chipurile dure ce stau în faţa porţilor de stejar sînt ai lui. Este copleşit de imaginea castrului său drag, Capidava, pe care nu o mai recunoaşte ; construcţii noi, mulţimea de oameni şi de copii care nu au ce căuta acolo ; dar îşi spune că soldaţii vor fi mai bătăioşi ştiindu-i pe ai lor adunaţi aici, apărîndu-i o dată cu cetatea...

Pe măsură ce înaintează pe lunga pantă este mai sigur de el şi de timpul pe care-l străbate. Mijindu-şi ochii priveşte înaltul cerului despicat de zborul săgetat a două raţe sălbatice ce dispar cu şuierat metalic adunat în bătaia grăbită a aripilor, în lumea misterioasă a bălţilor din preajma Danubiului : pămîntul acela frămîntat de copitele cailor războinicilor barbari şi de pasul neauzit al localnicilor care împînzesc lumea tainică şi neştiută a bălţilor şi smîrcurilor.

Deschide poarta masivă de stejar întărită cu traverse şi cuie mari de bronz. Tocul de piatră în care sînt prinse ţîţînile porţii are săpat, în partea stîngă, un şir de nume ;

unele sînt șterse; altele au litera adîncă, toate însă îi par foarte cunoscute, de parcă ar fi din neamul său : Cornelius, Nigrinus, Sextus, Maximus, Quadratus, Minicius, apoi urmează un șir de litere grecești ce desemnează pe Sostratos, Agatias, Amalchis Zelca, apoi iar șir latin, cu Rufus, Laberius și un nume la care se încruntă ; degetele pipăie tăietura literei în piatră, iar buzele rostesc abia șoptit : Agilius... Se încruntă căutînd să-și amintească legătura lui cu acest nume și cu celălalt săpat sub el, Mihael... Ceva se conturează vag în memorie, dar imediat se spulberă ca un fum. Șirul de nume continuă, dar nici unul nu i se mai pare cunoscut. Știe că această piatră a fost luată din clădirea *praetoriului,* din vechiul castru, și așezată aici, la turnul cel nou al cetății. Știe că acele nume cu rezonanțe ciudate, vechi, sînt ale celor care au comandat castrul și care au murit, fiind îngropați, după datină, la piciorul turnului din stînga porții principale — *praetoria.* Datini și obiceiuri apuse.

Cu pas sigur urcă scările de lemn ce duc la încăperile pe care le ocupă el, *praesesul* Capidavei și al așezărilor de lîngă ea. În fața ușii îl așteaptă un om ce pare obosit, cu straiele prăfuite. Mustața groasă coboară pe la colțurile gurii dîndu-i un aer și mai trudit. Spune cuvinte de taină:

— Prea iubitule, sîntem cu cele care se cuvin la marginea apei. Nu avem cum trece ; apele sînt mari și nu ne încumetăm. Trebuie să ne vii în ajutor, stăpîne, venim din drum greu, cu silnicii și primejdii. Jurămîntul, tagma noastră nu l-a călcat... jurămîntul credinței este viu. Vin, stăpîne, și ne ridică grijile...

Omul a plecat ; în urma lui stăruie mirosul de lînă încinsă de soare și de nădușeală. Ce are de făcut... este mai greu ca urmărirea, prin bălțile și pădurile de dincolo, a cetelor de slavini. Nu se poate bizui pe nimeni : el este acela cu care se închide cercul ce curge din timp și trebuie să treacă în anii ce vin. Se îmbracă greoi, de parcă ar vrea să întîrzie timpul. Pune tunica de pînză groasă, soldățească — *sticharion* —, iar peste umăr își petrece cureaua sabiei. Privește cu ochi absenți lucrurile din încăpere. Ceva parcă-l apasă.

Afară așteaptă omul venit de peste munți.

Merge, în urma străinului, golit de gînduri. Cetatea a rămas în urmă, se strecoară în lungul unui perete de stufăriș mai înalt ca un om călare. Desimea stufului a fost rărită de localnicii care îl taie pentru a-și acoperi casele. O luntre mică, scobită într-un trunchi de brad, abia îi poate duce ; apa stă de două degete sub buză. Cînd se depărtează de mal cineva strigă după el :

— Stăpîne ! Stăpîne ! Unde pleci ? Nu se poate, așteaptă că merg și eu ! Iau o barcă de la pontonul militar... Nu poți pleca neînsoțit !...

Nu se întoarce de frică să nu se răstoarne luntrea ; apele Dunăbiului sînt adînci, cu anafoare viclene și ierburi ascunse ce înlănțuie brațele și picioarele cutezătorului trăgîndu-l la fund, spre a fi hrană peștilor. Trăiește pe aici un somn uriaș, ce se spune că ar avea mai mult de o sută de ani și care nu o dată a smuls de pe mal pînă și copii, nemaivorbind de pustiirile făcute cîrdurilor de rațe și gîște. Au încercat pescarii să pună plase și scule viclene cu cîrlige ascuțite prin locurile pe unde se bănuia că hălăduiește, dar cînd le-au cercetat, le-au găsit rupte de parcă ar fi trecut pe acolo uriașii legendelor și credințelor celor vechi. Cel de pe mal mai strigă, glasul tremură anemic purtat peste ape. Comandantul cetății face un semn liniștitor cu mîna. Poate că ar fi trebuit să vină totuși cu cîțiva din *buccinatorii* săi, pe care îi ține și îi plătește ca soldați din garda personală. Sînt oameni de nădejde... „De soartă nu poți fugi !“ gîndește cu resemnare, dar și cu mîndrie de bărbat ce nu se lasă dominat de spaime și prudențe.

Au coborît din mica luntre. Străbat de mai mult timp, pe jos, pădurea de stufăriș, șoptitor în adierea vîntului. Sînt tăcuți. Apa și mocirlele chiftesc sub *caligele* cu talpă groasă întărită cu ținte. I se pare că situația se repetă. Este sigur că a mai fost pe aici ; este al timpului și al locului. Îi spune însoțitorului să-l aștepte, în timp ce el se afundă în iadul umed și mișcător. Țînțarii roiesc în jurul lui într-un nor compact. Se aude orăcăitul grav al unui buhai de baltă. A ajuns într-un fel de rariște ; lîngă

o salcie bătrînă cu trunchi răsucit de ani, se află o colibă acoperită cu stuf și putregaiuri. Acum știe cu certitudine că totul a mai fost, că se repetă. Clinchet de clopoței, sunet de dairea.

Bătrînul ivit din neființă este în fața sa, lovind cînd și cînd daireaua de genunchi. Are un rîs blînd, hîrîit, ca de om obosit. Privirea-i lunecă peste umărul bătrînului, în umbrele mișcătoare ale stufului ; o femeie cu pielea albă, ca sideful adus din Indii, cu părul lung de culoarea aurului, îi aruncă priviri chemătoare : ademeniri de stimă a apelor și de păcat. Dispare. În locul ei se întrupează o altă vedenie : un trup de femeie subțire, cu ochi imenși pe fața colorată în albastru, cu părul unduind în sclipiri vinețiu de metal. Ea îi face un gest ca de rămas bun, un semn de adio pe care bărbatul îl refuză. Ar vrea s-o implore să stea, îl apasă ceva de care se simte vinovat, dar cu tot efortul pe care-l face nu se poate concentra, nu-și poate aminti. „...Plătim ce ne este scris fiecăruia, atunci, la venirea pe lume. Avem o menire : a ei a fost să fie cu tine, dar nu se putea ; Menirea ta e alta... Nu credeai că ne vom revedea ?... Te du la soarta ta, omule ; credința și cuvîntul sînt menirea ta și a celor ca tine... La capătul drumului lung pe care-l vei face, și tu știi că ai să-l faci, ai calea de întoarcere. Nimeni din cei care au băut din apa acestor locuri nu se pierd prin lume ; undele Dunării, ca o apă a timpului, îi readuc... Ai să te întorci ! Nu te teme, numai timpul nu se întoarce, celelalte sînt ale omului !... Mergi, *juratule*, și împlinește-ți menirea !" ...Daireaua sună. Clinchetul clopoțeilor, din ce în ce mai slab ; apoi dispare. De sub tălpi se strecoară șerpuind o viperă. Limba despicată pipăie aerul umed. Nu se teme : se miră doar că a dispărut moșul ; din colibă nu a rămas nici o urmă ; buhaiul de baltă scoate sunete grave. Zumzăie țînțarii. Își simte fața ca o rană. Cu pas greu se întoarce. Aude strigătul de chemare al însoțitorului. Răspunde, parcă în silă :

— Hep ! Hep !

Oameni ciudați ; voinici, par urși în straiele lor grele de munteni. Bărbi stufoase și plete pînă la umeri. În jur

un persistent miros de oaie şi de zer acrit. Cămăşile au culoare untoasă. Picioarele sînt ca butucii, din cauza postavului alb şi a opincilor în care sînt înfăşurate şi legate cu nojiţă împletită din părul cozii de cal. Opinci cu cioc ridicat. Străinii îi par de piatră. Vorba groasă, hîrîită. Tăcerile sînt ca la ele acasă. Se compară cu atenţie inelele. A văzut dintr-o ochire semnul acvilei cu cifra XIII şi cele patru litere identice cu cele de pe inelul său : L.G.P.F.

— Care-i vorba de însoţire ? întreabă unul mai spătos decît toţi.

Se apleacă la urechea lui, nările îi sînt izbite de un miros greu, acru. Spune abia şoptit :

— „A XIII-a Gemina" !

Celălalt dă din cap, a încuviinţare şi răspunde abia auzit :

— „Pia fidelis" !

Se duc spre nişte care trase printre sălcii. Este foarte sigur că totul se repetă.

— Cît aţi adus ?

— Numai... omul se bîlbîie, îşi mută greutatea de pe un picior pe altul, vădit încurcat. Vocea nu-i mai este sigură. Uite, frate, să nu crezi în necinste sau în stricare de legi, am adus mai mult de jumătate. A trebuit să dăm şi unor huni ce hălăduiesc prin părţile noastre, ca să cruţăm vieţile oamenilor ; apoi mai sînt şi gepizii de care ştie şi slăvitul Bazileu, şi chiar ne-a spus rîndul trecut să le dăm şi lor partea cu care rămăsesem datori... Totul este trecut, de *duca* al nostru, în răbojul pe care am să ţi-l dau. Aşa-i cum spun ; atît că am adus doar 12 000 de *libre* aur în loc de 18 000, adică ai de primit 70 de *centenarii*. Să le vezi şi să le preţuieşti cum te-oi pricepe.

Pungile de piele în care este nisipul de aur par purcei adormiţi, sătui de ţîţa prea plină a scroafei, aşezaţi unul lîngă altul şiruri-şiruri, de parcă nu ar avea sfîrşit.

— Rămîneţi cu el şi la noapte ; mîine voi veni cu soldaţii din cetate şi cu podul plutitor să luăm căruţele. Atunci cîntărim şi aurul. Să fii faţă !

În drumul de întoarcere îl frămîntă acelaşi gînd ; că totul se repetă.

...În noaptea aceea, la una din ferestrele din turn, acolo unde erau încăperile *praesesului* lor, Ioan cel Aspru, lumina arse pînă spre ziuă.

Cantitatea de aur este cea trecută în actul adus de la Apulu, de la *duca* Paulus, cît și în răbojul ajutător, care arăta că lipsa se datora faptului că barbarii au poftit și a trebuit să le dea și lor din aurul strîns pentru prea luminatul Bazileu. *Duca* Paulus cerea împuternicire, din partea Bizanțului pentru fiul său cel mijlociu, Theodosie, să fie uns *Dux*, să aibă și el parte, ca și tatăl său, de mantia purpurie cu vulturii imperiali și de sabia aurită, spre întărirea legii și puterii neamului lor în teritoriul Apulu. Oamenii lui urmau să aștepte aici întoarcerea celor plecați la Bazileu, pentru a le aduce însemnele puterii și recunoașterii.

— Frate *jurate*, noi ne ducem să ne mai odihnim puțin și să ne veselim că am scăpat de o mare năpastă și grijă, dar te rugăm să ne înlesnești să luăm din așezarea care-i lîngă cetate cele trebuitoare unui ospăț pe cinste și să ne trimiți și două-trei *lupicine*, să ne drăgălim cu ele cît stăm pe aici...

Comandantul dă din cap zîmbind, asta-i lipsea ; să codoșească femeile iubărețe din așezare !... Omul are însă o candoare în ce spune și face, încît nu se poate supăra.

...A rămas singur cu gîndurile și grijile care de acum îi vor ține tovărășie pînă cînd va scăpa de blestemul aurului. Prin fereastră pătrund o dată cu zăduful de afară și aromele pelinului. „Canicula este în toi !" gîndește apropiindu-se de fereastră și privind pînzele de ceață ce se trag înspre bălțile de dincolo. Un fir de fum urcă spre înălțimi, ca o jertfă adusă neștiutelor spirite ale apelor de cei care acum, fără griji, petrec lumește cu femeile din *taberna* lui Ianula, plătite cu un *stater* de aur. Grijile le-a preluat el, *praesesul* cetății Capidava, Ioan cel Aspru.

Face semnul crucii implorînd ajutorul cerului pentru zilele grele care vor veni.

Vîntul suflă cu putere aducînd sarea mării pe buze. Mozaicul este umed, alunecos. Zgribulite, santinelele din faţa magaziilor militare s-au tras la adăpostul neîndestulător al porticului.

De cîteva zile *Pont Euxinul* îşi frămîntă apele vineţii ridicînd gorgane mişcătoare ce se năpustesc furioase pe cheiul de piatră al portului Tomis. Comandantul Capidavei s-a adăpostit în *taberna* grecului Zizais, împreună cu Sintula, păznicul, servitorul şi prietenul său nedespărţit ca o umbră, de au ajuns oamenii să-i numească Castor şi Polux.

Sintula este hun ; asta se vede din prima ochire : scund, vînjos, cu picioare crăcănate de călăreţ, mîini agile de jongler, ochi codaţi ca migdalele de Smyrna, faţa ciupită nu numai de vărsat, ci şi de dureroasa operaţie, obişnuită la huni, de smulgere din rădăcină a firelor de barbă. Sintula este legat de comandant cu trainicul lanţ al recunoştinţei faţă de salvatorul său. Hunul a fost prins încercînd să-i îndemne la nesupunere pe ai lui, aşezaţi în Beroe — lîngă Capidava — din mila Bazileului şi la cererea lor... Ştreangul era deja în jurul gîtului, cînd sosirea comandantului a oprit execuţia. Tinereţea lui Sintula, poate sclipirea sălbatică din ochii migdalaţi i-au smuls acestuia semnul de iertare.

Mai tîrziu, hunul a acceptat să-l slujească şi, cu timpul, i-a devenit prieten. Sintula se mîndreşte cu descendenţa lui dintr-unul din triburile hunice care au luptat la Campus Mauriacus, zguduind lumea cu vitejia lor, dar care, după moartea lui Atila, bîntuite de ciumă şi de dezbinări, au fost spulberate, pe apa Nedao, de către o coaliţie barbară condusă de gepizi.

Timpul *deipnon*-ului, masa de la sfîrşitul zilei. Sintula, care abia a venit, este ud pînă la piele ; sub banca pe care s-a aşezat apa bălteşte. Două pisici grase privesc cu ochi indiferenţi băltoaca ce se întinde.

— Cu tot timpul rău, oamenii vor reuşi să pregătească corabia pînă mîine ; dar vremea nu se îndreaptă, valurile sînt mari, şi nimeni nu se încumetă să iasă în larg. Mai aşteptăm...

Vocea hunului este şoptită, ochii codaţi sclipesc cu luminiţe galbene, seamănă cu ai pisicilor care au sărit pe

bancă, cuibărindu-se lîngă el. Hangiul a așezat pe masă o strachină cu varză tăiată mărunt, amestecată cu ulei, ceapă și usturoi, și un paner pe care sînt răsturnate la un loc măsline verzi de Salonic, scoase din saramură, brînză dacică adusă de dincolo de Danubiu, și pești uscați. O amforă burduhănoasă, de peste opt *libre*, cu vin acru, scos de prin viile înșirate pe dealurile din jur, asudă la căldura din încăpere. Vinul este din viile rămase după dezastrul făcut de un rege dac, cu mult înainte de venirea Romei cu legiunile sale, care se spune că ar fi smuls viile fiindcă nu se putea înțelege cu supușii săi mult prea iubitori ai licorii dătătoare de veselie, dăruită lumii de milostivul zeu Bachus.

— Nu-i bine, Sintula ! Cum crezi că vom putea scăpa de ochii curioșilor și cît crezi că vor putea păstra taina soldații ? Sînt și ei oameni ! Aurul este ispita iadului răsfrîntă pe pămînt ! Și așa încep să știe prea mulți de transportul ăsta...

Îngrijorarea comandantului îl lasă pe hun indiferent. Ia cu vîrful degetelor varza mărunțită, o duce la gură, apoi își linge degetele pline de ulei.

— Cred că nu departe de noi sînt oameni ce privesc și ei marea așteptîndu-i potolirea pentru a încerca să ne prindă. Pricepi ? Pe noi ne pîndesc, Sintula !... Și nu mai mînca nenorocita aceea de varză ; ascultă !...

Sintula ridică mirat sprîncenele ; privește pe salvatorul și stăpînul său cu dragoste, dar și cu nedumerire.

— Poți să-i oprești ? Dacă ai să te frămînți, ei nu te vor pîndi ? Ai altceva mai bun de făcut ?... Varza este bună, degeaba te superi ; legiunile care au luptat la Campus Mauriacus au fost hrănite de Aetius, fie-i numele blestemat în vecii vecilor, cu varză ! Nu zîmbi — multă vigoare este închisă în leguma asta de care lumea rîde.

— Nu numai că am poruncă să transport aurul pe mare ; dar nici nu aș putea altfel ; neamuri de-ale tale bîntuie la sud de Danubiu ; apoi mai sînt și gepizii, și slavinii, cum să mă strecor cu atîta încărcătură ? Nici în soldații mei, *buccinatorii*, plătiți cu banii mei, nu am deplină încredere ; prea este mare ispita. Tot pe apă este drumul cel mai sigur !

— Cum o fi moartea prin înec ? întreabă Sintula dînd pe gît o cană de vin. Se scutură ca de friguri : Acru mai e, Doamne ! De parcă s-ar plăti la acreală, şi nu la *libră*...

— După ce te usuci şi te odihneşti, vreau să mergi cu doi-trei soldaţi de încredere să vă zăvorîţi în magazia militară unde este depozitat... Nu am linişte !... Mă cheamă la el în seara asta comandantul Tomisului cu *aedilii* urbei, trebuie să mă duc. Ştiindu-te pe tine închis cu „blestemul nostru" voi fi liniştit.

— Nu-ţi fă griji !... Ce-ar fi să luăm cu noi şi cîteva ?... Nu am simţi cum trece timpul...

— Ai fi în stare !... spuse Ioan scrutînd căutătura candidă a ochilor pisiceşti.

Corabia era mare, vopsită în albastru clar, de lapislazuli. Avea o pînză lată, dreptunghiulară, cusută din benzi galbene şi albe, iar prora înaltă, graţioasă ca un gît de lebădă, se termina cu un ornament sculptat în lemn înfăţişînd pe zeiţa apelor, Zeryka.

Vasul sosise din Taurica, din portul Chersonez. Adusese oameni şi uleiuri scumpe, mătase şi vase din Bizanţ : se întorcea încărcată cu piei tăbăcite şi cu încărcătură militară, însoţită de douăzeci de soldaţi. Cîţiva negustori care veneau din Chersonez fuseseră nevoiţi să rămînă la Tomis, pentru a aştepta altă corabie care să-i ducă la oraşul de aur.

Ioan convinsese pe proprietarul corăbiei să ridice ancora la primele semne de domolire a furtunii, plătindu-i curajul cu mulţi *stateri* de aur. Era a patra zi a călătoriei lor. Vîntul bătea dinspre îngheţatul miazănoapte, mînîndu-i către apele liniştite ale sudului. Navigau pe lîngă coastă. Noaptea se apropiau de ţărm cît le permitea adîncimea apei şi lăsau ancora aşteptînd ivirea zorilor. Mercenarii nu erau în formă ; răul de mare îi sleise pe mulţi, dar şi nemişcarea care înţepeneşte mădularele şi înmoaie sufletele.

Acum, în liniştea nopţii valurile băteau încet coastele corăbiei. Străjile moţăiau.

O ureche atentă ar fi putut auzi bîzîitul, ca de bondar, dar majoritatea celor de pe corabie dormeau sau erau pre-

ocupaţi de crampele care nu le slăbeau stomacurile. Hunul sări ca slobozit dintr-un arc ; smulse şi aruncă felinarul ce lumina o parte din punte cu lumina-i galbenă, tremurătoare.

— Scuturile ! Căpitane ! Unde-i căpitanul ? Pînza sus ! Ridică ancora ! — vocea-i era clară, poruncitoare, calmul său trecu la cei din jur care se treziseră. Au tras o săgeată în santinelă. Am auzit-o ! Norocul nostru !...

Ioan era în picioare, lîngă catargul pe care se ridica pînza vărgată. Cine puteau fi cei care încercaseră să-i atace ? Barbari sau trădători cuibăriţi în sălile pline de aur şi mătase ale palatelor din Tomis ? Corabia se urnea greoi. De la ţărm se auziră şuierături. Cineva înjura amarnic. Ceaţa persista.

...Dimineaţa îi găsi la o milă de uscat. Acum cînd se risipeau aburii nopţii, văzură pîlcuri de călăreţi pe malul stîncos. Sunete neclare ajungeau pînă la ei.

— Sînt de-ai tăi ! spuse Ioan în şoaptă, din cei care nu au linişte şi nu se pot aşeza într-un loc mai mult de o schimbare de lună plină...

— De-ai mei ! zise Sintula zîmbind.

Ioan crezu că distinge o privire nostalgică strecurată printre pleoapele grele. Treceau prin faţa ademenitorului golf al Mesembriei.

Vîntul ameninţă să-i aducă în larg. Vîslesc cu toţii făcînd eforturi să se menţină în preajma ţărmului. Cînd se întunecă, Sintula este dus pe malul stîncos de o barcă, ce apoi revine la corabie...

Singur. Miros de salvie, de ierburi încinse. Geană roşie la apus. Se simte liber. Merge prin iarba aspră, ţepoasă din cauza secetei, gîndind la moşii şi strămoşii săi ; în suflet i se strecoară o undă de îndoială... Poate cei pe care îi aşteaptă, ghemuit, încordat ca un lup al stepei, poate ei au dreptate şi viaţa trebuie trăită călare, sub biciuirea vîntului şi a vijeliilor, stîrnind la rîndul lor vijelii şi valuri de sînge !

Cei de pe corabie au aprins felinarul. El însă e aici... trebuie să prindă „o limbă", să afle cine îi urmăreşte şi mai ales de ordinele cui ascultă.

Cai mici, vînjoși, coame lungi, cozi scurtate, șei de lemn acoperite cu blănuri. Graiul este același : vorbesc ca ai lui din Beroe. Inima îi bate cu putere. Războinicii s-au apropiat de marginea apei. Sînt în cumpănă : distanța la care se află corabia este mare, nu au cum să-i mai surprindă pe cei de pe apă. Aude foarte des cuvîntul „ornuy" — aur. Se știe deci ce transportă. Nu este o încercare de prădăciune obișnuită prin aceste părți. Caii stau grămadă. Sînt sătui. Sintula scoate sunete ce-aduc a piuit, gutural și tremurat, din vîrful buzelor. Unul din cai a ridicat capul ciulind urechile. La repetarea sunetului și alții ciulesc urechile. Se apropie ; Sintula cheamă mereu, blînd, ademenitor. Caii se apropie de el. Hunul caută pe cel care pare mai bogat în hamuri, cu blana șeii mai scumpă. Pleacă ducînd armăsarul cu el : ceilalți au rămas în urmă. Se aud strigăte. Oamenii întorși de la malul mării nu-și mai găsesc caii. La chemare, aceștia galopează spre stăpînii lor. Armăsarul încearcă să scape, scoate nechezături scurte. Sintula caută să-l domolească. Îl prinde de o tufă uscată de lemn cîinesc, pe care se mai zbat jalnic cîteva frunze.

Un călăreț se apropie, fluierînd, așa cum făcuse și Sintula ; chemarea este veche de cînd s-au pornit hoardele din pustiurile nisipoase ale răsăritului. Călărețul s-a apropiat, a dat un ocol armăsarului pe care-l crede ținut de frîul încurcat în tufele de lemn cîinesc. Calul nechează moale. Războinicul descalecă și se apleacă, încercînd să descurce frîul...

După ce a mers un timp la pas, să nu se audă zgomotul copitelor, Sintula gonește ca vîntul ; îi vine să chiuie. Întocmai ca strămoșul lui care a luptat împotriva lui Aetius. Strigă din răsputeri : „Atilaaa !..." Vîntul poartă numele ca pe o frunză moartă, rostogolindu-l necuprinsului...

...Ud pînă la piele, Sintula abia de poate să se cațere ; mîini prietene îl trag peste copastie. Ioan nu spune nimic ; ochii vorbesc pentru el...

Sintula rupe cu lăcomie dintr-un codru de pîine mucezit și acru.

— ...Este din oamenii hanului ce-și are hoarda la nord de Odessus. Spune că au primit de curînd daruri în aur, mătase și lucruri de preț de la împăratul Iustinian, ca

semn al prieteniei şi păcii... Cum vine asta nu ştiu, dar să spună şi în faţa împăratului ce mi-a spus mie. Stăpîne, îi pîndeau şi urmăreau de multă vreme pe cei care au venit la noi cu aurul, dar le-au pierdut urma. Acuma supravegheau toate drumurile şi chiar calea apei... Au fost înştiinţaţi că am plecat cu o corabie. Ştiau şi cu care. Au vrut să-l cumpere pe proprietar ; să ne ducă la un loc ştiut unde să ne cadă în spate. Dar au ajuns tîrziu... noi plecasem !... A spus tot ! Porunceşte ce să fac cu el...

— Ai grijă de el. Este mai preţios ca aurul. Poate va înţelege Slăvitul că plăteşte degeaba *stipendii* şi daruri barbarilor care nu ştiu ce-i ruşinea. Bărbaţii care ne-au adus aurul pe care-l ducem Bazileului sînt urmaşii unui *Dux* din vremea lui Aurelian sau Galeriu, care a călcat pe covorul imperial, iar urmaşii lui respectă legea veche, a vasalităţii. Iată ce înseamnă cuvîntul şi cinstea !... Să ai grijă de el, Sintula, ca de ochii din cap !

...Zile în şir cît au plutit apropiindu-se de Marea Cetate a Lumii, călăreţii aceia se arătaseră pe crestele de piatră ale ţărmului însoţindu-i precum corbii ce urmăresc vînatul rănit.

O jumătate de *libră* de argint era preţul pe care-l ceruse un corăbier din partea locului să treacă vasul prin strîmtoarea bîntuită de curenţi vicleni şi stînci ascunse. După lungi tîrguieli şi blesteme acceptase un sfert şi un tîrn cu făină. Două luntre cu două duzini de vîslaşi reuşiseră să tragă vasul împotriva curentului puternic care pătrunde din Marea Marmara urcîndu-şi apele peste cele ale *Pont-Euxinului*... Acum se tîrăsc leneş prin apele care au devenit mai calde şi incredibil de albastre. Pe lîngă ei se scurg privelişti paşnice : o tărăgănare de oameni care-şi îngrijesc grădinile de smochini, măgăruşi încărcaţi cu imense coşuri, urmaţi de însoţitorii lor în cămeşoaie albe ce strălucesc puternic în bătaia soarelui...

Brusc „minunea lumii" le apare înaintea ochilor, încinsă de ziduri ciclopice, sau aşa li se pare din cauza înălţimii şi a impresiei de putere, de fermitate ce se degajă din ele. Turnurile de apărare par făcute să dăinuie cît lumea. Puzderie de bărci, barcaze şi corăbii cu pînzele în

diverse culori şi forme neînchipuite, plutesc pe lîngă zidurile uriaşe, de culoarea cărămizii arse. O limbă de apă se deschide în dreapta lor ; este golful numit Cornul de Aur, format în pintenul de stîncă pe care se ridică cele şase coline ce împung semeţe cerul, dincolo de care se răsfaţă apele Mării Marmara. Corabia lor se îndreaptă către ţărmul de pe partea opusă zidurilor Cetăţii Lumii. Ioan vrea să tragă la mal într-un loc liniştit unde să nu atragă atenţia, fiindcă sînt destui în marele oraş al lumii care şi-ar da viaţa pentru a se înfrupta din bogăţiile stivuite în pîntecul corăbiei.

Port pescăresc, cu duhoare insuportabilă de peşte şi catran încins la soare. Vîntul pare că nu are curajul să se strecoare în lungul acestui golf îngust ; doar cinci *stadii* de apă îi separă de zidurile Constantinopolului. Portul — suburbia Pigae — este sufocat de căsuţe mici, de lut, în care duc o existenţă precară pescari şi hamali ce-şi cîştigă pîinea descărcînd corăbiile pîntecoase ce aduc bogăţii din Indiile îndepărtate — mătăsuri, aur şi mirodenii scumpe — pe care le descarcă în marile porturi din adîncul golfului — Portus Hebdomi, Porta Basilea şi Porta Phanarii.

Vameşii, hamalii, cerşetorii, curioşii, hoţii, ghizii, care încîntă marinarii cu promisiuni demne de deliciile grădinilor Edenului, toţi trebuiesc opriţi, toţi trebuiesc mulţumiţi, pentru a păstra impresia că sînt veniţi din recele Tomis cu mărfuri mizere lipsite de interes. Vameşii primesc daruri, şi *aureii* sună vesel, schimbînd după cum le este şi menirea, proprietarii.

Străjile stau aşezate pe ambele laturi ale corăbiei. Puntea care-i leagă de ţărm este îngustă, o simplă scîndură care se arcuieşte îngrijorător sub greutatea celui care coboară.

Îmbrăcat în haine militare, încins cu sabia de luptă şi cu pelerina de postav cărămiziu peste umăr, Ioan părăseşte corabia. Inima îi bate de emoţie. Pătrunde în cel mai mare oraş al lumii, în splendoarea Puterii Romane, unde se decid destinele nenumăratelor popoare. În acest oraş al aurului pătrunde pentru prima dată el, *praesesul* cetăţii Capidava, Ioan — primul din lungul şir de bărbaţi ce au slujit şi murit sub arme respectînd jurămîntul de credinţă dat împăratului, care pune *caligele* soldăţeşti în acest loc

al puterii. Este dezorientat. Nu ştie încotro s-o apuce. Trebuie să ajungă la palat, la cei care sînt cu hotărîrile, cu aurul, cu banii, cu poruncile, şi prin ei la Bazileul slăvit în veci ; la omul care a ridicat din ruină şi cenuşă imperiul, înălţîndu-i slava din nou, mîndră în faţa lumii ; are de mers la împăratul său, la Iustinian.

Pătrunde prin poarta Platea o dată cu mulţimea pestriţă, care strigă şi vociferează în toate limbile pămîntului, purtînd cele mai ciudate haine pe care şi le-ar putea imagina cineva. Este dus de şuvoiul de oameni, bruneţi, cu bărbi negre bătînd în albăstrui, ochi focoşi şi nasuri coroiate. Ioan încruntă sprîncenele încercînd să-şi aducă aminte de ceva legat de culoarea albastră. Nu poate ! De lîngă piciorul zidului de apărare al cetăţii priveşte către vîrful colinei înalte de aproape o *stadie,* spre care urcă trepte de marmoră mărginite de statui şi edificii măreţe, umbrite de conurile negre ale chiparoşilor. Scările îl duc în vîrful colinei unde este marele Forum Tauri, loc în care cu greu te poţi strecura prin mulţimea de negustori, cumpărători şi gură-cască veniţi, în lipsă de ceva mai bun, să petreacă privind şi ascultînd la cele ce se povestesc. Privirile îi sînt atrase la tot pasul de frumuseţea femeilor pe lîngă care trece.

— Hei, barbarule ! Unde mergi ? Omul care-i vorbise sta tolănit pe treapta de sus a porticului care mărginea strada principală, numită Mese. Era în puterea vîrstei, cu *stiharionul* bordat cu cîteva *clave* late de un deget, de culoare verde. Părul îi era lung, iar barba roşcată. Ironia scăpăra în fulgerarea ochilor albaştri. Unde te grăbeşti ? Azi este zi de bucurie şi de repaos ; de vrei să mergi la hipodrom atunci e prea devreme, cursa a patra, ultima, nu a început ; urmează pauza de amiază, care este destul de lungă. Astăzi imperiul doarme ! Cancelariile sînt goale : însuşi stăpînul este sus în *khatisma* sa, să-i ovaţioneze pe *veneti,* adică pe „albaştri". Aleargă Marcinius, în cvadrigă, şi de la noi, de la *prasini*-„verzi" — Foca Syrianul. Dar aceea este ultima cursă... Hai, stai colea, poate că Domnul îţi va da gîndul cel bun şi la *tratorie* vom putea bea un vin plăcut de Chios ; cu toate că eu prefer vinurile de Gaza ; dar nu se poate comenta mărinimia, nu-i aşa, străine ?!

— Cum te numeşti, omule ? *Mola ? !* Sau poate ai nume de muiere ? Gura-ţi merge ca o moară ! De unde ştii că sînt străin ? De unde ştii unde vreau să ajung ?...

— Deja din ce ai spus, pe jumătate, sînt sigur că am dreptate. Mai întîi faptul că te-ai oprit denotă că nu eşti obişnuit cu felul de comportare al celor de aici. Apoi, după port, fiindcă şi haina soldatului se poartă în multe feluri... Uite după sabie pot spune că eşti din părţile de nord ale imperiului, mai precis, Tracia. Am ghicit ?

— Poate ! spuse Ioan privindu-l cu interes pe limbutul său interlocutor. Ce mai poţi spune ?... Aştept să-mi spui unde-i locul acela care ar avea minunatele licori de care pomeneai... cu toate că solda...

— Să nu vorbim de bani ! De mai mulţi ani nu am primit nici noi cei de la palat dreptul nostru de cinci *soliduşi* de aur la fiecare al cincilea an. Nu ne prea iubeşte slăvitul pe noi militarii ; mai ales pe *palatini.* Dar aşa-i viaţa de soldat ; cu iubiri trecătoare, cu zîmbete, măriri şi daruri la schimbări de „slăviţi"...

— Huleşti cele de Dumnezeu lăsate ! spuse Ioan încruntîndu-se.

— Gura omului este ca vîntul, doar fapta e de temut ! Cît ai de stat în Sodoma lumii ?

— Nu ştiu, răspunse jenat, gîndindu-se că nu ştie la ce se referă cuvîntul Sodoma. Nu voia să întrebe ca să nu-şi piardă din prestigiu.

— Atunci ne va călăuzi Sfîntul Luca, patronul însetaţilor !...

O apucară pe larga cale Mese, cea străjuită pe ambele laturi de portice ornate din belşug cu statui şi ghirlande de piatră. În forul lui Constantin se strecurară printr-o latură a pieţei şi coborînd cîteva trepte de piatră, tocite de mulţimile care le călcaseră ani de-a rîndul, intrară într-o ospătărie aproape pustie, cu mese lungi de lemn şi bănci şubrezite de atîta folosinţă.

Într-un colţ dormea un ins care, se pare, apucase să guste din tăria vinului cam prea de dimineaţă.

— Tranulis, omule ! Vin repede că mă tem să nu-i treacă bunăvoinţa celui cu care am venit şi de care depind ca pruncul de ţîţa mamei !

Hangiul era sfrijit, slinos, cu un ochi pe jumătate închis sub puchini gălbui şi lăcrimoase.

— Banii înainte !... Am mai păţit eu cu *palatinii,* ba şi cu alt soi de militari...

Vinul nu era băubil ; avea un gust imposibil, mirosea a catran, ceară şi ipsos. *Palatinul* bău cu nesaţ licoarea tulbure, mizerabilă la gust, dînd semne de apreciere.

— Nu crezi că ar fi bune acuma cîteva maţe părpălite pe jar cu un boţ de brînză de Tracia ? Nu-i scump şi ar merge cu minunea asta de vin.

Ioan îl privi lung şi cu un gest lent vărsă pe dalele de piatră care pardoseau încăperea conţinutul ulcelei de vin.

— Deşi mă consideri barbar, nu-mi permit să beau această ruşine, iar hangiii mei din Capidava, Beroe şi pînă la Tropaeum dacă ar da aşa ceva de băut oamenilor ar fi fost spînzuraţi de mult...

— Nu-ţi place vinul, dar de ce să-l arunci ? Trebuia să-l dai înapoi ! De ce să faci două pagube ? întrebă hangiul cu mirare în glas.

— Tu, ăsta cum te cheamă, Canulis sau Tranulis, fă bine şi adă un singur ulcior de vin din cel pe care-l crezi mai bun în pivniţă, sau în gaura căreia îi spui pivniţă. Hai să vedem !...

Palatinul priveşte cu gura căscată. Gestul lui Ioan îl amuţeşte.

— *Spectabile,* poate ar trebui să-ţi spun *clarissime* după cîte localităţi ai înşirat şi după vorbă... Tu să ierţi pe un biet slujbaş de palat, se pare că, deşi eşti un *thematikos,* adică provincial, şi nu un băştinaş al oraşului lumii, *politikos,* admiraţia mea pentru felul în care ştii să te respecţi...

— Eu sînt din Capidava, sînt *praesesul* cetăţii, am treburi şi vreau să le termin cît pot de repede. Mă poţi ajuta?

— Unde-i Capidava asta de care vorbeşti ? În ce colţ de imperiu ?

— Pe malul Danubiului, la apus de Tomis. De Tomis ai auzit ? De noi cei de acolo, de români ai auzit ? Ioan zîmbeşte.

— Ce fel de trib sînteţi, că văd că latina ta este la fel cu cea care se vorbeşte aici ; cu mai puţine cuvinte greceşti... Cum ai spus că se cheamă tribul acela ?

— Nu este un trib, omule, este un popor străvechi ce se află de cînd se știe pe partea cealaltă a Danubiului și în nordul vechii Moesii și care de nu era acolo apoi multe vieți ar fi lipsit acum din marea cetate. Asta s-o știi de la mine !

— *Clarissime,* nu te supăra pe mine ! Uite că vine hangiul. Ce ai adus, grecule ? Otravă sau bucuriile paradisului ?

Hangiul mormăie ceva și pune pe masă cana de lut în care a adus vinul de probă. Licoarea, de un roșu închis, degajă un firav parfum de cîmp și soare. Ioan simte gustul amărui al pelinului. Se încruntă vrînd să prindă acel fapt din memorie care-i scapă din nou... Gustă. Parfum care se tescuiește între cerul gurii și limbă ; amintiri care se leagă de locuri unde nu a fost niciodată : APULUM. „Maică de Dumnezei născătoare, și pururi fecioară, oare ce-i cu mine? La ce mă gîndesc ? Sînt lucruri pe care aș putea să jur că le știu, pe care le-am mai trăit ; vinul acesta îl știu, l-am mai băut, dar cînd ?..."

— *Clarissime,* nu te simți bine ? Nu-i bun vinul ?

— Nu, din contră, mai bun decît credeam... De unde vine licoarea asta, hangiule ?

— Ce-ți pasă de unde vine ?! Spune doar ce crezi ; este bun sau nici acesta nu-ți este pe plac ?

— Sînt sigur că vine dintr-un loc pe care nici nu-l pot numi... S-ar putea să rîzi și nici să nu înțelegi ce vreau să spun...

— *Clarissime,* așa văd că-ți spune soțul, dar nu ai cum să numești locul de unde vine fiindcă nu-i nici Smyrna, nici Gaza cea de Domnul fericită, nici din Kersones sau Cypru nu vine. Licoarea vine din părțile de dincolo de Danubiu și de munții cei mari...

— Din părțile stăpînite de goți și gepizi, se bagă în vorbă *palatinul.*

— Iar îți meliță gura, spune cu ironie Ioan, prin părțile acelea goții nu stăpînesc nimic ! Îi plimbă vîntul dintr-un loc în altul. Pradă și huzuresc pe spinarea localnicilor. Eu sînt de acolo, și *limesul* îl apăr de năvala lor.

— Apoi nu-l aperi cum se cuvine, că mereu ajung pînă sub zidurile noastre, spune hangiul privindu-l chiorîș.

— De unde știi tu că au trecut pe la mine barbarii, și nu prin alte părți ? Danubiul este lung cît lumea... Pot spune că nici în două rînduri, de cînd este imperiul imperiu și de cînd Bazileii s-au schimbat după Marele Constantin, nu au putut trece barbarii Danubiul pe la noi. Asta s-o știți ; alții sînt nevrednici în slujba lor ; *limitaneii* de prin dreptul Taliatei și a Ratiariei, poate și cei de la Oescus !...

— Nu fii pătimaș, *clarissime*, vorbim de cîte se petrec ! Uite, a fost ciuma ; a trecut ! Uite, este *chitul* cel mare, de care vorbesc marinarii și care „dijmuiește" corăbiile mai tare ca vama împăratului Iustinian, în veci să-i fie numele pomenit cu smerenie că multe a mai făcut ; a ridicat biserici, a rezidit orașe și a făcut ordine în imperiu. Belizarie a bătut pe Gelimer, conducătorul vandalilor, în Africa și pe Vitigis, al goților, în Italia. Pacea este statornică cu Perșii... Doar pe noi cei care le facem pe toate uită slăvitul să ne plătească !... murmură *palatinul* golindu-și ulcica cu vin prost. Poate-mi dai și mie din vinul acela ? Să știu și eu cam ce fel de vinuri se beau în rai; de va fi să ajung acolo în ultimul meu popas...

— Nu te teme, acolo nu vei ajunge ; vinurile se beau numai în iad ! spune hangiul spre surprinderea lor.

Rîd privindu-l cum se îndepărtează, gheboșat, tîrșindu-și încălțările cu talpă groasă.

— Spui că ești dintre *palatini*, cum de nu ești de servici ?

— Ai mei sînt liberi astăzi. Intru mîine. Pot să te ajut. La cine vrei să ajungi ?

— La slăvitul nostru împărat Iustinian cel mare și drept, spuse Ioan privindu-l în ochi. Mă ajuți ?

— Te ajut ! Dar asta tocmai mîine, pînă atunci...

— Știu asta, hangiul va aduce cele de care avem nevoie. Să ne îngrijim trupurile spre a nu fi părăsite prea grabnic de suflete !...

Brînză, pește numit *thon* stropit cu mult sos, *garum*, mațe de miel prăjite la foc mic presărate cu piper, usturoi, și praf de cimbru. Hanul era gol. Bețivul care dormea pe jos se întorsese cu spatele la ei continuîndu-și somnul. Hangiul Tranulis se așezase la masa lor după ce adusese cea de a patra oală de vin.

— Uite : „oraşul" poate rezista tuturor barbarilor din lume ! Are peste un milion de suflete : Sînt peste patru mii de case mari, 130 de brutării, iar ale împăratului 20. Avem mai mult de 300 de străzi... Tu, *clarissime,* de unde spui că eşti, cîte străzi are urbea ta ? întrebă hangiul, cu limba cleioasă şi ochii rămaşi doar o crăpătură.

Ioan răspunse, ridicînd patru degete în sus.

— Atît ! Cîteva uliţe care au fost tăiate în două de pereţii unor magazii ridicate în anul care-a trecut.

— Apoi vezi ?! Numai cartierele de aici cum ar fi Propontida, Psamathia, Forumul sau Blachernes sînt mai pline de lume ca multe din provinciile imperiului. Locul ăsta este plin de aur : armenii vin aici cu duiumul în căutare de funcţii şi măriri ; eunucii îi concurează fiind mai şireţi şi mai perfizi... Ehei, *clarissime,* să străbaţi această pădure de dorinţi, de patimi şi intrigi ai nevoie de un barcagiu mai iscusit ca cel care... şi aici hangiul face semnul crucii în faţa buzelor, fericit că a reuşit să se oprească la timp fără să pronunţe numele aducător de nenoroc. Aici îţi poţi pierde capul mai iute decît punga cu galbeni. Nu ne-ai spus, ce treburi ai cu cei de la palat ?

— Nu am ce spune, răspunse Ioan cu glas indiferent răsucind între degete cana de lut. Şi nici nu vreau să spun...

— Atunci, *clarissime,* eu nu am cum să te ajut ! interveni *palatinul.* Va trebui să ştiu la cine să stărui ca să fii dus şi primit de Bazileu ! Nu-i uşor ! Trebuie să ştiu !

— De ce vrei să repet ? Nu am ce spune. Vreau doar să ajung la împăratul Bizanţului, stăpînul tău şi al meu, al nostru...

— Greu, *clarissime,* foarte greu. Va trebui cîştigată bunăvoinţa celor din preajma lui, şi sînt destul de mulţi, numai de-ar fi să dai cîte un *solidus,* ar fi mai mult de o duzină !

Palatinul îl privi pe sub sprîncene, iscodind efectul vorbelor lui. Ioan nu răspunse. Hangiul nu-şi găseşte loc de lăcomie şi regretă că nu poate lua şi el parte la dezghiocarea prostului de *thematikos,* venit că pasărea paradisului să-şi piardă aici penajul.

— Care este ora cea mai bună pentru audienţă la împărat ?

— De bunăseamă dimineaţa, fiindcă nu-i obosit din cauza puzderiei de oameni care dau năvală să-l vadă şi să-i vorbească ! În clipa aceea palatinul îşi dădu seama de greşeala făcută ; încercă s-o dreagă : Deşi dimineaţa vin la el cei cu treburile din administraţia provinciilor ! Ehei, oameni de vază, *dux*-i, cîrmuitori, generali şi senatori...

Ioan îl privi zîmbind. Se întoarse spre hangiu :

— Spune tu, hangiule, care nu poţi cîştiga nimic făcîndu-mi înlesnire de vreun fel, spune, care este timpul cel mai nimerit de mers la împărat ? Uite un *solidus*, „aureu" nou, strălucitor, este al tău de spui adevărul, dar... şi *palatinul* să fie de acord !

— Timpul de seară, chiar noaptea ; se spune că slăvitul Iustinian după cum nu prea mănîncă, abia ciuguleşte ceva din mîncarea simplă soldăţească, şi după cum nu bea nici vin, aşa nici nu doarme de grijile care sînt pe umerii săi. Ăsta este timpul cel mai prielnic. Astăzi sînt alergările, unde oamenii se vor distra, iar la urmă se va isca ceartă mare între albaştri şi verzi. *Demele*, organizaţiile cetăţenilor liberi din cartiere, se vor încăiera şi ele, fiindcă aşa-i făcută lumea ; din cîştigători şi învinşi ! Cui îi place să piardă ?! Oamenii de rînd, *demaţii*, se vor certa şi ciomăgi pînă tîrziu pe străzi, disputîndu-şi verdictele juzilor date la turnantele pe care le-au făcut carele în circ. Va fi zarvă mare, împăratul va asculta vuietul oraşului de la ferestrele palatului său. Ăsta-i sfatul meu, şi mai ales de vei spune că eşti dintr-o provincie îndepărtată nu ai nevoie de ajutorul nimănui, de ai gînduri cinstite...

— Ei vezi, asta-i ! De ai gînduri cinstite ! Cum se poate şti ce vrei să faci ? Poate că eşti năimit de Perşi să-l ucizi pe slăvit, atunci şi eu care te-am adus voi fi ridicat în furci !

— Ia, hangiule, banul tău. Am să mă gîndesc. Cît am de plată ?

— Un *keration* — a 12-a parte dintr-un ban de aur, spuse hangiul repede.

Moneda mică aruncată pe scîndura slinoasă a mesei sună vesel. *Praesesul* Capidavei se îndreptă spre uşă.

— *Clarissime*, lasă-mă să te însoţesc, în curînd va apune soarele şi oraşul nu-i sigur pe timp de noapte...

— Mai sigur este cînd nu ai grija altuia! Vezi de ale tale, *palatinule !*

Se terminaseră cursele de care, şi o mulţime de oameni se revărsau pe străzile din apropierea circului. Peste 30 000 de oameni puteau asista la aceste curse. Mulţi purtau tunici de culoarea azurului, cu mîneca strînsă pînă la cot ca apoi să se desfacă în zeci de cute. Hainele erau după moda hună, persă sau siriană. Albaştrii purtau bărbi şi încălţări hunice. Printre ei erau şi mulţi soldaţi. Ioan zîmbi : nu trecuse mult timp de la răscoala născută în urma conflictului dintre verzi şi albaştri, înăbuşită de generalul Belizarie, ai cărui soldaţi îi masacraseră pe răsculaţi chiar în hipodromul plin de lume care striga frenetic „Nike", „Nike"... „Tot un militar duce soarta unui imperiu pe umerii săi", gîndi Ioan încercînd să se ferească de valul de oameni care coborau pe calea Mese.

...Sclipiri de marmoră albă şi roză, în care luminile apusului se răsfrîng cu şi mai mare strălucire. Palatul, o mîndrie a minţii omeneşti şi o splendoare profilată pe azurul cerului. Străjile în haine de aur şi purpură, cu săbii aurite şi chivăre cu panaşe multicolore, forfotesc prin grădina din faţă şi pe sub porticele care, ca nişte aripi, se deschid spre palatul alb şi maiestuos ca o lebădă. Nimeni nu-l întreabă ce caută. Se apropie de doi soldaţi care se hîrjonesc cu o sclavă, înghesuind-o într-o coloană. Femeia rîde. Unul îi arată cu un gest vag o direcţie.

Ioan ajunge în somptuoasa sală de marmoră lucitoare şi mozaicuri colorate pe care nu se încumetă să calce.

Un om în vîrstă, cu ţinută mîndră, semeaţă trece pe lîngă el. Poartă sub braţ cîteva suluri de papirus. Se opreşte şi îl cercetează curios pe Ioan.

— Pe cine vrei să vezi, soldatule ? Spune-mi, ca să te îndrum ; eu sînt unul din referendarii care dau raportul în faţa împăratului, deci...

Ioan îl priveşte cu respect.

— *Ilustrissime*, eu vin de foarte departe, de la unul din capetele imperiului ; de la cel mai bîntuit de barbari,

care nu cunosc nici legea cuvîntului dat, nici legile cinstei de soldat și de bărbat. Am venit de acolo cu mare greutate pînă aici, ocolind primejdii și curse pregătite de cei care doresc pieirea imperiului. Vreau, *ilustrissime*, să ajung la luminatul nostru împărat. Lui am de raportat ceea ce știu.

— Te cred, soldatule, te cred ! dar poate că ai o îndrumare de la cineva, sau un semn de recunoaștere cu care să ne putem arăta la *magister officiorum*, cel care se ocupă cu banii, ambasadorii, trupele de la graniță, administrația centrală...

— *Ilustrissime*, acesta este omul de care am nevoie !

— Soldatule, să nu crezi că împăratul are oprelişti în fața celor care vor să-l vadă sau să-i vorbească, dar este o ordine ca... în armată ; un rînd. Deci să mergem la *magister officiorum*.

Săli, culoare, scări ce nu se mai sfîrșesc ; traseul cu suișuri și bruște coborîri pare un labirint fără capăt.

Bărbatul din fața lor este tînăr, cu privire semeață. Poartă haine de mătase brodate cu perle și pietre prețioase ce aruncă lumini colorate. Centura care-i încinge mijlocul este lată, cu cataramă de aur bătută cu pietre scumpe și perle mici înșirate ca niște lacrimi, în rîuri, de jur-împrejur. Poartă părul scurtat din brici, mai lung pe ceafă. În jurul lui plutește un miros de mucegai, dulceag și persistent. Ascultă cele spuse de referendarul binevoitor. Fără să scoată o vorbă, îl concediază cu un gest.

Sînt singuri. Ioan îl cercetează curios, așteptînd răbdător să i se adreseze cel ce îndeplinește funcția de *magister officiorum*.

— De unde vii ?

Ioan îi spune de unde vine și faptul că are de comunicat ceva împăratului.

— Știi doar cine sînt, așa că poți să-mi spui mie ; am să am grijă să-i comunic eu Slăvitului, la timpul potrivit !

Praesesul Capidavei scoate din deget *condoliumul* pe care sînt imaginate o acvilă și inițialele : L.XIII.G.P.F. Spune simplu încercînd să nu-l supere pe celălalt :

— Acesta este semnul meu de intrare la împărat. Iar de vreme ce-l am și țin să-l văd pe Slăvitul, chiar știind cîte treburi și judecăți are de făcut, înseamnă că trebuie

să ajung la el. Ar fi păcat să afle Slăvitul că nu am fost lăsat...

— Inelul se poate pierde, sau fura, şi orice nechemat poate veni la împărat... Cum dovedeşti că eşti tu ?

— Suportînd pedeapsa minciunii ! Sînt şi vorbe care se rostesc, dar trebuiesc auzite doar de cei în drept.

Alte coridoare şi săli prin care o mulţime de oameni mişună într-o vînzoleală de-a surda. Ioan simte că *magister officiorum* este supărat. Nu ştie unde merg. O uşă ; în faţa ei scări care vin de undeva de jos, scări pe care urcă o mulţime de oameni. La uşa de stejar străji din corpul de soldaţi numiţi *domestici*, care au cele mai mari lefuri, ei fiind aceia ce-l apără pe împărat şi sînt în imediata lui apropiere. În faţa acestei uşi lumea se desface în două ca apele Mării Roşii în faţa toiagului din povestea biblică.

Pătrund într-o sală mică unde la mai multe mese stau scribii ce redactează poruncile şi decretele imperiale. Fereastra este deschisă, se vede o parte din Cornul de Aur scăldat în umbrele înserării. În seninul cerului, pe care nu se vede nici un nor, trece o pereche de raţe sălbatice bătînd frenetic din aripi ; un sunet metalic, ca un fluierat, le însoţeşte zborul. Ioan închide pentru o clipă ochii. În nări îi pătrunde miros de pelin şi ierburi de cîmpie încinse de arşiţa verii.

În faţa unei mese, sprijinit de ea, stă un bărbat cu părul tuns scurt, cu ochii mari, voinic, fără să fie gras ; este îmbrăcat cu o tunică de culoarea şofranului legată cu un şnur de aur, peste pantalonii strîmţi lipiţi de pulpele groase, muşchiuloase, de mărşăluitor. Faţa îi e rotundă, cu obrajii roşii, sprîncenele bine conturate se adună la rădăcina nasului ţinînd între ele o cută adîncă. Omul dictează ceva unuia din scribi scărpinîndu-se cu o mînă pe după gulerul tunicii : *Magister officiorum* s-a apropiat de el. Ioan priveşte atent uşa din faţa lui, care duce în mod sigur în camera de lucru a împăratului.

Cei doi vorbesc cu voci abia auzite. *Magisterul* face un semn lui Ioan cerîndu-i inelul. Acesta nu mai vrea să-l scoată din deget şi se apropie de ei cu mîna întinsă, în aşa fel încît să se vadă acvila şi inscripţia. Omul cel vînjos aruncă o scurtă privire către Ioan, apoi cercetează din nou *condoliumul*, zîmbind.

Cu toţii trec în cealaltă cameră, unde de-a lungul pereţilor sînt înşirate mese pline cu suluri de papirus şi pergamente. În mijlocul camerei se află un jilţ uriaş din aur şi brocarturi pe care este brodată pajura bicefală. Omul se aşază cu o mişcare neglijentă în acel scaun şi abia atunci Ioan realizează că se află în faţa stăpînului lumii, în faţa aceluia care a înviat un imperiu şi a zidit în puţini ani cît nu s-a făcut în secole de-a rîndul. Se prosternă înaintea omului cu obrajii rumeni încercînd să-i sărute pantoful de piele aurie.

— Lasă asta... dă-mi inelul ! Vocea este poruncitoare, nerăbdătoare. Examinează *condoliumul*. Pare mulţumit şi spune jucîndu-se cu el în mînă : Ce veşti aduci ?

Ioan simte că se înăbuşă, caută ajutor la *magister officiorum*, dar acesta a plecat pe nesimţite.

Singur cu leul, încearcă să-şi adune gîndurile şi să expună cu claritate toate cîte le are de spus.

— Bine, bine ! De unde zici că vii, din Capidava ?! Deci din buna şi stabila noastră Moesie. De ce ai venit pe mare şi cum de au ajuns oamenii fostei noastre provincii la tine, asta vreau să ştiu ! Dar ai pomenit de aur, unde-i aurul ? L-ai adus ?

Se simte sufocat de întrebările care curg şi de nerăbdarea împăratului.

— Cum ?! În portul acela nenorocit ? Acolo ai lăsat aurul ? Omule, eşti nebun ? Împăratul se repede la fereastră încercînd să străpungă întunericul care s-a aşezat peste Cornul de Aur. Dă din cap mirat. Nu se poate ! Nu, nu se poate !...

— Slăvitule, să nu fie cu supărare, dar aurul este păzit de *buccinatorii* mei, de omul meu de încredere. Nu-ţi fă griji, este la fel de sigur ca şi în vistieria ta, Prea Slăvitule...

— Aurul nu-i în siguranţă decît în clipa în care ai scăpat de el şi deţii dovada. Alţii preiau grija ! Deci faci parte din *juraţii* imperiali...

— Da, stăpîne.

— Cît aur ai adus, 12 000 de *libre* ? Deci asta-i ce au avut de dat cei de la Apulum care mai recunosc că ţin de puterea noastră şi o respectă de sute de ani cerîndu-ne învestitura. Am să le trimit cele de care au nevoie. Barbarii

la graniță cum se comportă ? Hunii care au primit permisiunea de a se așeza între Danubiu și Pontul Euxin ?

— În localitatea Beroe, Slăvitule, și-au ridicat case și au familii. Sînt liniștiți ; de n-ar fi, i-aș scoate peste *limesul* Danubian și ar fi măcelăriți de neamurile lor din ramura cealaltă, a ungurilor, care abia așteaptă să se răzbune. Soldații îi controlează mereu și nu au fost necazuri, după cum am arătat și în rapoartele mele către cancelaria imperială... Cei care au adus aurul sînt tot *juraţi*, de dincolo de munți : oameni de credință.

— Uite, ține inelul meu, este ca și cel pe care-l ai în deget, atît că-i din aur, iar acvila romană are ochiul din rubin. Să fie al tău din neam în neam și să vă păstrați credința peste veacuri. Să spui celor de dincolo de munți că-i aștept la închinare ! Aurul îl preiau chiar acum, apoi ai să mergi la generalul Narses, să-i expui pe larg situația militară de acolo.

Împăratul Iustinian se ridică ; Ioan îndoaie un genunchi plecîndu-și capul. Este sărutat în creștet, apoi Iustinian face peste *praesesul* Capidavei semnul crucii, blagoslovindu-l.

...A plecat însoțit de cîteva zeci de soldați. Se simte apropierea mării — mirosul sării și al algelor umple plămînii. O ambarcațiune militară îi transportă spre malul celălalt, acostînd lîngă corabia lor. Vede scuturile ridicate pe copastie și lumina stinsă. Corabia este mai departe de mal, la ancoră. Zîmbește mulțumit ; *buccinatorii* săi au miros fin și nu se lasă înșelați ca niște copilandrii.

— Sintula ! să stea oamenii liniștiți, sînt eu ! Venim cu pace... Zîmbetul nu i-a pierit de pe obraz, atît că cel care a venit cu el, și care comandă escorta imperială, este nedumerit fiindcă pe corabie nu se produce nici un fel de mișcare care să arate că vorbele comandantului lor au fost auzite.

— Nu te mira, *spectabile*, legile noastre, ale celor de la marginea imperiului, sînt mai aspre ; nesiguranța ne face mai prudenți. Va trebui să mă urc singur pe corabie. Rog să ai grijă de comportarea oamenilor tăi fiindcă săgețile noastre sînt cu vîrfurile otrăvite... ar fi păcat să afle prea luminatul că a fost un incident nedorit. Așteaptă, rogu-te, semnalul meu.

Trece peste bordul corăbiei și este din nou printre ai săi. În clipa aceea încordarea îl părăsește și se lasă moale pe un colac de parîme unsuroase. Îl este greu pînă și să deschidă ochii.

— Ce-i cu tine ? Ce-ai păţit ? Îi ucidem ? Spune, ai noștri sînt gata !

Face un semn liniștitor cu mîna. Acum îi vine să rîdă. Cu greu se ridică în picioare.

— Liniște ! Au venit oamenii gărzii Slăvitului împărat al romanilor să ridice aurul bătrînei Dacii. Totul este bine.

De corabie s-au apropiat încă două bărci mari care, lipite de ea pe cele două laturi, se pregătesc să preia încărcătura. Ambarcaţiunea cu care au venit a rămas de pază la distanţă de ei.

Sînt cercetate înscrisurile și răbojurile tăiate în lemn ale celor din Apulum. Șeful escortei se descurcă perfect cu ritualul preluării încărcăturii.

Cîntărirea a decurs mai repede decît se aștepta. A reieșit un plus de peste patru *libre* pe care Ioan nu și-l poate explica. Celălalt rîde.

— Pielea săculeţelor a tras umezeală... Așa se întîmplă! Totul este cum trebuie. Ţine înscrisul meu. Confirmarea oficială o vei primi de la Prea Slăvitul ; cred că peste cîteva zile. Salve, comandantule !

În urma bărcilor rămîne o dîră de apă fosforescentă. Treptat clipocitul apei lovite de lopeţi se pierde în noapte.

— ...se învîrteau atîţia pe lîngă noi încît cu chiu cu vai am adus corabia pînă aici, mai departe de mal. Apoi cînd cei lăsaţi de pază ţ-au văzut că veniţi am ordonat pregătirea de luptă neștiind ce se poate întîmpla ! Puteai să fii prins de netrebnici și silit să le dai ascultare, așa că am folosit vechea noastră măsură de siguranţă. De strigai — „Capidava !“ — îi trimiteam pe toţi să călătorească pe apa morţilor..., îi spune Sintula.

— L-am văzut pe Slăvitul ! șoptește Ioan drept răspuns.

Uimirea și respectul îi amuţește adunîndu-i în jurul său. Le arată acvila cu ochiul roșu, bulbucat, de pe inel.

— Are ceva preț, ai putea cu ce iei pe el să cumperi teritoriul unui sat cu oameni cu tot ! spune unul din soldații bătrîni.

— Ești un prost, Silvestre, un sat face cît aproape două *centenarii* de aur... Or, cît aur este în inel ?!

— Eu, prost ?! Dar faptul că a fost în degetul Slăvitului și că poate a mîngîiat buricul Bazilisei ; asta după tine nu valorează nimic ?! Uite la el ! Să anunți numai în Tomis că vrei să-l dai și vor fi cel puțin opt doritori să posede inelul purtat de Iustinian.

Puținul timp care a rămas pînă la venirea zorilor îl petrec cuibăriți care pe unde poate. Sînt veseli ; grijile au dispărut. Acum nu vor decît să petreacă în marele oraș; să petreacă în așa fel încît să poată povesti tot restul vieții, lumii întregi, ce au făcut ei atunci cînd au fost cu *praesesul* lor în capitala lumii.

Simțind alături umărul hunului, Ioan adoarme imediat. Vise ciudate îl tulbură ; alunecă spre el negrese cu brațele întinse a rugă, iar în urma lor o femeie înfășurată în văluri, cu pielea și părul de culoare azurie, îl cheamă. Vrea să fugă, dar ceva îl reține, ceva greu îi este legat de picioare...

Se deșteaptă tresărind, cu inima bătîndu-i tare :

— Sintula, unde-i prinsul nostru ?

Hunul trezit din somn și încă buimac privește la el neînțelegînd.

— Unde-i prinsul ? întreabă aproape răcnind.

— Nu striga ! Ce ai cu el ? Este bine...

— Sintula ! Dacă... nu-și termină vorba oprit de căutătura piezișă a prietenului. Încearcă să adoarmă, dar somnul a plecat...

Zorile se ridică parcă mai iute ca acasă cînd de la fereastra dinspre răsărit a turnului celui mare privește înspre Pontul Euxin, urmărind creșterea sîngerie a luminii. Cerul se acoperă cu o culoare verzuie, ciudată. O pereche de rațe sălbatice trece așa de iute, încît nu prinde decît șuierul aripilor ce spintecă aerul. În nări i-a venit mirosul de pelin, de ierburi încinse de soare. O nestăvilită dorință de a fi acasă pune stăpînire pe el. Nu poate să mai stea pe scîndurile punții.

— Ar fi bine de-am putea pleca mai repede acasă, spune abia şoptit Sintula ghicindu-i gîndul ; ferindu-se să fie auzit de ai lor, care ar fi în stare să-l ucidă pentrū încercarea de a-i lipsi de desfătările Sodomei celei adevărate.

— Am ceasuri grele înaintea mea : voi merge la generalul Narses...

— Fereşte-te ! Am auzit că-i mîncător de oameni... spune Sintula rîzînd pe înfundate.

— Nu huli... — vorbele sînt spuse cu convingere, ca un răspuns din stranā ce urmăreşte canonul slujbei.

Închide ochii, dar imagini de care vrea să scape se conturează precis, insistent... Fără voie îi trec prin minte nişte sume ; nişte cantităţi de aur pe care acum, după ce a cîntărit atîţia saci, le ştie cît sînt de mari, cît loc ar ocupa şi cu ce ar trebui transportate.

Sudoarea i se prelinge pe spinare : îi simte răceala. Are palme jilave : „Aşa palme au numai trădătorii ! Palme de melci fără casă, palme moi, puhave şi umede !...".

Forfota oraşului a început o dată cu răsăritul.

Părăsesc corabia. Un singur loc îi este cunoscut ; cel al tabernei lui Tranulis. Acolo îşi duce oamenii. Vor sta cu toţii în hanul acela. Se simte mîndru că-i poate conduce pe ai lui, ca pe nişte copii ce întorc capul după tot ce văd, după toate muierile scoţînd plescăituri sonore şi pocnete de palme izbite de şolduri. Zîmbeşte, mîndru de vitalitatea oamenilor săi.

Din nou se repetă coşmarul sălilor de marmoră şi al culoarelor fără capăt. Se simte rătăcit, pierdut, fără putinţă de scăpare. Va trebui din nou să întrebe pe cineva cum să ajungă la *magister officiorum*.

Nimeni nu are timp de el ; ziua este destinată ceremoniilor primirii unor solii barbare ; însuşi Bazileul va fi de faţă la închinarea solilor. Reuşeşte să se strecoare în sala tronului, găsindu-şi un loc de unde să poată vedea totul nestingherit. Cortegiul imperial soseşte însoţit de glasul trîmbiţelor, al tobelor şi al tubelor militare. Perechea imperială este înveşmîntată în aur şi nestemate, mătăsuri strălucitoare şi purpură. Cei din alaiul lor sînt la fel de somptuos gătiţi. Lui Ioan îi pare că totul nu este decît un vis.

O mulțime de personaje se prosternează în fața mărimilor lumii, în fața perechii alese de însuși Domnul spre bucuria popoarelor și a dreptei credințe. Se spune că Iustinian postește cu foarte mare ușurință ; de Paști nu mănîncă două zile încheiate, apoi cînd este să mănînce abia gustă ceva și se întoarce la treburile statului. Nu este un doritor de vinuri, mulțumindu-se cu o cupă cu chihlimbariul vin din Iudeia, așa se spune.

În spatele perechii imperiale, acolo unde se sfîrșește podiumul pe care stau aleșii Domnului, este un grup de oameni de încredere, printre care se află și o femeie ciudată ; mică de statură, cu ochi negri și neastîmpărați, și cu zîmbet rău, tăios. Cei de lîngă el spun că aceea este cea care a scăpat perechea imperială de mulți dușmani cu ajutorul otrăvii în mînuirea căreia este meșteră. Numele îi este Macedonia, e o fostă dansatoare, care a ajutat-o pe Bazilisă cînd aceasta nu era încă pe culmile puterii.

Solii huni sînt aduși de oamenii *magisterului officiorum* pînă în fața Slăvitului, unde sînt puși să se prosterneze la picioarele sale. Solia stă lățită la pămînt, slăvind necuprinsa mărire a Bazileului, doar unul din ei, un sol bătrîn, cu încălțări cu vîrfurile ridicate, de culoare roșie, brodate cu fir auriu, avînd un fel de tunică tivită cu blană de vulpe, cu mîneci foarte lungi, care-i ascund complet mîinile, și pe care sînt cu măiestrie brodate păsări și flori, iar pe cap purtînd o căciulă țuguiată, refuză mereu prosternarea. Vocea i se aude destul de clar ; se vede că solul este nespus de supărat, protestează cu încăpățînare, cerînd mereu ceva.

De Iustinian se apropie un bărbat în vîrstă, cu ținută mîndră, de militar ; după însemne Ioan știe că acela este Belizarie, cel în veșnică și neostoită rivalitate cu celălalt mare general al timpului : Narses, piticul cocoșat și scopit.

Se aud murmure. Ioan își dă seama că ceva din protocolul primirii nu s-a desfășurat după tipicul cuvenit. Este încîntat de ceea ce-i văd ochii ; minuni pe care nu crede că le va mai vedea cîndva. Vrea să rețină totul ; îmbrăcăminte, comportări, chipuri și ordinea în care se prezintă în fața împăratului restul soliilor din toate colțurile imperiului. Semnalul sfîrșitului ceremonialului este

dat de un stol de porumbei albi, care nu se știe de unde au apărut ; se rotesc de cîteva ori pe deasupra lui Iustinian și a Theodorei, ca apoi să dispară. Treptat, uriașa sală a festivităților de primire, numită și sala ambasadorilor, se golește. Ioan urmărește de la distanță pe cei din preajma *magisterului officiorum*, fiind sigur că în acest fel va ajunge la el, și prin el la generalul Narses.

...În încăperea în care este condus de un om al *magisterului officiorum*, este primit de un bărbat cu înfățișare de chaldeu, după părul frizat și mulțimea de buclișoare care-i împodobesc barba lungă, iar mantia pe care o poartă peste *stiharion* este brodată cu stele de argint și sori.

— Să mergem, *spectabile*, generalul a plecat acasă așa că vom merge și noi după el. Nu-i departe ; casa lui este lîngă cisterna Pulcheria.

Luxul de neînchipuit îl izbește de la intrare. Aurul se amestecă cu pietrele scumpe și toate cu prețiozitatea diafană a marmorei. Sclave în văluri transparente îi primesc la intrare. Încălțările le sînt schimbate cu altele moi, de casă, cu broderii persane făcute cu fir de aur. Trec prin coridoare în care ard tripoduri cu mirodenii orientale. Covoare în care se afundă piciorul pînă la gleznă sînt peste tot. Ajung într-o încăpere mare, cu un imens podium în mijloc, la o palmă de la pămînt, pe care sînt aruncate mătăsuri și brocarturi printre perne de diferite culori bogat ornamentate. O sclavă cu zulufii aurii răsuciți ca vrejii viței de vie, într-o tunică din mătase ușoară, transparentă ca o pînză de păianjen, îi roagă să se așeze pe acel podium.

Ioan are senzația de prăbușire. De surprindere i se taie răsuflarea ; cel care a intrat în cameră este de statura unui copil de zece ani. Pe un trup firav este așezat un cap prea mare, îmbătrînit : cutele îi brăzdează fața ca niște scrijelituri făcute în dușmănie. Mersul îi este legănat, cu genunchii lipiți, de parcă ar purta înfipt sub cingătoare un ou pe care se teme să nu-l scape pe mozaicul cu sclipiri de lapis-lazuli. Mantia prinsă pe umăr cu o *fibulă* de aur se tîrîie în urma sa. Vine cu mersul

lui ciudat şi cu un zîmbet discret, parcă timid, ca şi cum ar încerca să ceară iertare pentru chipul nefericit în care l-a zămislit natura. Este spîn. Părul tăiat scurt stă în şuviţe sărace care îi cuprind fruntea înaltă.

— Am primit veste de la Prea Slăvitul, şi, mă minunez de fapta ta, *praeses* Ioan al Capidavei, mai ales acuma, într-o lume coruptă, plină de primejdii şi tentaţii la tot pasul. Dar să vorbim de cele care fac bucurie auzului unui militar. Mulţumesc, *clarissime*, pentru că l-ai adus pe oaspetele meu...

— Generale Narses, mi-am făcut datoria şi am îndeplinit porunca împăratului nostru. Să-mi permiţi să mă retrag...

— Dar, *clarissime*, nu-i nici un fel de grabă, apoi eu cu comandantul nu avem de discutat ce nu ar putea fi auzit şi de urechile unei credincioase slugi a împăratului, cum sîntem de altfel noi toţi de aici, din preajma luminatului. Poate vrei să bei un vin din cel adus de comandantul armatelor din Italia... Am uitat, te rog să mă ierţi, că din cauza durerilor de ficat nu mai poţi gusta vinurile grele... Poate că ai dori să-ţi aducă sucuri din fructe exotice cu îndulcire din rodul stupilor ?... Dar ce spun eu, tu, *clarissime*, nu ai timp probabil nici să mergi pe jos pînă la casa ta, aşa că nu te mai reţin. Urările noastre de sănătate familiei tale şi să ne vedem, cu voia Domnului, şi mîine...

Se privesc după plecarea celuilalt cu un început de zîmbet. Ioan zîmbind încă la mieroasele şi răsucitele cuvinte pe care Narses le-a spus pentru a scăpa de urechile nedorite ; generalul pentru că a scăpat în mod diplomatic de un om care ar fi umplut lumea cu vorbe şi deducţii. Bate din palme chemînd sclavele, care apar ca un cîrd de găinuşe temătoare de prezenţa stăpînului. Apar fructe pe care Ioan nu le cunoaşte ; apar băuturi cu arome din colţurile cele mai îndepărtate ale lumii, apar aluaturi şi fel de fel de prăjituri. Narses salivează de plăcere privind tăvile cu minunăţii ; îşi freacă mîinile abia aşteptînd clipa în care să se poată înfrupta din ele. Sclava cu zulufi aurii se apropie cu un vas de argint din care toarnă în cupe vinul parfumat şi uleios. Mîna generalului alunecă pe sub

tunica de transparenţa pînzei de păianjen. Sclava roşeşte aruncînd priviri speriate care nu-i scapă piticului. Mîngîierea s-a oprit. Mîna striveşte carnea sensibilă. Lacrimile picură pe tava de argint pe care sînt aşezate cupele.

— Va trebui să mai vînd din hoardele astea puturoase de sclavi, nu mai sînt buni de nimic. De cînd cu „Nike" şi alte răscoale, viaţa proprietarului nu mai este în siguranţă. Spune-mi, comandantule, de-ar vrea cineva să-ţi cumpere credinţa cît ar trebui să plătească ? Uite, de pildă, un general... Belizarie, cel condus de o muiere, să admitem că ar mai avea un dram de mîndrie în el, cît i-ai cere ca să fii în solda lui ?

— Generale, să-mi fie iertat, dar eu, Ioan, *praesesul* Capidavei, nu sînt de vînzare ! De la ai mei, transmis din neam în neam, ştiu că se jură o singură dată în viaţă. Cuvîntul dat nici moartea nu-l poate lua înapoi...

— De aşa oameni am avea nevoie aici ; drepţi ca sabia care să nu se îndoaie. Da, *praesesule,* aş avea nevoie de tine... O să mai stăm de vorbă...

Ochii generalului cercetează cu atenţie chipul lui Ioan, care sub privirile lui se simte dezgolit, ca un om în faţa băiaşului pregătit să-i maseze trupul, sau mai curînd în faţa călăului care-l cercetează atent încercînd să descopere locul cel mai sensibil, mai dureros.

Vinul este greţos de dulce. Nu-l poate bea. Cupa a rămas aproape întreagă.

— Să mă ierţi, dar am uitat că bărbaţii ca tine preferă vinurile aspre, acre ; am să-ţi dau să guşti unul din părţile bătrînei Galii.

Bate din palme şi sclava cu zulufii de aur apare sfioasă.

— Poruncă, stăpîne !

Vorbele abia se aud. Narses o priveşte ironic ;

— Schimbăm în curînd stăpînul, Iulio ! Foarte curînd...

Femeia se aruncă la pămînt, cu faţa scăldată în lacrimi.

— Nu plînge, spune piticul cu glas blînd privindu-l pe Ioan, nu plînge, la un alt stăpîn vei fi mai fericită... Ai să uiţi casa eunucului Narses ! Adă vin de care am poruncit ! Mişcă-te mai iute că altfel vei gusta din plumbii biciului...

Ioan bea cu plăcere, întrebîndu-se dacă exemplul împăratului, în Orașul de Aur, este urmat de toți supușii ; noaptea este în puterea ei și nimeni din casa piticului nu pare să dea semn de oboseală sau dorință să se odihnească. De podiumul pe care stau este apropiată o masă joasă, pe care încep să fie aduse diferite feluri de mîncare : rasol cu multe mirodenii, plachie de pește cu carne albă stropită cu sos de muștar, picioare de purcel de lapte cu frunze de ierburi aromate din India, pește afumat din Transoxin ; rață umplută cu curmale și friptă la foc de lemn de cedru ; vinuri dulci și aspre ; fructe din țări îndepărtate și un vas cu faguri de miere. Ochii lui Ioan se măresc de uimire, bucatele care sînt pe masă ar ajunge la o grupă din *buccinatorii* lui după ce au venit de la exerciții militare incluzînd marșul obligatoriu de zece mile.

— Nu te sfii, servește din ce-ți poftește inima... Să vină Iulia și Thita !

Ioan nici nu a deosebit nuanța de poruncă, atît era de curgătoare fraza și neschimbat tonul, dar urechile la pîndă, gata să îndeplinească porunca de frica biciului sau a tîrgului de sclavi, au prins dorința ; cele două femei se apropie, iar privirea eunucului le călăuzește spre Ioan. Stau lîngă el hrănindu-l ca pe un copil. Răspîndesc un parfum ciudat care-l tulbură făcîndu-l să regrete că-i acolo, și nu în orice alt colț din Orașul cel Mare... Privirea cercetătoare a piticului îl trezește din visare. Se simte ca un animal care după ce a fost prins și băgat în cușcă, este cercetat pentru a vedea cum poate fi îmblînzit.

— Dar de cînd bem și mîncăm împreună nici nu mai știu... unde mi-ai spus că este corabia cu care ai venit ? Întrebarea cade firesc, ca între doi meseni ce vor să le treacă timpul în mod plăcut și urechilor, nu numai stomacurilor.

— Nu ți-am spus, slăvite, unde-i corabia : am spus doar că am venit cu ea.

— Bine, dar pînă unde ? întreabă Narses ridicînd din sprîncenele-i rare, cu tentă roșcată.

— *Ilustrissime*, ce fel de militar aș fi eu dacă nu aș putea duce la capăt o poruncă, sau nu aș putea păstra o

taină... ? Oare ai mai întreba care este prețul cu care poate fi cumpărat un asemenea soldat ?

— Ai dreptate ? Deci nu vrei să vii aici, în această cetate a discordiei și a pierzaniei, dar care aduce bogăție și huzururi ca să poată bucura un suflet de om în putere.

— Nu-mi place să refuz, știu ce înseamnă ospitalitatea, neamul meu este de oameni ospitalieri, se simt onorați să satisfacă dorințele prietenilor, dar nu pe toate : cuvîntul nu-l călcăm ; pămîntul nu-l vindem, femeile nu le dăm. Acestea sînt cele trei legi de care ar fi bine să țină seama cei care vin prin părțile noastre.

— Îmi place ce spui, *praesesule,* și deși m-ai refuzat, în sufletul meu nu poate dăinui mult timp supărarea !

Ioan se gîndește în timp ce rupe din rața friptă, că exact uitarea nu poate încăpea în această piele de pitic, pe deasupra și cocoșat, ghebul răzbindu-i mai mult în față, prin osul sternului, decît deformînd omoplații care-i sînt doar deviați, dar drepți. Cum să scape din acest viespar ? A spus doar împăratului unde a tras corabia lor și este sigur, sau cel puțin așa crede, că nu au fost urechi străine care să audă, fiindcă asta ar fi însemnat pieirea lui și a celor care au venit cu el. Acum aurul a fost dus, dar se încăpățînează să tacă și să păstreze taina față de pitic. O umbră îi întunecă fruntea. Narses a simțit.

— Unde-ți zboară gîndul ? Lasă toate grijile pe mîine ! Se apropie vremea somnului odihnitor.

— Nu mă simt obosit, *ilustrissime !*

— Spune-mi care este situația triburilor gote de peste Danubiu ? Cum se comportă și cum reușiți să-i țineți în frîu ? Dar hunii, mai bîntuie ?

— Generale, pe cei din neamul goților — zechii și tetraxiții — i-am ținut mereu sub observație și nu i-am lăsat să se strîngă în grupuri prea mari pe care să nu le putem controla. Apoi pedepsele pe care le-am aplicat celor care au trecut *limesul* Danubian au fost aspre, așa că toți știu la ce se pot aștepta — latul sau țeapa ! Hunii care au primit încuviințarea să se așeze între Danubiu și Pont Euxin nu au dreptul să poarte arme. Pedeapsa este la fel de aspră ca și pentru cei care trec în mod nepermis *limesul.*

— Da... ia spune-mi, văd că vorbeşti foarte bine latina, cum se face, ai urmat o şcoală ?

— Nu, slăvitule, asta-i limba poporului meu ! O vorbim toţi cei care sînt pe stînga Danubiului pînă dincolo de munţi şi dincolo de Pathisus, pe unde se retrag barbarii mergînd către ţările de la apus.

— Ciudat ce-mi spui, adică vrei să zici că de voi merge prin părţile voastre voi auzi oamenii de prin aşezările mai mici, ca şi pe cei din municipii şi cetăţi vorbind latina fără s-o fi învăţat ? !

— *Ilustrissime,* acesta este adevărul : de vrei îl crezi, de nu, nu am cum să te conving, doar de vei veni vreodată prin părţile noastre.

— Cine ştie... Acum, în legătură cu barbarii : să cauţi să-i aduni în aşa fel încît să-i poţi ţine sub control. Mereu să ai unităţi de soldaţi siguri, bine instruiţi, preferabili din cei reveniţi în armată — *salarii,* care au o mare experienţă —, iar oameni de-ai tăi să fie mereu printre triburile barbare ca să ştii ce ei nici nu au început a gîndi bine. Pricepi ? ! Să cauţi să le organizezi tîrguri la date fixe, chemînd şi negustorimea din porturi, şi fii sigur că în mai puţin de un an va veni atîta lume, că va trebui să ridici turnuri de pază în preajma acestor locuri. Să fii aspru, dar drept. Nu tolera hoţia săvîrşită în timpul tîrgului şi nici în apropiere de locul în care se ţine. Înţelegi ? Banul care se rostogoleşte aduce alţii după el, iar negustorii sînt precum cîinii de vînătoare ; simt cîştigul de la mari distanţe. Va trebui să ne gîndim şi la impozite, fiindcă împăratul şi armata se resimt după campaniile nepricepûtului aceluia de Belizarie ! Să ne gîndim deci la omul care vine şi plăteşte cîţiva oboli, ce poate avea în schimb ? Că dai trei oboli amăriţi unei *lupicine,* dar la un tîrg, cu pază şi fîntînă militară ? Să speculezi treaba asta cu fîntîna militară. Nicăieri apă, sau apă proastă, dar la tine, lîngă turnul de pază, să aibă oamenii apă bună, rece ! Pe apă nu ceri bani, doar zece oboli venirea şi paza... Hai, mănîncă, omule, şi voi muieri netrebnice ce căscaţi gura ? ! Nu cu voi se vorbeşte, hrăniţi omul ! Ce zici de Thita ?

Cam neagră pielea, dar în ea stă strîns tot soarele Etiopiei. Încearcă ! Tu poți să-mi spui de am avut dreptate...

Generalul rîde. Rîs obscen, în care sînt îngrămădite toate neputințele omenești... Ioan simte cum se risipește fumul vinului. Mîna Thitei se plimbă cu degete mîngîietoare pe pieptul lui. Rămîne împietrit sub privirea generalului pitic pe care o simte rece ca de reptilă... ȘARPELE ! Îi pare că din nou se petrec lucruri cunoscute, repetări ale unei întîmplări de care nu-și poate aduce aminte.

— ...apoi să le mai aduci obiecte strălucitoare, podoabe, sticle, vase de care nu au mai văzut ; să le dai unelte pentru munca pe ogoare, să le spui că se pot așeza și munci fără a stînjeni sau asupri pe localnici : să lucreze pămînturile neocupate. Ai priceput ? ! Să nu se așeze peste cei care de generații sînt în vatra lor... Să simtă localnicii de peste Danubiu că puterea împăratului le ocrotește casa și avutul, care cu cît este mai mare cu atît mai strașnic îl vor apăra. Asta este partea care trebuie înțeleasă : un porc sau o vacă rămîn mereu un porc sau o vacă. O am sau nu o am ; nu-mi pasă !... Dar o cireadă de vaci sau o ciurdă de porci de o pierd, de necaz pot să mă și spînzur !

Generalul se așază mai comod între perne. Ciugulește boabele chihlimbarii de struguri. Privește roabele care au amuțit : stau ca de piatră privindu-l cu gurile căscate. Se simte bărbat prin puterea minții ; este omul care poate surpa o lume și dărîma credința prin intrigi scornite cu migală și geniu, și care îmbrăcate în hainele unor adevăruri cu măiestrie sulemenite și strecurate în suflete nasc discordii și răzbunări sîngeroase. Continuă cu voce impasibilă.

— ...femeile sînt frumoase și iubărețe cît se poate. Adă mulți popi și creștinează întîi femeile, ele vor atrage bărbații de partea crucii... fiindcă, soldatule, ca să poți domina orice mijloc este admis... Dă-mi o armată bună, disciplinată, care să vrea un general păgîn și mă fac păgîn, dar îi am pe toți cu mine !... Sufletul omului este numai al lui, soldatule, iar cît timp nu se poate deschide capul nimănui ca să-i citești gîndurile, omul își aparține. Ai înțeles ? Gura vorbește, dar mintea brodează ce vrea ea, nelegată de

vorbe... Eu nu știu la ce te gîndești acuma, dar mi-ar place să cred că gîndești la fel ca mine... Ce-ar trebui să fac ?! Să-ți deschid capul și să mă uit să văd la ce te gîndești și în ce fel, sau în ce loc este trasă corabia, cine o apără, care sînt vorbele legate de inelul de recunoaștere, cînd va fi predat aurul... dar despicîndu-ți capul oare voi găsi aceste răspunsuri ? De tine mort nu am nevoie, dar viu poate că-mi vei folosi... Asta-i o lecție pe care vreau să n-o uiți, și cu aceste învățături să pleci din locul acesta prea plin de lumină și civilizație... Mai bea, este un vin adus din Galia, unde sînt femei voinice cu părul lung pînă la călcîie și cu care nu-i bine să faci dragoste fără să te asiguri că nu au ascuns un *pungio* la îndemînă... cel puțin așa am auzit ; nu am cum să știu, poate din cauza asta sînt mai liniștit decît voi ceilalți.

Piticul probabil că a făcut un semn neobservat, fiindcă cele două sclave se ocupă din nou cu osîrdie de *praesesul* Capidavei vrînd să-l înece sub potopul de mîngîieri. Fără voie, Ioan se gîndește la sfinții părinți ai bisericii celei drepte care s-au sfîrșit în chinurile iadului ce avea chip de femeie cu nuri ademenitori și trup de statuie păgînă.

— Mai vreau să te întreb de populația din teritoriul vechii Dacii, crezi că este posibil să fie aliată a barbarilor ?

Narses nu pare atent, strecoară o boabă de strugure în gura Iuliei, care rîde tîmp cu ochii pierduți în gol.

— Aliați cu barbarii ? Niciodată ! Afirm în mod categoric că nu se vor alia cu nici un fel de triburi venetice spre a trece Danubiul căutînd cîștig și jaf. Nu se vor ridica niciodată împotriva unui soldat imperial, fiindcă ducii lor se consideră oameni ai Bazileului, cu toate că ei nu au călcat niciodată pe covorul Bazileului așa cum cere datina vasalității. Hlamida ducală, însemnele puterii și înscrisul cu peceți sînt transmise din tată în fiu. Credința lor, *clarissime vir*, este cea creștină. Arienismul a fost al goților și a trecut, o dată cu ei către apusul lumii. Localnicii au călugării lor, preoții, pustnicii și stîlpnicii care-i țin întru dreaptă credință. Pe vechile drumuri romane mai sosesc sfinți părinți, trecînd Danubiul pe la Drobeta, urcînd apoi *limesul* Alutan și ajungînd pînă la locurile de unde vine aurul. Au ținuturile lor bine stăpînite de juzii și ducii

localnici, care de multe ori ne-au ajutat în clipe de cumpănă, dar astea le poți afla de la cei care sînt pe *limesul* Dunubian de apus, ei știu mai bine. Hunii cînd năvălesc în imperiu nu se opresc prin acele locuri, cu toate că sînt bogate, au pășuni bune și recolte îndestulătoare... De ce ? Lupta cu localnicii care se retrag în păduri și locuri de nepătruns pentru un străin și de unde-și aruncă săgețile, este o luptă pe care războinicii barbari nu o pot duce.

— Deci, după tine, localnicii cu săgețile lor sînt mai de temut decît armata mea, antrenată și plătită să apere hotarele imperiului.

— Soldații au fost cam de multă vreme uitați...

— Vorbe de netrebnici ! Cum să fie uitată armata care a adus victorii imperiului și i-a recucerit vechile teritorii, sau cea mai mare parte din ele ?...

Generalul este nemulțumit de felul în care a decurs ultima parte a convorbirii. Se simte jignit de soldățoiul necioplit care nu a știut nici măcar să se folosească de vasul cu apă frumos mirositoare adus special pentru spălatul mîinilor după masă... Poate că și cel din fața sa este un barbar ca toți cei care sînt în afara zidurilor marelui oraș ! Ce folos că-și face semnul crucii ? „Dar de unde putem ști în ce măsură credința lui este cu adevărat cea mărturisită ? Poate vechiul altar al zeilor casei mai poartă mirosul jertfelor aduse în taină. Ce putem ști ? !" gîndește cu înciudare Narses.

— Stăpîne, spune sclavul care a intrat cu teamă în încăpere, afară sînt oameni ce vor să-l ia pe oaspetele tău. Spun că vin din partea *magisterului officiorum*... Sînt mulți !

— Vreau să cred din tot sufletul că această oră care a venit este cu adevărat spre binele tău.

Ioan se scoală cu greutate ; capul îi este ca de plumb și se simte nesigur în mișcări. Șoptește femeii negre că vrea să se răcorească cu un strop de apă. Se vede că femeia a căpătat încuviințarea, fiindcă-l conduce la o ușă din spate : piticul îi urmărește cu ochi ironici. Lui Ioan îi este o nemăsurată rușine și în același timp îl cuprinde furia ; nu-și poate explica cum de a putut să-l îmbete așa de rău puținul vin pe care l-a băut. Repetă nedumerit

de mai multe ori, ca pentru a înțelege : „Cum de m-am putut ameți așa de tare ?!“ Ajuns în curte, lîngă un havuz cu apă țîșnitoare, rece ca gheața, se spală. Treptat vălurile se destramă și încetul cu încetul îi revine siguranța.

— Nu te speria, rostește abia șoptit femeia cu pielea măslinie, stăpînul toarnă totdeauna în cupele oaspeților săi licori care adorm sau îi fac neputincioși...

Cel care răspunde de ceremoniile curții, de primirile de ambasadori, de administrația imperiului și de trupele de la graniță spumegă de furie. Urlă cu ochii înroșiți ca un taur furios, plimbîndu-se în lungul și latul încăperii în care este singur cu Ioan.

— Nu vreau să știu nimic ! Cum de ai putut face așa ceva ? Rușinea care s-a răsfrînt pe capul nostru este așa de mare, încît cred că numai sîngele o va putea spăla. Mai bine nu te năsteai sau și mai bine era de mureai pe drum ! Unde-i prinsul ? Ce ai făcut cu el ? Vorbește sau te pun la cazne ! Înțelegi ce te așteaptă ?

De uimire Ioan nu realizează nenorocirea care s-a abătut peste el. Tot ce se petrece pare ciudat și străin, de parcă ar privi la nenorocirea altuia.

Este sigur că visează ; se va trezi și totul va redeveni din nou cum a fost ; probabil că a mîncat ceva care i-a îngreunat stomacul și i-a provocat coșmaruri... a mai pățit așa ceva cu ani în urmă.

Apa se scurge încet în lungul pereților, ca lacrimile mute ale celor care, din cauza suferinței, nu-și mai pot plînge soarta. Aerul este de nerespirat. Gemetele nenorociților se transformă în hohote isterice sau în plîns molcom care se confundă cu chicoteala. Trupurile zdrobite de călăi impasibili caută odihna și relaxarea în poziții ciudate care le ostoiește durerea. Un strat subțire de paie le este așternutul. Șobolani grași se fugăresc nestingheriți prin hrubele slab luminate de făclii sau opaițe chioare. Coșmarul se prelungește. Pe trup mișună insecte scîrboase, lacome de sînge, ce degajă un miros puturos. A obosit. Simte nevoia să se așeze, dar îi este scîrbă ; îi mai este scîrbă, se mai gîndește la mizeria din jur. Cînd oboseala va ajunge la limitele

puterilor omeneşti, cînd forţele se vor scurge aidoma apei care lunecă în lungul pereţilor pierind în huma puturoasă a pardoselii, atunci nu-l va mai interesa nimic, cuvintele se vor goli de conţinut. Atunci se va trînti pe jos numai să poată sta lungit, să-şi odihnească picioarele umflate ca cele ale cailor ce nu au părăsit grajdul o iarnă întreagă...

Vis ? Coşmar ? Realitate ? Timp scurs. Timp rămas de trăit. Nimic nu mai are însemnătate. Setea este aşa de mare, încît crede că ar putea să bea din strachina peste care a trecut în fugă un şobolan cu pielea vineţie, cheală, şi coadă rozâ... Acuma ştie că totul se poate ; aici nu există limite în nici un sens. Viaţă — moarte — trădare — minciună — crimă — laşitate sînt omeneşti şi se pot specula, vinde, tîrgui spre a uşura ziua, ora, clipa...

Sînt zile de acalmie ; sau îi par zile fiindcă nu ştie cît a trecut de cînd a fost aruncat în temniţă.

— Toţi stau la început în picioare ! Apoi devin ca ceilalţi, gunoaie slabe şi dispuse la tot ce-i mai josnic ! — vocea omului este aproape o şoaptă, dar Ioan îl aude clar, limpede. Dacă insul este tînăr sau în vîrstă nu-şi poate da seama din cauza părului mare care i-a crescut ; barba ajunge la brîu, iar pletele soioase şi încîlcite, ce par o coamă, îi dau un aspect sălbatic. O rămăşiţă de tunică îi acoperă umărul drept atîrnînd în fîşii pînă la genunchi. Gheare de pasăre răpitoare i-au crescut la picioare şi mîini. Ioan încearcă să nu-l privească fiindcă un gînd îngrozitor îi dă tîrcoale ; gîndul că peste cîtva timp şi el va arăta la fel de înspăimîntător ca şi cel care-i vorbeşte :

— ...liniştea asta marchează noaptea, avem în noi un neştiut măsurător al timpului, care se culcă atunci cînd soarele a părăsit bolta cerului. Nu crezi ? Hai să pariem... pe ceva pe ce mai putem ; pe mîncare !... Aici sîntem în închisorile subpămîntene ale slăvitei Bazilise. Închisoarea pe care a zidit-o în marea ei iubire de oameni... Nu mă tem ! Poţi să spui paznicilor ce am spus : la timpul cuvenit i-am spus-o şi ei ! Greşelile soţiilor se răsfrîng asupra soţilor şi întinează viaţa copiilor. Totul ce-i deasupra noastră este putregai, gunoi, murdărie de şobolani puturoşi ; unul ca Belizarie care conduce armata şi nimiceşte ostrogoţi este îmbrobodit de o stricată aidoma Bazilisei, de Antonia, prietena ei care trăieşte cu propriul său fiu, Teodosie !...

Altul, sluţit la trup şi la suflet, fără părţi bărbăteşti, face pe generalul, pe marele conducător şi strateg, cercînd să-i ia puterea muieraticului Belizarie. Slăvitul umblă după aur cum umblă lupul după turma de oi ; pentru aur a ucis, pentru aur a necinstit numele de Bazileu, pentru aur a mințit, a schingiuit, a vîndut armenilor funcţiile senatoriale şi dreptatea. Lingușirea şi perfidia stau la masa stăpînilor ! Văd pieirea lumii noastre, dar după suferinţe de o mie de ani !...

— Cine eşti, omule ? întreabă mai mult ca să-i treacă timpul şi să alunge roiul de gînduri ce-l năpădesc.

— Unul pe care averea l-a dus la pierzanie. Cine să fiu ? Crezi că mai ştiu cine sînt, sau ce am fost ? Ochii lacomi ai Bazileului au văzut averea mea şi au dorit-o. Ce nu poate face Caesarul ? !

— De ce vorbeşti aşa ? Împăratul este cel care a ţinut şi ţine în mîna lui puterea şi tăria imperiului ! Huleşti fiindcă ai fost prins furînd şi ţi-au confiscat averile ! Asta-i, de aici ura şi veninul din vorbele tale !

— Ignoranţa legată de aroganţă şi lipsă de înţelegere este mai groaznică decît ciuma care a bîntuit cu ani în urmă şi care nu şi-a dus menirea pînă la capăt ; fiindcă şi Slăvitul s-a îmbolnăvit, dar a scăpat ! Infernul îşi protejează fiii şi nepoţii !...

Ioan se îndepărtează de veninosul bătrîn, tîrîndu-şi paşii pe sub bolţile umede şi slab luminate. Se miră că nu mai vede pe nimeni stînd în picioare ; este singurul care se mişcă ; îl urmăresc zeci de ochi miraţi sau indiferenţi ; în unii mai licăre curiozitatea, alţii îl privesc goi, ochi de orbi cu capetele ridicate, percepîndu-i prezenţa după zgomotul paşilor.

— Omule ! Auzi, omule ! Pentru numele lui Hristos cel chinuit de iudei, ajută-mă să mă ridic !

Ruga vine de la o făptură care nu mai are aproape nimic omenesc : oase ţinute laolaltă de tăria pielii pergamentoase şi aspre. Faţa îi este o rană, o terciuială de cărnuri din chinul cărora privesc ochi senini, blînzi.

— Nu eşti de multă vreme aici, se vede după cum te porţi. Cu ce ai greşit în faţa femeii-diavol ridicată din tăriile infernului şi adusă pe pămînt de Satanail şi de oştile lui ? De unde eşti ?

Ioan simte că nu mai poate asculta aceleași litanii și blesteme. Aici nu sînt închiși doar nevinovați, mieii Domnului căzuți jertfă cruzimii Bazileului ! I se face greață. Nu mai vrea să audă nimic.

— Cînd vei fi pus la munci, să nu te împotrivești, fiule ; să cauți să stai pe cît poți de moale, iar gîndul la chinurile Domnului, care au fost mult mai mari, ca ale tale, vor...

— Pe dracu, tîmpitule ! Auzi ? Pe dracu ! Chinurile Domnului !? — vocea care l-a întrerupt pe schelet din vorbă este arțăgoasă și puternică.

Ioan gîndește că omul nu poate fi de multă vreme închis ; pare voinic și destul de bătăios.

— Cu ce ai greșit, omule ? întrebă Ioan pe cel care a vorbit, încercînd să-i distingă fața.

— Nu am făcut nimic în afară de faptul că de trei ori la rînd mulțimile au strigat *vinca !* pentru mine. Sînt conducător de cvadrigă și calul Polidoxus cu cei trei descendenți ai săi : Alcides, Maximus și Polidoxus Junior, care erau proprietatea mea, au alergat cel mai bine cîștigînd cursa... Dar eram din tagma verzilor și asta a cîntărit mai tare ca victoria cvadrigii mele... Sorții vieții se perindă, se mișcă, trec de la unul la celălalt... Trebuie pîndit momentul !

— Din cauza cailor ?! repetă Ioan uimit apropiindu-se de vizitiu.

— Am pierdut caii, am pierdut averea...

— Cum așa, ai pierdut averea ?!

— Au spus că făceam vrăji și din cauza asta caii mei au putut cîștiga cursele. Nevasta nu a vrut să facă rost de banii care se cereau pentru eliberarea mea.

— Era mare suma ?

— Două mii de *libre* de argint...

— Mult !

— Tagma mea, a verzilor, ar fi strîns argintul necesar, dar cînd au văzut că și nevasta a trecut de partea acuzatorilor s-au temut de pîră, de urmări nefaste, de ură și de toate cîte se pot pune pe capul unui om cînd îi vrei pieirea.

— Oare „verzii" reprezintă tagma senatorilor, iar „albaştrii" a negustorilor şi a oamenilor de afaceri ? întrebă Ioan în care s-a deşteptat curiozitatea. Celălalt dă absent din cap, gîndurile fiindu-i la femeia care nu a vrut să-l scoată din beciurile imperiale.

— Soţiile sînt ca şi barbarii de la *limesurile* imperiului : le dai ? Sînt cu tine : *foederaţi,* aliaţi, *soci* sau cum vrei să le spui. A secat izvorul, au schimbat stăpînul ! Cine are şi dă mai mult ! Aşa-i şi credinţa femeii !...

Strigăte, zornăit de lanţuri, plînsete şi înjurături. Scîrţîit de uşi răsfrînt pe sub bolţi. Un grup de soldaţi însoţesc patru ajutoare de călăi care tîrăsc un om leşinat. Îl aruncă pe un maldăr de paie jilave. Glasurile se îndepărtează ; liniştea revine. De cel rămas în nesimţire, pe paie, încep să se apropie umbrele scheletice ale prizonierilor mai vechi.

— Dumnezeule milostiv, dar acesta este senatorul Hristodulis ; sînt sigur, am lucrat pentru el mătase brodată cu scene din biblie ! Cum se poate ? Dacă şi omul acesta, care era cinstea şi onestitatea întruchipată, a ajuns alături de noi, înseamnă că la lumina soarelui nu au rămas decît hoţii şi linguşitorii...

— Cum de eşti aici ? îl întreabă Ioan pe lucrătorul de mătase.

— De cînd Iustinian şi cu tîlharul de Petru Barsymes au preluat toate atelierele de prelucrare a mătăsii, lăsîndu-ne muritori de foame, am vrut să fug în Persia unde munca noastră are căutare. Am fost prins şi amendat cu treizeci de *libre* de aur. De unde să iau banii aştia, cînd eu abia am ce mînca cu ai mei ?! Am fost aruncat în lanţuri, iar familia mea vîndută negustorilor de sclavi... Nenorocirile noastre se trag de la războiul cu Italia şi de la ciuma din anii trecuţi : cînd a fost consul Bazileios. Cine a mai pomenit să se vîndă pîinea făcută din cenuşă amestecată cu făină ? Numai lacomul de Iustinian, care nu se mai satură de aur şi bogăţii ! A luat averile senatorilor bătrîni şi ale oamenilor de bine ; s-a înconjurat de oameni ridicaţi din mijlocul linguşitorilor şi care nu se gîndesc decît la înavuţire ! Se vinde totul ; dreptatea, oficiile, posturile la palat, funcţiile în provincii — totul este scos pe tarabă...

În spatele lor, neobservată de nimeni, se înălțase o umbră, neclară din cauza luminii slabe care ajungea pînă la ei. Ridicînd bolovanul de granit în care erau încastrate propriile-i lanțuri de la mîini, îl izbește în capul nenorocitului mătăsar. Groaza plutește mută pe sub bolțile umede. Ucigașul se tîrîie spre porțile care închid infernul strigînd :

— Lăsați-mă să ies ; am ucis pe dușmanul Slăvitului nostru Bazileu și-al prea cinstitei Bazilise. Am izbăvit imperiul de un hulitor și clevetitor ! Mi-am cîștigat dreptul la viață !...

Oamenii se retrag prin colțurile lor, iar Ioan rămîne singur cu mortul. Pata de sînge este suptă imediat de pămîntul beciului. În liniștea care s-a așternut peste cel de-al doilea cat subteran al închisorii din preajma Fortului lui Arcadiu se aude apa picurînd din bolți. Apele liniștite ale Mării Marmara sînt la mai puțin de trei sute de pași de ei, de infernul patronat de prea fericiții Bazilei.

...Strălucirea puternică taie ca o lamă lumina ochilor. Miros de catran încins și fum. Clipește speriat neștiind ce se petrece ; abia atipise și este sculat cu brutalitate de cineva care-l scutură sălbatic. „Sus ! Nu auzi ? Sus, am spus ! Mișcă !“ Urmează o grupă de soldați prin subterane întortocheate, în care pătrunde aer rece ce-l face să se zgribulească. Trepte care suie ; de bucurie îi vine să strige. Un scurt coridor, apoi din nou trepte. Socotește că revine la suprafață de la o adîncime mai mare de patruzeci de stînjeni militari, deci cam douăzeci de pași.

Bolta plină de stele ; suflă un vînticel cald care aduce pe buze sarea mării. Respiră cu nesaț. Traversează o curte și se trezește într-o baie publică. Focurile sînt stinse de mult, dar căldura strînsă în pietrele zidurilor a rămas. Este pus să se spele ; primește propriile haine și sabia. Cineva îl împinge spre o poartă. Sînt în stradă. Nu știe unde se găsește, în ce punct al orașului, dar este liber. O intrare dosnică ; chivărele aurite ale soldaților îl avertizează că este din nou în palatul Bazileului.

— Autocratul vă așteaptă !

Încăperea îi este cunoscută ; a fost în ea în prima zi a sosirii sale în Constantinopole. În spatele său este cel care l-a adus. Așteaptă amîndoi în tăcere.

Cu toate că este noapte, iar din zgomotele obișnuite ale orașului nu se mai aude nimic, împăratul este bine dispus și odihnit. Aruncă un zîmbet fugar lui Ioan și se apropie de masa lungă care ocupă aproape un perete întreg. Cu o mînă sigură, ca a unuia care știe ce și unde să caute, răstoarnă cîteva vrafuri de acte și de papirusuri scoțînd într-un sfîrșit și ceea ce dorește. Sînt înscrisurile de recunoaștere a vasalității teritoriilor de peste Danubiu pînă dincolo de munții cei mari. Actele poartă pecețile imperiale.

Ioan, în genunchi, ascultă cu smerenie vocea și porunca stăpînului. Vrea să întrebe de ce a fost închis, care sînt acuzațiile ce i se aduc, dar un gest de nerăbdare al Bazileului îl oprește. În vocea stăpînului lumii romane se simt nemulțumirea și enervarea. Vocea are un timbru uscat, metalic :

— Mergi la Capidava ta. Ai servit cu credință și nu ai a te teme de mînia mea. Poți pleca !

Bazileul bate din palme. Se ivește un ins gras, cu căpățîna rasă, lucitoare ; se frînge din mijloc într-o smerită plecăciune așteptînd porunca.

— Să fie condus la corabie. Este liber ! răsună vocea lui Iustinian care deja pare a fi uitat de el ; stă cu spatele, preocupat de citirea unui papirus.

Ciulini și ierburi arse de soare se întind ca un covor foșnitor și țepos. Caii merg la pas. Zarea tremură de căldură, iar ochii văd luciri de ape acolo unde nu-i decît stîncă și uscăciune. Panglica albă a drumului se întinde la nesfîrșit. Praful stîrnit de copitele cailor îi învăluie urmîndu-i ca o mantie roșcată. Din convoi fac parte și cîteva căruțe cu coviltir care le-au fost date în pază pînă la marea apă a Danubiului.

Nu sînt bucuroși de grupul de cucernici călugări și cuvioase fețe bisericești, trimise de episcopul de Constantinopole întru creștinarea și întărirea credinței celor care în părțile de dincolo de *limes* se simt legați prin tradiție de Imperiul Bizantin și de dreapta credință și care pînă acum s-au opus blestemului sădit de îngerul ispitelor Satanail

în strîmba învățătură a lui Arie — nume în veci sortit flăcărilor iadului. Căruțele sînt pline de boccele puturoase și de înscrisuri ce urmează să fie date pe la diferite așezări bisericești statornicite de cealaltă parte a marelui fluviu.

Soldații ar vrea să se deplaseze mai repede spre a pune capăt acestui drum anost și lung. Sînt de mai multe zile pe drum și nu au făcut decît cîteva amărîte de mile ; le vine să-i gîtuie pe fățarnicii slujitori ai credinței celei drepte, dar porunca imperială nu se poate călca, prea ar sta în primejdie capetele lor, mai ales că detașamentul se bucură de o proastă reputație de cînd cu vînătoarea întreprinsă pentru a-i găsi prin speluncile și bordelurile din capitala lumii. Au fost ridicați cu toții de străji împărătești, și spre rușinea lor expluzați din oraș, sub privirile batjocoritoare ale locuitorilor Constantinopolului. Norocul lor a fost că s-au încrucișat pe drum cu un convoi care ducea spre locul de execuție niște tîlhari ; mulțimile au urmat pe acei nenorociți uitînd de ei.

La mare distanță în față, învăluiți în norul de praf, călăresc Ioan și Sintula. De la plecarea lor din capitala lumii abia de au schimbat cîteva cuvinte. Tăcerea dintre ei e grea și parcă plină de reproșuri.

Soarele cade spre asfințit ; convoiul grăbește pasul cailor spre a ajunge la un *mansio* pentru a-și petrece noaptea. Aceste hanuri făceau parte din organizarea poștei de stat — *cursus publicus* — și erau prevăzute cu cai de schimb pînă la patruzeci de capete și cîțiva surugii. Caii se schimbau des ; erau foarte buni, se putea parcurge într-o zi un drum pe care un om bine antrenat îl făcea în zece zile.

Clădirea hanului este de piatră și are aspectul unui loc fortificat. Într-o latură sînt cele două grajduri cu un șopron sub care se pot adăposti drumeții de rînd. De obicei, pentru a folosi un astfel de loc de popas în care se putea dormi și mînca, era nevoie de un înscris, diplomă sau *evectio*. Întreținerea acestor *mansiones*, cît și a hanurilor de popas era în grija autorităților locale, sarcină deloc ușoară, constituind chiar o povară.

„Ad Philippum" se numește *mansio* la care au ajuns. În timp ce carele se orînduiesc în apropierea șoproanelor,

iar călugării se foiesc pregătindu-se pentru noapte şi citirea rugăciunilor de seară, Ioan dă dispoziţiile necesare privind popasul şi hrana oamenilor săi. Soldaţii s-au tras spre latura mai îndepărtată a şopronului nevrînd să se amestece printre cucernicii părinţi.

Ferestre mici şi înguste străpung zidurile groase de piatră ; în sala mare a hanului sînt aşezate mese lungi pe lîngă pereţi. Băncile de lemn cioplit grosolan sînt pe ambele părţi ale meselor. În colţul de nord al camerei un chepeng duce la pivniţa în care se păstrează alimentele şi unde este şi o ieşire secretă, subterană, ce în caz de primejdie dă o şansă în plus oamenilor care deservesc staţia de poştă. Personalul ei este format dintr-un comandant care se ocupă şi de administraţie, opt vizitii şi patru oameni la cai. În grajdurile staţiei „Ad Philippum" sînt treizeci de cai de schimb.

...Cînd lumea se mai ostoi din treburile imediate legate cu masul peste noapte, Ioan ieşi în curte, vrînd să se mai dezmorţească după statul în şa de aproape o zi. Porni peste cîmp. Prin faţa sa trecea drumul care venea de la Constantinopole şi mergea spre Adrianopole, de unde apoi curgea spre apus către Trieste. „Ad Philippum" se afla la jumătatea drumului dintre Constantinopole şi Adrianopole... De aici părăseau drumul cel mare, imperial, şi o porneau către nord spre Mesemvria. Dintr-o dată avu senzaţia că nu mai este singur ; Sintula venise furişat ca o pisică.

— Numai ciulini şi ierburi ţepoase... prin locurile astea îi bine să creşti măgari... Vocea lui Sintula este uşor tremurată din cauza emoţiei. Ioan tace. Merg alături prin praful de pe drum. Uită ce a fost, reia Sintula : nu-i vina mea. Nu aveam cum să ştiu cine era omul, iar spusele unui prins nu se pot lua în seamă ; care din ei nu se dă drept şeful, copilul, sau nepotul cine ştie cărei căpetenii ?!... Cînd a ajuns în faţa împăratului, bătrînul care conducea solia hună s-a plîns că au fost batjocoriţi pe drum, că i-a fost furat un om spre răscumpărare, care nu era altul decît nepotul său. Nu a suflat nici o vorbă de faptul că ne urmăreau şi că au încercat să atace corabia...

•

— Cum era să spună ! zice Ioan încruntat, amintindu-şi de cele văzute în timpul primirii ambasadorilor străini şi a soliei hune.

— Am fost cu *buccinatorii* tăi la hanul unde ne-ai dus. Stam liniştiţi ; petrecerea nici nu începuse ; grecul plecase să aducă cîteva *lupicine,* iar noi abia gustasem din vin.

— Totuşi nu mi-ai spus unde era prinsul nostru, unde l-ai ascuns ?

— Era pe corabie, legat şi băgat într-unul din butoaiele în care fusese apă de băut. Nu putea ţipa fiindcă-i vîrîsem un ghemotoc de cîrpe în gură ; nu voiam să ştie soldaţii unde se află. Proprietarului corăbiei i-am spus că nimeni nu are voie să urce pe vas din porunca celui care era cu paza şi ordinea în oraş — *praefectus vigilium.*

— Dar cum de au ştiut că la noi este prinsul ?

— Războinicii care au venit cu solia lor, ca însoţitori, au recunoscut corabia noastră, după culoare. Aşa au făcut legătura. Ne-au pîrît la Prea Luminatul, şi de aici toate cîte le-ai pătimit, mai ales tu, fiindcă eu îl aveam pe prinsul meu făcut rob. El mi-a luat apărarea...

— Cum asta ? întreabă Ioan mirat.

— Ce crezi că face un om cînd are cuţitul la gît?... Ascultă şi se supune !... Aşa a fost. Nu a putut pleca pînă nu au plătit ai lui răscumpărarea.

— Sintula cred că eşti nebun ! Cum ai îndrăznit ?

— De ce să nu îndrăznesc ? Era prinsul meu şi-l puteam tăia ; nepoţelul se ruga de bătrîn ca un miel despărţit de oaie... Au dat cît am cerut... regret că nu am cerut mai mult !

— Cît ?

— O mie de *libre* de argint... cam puţin, nu ?! — ochii hunului par scîntei de aur.

— Şi unde-i argintul ? — glasul sună tăios.

— L-am dat piticului...

— Cum de ţi-a trecut prin minte...

— Am avut sfetnici buni, spune cu indiferenţă Sintula.

— Spune mai departe, sînt uimit ! Să vedem ce ai mai făcut...

— „Sfetnica“ mea avea pielea neagră. M-a dus la micul general. Lui i-am spus totul, cum ne-au atacat solii huni și apoi prinderea ăluia. Generalul acela se pare că te prețuiește, stăpîne, mai mult decît ai crede ; el a spus împăratului cum s-au petrecut lucrurile. Tu ai apărat bunurile Bazileului tău și ai adus la îndeplinire ce-ți era poruncit. Dar rîsul cel mare este că toată suferința noastră a fost zadarnică.

— Cum așa ?!

— Solii hunilor au primit cu plăcere darul împăratului, care le-a dat, ca să stea liniștiți dincolo de granițele imperiului și să nu mai prade ținuturile sale, ce crezi ?

— Nu știu, spune cu indiferență Ioan.

— Tot aurul adus de noi — Sintula pronunță cuvintele cu voce stinsă.

— Nu se poate ! Nu ! Minți, ticălosule ; vrei să întuneci...

— Știu și *buccinatorii* tăi, știe toată lumea ; împăratul este darnic ! Pacea o cumpără. Soldații nu și-i plătește ; face economii și se lipsește de serviciile iscoadelor și a informatorilor bizuindu-și liniștea pe tratatele făcute cu vecinii !...

Vîntul adie răcorindu-le fețele arse de soare și de încordarea clipei. Un vag miros amărui stăruie în aer. Ioan are o clipă de ameteală ; ceva se repetă și pare cunoscut. Clipa și jocul soartei au mai fost, se simte rostogolit ca un bulgăre de zăpadă ce se îmbracă de noi și noi fapte, dar sînt toate clădite peste un miez de adevăr care-i scapă mereu.

Înserare. Zare cu nouri lungi, roșii, ca niște fîșii de purpură. Pe deasupra lor trece în zbor o pereche de rațe sălbatice. În urechi persistă șuieratul metalic stîrnit de bătăile grăbite ale aripilor.

Clipa de neliniște și de confuzie a trecut. În minte stăruie nume și chipuri pe care nu știe unde să le plaseze ; Agilius, Proca și imaginea unei femei cu ochii mari și cu pielea albăstruie cum n-a văzut niciodată în viața sa... Dă din mînă înciudat; de prea multe ori în aceste zile i-au revenit în minte imagini și amintiri stranii ; să fie oare blestemul aurului ?... Se știe că metalul galben are

închis în el forţe demonice care tulbură minţile şi aduc oamenii în pragul nebuniei...

În bezna care s-a lăsat, doar luminiţele focurilor aprinse de oamenii săi, sub şoproanele popasului „Ad Philippum", scînteiează vesele.

— Să mergem, Sintula ! Mă tem să nu avem de furcă cu oamenii soliei...

— Nu mai au nici un fel de motiv, spune hunul strîngînd poalele *paenulei* umflate de vînt.

— Dar de răzbunare ai auzit, Sintula ?!

Amîndoi grăbesc pasul, în nări le ajunge aroma cărnii friptă şi a laptelui ce s-a afumat pe focul mocnit de tizic.

...Vîntul către miezul nopţii a căzut ; cei cîţiva nouri care se strînseseră într-un capăt de zare, ameninţînd cu ploaie binefăcătoare, s-au tras cu încetul, dispărînd. Ioan cu Sintula s-au culcat afară, lîngă oamenii lor. Somnul nu coboară peste pleoapele înroşite de arşiţă şi praf.

— Stăpîne, ce ţi-au dat la cancelaria imperială pentru cei veniţi cu aurul şi care aşteaptă întoarcerea noastră la Capidava ?

— Rescriptul imperial gravat pe table de bronz

— Şi asta ce înseamnă ? La ce le trebuie !?

— Puterea are nevoie de întărirea legii în ochii celor care sînt conduşi. Puterea se menţine cu lucruri ciudate, mai subţiri ca petalele de trandafiri, dar mult mai trainice ca bronzul...

Somnul nu vine. Ochii privesc fără să vadă cerul plin de stele ; se perindă prin faţa lui scene abia trecute, abia trăite cu puţin timp înainte... Întîlnirea cu Prea Slăvitul, cu piticul general, temniţa, femeia cu piclea neagră şi ochii blînzi... Abia acum înţelege cum acest omuleţ creat de puterile infernului a putut, dar mai ales a ştiut să smulgă destinului victorii imposibile pe cîmpul de luptă. Numai el, *praesesul* cetăţii Capidava nu pierduse şi nu cîştigase nimic ! — se întorcea la ale lui aşa cum venise, demn şi curat. De el era nevoie acolo, şi nu în altă parte. Asta o ştia acum foarte bine. Dar mai avea o certitudine pe care se ferea să şi-o mărturisească, aceea că

în scurt timp locul lui în ierarhia militară se va schimba; va urca o treaptă şi poate una din cele mai greu de trecut... Nu se bucura, dar era mulţumit că o meritase.

Drumul fusese anevoios, căci oamenii mai mult se tîrîseră sub arşiţa nemiloasă a soarelui. Convoiul se mişca încet ; carele călugărilor scîrţîiau îngrozitor anunţîndu-le sosirea la mare distanţă. Trecuseră de locurile secetoase, în care apa se găsea atît de greu ; cînd începuseră să se înalţe dealurile, pădurile să devină din ce în ce mai întinse, apăruseră în cîteva rînduri iscoade furişate care-i urmăreau de la distanţă. Hunul rîsese încetişor :

— Cred că avea dreptate Claudius Mamertinus, acum o sută de ani, că sufletele după moarte se pot transforma ba în animale, ba în oameni !... Ar trebui întărită ariergarda !

Nu se arătase nimeni şi nu-i atacase nimeni, dar ştiindu-se spionaţi soldaţii deveniseră nervoşi. Creştea tensiunea în sînul convoiului şi totul se răsfrîngea asupra bieţilor călugări şi a greoaielor căruţe care le încetineau prea mult mersul.

Apoi relieful se schimbase, pantele se făcuseră mai abrupte, piatra albă, cu sclipiri orbitoare, apărea de sub stratul subţire de pămînt în care se încrustaseră cu încăpăţînare ierburi firave şi arbuşti răsuciţi în forme chinuite din cauza permanentelor furtuni ce bîntuiau înălţimile. După două zile de mers opintit trecuseră crestele munţilor, coborînd coastele line spre panglica albastră a Danubiului, unde ajunseseră pe înserate. Aici era ultimul popas, după care drumurile urmau să se despartă, Ioan plecînd în josul Danubiului, spre Capidava, iar călugării să treacă pe celălalt mal şi de acolo spre ţinuturile de peste munte.

Cel care-i conducea pe nepreţuiţii slujitori ai Domnului se apropie de Ioan în timp ce acesta scria raportul către mai marele său, *Dux Limitis Scyticis*, urmînd să-l ducă un curier la Durostorum. Călugărul era de vîrstă mijlocie, voinic, cu înfăţişare plăcută ; ceva în felul său

de a se purta, în felul de a vorbi, trăda un fost soldat, sau pe unul obişnuit să dea comenzi.

— Am ajuns aici cu ajutorul Domnului ! Ni se despart drumurile, fiţi binecuvîntaţi pentru grija cu care ne păziraţi de răutăţi şi de strîmbătate... Aş vrea să ştiu cum mergem mai departe.

— Am primit în privinţa asta instrucţiuni. Căutaţi să ajungeţi la cetăţuia de la locul numit Pietroasele. Acolo este un punct de pază la care se adună patrulele noastre de la Capidava şi altele care vin de peste munţi. Cu aceste patrule veţi pleca la drum. Locurile nu sînt chiar aşa de spaimă cum ţi-au împuiat capul cei din cancelarie. Soldaţii mei de multe ori au fost dincolo, şi încă destul de departe, în căutarea unor răufăcători... Lume ai să găseşti destulă, sînt oameni primitori, creştini şi cu respect faţă de biserică.

— Dar barbari sînt pe partea cealaltă ?

— Nu mişună ei chiar aşa : unii se mai aşază...

— Rămîi cu bine ! Am să caut să-ţi trimit veşti. De auzi că am păţit ceva rău să ne răzbuni !...

— Vorbele tale nu se leagă cu haina pe care o porţi, spuse Ioan.

— Cu astea nu, dar cu cele pe care le-am avut se leagă foarte bine. Călugărul desfăcu puţin pelerina şi Ioan văzu o sabie scurtă care-i atîrna la şold. Cu Belizarie am făcut campania din Africa şi Italia. Nu vreau să stau cu gîtul întins sub sabie ca un pui de găină...

Îşi strînseră mîinile. Strînsura călugărului era fermă. Lui Ioan îi trecu prin minte că poate omul era mînat spre acele locuri, care de multă vreme — laolaltă cu Spania — ţineau mereu plină vistieria imperiului, de gînduri mai puţin pioase şi mult mai pămîntene...

Praesesul cetăţii Capidava privi zîmbind pentru ultima oară la sfinţii părinţi care, cu poalele cămeşoaielor suflecate, se spălau în apele tulburi ale Dunubiului.

Încăpuseră cu toţii în cîteva bărci care alunecau la vale. Se simţeau fericiţi, mai ales acum, cu fiecare milă care-i apropia de casă. Viaţa era frumoasă, merita să fie

trăită ! Prin faţa ochilor se perindau malurile ; bărcile apropiindu-se cînd de unul, cînd de celălalt din cauza curentului apei.

Pluteau însoţiţi de murmurul apelor, de foşnetul stufului şi de zborul săgetat al păsărilor care umpleau văzduhul. Stîrci delicaţi, împietriţi pe cioturi uscate de sălcii, păreau crescuţi din lemnul negru ; egrete cu zbor iute, sperios, fulgerau aerul dispărînd în oceanul de verdeaţă de pe partea stîngă a fluviului. Lumea bălţilor îi trezea un neastîmpăr. Ioan porunci să-i fie trasă barca la mal cînd de Capidava îl mai despărţeau cîteva mile.

...Se afundă în iadul verde, plin de ţînţari, şerpi şi duhuri ale apelor. Liniştea domnea împrejur. Se simţi pentru prima dată descătuşat, detaşat de toate obligaţiile serviciului militar. Voia să fie singur, să se odihnească în aceste locuri pustii. Se aşeză pe un ciot ştergîndu-şi faţa năduşită. Un şarpe, subţire ca un vreasc, undui ierburile de apă din faţa sa. Ochii reci ai reptilei îl fixau cu aviditate. De undeva din adîncurile bălţii vîntul îi aduse înnări mirosul de pelin. Un buhai de baltă îşi orăcăi chemarea de cîteva ori, trist, răguşit. Ioan se simţi obosit şi ameţit. Mica reptilă sta nemişcată fixîndu-l mereu cu ochii săi reci. Vru să se aplece după un vreasc cu care să alunge şarpele.

— Nu trebuie să-l alungi ; este al tău, viaţa ta este ca a lui...

Vocea venea de aproape. Ioan îl privi uimit pe bătrînul apărut lîngă el. Omul era foarte bătrîn, cu pielea pergamentoasă, îmbrăcînd un trup costeliv pe care-l acoperea o ruptură de cojoc. Deasupra coatelor avea cîteva brăţări metalice care zornăiau pe braţele descărnate. În mînă ţinea o dairea. Daireaua cu clopoţei sună subţire. Sunetul lor îi păru cunoscut ; dar nu reuşi să-şi aducă aminte cînd îl mai auzise şi unde. Bătrînul rîse molcom, blînd, liniştitor.

— Blezos ! şopteşte fără voie Ioan.

— Ai dreptate, Agilius ; ai dreptate !.... Timpul curge o dată cu apele, curge cu ele, nu poţi rămîne în afara lui...

— De ce îmi spui Agilius ? întreabă Ioan nedumerit.

Își amintește de piatra cioplită, veche, din cetate, pe care în nenumărate rînduri a mîngîiat-o cu degetele citind numele săpate în ea. Oare nu acolo era trecut acest nume care-i pare foarte cunoscut ?

— Ce-ți pasă cum se numește copacul din care cade frunza ? Arțar, arin, stejar ?!... Ea cade, este a toamnei și a vîntului. Agilius de ieri este Ioan de azi, va fi...

— Bătrîne, te știu ! Ai fost în cetate ? Ai fost la mine, aveai nevoie de ceva ?.... Ajută-mă să-mi aduc aminte!

— Eu nu am nevoie de nimeni, Agilius ! Nici timpul nu are nevoie de mine ! spune moșul rîzînd încetișor, obosit. Sună daireaua, ca un tremur de frunză arsă de prima brumă.

Ioan vede în umbra sălciilor de lîngă ei o femeie care-l cheamă. Este goală, are pielea albă, o învăluie părul lung, revărsat ca un rîu de culoarea grîului copt. Ioan o recunoaște, se ridică de pe ciotul pe care stătuse, dar vocea bătrînului îl oprește.

— Stai pe loc, om al timpului trecut ! Nu m-ai crezut cînd ți-am spus că ne vom mai vedea! Ții minte ?

— Da ! răspunse aproape strigînd de bucurie ; în clipa aceea îi este totul limpede, clar. Acuma nu vrea decît s-o revadă și pe femeia cu pilea albăstruie, de care îi este dor și căreia îi e dator ; sînt datorii ce nu se pot uita. Bătrîne Blezos, unde este ea ? Vreau s-o văd. Nu pot crede că acolo, sub movila aceea de pămînt, era ea. Nu se poate rupe totul ca un fir de ață, ca o pînză de păianjen !...

— Acolo a rămas cu adevărat, dar numai pentru un timp, un timp care nu mai este al tău, ci al celui care vine, iar pentru el nu va însemna nimic din ce a fost al lui Agilius sau al lui Ioan ; vor fi vorbe fără înțeles ca și pentru tine cuvîntul Agilius...

— Unde pleacă femeia aceea de sub sălcii ?

— A venit timpul, Ioan, să ne ducem cu toții la ce ne este scris ! Nu uita ; ne vom mai vedea, cu toate că sînt foarte obosit și bătrîn... Daireaua sună ca un oftat...

Îl doare capul, ar vrea să-și frece ceafa, așa cum face de obicei ; nu poate ridica mîna. Întîlnește din nou privirea șarpelui care-l fixează rece ; ceva se revoltă în el.

Hotărît se ridică ducîndu-se la smocul de rogoz lîngă care este curelușa verzuie ce șuieră încet. Călcîiul îndeasă în glod, cu răutate și disperare, vreascul pe care-l luase drept șarpe. Într-un tîrziu își dă seama de inutilitatea gestului. Se îndepărtează obosit, trecînd prin băltoace. Lipitorile se agață de pielea dezgolită a picioarelor ; par franjuri care pe măsură ce trece timpul se îngroașă și se înnegresc.

Cetatea stă pe abruptul de mal, semeață, cu turnul cel nou din interiorul incintei depășind mult înălțimea zidurilor exterioare. Este mîndru de felul cum arată acest punct al puterii romane, al stăpînirii. Nu se cade să apară printre ai lui murdar, tăvălit prin glod, cu picioarele însîngerate.

Cerul este senin. Soarele, un uriaș disc de aramă încinsă, se apropie de linia orizontului. Ioan s-a dezbrăcat și intră încet în undele reci. Trupul se înfioară simțind mîngîierea apei reci. Cu fiecare pas se afundă din ce în ce mai mult. Ioan este acoperit de apele Danubiului veșnic ; se contopește cu timpul...

Soarele a fost înghițit de orizontul mișcător, iar smocurile cenușii ale stufului s-au oprit din unduire. Apa picură în jurul lui în sclipiri de nestemate. Răcorit, se simte renăscut, puternic, de parcă o forță dinăuntrul său ar izbucni la suprafață din neștiute străfunduri. Știe tot — Agilius, Statarius, Proca... sînt ai lui, îi simte.

Peste cerul cuprins de înserare trece în zbor grăbit o pereche de rațe ; aerul șuieră metalic despicat de bătăile repezi ale aripilor. Ioan le privește încordat ; ceva foarte important, vital, se petrece, sau este pe cale să se petreacă, și el nu-i în stare să se concentreze încă asupra acestui fapt. Se afundă de cîteva ori în undele tulburi. Toate au un sfîrșit : „Cine a spus asta ? Acum, de curînd ! !...“ Este vremea cinei de seară, nu ar vrea să întîrzie. Simte că-i este foame și e foarte obosit, obosit de moarte, o clipă de odihnă ar fi binevenită.

Cu pas măsurat, greu, omul iese din unde ; ridică din sprîncene mirat privind împrejur ; ceva s-a schimbat ; poate mirosul puternic de pelin ce plutește în aer îl face să aibă această impresie.

În locul soarelui o geană roșie se trage peste orizont; de peste ape, de dincolo — din bălți —, se aude buhaiul slobozindu-și chemarea gravă, tînguitoare.

Omul stă gol la marginea apei de parcă s-ar fi născut acum din undele molcome. „Ce-i cu numele astea venite în minte : Agilius, Statarius, Sintula, Ioan? Parcă..."

Dinspre bălți vine o boare rece care-l înfioară.

Cartea a treia

Procopie al lui Vulpe cel Bătrîn ieşi din apele Dunării răcorit şi cu poftă de viaţă. Se şterse cu mîna de stropii care-i rămăseseră pe faţă şi suflă pe nas zgomotos. Părul îi sta ca o claie răscolită de viforniţă. De sub sprîncenele dese străpungeau ochii negri, de tăciune, iscoditori şi neastîmpăraţi.

Vara ajunsese în cumpăna ei. Pelinul slobozea în aer miresme amărui, iar raţele prinse în vîrtejul dragostelor cuibăreau pentru a doua oară. Pe nesimţite nopţile se făceau din ce în ce mai lungi...

Procopie era un flăcău ce-şi numărase două decade de ani, dar pînă acum spre mîhnirea lui Vulpe cel Bătrîn, nu-şi ridicase încă bordeiul său, cu nevastă şi droaia de copii, după obiceiul locului — căci se spunea că din apele cele roditoare ale Danubiului ar rămîne femeile grele şi neamul creşte viguros. Din cauza asta, căinat de babele şi femeile aşezării, flăcăul, bucuros de tinereţea şi traiul mai tihnit pe care-l ducea ca paznic al vitelor din baltă, se ferea de ochii iscoditori ai celor din aşezare.

Oamenii se orînduiseră, după obicei, cu dusul alimentelor la cei din baltă, că doar nu era chiar singur Procopie; avea pe lîngă el o droaie de flăcăiandri cu care se ajuta, fiindu-le vătaf.

Vulpe cel Bătrîn şi nevastă-sa Tudora căinau nenorocul aciuat pe lîngă feciorul lor, care nu-l lăsa să se însoţească cu vreo codană din sat, mai ales pe timpul iernii, cînd frigul aduna oamenii pe lîngă vetre, şi ei îl aveau mereu sub ochi pe cel care le era bucurie şi lumină... O dată cu topirea zăpezilor, cînd pleca cu vitele în baltă, iar pe lîngă casă erau o mulţime de treburi de făcut, nevoile cele de fiece zi înecau marele of şi nemulţumirea din sufletele bătrînilor. Sperau şi ei în timpul cînd blîndeţea Celei de Dumnezeu Născătoare s-ar abate peste casa lor, dîndu-le bucuria puzderiei de nepoţi...

Procopie se apropie de salcia bătrînă, pe care nici focul nu reuşise în mai multe rînduri s-o distrugă şi nici anii — că spuneau oamenii că ar dăinui tocmai din vremurile demult uitate ale lui Iustinian cel Înţelept, şi îşi trase pe el cămaşa de cînepă şi nădragii, încingîndu-se peste mijloc cu un curmei. Pe deasupra lui, trecu în zbor săgetat, cu şuierat metalic, o pereche de raţe sălbatice. Flăcăul privi după ele cum se pierd în zarea pîcloasă din cauza aburului ridicat din ape. Zborul raţelor parcă îi amintea de ceva. O clipă se simţi descumpănit ca şi atunci cînd popa Nistor de la biserica lor, care îi învaţă smerenia şi supunerea în Faţa Celui Prea Sfînt, l-a surprins privind pe furiş către strana femeilor ce ascultau cu capetele plecate cuvîntul venit de la Dumnezeu prin gura ştirbă şi păcătoasă a părintelui care mai mult miruia cu vorba lumească decît cu cele ale bisericii lui Hristos.

Locul de scaldă se chema „La pietrele albe", aşa-l pomenise din copilărie, şi Procopie observase nu numai o dată că aici, în acest loc, avea un fel de sfială, o simţire care-i era străină i se cuibărea în suflet, făcîndu-l să fie neliniştit. De altfel „La pietrele albe" se spunea că-i bine să te scalzi ziua şi de se poate cît mai rar...

Flăcăul mergea agale. Mormăia pe nas un cîntec preluat din vechile ziceri soldăţeşti ale celor care, cu ani în urmă, staţionaseră aici, în vechea cetate Capidava, din care mai rămăsese doar o îngemănare de stîlpi de lemn avînd în vîrf o podină pe care se ridicase un sălaş destinat pazei. Soldaţii, doar vreo douăzeci de oameni, erau în răstimpuri precis stabilite schimbaţi cu alţii, aleşi din aşezarea Capidavei şi dintr-o alta, de mai sus, de pe valea

Galbinei : iar la nevoie, de era de ţinut piept pe firul apelor, se adunau cu toţii, bărbaţi şi muieri, de-i împroşcau cu săgeţi pe cei care veneau să cotropească oamenii şi locurile.

Ochi de apă cu tăpşan de iarbă în jur. Pîlcuri de sălcii. Vite şi oi risipite ca boabele unui colier rupt. Foc fumegos de tizic la care se perpelesc turtiţe de mei. Flăcăi tolăniţi pe burtă urmăresc pe cel care face coca într-o oală de pămînt.

— Mai lăsaţi burta şi vedeţi de cele vite !... Iar dau lupii ca mai alaltăieri şi ne plîngem soarta !... Nu se aude ?

Vocea lui Procopie ridică de jos flăcăii trimiţîndu-i prin cele patru colţuri ale poenii de unde nu după mult se auziră glasuri şi pocnet de harapnic.

Procopie plecă să controleze sculele pe care le lăsase la apă, cercînd să prindă somnul uriaş de care se vorbea că ar fi mare cît o podină de haraba şi că ar fi încercat să hăpcăie în cîteva rînduri copiii ce se scăldau la mal, dar speriat de ţipetele şi hărmălaia iscate dăduse drumul victimelor... Vorbe ! Procopie nu credea în ele. Se minunase, ce-i drept, cînd într-o dimineaţă găsise prăpădul domnind printre năvoadele şi vîrşiile pe care le avea la apă. Blestemase, dînd paguba în seama celor care, fugiţi de lege, se aciuiseră pe timp de vară prin bălţile Dunării, viaţa fiind mai uşoară aici decît aiurea.

Sculele, nemişcate. Semnele la locul lor, cum le-a lăsat. Cina de seară va fi după placul părintelui Nistor : săracă şi cucernică, dînd uşurinţă sufletului să se înalţe către cele sfinte neîngreunat de gînduri lumeşti. Procopie încetă să cînte. Mersul i se făcu moale ca al linxului, cu mişcări mlădii ; peretele de stuf se despică în faţa sa ca apele Mării Roşii, astupînd apoi urmele paşilor.

Ascunzătoare ca de fiară. Polog de trestii şi împletitură de stuf. Izvor curgînd leneş pe loc drept ca o tipsie. După cîţiva paşi, apa cristalină şi veselă dispare la fel precum a apărut ; misterioasă şi de neînţeles. Focul arde între pietre, dar fumul este împiedicat să se înalţe din cauza unei lese de răchită pe care stau la afumât crapi argintii şi somotei. Linişte. Ţînţari...

— Onico !... Auzi, Onico ? Unde eşti ? ! Procopie cheamă cu glas sugrumat ferindu-se parcă şi de stuful din

jur. Nu-i vine răspuns. Hai, femeie, nu-ţi fă de joacă ! Unde eşti ?... Onico, tu chiar n-auzi ? !...

Cu mîndria terfelită de nesupunerea femeii care se lasă chemată nedîndu-i ascultare, Procopie se aşează lîngă foc cercînd să mai înfiripe flacăra anemică.

Femeia veni din cu totul altă parte decît se aşteptase Procopie. Era mică de stat, cu ochi vii, de viezure, ce nu-şi găseau astîmpăr. Se apropie legănîndu-şi şoldurile. Ochii flăcăului se aprinseră, dar nu se clinti din loc vrînd să-şi arate supărarea.

Se aşează alături de el. Era neliniştită. Privea mereu cu neîncredere marea de stuf şi papură care şoptea în adierea zefirului cu mii de glasuri. În vorba domoală se simţea o undă de durere :

— Te joci, Procopie, şi nici nu-ţi pasă de ce dureri laşi în suflete ! Te joci, omule, cu mine, cu viaţa mea... poate cu vieţile noastre ! Nu vrei să înţelegi că nu se mai poate ? Trebuie să ieşim într-un fel oarecare la un liman... Ce spui ?

Procopie privea absent cenuşa de sub care abia de se zăreau ochii de jăratec, scormonind spuza cu un beţigaş.

— Unde-i ieşirea ? spuse abia auzit. Se întoarse spre ea, privind-o cu nesaţ de parcă atunci o vedea pentru prima oară. De fiecare dată cînd o privea, în el se deşteptau dorinţele care-l legaseră de ea. I se părea la fel de proaspătă, senină, ca o floare neculeasă... Unde crezi tu, Onico, că este scăparea ?! Ce crezi că ar trebui făcut ?... Oare de ne luăm lumea în cap şi plecăm va fi bine ? Crezi că vom scăpa ?!... Nu avem scăpare, femeie ; nici tu şi nici eu... Asta ne este soarta. Venind cu mine ştiai ce te aşteaptă !...

— Ştiam, Procopie, nu-i nevoie să o spui de mai multe ori. Ce puteam face ? Eram singură. Trecea viaţa pe lîngă mine ; iar tu îmi erai drag, omule ; îmi erai aşa de drag, că eram gata să-mi dau viaţa numai să nu te văd cu alta.

— Ar fi trebuit poate să mai aşteptăm !?... Poate se făcea o lumină !.... Poate norocul îşi înturna faţa spre noi ! Ce zici, femeie ?

— Ce pot zice ?! Omul meu, de nu era mort, se întorcea de atîta vreme. Dădea un semn de viaţă, ar fi făcut

ceva să știe de mine, de ai lui, de prunc !... Tu nu ai fi făcut așa ? Numai țărîna astupă gura și amuțește omul ! Cred că a murit, fiindcă visele mele sînt pline de el : stă mereu pe cealaltă parte a apei care este între noi...

— Ai mai întrebat oamenii care se duc la munte, spre sărături ? Poate că l-a văzut cineva ; poate că știe ceva !...

— Cine ce să știe ?!... — femeia suspină luîndu-și fruntea în mîini.

— Nu plînge tu, Onică... Îs cu tine, spuse flăcăul trăgînd-o mai aproape de el și încercînd s-o sărute. Din fereala ei, pe buze îi ajunse sărătura lacrimii. Se înfioră.

Procopie o ridică în brațe ca pe o desagă, ca pe o mială, de o duse în fînul proaspăt din sălașul în care-și adăposteau iubirile de ochii haini ai celor din Capidava. Ea se zbătu o vreme, dar apoi se liniști, lăsîndu-se moale, supusă de dorința bărbatului...

Cînd lumina zilei se împuțină, femeia se pregăti de plecare. Mîngîie pieptul voinic al omului cercînd să se umple de curaj și forță. Gîndul lui Procopie era însă dus la vîrșele lui și la credința că nu se poate să nu-i pice norocul și lui, cum a venit și la alții. Acum, liniștit și moale, nu voia decît s-o vadă plecînd mai repede, să nu înceapă din nou să-l piseze cu rugăminţile ei de muiere fricoasă de gura lumii.

— ...așa rămîne atunci ?! spuse femeia cu glas neliniștit.

Procopie se sperie ; nu știa ce trebuia să răspundă ! El o dorea foarte tare pe Onica, dar după aceea voia să rămînă singur cu ale lui.

— Du-te, femeie, că văd eu ce-i de făcut... Lasă asta!

— Mereu spui așa : lasă, lasă... Să faci cum spun, auzi ?

— Bine, zise Procopie printre dinți, de parcă cineva îi smulgea vorba cu cleștele.

Femeia plecă. Rămase o vreme nemișcat ; acum regreta plecarea ei...

Ieși din sălaș. Afară se lăsase răcoare. Întoarse pe partea cealaltă peștii, ca fumul să-i ia peste tot. Aruncă pe foc cîteva bucăți uscate de balegă de vacă și suflă să ridice un pic flacăra. Rămase cu ochii pironiți pe jar...

Șuierul se răsfrînse cu o mie de glasuri peste baltă, clocotitor, repetat de sălcii și luciri de ape. Sări în picioare ciulind urechea. Pînă la el ajunse un vaier din care abia deslușì : „...opie... pie... ie !“ O cută de îngrijorare îi apăru între sprîncene. Îl strigau soții. Era o nevoie. Nevoile nu vin cu bucurii ; asta o știa încă din fragedă copilărie. Plecă încruntat spre locul de înnoptare al vitelor.

...Cei din ceata lui Procopie se țineau la respectuoasă distanță de bătrînul Vulpe. Se pare că fusese o neorînduială peste care dăduse bătrînul de scărmănase spinările paznicilor. Cînd apăru Procopie, bătrînul abia de-i aruncă o privire. Îi făcu doar semn să-l urmeze.

—

Casa de gard așezată pe bușteni de salcîm era dintre primele locuințe ale așezării, lîngă malul Dunării. Vulpe cel Bătrîn o ridicase de mai multe ori în decursul vieții. Nu fusese trecere barbară peste apă ca să nu aibă de suferit în primul rînd casa lui.

Procopie ridică fără voie din sprîncene cînd văzu în fața vetrei un străin. Bătrînul nu vorbise pe tot parcursul drumului ; acum îi făcu semn să se așeze pe bușteanul din fața străinului. Flăcăul se supuse cu oarecare fereală.

— Femeie, ar fi bine să te cam duci pe la cele vecine. Te-oi striga cînd va fi vremea... Mergi, Tudoră... îi spuse Vulpe nevestei, care ieșise speriată în ușă.

Procopie privi în urma maică-sii, gîndindu-se cît de tare a îmbătrînit și cum au supt-o pămîntul și nevoile încovoindu-i umerii, de a ajuns o mînă de femeie. În fota neagră, după obiceiul locului, mult prea largă, cu broboadă de albeața laptelui și cu bentița neagră legată peste frunte, cum purtau femeile moșilor și strămoșilor spre cinstirea vestalelor, femeia plecă grăbită aruncînd priviri furișe înapoi.

— Procopie, omului acestuia în fața căruia te afli trebuie să-i arăți respectul pe care-l ai față de mine... ai cam luat-o peste cîmpuri, dar de asta vorbim mai tîrziu. Acu', băiete, să faci bine și să asculți ce am de spus. Ar fi bine să te ridici în picioare... Așa ! Ai zburdat și te-ai vînturat după voia inimii. Nu m-am opus, că și eu la vremea mea am fost oprit de la joc de tătîne-meu și am suferit ; nu

am vrut să te fac să simţi la fel ca mine, prea devreme, frîul vieţii... Neamul ne este din cel al *juraţilor*. Lumea vorbeşte vrute şi nevrute, dar adevărul doar eu şi omul -ăsta, aici de faţă, îl ştim. Veni timpul să-l afli şi tu, ca unul ce-mi vei lua locul. Nu am ce-ţi da moştenire altceva decît cinstea de a fi *jurat*. Să nu apuci, Procopie, să-ţi calci jurămîntul, că de voi fi mort ieşi-voi din groapă să te gîtui, iar de voi fi ars, din cenuşă mă voi întrupa ca să te pedepsesc cu mîna mea. Sîntem juraţi să slujim cu credinţă împăraţilor Romei toată viaţa noastră şi a urmaşilor noştri, asta de peste douăzeci de generaţii... Aşa că a venit vremea să-ţi pun zăbala ! Neostoitule ! Că nu te astîmperi din alergătură şi din armăsăreală ! Crezi că am ochii legaţi ?... Vedea-vei tu, numai să terminăm lucrarea care ne stă dinainte...

— Juratule Vulpe, mai lasă-l ! Joacă sîngele în el... Anii nu se întorc ! — zise străinul.

— Ba zic că veni timpul să strunim armăsarii ! Bine că eşti aici să fii martor. Procopie, treci în genunchi şi ia inelul ăsta în mînă... Zi după mine : „Mă jur pe viaţa mea şi a urmaşilor mei că voi respecta şi ţine cuvîntul dat de neamul meu celui care va fi la cîrma marii Rome. Jur că voi lucra din răsputeri, chiar cu preţul propriei mele vieţi şi a alor mei pentru îndeplinirea poruncilor, ascultînd de omul care va avea inelul de *jurat*. Puterile cerului şi ale iadului să mă trăsnească de nu mă voi ţine de jurămîntul dat !"... Dă-mi inelu' ; după moartea mea îl vei avea tu.

Se apropie de străin ca în vis. Sărută mîna arsă de soare şi aspră ca o bucată de talpă. Capul îi este greu ca plumbul ; urechile îi vîjîie. Aude vocea străinului, domoală şi groasă ca venind de departe, dintr-o altă lume.

— ...Noi, neamul juraţilor, nu sîntem mulţi, dar destui pentru ce avem în seamă. Venim din negura timpului, din oamenii lui Zamolxis şi ai „bătrînilor din nouri". Deveniram şi mai puternici şi mai legaţi prin taina şi credinţa pusă în făgaşul „lucrării celei mari" de bătrînul Ochialbi — orbul — cel care l-a ajutat cu aur de cît a avut nevoie Împăratul Aurelian — de şi-a putut plăti legiunile în prag de revoltă, supune răzvrătiţii din margini de imperiu şi înconjura Roma cu ziduri puternice — obţinînd în schimb plecarea din Dacia noastră a legiunilor, urmînd să ne chi-

vernisim și să ne apărăm singuri. Atunci, ne legarăm cu jurămînt să ajutăm cu aurul nostru, la vreme știută, Roma și pe cei care vor fi la cîrma imperiului. *Juraţi* de-ai noștri sînt conducătorii neamului, care-i mare și se întinde și pe malul drept al Dunării. Menirea noastră acum este să asigurăm drumul aurului pînă la Constantinopole. De vei vedea semnul Gemenii pe porți, săpat în lemn, sau în izvoade, să știi că acolo sînt ai noștri... Fii cu băgare de seamă și nu da frîu limbii ; nesăbuința se plătește cu viața. Fii demn de menirea ta de *jurat*. Să fii sănătos, băiete !...

...Au plecat din sat. Bătrînul Vulpe înainte, după el străinul, iar la urmă Procopie. Flăcăul nu știe unde îi duce bătrînul ; pe undeva prin baltă...

Au ajuns. Tabără de oameni străini ; căruțe, cai împiedicați, fum firav din vetre abia aprinse. Paznici în margini. Au pe spate un fel de țol din lînă, grosolan împletit, care le atîrnă pînă la călcîie. Suliți, arcuri. Nu se vede nici o femeie.

Acum sînt conduși de străin, care a trecut în față. Nimeni nu pare că le-a observat sosirea. Se opresc în fața unuia dintre grupurile de oameni strînși în preajma unui foc. Dintre ei se ridică un bărbat cu figură colțuroasă.

— Eu sînt Pavel din Artinca, mai mare peste oamenii ăștia. Să mergem la un loc de liniște.

Procopie abia acum îl privește.

Omul este în puterea vîrstei. Părul, în plete lungi, îi stă pe umeri. Poartă o fîșie de piele în jurul frunții. Un ochi îi este vătămat, după semnul rămas pe obraz, pare să fi fost o lovitură de sabie. Statură potrivită ; picioare zdravene cu mers sigur de muntean. Pieptul îi este protejat de o cămașă de zale care-i ajunge pînă la genunchi ; peste ea poartă o bundă din blană tărcată de capră care îl face să pară și mai masiv. La șold atîrnă sabia, dreaptă, cu lamă lată ; teaca de lemn este strînsă în cureluțe subțiri, roșii.

— Aici putem sta mai în voie, spuse Pavel din Artinca așezîndu-se în iarba deasă ce pare o blăniță verde. Tu, zise către „oaspete", ai grijă să fie liniște cît vom vorbi ...Auzii că-ți spune lumea Vulpe ? ! se întoarse spre bătrîn.

— Nu că-mi zice, dar așa mi-i numele ! — în glasul bătrînului sună o mîndrie pe care flăcăul nu a observat-o

pînă acum. Iar acesta este fiul meu, care va moşteni inelul ăsta...

— Atunci îi bine, vin, flăcăule, de sărută mîna.

Procopie simţi în nări miros de sudoare de cal şi iz de piele proaspăt tăbăcită.

— Tu, Vulpe, cu al tău, va trebui să ai grijă de cele aduse de noi... Nu ştiu cîtă vreme... Eu nu pot aştepta mai mult ; am veşti că tîrcolesc iară nişte cete bulgăreşti dinspre Dunăre şi suie către locurile mele. Trebuie să plec la noapte. Noi trei va trebui să punem bine lucrurile ; martori străini nu sînt îngăduiţi. Un om de-al nostru a plecat să dea de urma celui care va prelua avutul lăsat în grija voastră — ochiul sănătos al lui Pavel pare fără viaţă în nemişcarea cu care-l sfredeleşte pe Vulpe cel Bătrîn. Cel care a plecat ştie locul taberei ăsteia; deci, să fie mereu cineva aici, ca să vă puteţi găsi. Să nu faci, bătrîne, vreo încurcătură !... Bagă de seamă, nu avurăm în atîta amar de timp lucruri de ruşine şi nu voi să se petreacă nici acum ! Aşa că să fii cu băgare de seamă !

— Asta o fac pentru a treia oară de cînd mă ştiu, spuse Vulpe cu artag. Locul unde vom duce... lucrarea, nu este departe ; acolo sînt smîrcuri şi gloduri care sug bivolul într-o nimica de ceas. Nici nu poate fi loc mai păzit !... Tot acolo a adăstat lucrarea şi rîndul celălalt... Îi multă ?

— Un car din cele de munte, cu patru cai.

— Vremuri grele ! spuse Vulpe cu un oftat, în an-dată erau trei care...Întîia oară cinci... eram flăcăiandru.... Scade rodul pămîntului ; îl sapă oamenii, ca viermii hoitul !...

— Plec să aduc carul. Staţi pînă mă întorc. De aici veţi pleca spre locul acela.

Bătrînul Vulpe rămîne cu ochii pironiţi pe un fir de iarbă pe care suie cu greutate o buburuză.

Timpul se scurge cu încetineală. Procopie tace şi el. Ce-ar avea să-şi spună ? Poate bătrînul ar avea totuşi de transmis celui care îi va lua locul frînturi de înţelepciune căpătată cu trudă, în ani, dar lasă pe seama căţelandrului să se izbească singur de greutăţi şi de vitregii ca să înveţe...

Carul se apropie cu scîrţîit de roţi. Vulpe cu feciorul se ridică de jos.

Încet, cu mișcări parcă înmuiate, bătrînul Vulpe se suie în car.

— Juratule Pavel, lucrarea ta ai terminat-o ; pe a mea o voi săvîrși eu. Fii fără grijă, apoi îi face semn lui Procopie, care a rămas cu gura căscată, să urce lîngă el.

Caii întind hamurile urnind carul greu. Merg cu grijă, pe cărări doar de ei știute, ferindu-se de ochi neprieteni... Ajung la locul de taină zis al „Taurului" cînd se lasă amurgul.

O bahnă cu glod și mustiri de ape.

Bătrînul se dă jos din car, deshămînd caii. Țînțarii tabără nesățioși asupra lor.

— Fă focul, prostovane, că ne mănîncă furiile astea de gîjgănii, bată-le focul de scîrbavnice !... Ce stai ?! Ai în car vreascuri. Rămînem aici peste noapte. Eu mă culc : paza o ții tu. Hai, mai cu inimă !... Caii sînt năduși ți, să nu scape la apă... Dimineață mergi să aduci de-ale gurii, arcul și tolba cu săgeți. Aduci și un burduf de vin... Nu uita toporul !... Spui mamei să nu ne căineze, că avem o lucrare !... Apoi te întorci la locul de popas al străinilor cum fu vorba, să-l aștepți pe ăl de va veni să ne scape de nevoia asta. Să faci cum am spus și nicicum altfel !...

— Tătuță, da matale ce păzești aici ? Locul e pustiu. Calea de trecere nu o știe nimeni ; putem lăsa aici carul și merge acasă cu caii. Trecem pe aici din cînd în...

— Tu, Procopie, în fața mea să ai gura legată ca lupul vrăjit de popa Nistor, cînd vrea să-și ferească turmele iarna de răul fiarei !

De copil, Procopie cunoștea mai bine locurile din bălțile de dincolo de Dunăre, decît tăpșanele ce se întindeau după sat, către păduri... După soare putea spune că făcuse o bună bucată de drum, dar avea vaga impresie că nu se află în locurile pe care le știa, deși acestea erau urmele focurilor vechi făcute de cei cu vitele... Procopie se opri mirat ; încă prin așa întîmplare nu trecuse... Gîndul îi fugi la trupul de șerpoaică al Onicăi, la sînii ei tari și la prospețimea buzelor cu roșeață de fragă. Se scutură ca de năluciri, zicîndu-și că la acest timp al zilei soarele de-i va

încălzi obrazul drept nu se poate să nu ajungă la matca cea largă a Dunării...

Rîsul care-l ajunse din urmă îl făcu să se răsucească cu spaimă. Omul sta în potecă. Era bătrîn şi neînchipuit de ciudat : braţele descărnate erau prinse în brăţări de argint ce-i sunau ca nişte clopoţei, barba murdară, rară, îi atîrna pînă aproape de piept, iar pe cap purta o tichie ţuguiată din blană de vulpe. Mîna descărnată ţinea o daira pe care o tot mişca făcînd să-i sune şiragurile de arşice şi clopoţei micuţi, rotunzi, din cei care se atîrnă la frîiele cailor. Omul zîmbea blînd.

— Flăcăule, rătăcişi drumul ? !... Ce ruşine ! Acum ce faci ? Să te ajut, sau mergi pe calea ta ? Spune cum îi voia ta... *juratule !*

Procopie încruntă sprîncenele. Ceva din vorba bătrînului îl supără. Daireaua clincăia uşor ca o respiraţie obosită. Moşul rîdea hîrîit, molcom.

— Nu rătăcii nimica. De unde... Ce-i cu vorba de-o ziseşi ? Nu ştiu ce spui !

— Tu, Procopie, să taci, aşa cum spunea tătîne-tu ! Zicea bine... Drumul tău, Procopie, este la o cumpănă, un pas şi te va duce acasă sau dincolo... Auzi, Procopie ? Dincolo nu ai nevoie de ajutorul meu... Ce spui, *juratule ? !*

— Mergi, bătrîne, în ale tale !

Vorbele abia de-i ieşiră din gură, că bătrînul plecă. Călca alături de potecă fără să se afunde în noroaiele cu lipitori şi vîrteje de ierburi, fără a lăsa vreo urmă ; ca un abur. Cînd ajunse la distanţă se întoarse şi-i strigă peste umăr :

— Procopie, ţine minte ce-ţi spun : cînd vei pleca din drumul tău de *jurat,* atunci ne vom revedea. Blezos nu minte !

Flăcăul se frecă la ochi, nevenindu-i să creadă : bătrînul se topise fără urmă, iar locurile în care se afla deveniseră din nou cele cunoscute. „Din muşcătură de ţînţari se trage vedenia şi frigul care mă luă... toate de-aici vin ! ... Cum spuse că-l cheamă ? Blezos ! Ce nume ? Cînd ajung acasă să mă ung cu zăr acrit, se spune că trece..."

După dispariţia ciudatei făpturi totul reveni la normal : drumul se desfăcu, se ivi lunca din marginea Du-

nării, apoi locul în care trăgeau bărcile pescarilor şi, mai departe, în susul apei, zări prepeleacul străjerilor şi pontonul militar în ruină : lemne înnegrite de timp şi putregai la care nu acostase de foarte multă vreme nici un vas din flota Dunării, toate mergînd în josul apei la Carsium sau urcînd spre Axiopolis.

...Apropiindu-se de Capidava, deslușì o oarecare forfotă în fața cetății pe malul apei : o corabie albă, brăzdată de rîuri roșii, era trasă la pontonul militar. În jur se adunase o spornică mulțime, care creştea din clipă în clipă. Procopie se amestecă printre oamenii care se buluceau să vadă mai bine.

Corabia venea din susul Dunării, de la Durostorum şi chiar mai de sus, de la Novae, unde guvernatorul teritoriului dintre Dunăre şi mare, arhontele de Licostomion, în acelaşi timp şi constructorul oficial al cetăților de pe *limeș*, omul de încredere al Bazileului Leon, supranumit cel înțelept, inspectase punctele fortificate de la Dunăre, îngrijindu-se de buna lor stare. Acum urma să se oprească la Capidava pentru mai multă vreme, spre a trasa planul de reconstrucție a vechii cetăți.

De pe corabie coborîră cîțiva soldați tineri şi un ofițer, care se îndreptară spre Capidava ducînd după ei ca pe o trenă imperială mulțimea curioşilor.

Flăcăul fugi către marginea opusă a satului, străbătu cîteva ulicioare strîmte, apoi începu să alerge de-a dreptul prin grădini, trezind cîinii adormiți sub bălării înalte. În urma lui rămase o coadă de hămăituri şi strigăte de potolire a cîinilor care „nu se ştia din ce se luaseră !"

Ajuns în dreptul unei case începu să fluiere ba în chip de mierlă, ba să croncăne ca o cioară, vrînd să scoată din casă pe Onica. Nu răspunse nimeni... În zăduful zilei ai ei se retrăseseră probabil cine ştie în ce colț liniştit cercînd să scape de căldură. Gîndul îi dădu curaj. Sări gardul şi veni pe la colțul casei, strigînd femeia pe nume. Din tindă se auzi un zdupăit, şi o mîță țîşni ca aruncată din catapultă afară, se întinse leneş, apoi plecă nehotărîtă către o şură a cărei umbră păru s-o îmbie.

— Cine mă strigă ?... Tu erai ?! Of, ce mă speriai ! Ce vrei ? Pleacă ! Te vede cineva !... Pleacă, diavole !

— Onico, vino încoace... am să-ţi spui ceva...
— Pleacă, să nu dăm de necaz ! Diseară...
— Acu' ! Eu strîng de-ale gurii şi merg în baltă... la o treabă de-a lu' tătuţa. Trebuie să aştept pe cineva la un loc numa' bun pentru noi. Nu ne vom mai teme că ne vor găsi dracii de copii ce mişună prin baltă de nu poţi de răul lor. Auzi, tu femeie ?! Vin să te iau la un mic de ceas peste amiază. Auzi ?! Să vii la surpătura veche ; te aştept !...

Aerul devenise uleios.

Procopie lăsase lui Vulpe cel Bătrîn merindele şi acum călca poteca urmat de Onica ce-l aşteptase ascunsă şi căreia îi simţea în ceafă răsuflarea grea din cauza oboselii... Jurămîntul şi toate acele treburi ciudate în care se văzuse vîrît rămăseseră departe, în urmă. Gîndul îi era numai la trupul piétros şi la buzele moi ale celei care de o vreme îl făcea să ardă de dorinţă ca o torţă muiată în prea multă răşină.

Gîndindu-se că va trebui să aştepte mai mult timp, flăcăul pregăti un adăpost mai temeinic, din ramuri de salcă şi snopi de papură şi stuf, în timp ce femeia, potrivind după gustul ei bolovanii vetrei, perpelea cîţiva cleni şi un somotei...

Cînd terminară cina umbrele înserării acoperiseră locul. Peste jarul rămas în vatră aruncară un braţ de iarbă făcînd să se ridice clăbuci de fum albicios, să risipească cohortele de muşiţă şi ţînţari, apoi se traseră în sălaşul nou. Iubirea le fu aprigă, cu muşcături ca de fiare întărîtate şi zvîrcoliri şerpeşti...

Luna răsărise din spatele colibei lăsînd o umbră lungă, ţuguiată, peste covorul de iarbă măruntă. Aţipiseră...

Stol de păsări necunoscute trecu pe deasupra cu zbateri puternice de aripi. Cucuveaua bălţii strigă de cîteva ori, ca apoi să amuţească făcînd să pară şi mai grea tăcerea...

Procopie mai mult simţi decît auzi apropierea unui călăreţ : pămîntul tremura sub copitele calului.

— Vine cineva ! spuse cu sufletul la gură. Nu te teme, femeie, îi doar un călăret... şi de-ar fi după cum crez, este cel aşteptat.

— Nu stau la vedere, că mi-e frică, spuse Onica trăgîndu-se către întunericul dinăuntrul sălașului lor.

— Stai liniștită, femeie, că nu are ce să se întîmple... zise Procopie apropiindu-se de vatră.

— Hei ! Cel de la foc ! se auzi o voce în întuneric. Nu te teme... om bun ! Mă lași să mă odihnesc ?...

— Loc îi destul... Un braț de fîn s-o găsi. Cu merindele nu este tocmai bine, dar de foame nu te-oi lăsa să mori !... Vin de te așază.

Drumețul coborî de pe calul pricăjit cu care venise. Era de statură potrivită. Purta o pălărie de pîslă, cu bor lat, pe care o avea trasă pînă la sprîncene. Pelerina groasă, țărănească, din țesătură din păr de capră, o purta pe umărul stîng lăsîndu-l pe celălalt slobod. Procopie scormoni jăraticul săltînd lumina. Se așezară amîndoi.

— Poate îi vrea să mănînci, sau să bei... vii din drum lung se pare, după...

— Nu. Nu vin de departe. Eu îs omul Onicăi, spuse străinul cu glas înăbușit. În vorbe era un tremur. Vin din așezare. Vorbesc oamenii vrute și nevrute... Nu credeam să dau de tine la locul ăsta... Apăi, flăcăule, zilișoarele-ți cam sînt numărate ! Unde-i cel cu care am de vorbit ? Că doar n-oi fi tu acela ?! Nu-i crez pe ai noștri chiar așa de nătîngi !

Ultimele vorbe îl loviră pe Procopie ca pleasna harapnicului.

— Cum adică, eu nu sînt vrednic de încredere ? Adică cum vine vorba asta ?... Eu am jurat în fața celui care era mai marele peste soții tăi. Asta s-o știi !

— Vorbești mult, flăcăule ! Prea mult. Meliță gura și ce trebuie și ce nu. Cu cine am de vorbit ?

Străinul sta așezat lîngă Procopie. Luase de jos betigașul cu care se jucase flăcăul și acum scormonea cu el jarul întețind flacăra. Vîntul tăcuse lăsînd stufărișteа nemișcată. Nu se auzea decît fornăitul calului bătînd din copite, cercînd să scape de tăunii care nu se ostoiau nici noaptea. În preajma lor stăruia miros de pelin și de salvie. Străinul ridică bărbia dînd capul pe spate să prindă aromele verii din plin.

Moartea aşa îl găsi...

Procopie nu pricepea nimic ; nu putea să-şi dea seama ce se petrece. Văzuse doar cu coada ochiului cum de după sălaşul lor se năpustise tăcută, ca o nălucă, femeia... Apoi bărbatul căzu pe spate, cu gîtul tăiat de la o ureche la alta — „ca la miei"... Picioarele scormoniră spasmodic cenuşa de lîngă vatră. Sîngele gîlgîia cu spume albe.

Ochii femeii erau imenşi — poate umbrele nopţii erau de vină, făcîndu-i să pară aşa de mari. Respira şuierat. Privea ţintă mortul, nemişcată, ca o arătare. Păru că trecuse o veşnicie pînă cînd mîna-i slobozi custura însîngerată care căzu fără zgomot în fînul aşternut pe jos.

O pală de vînt răscoli flacăra ridicînd-o în limbi înalte spre bolta întunecată. „Îi urcă sufletul la cer !" fu primul gînd al lui Procopie.

În aceeaşi clipă spaima şi disperarea puseră stăpînire pe amîndoi. Femeia căzu în genunchi ascunzîndu-şi faţa în palme. O vreme plînse cu suspine, întretăiat... Cînd Procopie se apropie de ea, Onica înălţă privirea, vorbind cu patimă.

— Dacă nu-l... te ucidea ! ...Ce ai jurat ?!...

— Ce am jurat, am jurat !... Am jurat la ăia ce fuseră aici... Ce facem ? Hai mai încolo, mai departe de... el.

— Te temi ?... Acu' nu ai de ce să te mai temi ! Trebuie ascuns. Să-l îngropăm ! Ce stai !

— Femeie, eşti nebună ?! Cum să-l îngropăm ? Cu ce sap ? Mai bine-l dăm la apă... Legăm un cataroi de... şi gata.

— Ia-l de umeri că-l ţin eu de picioare...

Cînd îl ridicară li se păru că aud un oftat care-i făcu pe amîndoi să se cutremure îngroziţi...

Zorile îi găsiră lîngă vatră. Onica mesteca în neştire o dumicătură de turtă de mei.

— Cu cine o fi vorbit în sat ? spuse încetişor, ca pentru sine, femeia. Va trebui să plec acasă... Bine că spusei că mă duc la fetele pescarului să curăţ şi să spăl lîna... De-aş şti ce a vorbit şi ce i-au spus scîrbele alea bătrîne ! Parcă nu-mi vine să plec... mă încearcă o nelinişte, o frică, să nu mă ia cu...

— Nu pleca. Este mai bine să stai aici. Am să trec eu pe la pescar să le spun codanelor că...

— Tu ai minte ?! spuse femeia privindu-l cu dispreț.

Ceva din căutătura ei îl trezi. Era convins că femeia era mai tare și neputînd-o supune prin isteţimea minţii și prin curaj, o voia supusă prin bărbăția sa ; s-o vadă îmblînzită, supusă, mială...

O iubi pe locul în care zăcuse mortul, iar faptul acesta păru că-i face nu numai lui, ci și femeii o imensă plăcere ; nu se simțiseră niciodată atît de puternici, ca în fața morții...

...Ziua trecea încet. Ceasurile păreau că nu au sfîrșit, iar singurătatea făcea să-i țiue urechile.

După plecarea femeii se simțea neputincios, părăsit. Onica trebuia să așeze în așa fel lucrurile cu fetele pescarului, încît să nu fie nici un fel de bănuială... Procopie se mira cum de aflase lumea de dragostea lor, doar ei se feriseră în așa măsură încît nu se întîlneau deloc pe uliţele satului și nici la locul de adunare al obștei nu se duceau, iar Onica zădăra mereu pe cîte un prostănac de flăcău ca să se frece de împletitura gardului ei.

Sprijinit cu spatele de parul care ţinea creasta sălașului, sugînd un fir de iarbă, acrișor, Procopie adormi.

A treia zi, cînd soarele trecuse cu o suliță peste panașele stufului, apăru Bătrînul Vulpe vărsînd foc și pară.

— Nepricopsitule ! Cap în traistă !... Tu crezi că ce-ai adus de-ale gurii ajunge pe o viață ?! Stai cu burta la soare și te bați de muscă ! Te gîndișsi oare ce o fi făcînd omul acela în pustietatea în care îl lăsași ?!... Ce te uiți ca un viţel ?... Nu veni nimeni ?

— Nimeni, tătuță ! spuse Procopie ocolindu-i privirea.

— Bine... Ba, nu-i bine ! Ce-o fi cu omul acela ? Trebuia să vie !... Mă duc în sat să văz ce se mai vîntură pe acolo. Stai aici nemișcat. De vine cel care are nevoie de noi să mă aștepte. Auzi ?... Am să aduc de-ale gurii și pentru tine. Văz că se cam lungește „lucrarea" asta... Fii cu ochii deschiși... Să nu te puie păcatul să aduci străini prin locurile astea !

Bătrînul Vulpe se arătă încîntat de evenimentele nemaipomenite care se petreceau în aşezarea lor. Peste tot se vedeau oameni noi, în straie ciudate, iar limba grecească se auzea în tot locul. Se umpluseră locuinţele mai acătării cu sumedenie de oaspeţi veniţi pe apa Dunării tocmai din Serdica, Messembria, Adrianopole şi chiar din marele Constantinopole. Lume nouă, obiceiuri ciudate, haine cum nici nu se puteau închipui, în cele mai neobişnuite culori.

— ...doi bănuţi a luat femeia morarului pentru...

Bătrînul Vulpe care se întorsese acasă hămesit de foame, ciuli urechea. Doi bani erau mari. Puteai face atîtea !... Pufni în rîs. Dădu la o parte strachina maimuţărind-o pe Tudora.

— Doi bani !... Bani !... Bani !... O lume de nebuni şi zărghiţi după avere, avuţie, bogăţie, putere !... Mă rog, femeie, pentru ce a luat morarul banii ?

— A tras la ea un vlădică ; om sfînt, cu mai mulţi călugări care vor pleca peste apă, la cei de dincolo ; să le întărească dreapta credinţă şi să alunge...

— Mai dă-mi o oală de lapte prins... Vorbeşti ca popa Nistor al nostru ; mai trebuie să şi afuriseşti... Adică eu să stau în poiata vitelor şi ei la mine !? Cam aşa ar veni ?!

Femeia lăsă ochii în jos. Era mulţumită. Săgeata mersese la ţintă ; bătrînul va mai rumega un timp cam ce se poate face cu banii şi ce neajunsuri ar fi cu străinii în casă, apoi nu se va lăsa mai prejos ca morarul. Spuse, presărînd cu grijă sare pe rana pe care o ştiuse deschide :

— Zise nu ştiu care din muieri că am putea şi noi lua pe careva din cei veniţi, dar se puse de-a curmezişul omul Annei, sau altul, nu mai ştiu, zicînd că la alde noi nu-i loc de ospeţit !...

Aştepta supusă, cu ochii în pămînt, hotărîrea bărbatului care, ca un taur, se sculase în picioare răcnind :

— Adică la morăriţa este, şi la mine nu-i ?!... Mergi, femeie, de cată pe careva şi adă-l aici. Îi dăm şi hrană ; m-oi duce la peşte şi o mînca oaspetele mai bine ca la morarul ăla care-şi mănîncă de sub fund ! Mergi, am zis !

— Unde să merg ? spuse Tudora strîngînd blidul de lăpte, a lăsat unul de pe corabie cufărul cu lucrurile sale

în tindă... Ne culcăm în ieslea vitelor... Am cerut trei bănuți și a dat !...

Bătrînul trase pe nări aer de se auzi pe uliță. Ochii i se făcură mari, rotunzi ca străchinile. Era crunt !

— Cît zici că a dat ?..., întrebă după un timp, domolit de parcă s-ar fi golit de aer.

— Trei, zise femeia întorcîndu-i spatele. Se ținea dreaptă și călca apăsat.

Moșul zîmbi : „Muierea îi lucru necurat ! Să dai să fugi, dar să plătești s-o ai !... De-i din cele bune !...“

Arhontele de Licostomion era un bărbat frumos. Vorbea o grecească ciripită, ferindu-se parcă să fie bine înțeles de cei din jur. Știa perfect latina ce se vorbea încă în tot cuprinsul imperiului, dar din măreție și prestanță se ferea să-și murdărească buzele cu vorbele acelea aspre, vulgare. Venise cu suită mare. Vicarul care-l însoțea, departe de a-l stînjeni în ale lui, îi dădea un plus de prestanță. Vorbeau amîndoi greaca aleasă, care-i făcea pe mulți localnici să-i privească cu gurile căscate. Avea și un fel de secretar cu el ; unul care vorbea limba ce se închegase în această parte a imperiului și care cobora pe firul latinei ce stăpînise vechea provincie Dacia.

Arhontele nu se stabilise la nimeni dintre localnici, ci pentru el, ca fiind trimis imperial și guvernator, se ridicaseră corturi din *velumuri* de culoarea soarelui în apus. Gărzile sale, pe care le ținea din banii lui, îl păzeau cu grijă, de nu se putea ajunge la el decît cu mare greutate și numai în timp ce era și cel care-i traducea din graiul localnic în greacă doleanțele sau rapoartele mai marilor așezării.

Arhontele se simțea profund scîrbit. Era scîrbit de tot ce vedea în jurul său. Oamenii aceștia care, departe de civilizația rafinată a Constantinopolelui, păreau barbari coborîți din coșmarurile poveștilor bătrînești.

Bătrînul Vulpe se ținea de alaiul format în spatele arhontelui de Licostomion, care se îndrepta către locul ce se chema „La cetate“. Se spunea că acolo ar fi fost un vechi și puternic castru încă din timpurile marelui Troian numit

tot Capidava, distrus cu ani în urmă de barbari, de repetate incendii, şi de timp.

Străjile din vîrful turnului de lemn, ce adăpostea pe cei însărcinaţi cu paza acestei părţi a Dunării, priveau curioşi convoiul care se apropia.

Arhontele avea părul ondulat cu fierul, de către tonsorul său care-l însoţea în toate călătoriile prin imperiu. Era legat peste frunte cu o bentiţă aurită ale cărei capete fluturau în vîntul care adia la marginea apei. Hlamida de culoarea caisei, cu tiv de aur şi desene închipuind animale şi călăreţi ce se înfruntau, era strînsă la piept cu o *fibulă* de aur. Pe sub ea se vedea tunica de culoarea zmeurei în care strălucea un discret fir de argint. Încălţările aveau talpă groasă spre a-l mai înălţa un pic. În jurul său plutea un parfum vag de mosc şi de tămîie care făcea pe cei din jur să-şi cureţe gîtlejurile prin tuse şi zgomotoase rîgîieli.

Arhontele de Licostomion era unul din specialiştii Constantinopolelui în construcţii de fortificaţii. Timpul venise : imperiul nu voia să mai suporte seminţiile venite din necuprinsele stepe ale soarelui-răsare. Imperiul se trezise. Demnitatea romană, uitată şi întinată sub copitele cailor triburilor avare, gote, slave sau bulgare, se înălţa din nou mîndră. *Limesurile* — mai ales cel Dunărean — trebuiau întărite şi garnizoanele completate cu soldaţi.

— Din însemnări şi vechi înscrisuri, spuse arhontele abia mişcîndu-şi buzele, ştiu că aici a fost un vechi *castru* pe temelia căruia s-a ridicat mai tîrziu cetatea Capidavei. Vreau să găsesc exact vechiul loc. Vreau aceasta, pentru că cei vechi nu greşeau în alegerea locurilor unde să-şi ridice întăriturile. Nu are rost să facem noi cercetări şi noi calcule : nu avem timp. Vă întreb pe voi, cei ai Capidavei de acum, de ştie cineva unde au fost zidurile cetăţii celei vechi ? Să spuie, şi va fi răsplătit scutindu-ne de cercetări care durează.

Tîlmaciul traduse mulţimii vorbele greceşti rostite din vîrful buzelor de arhonte. Le traduse în graiul latin pe care-l vorbeau dorinţa arhontelui. Pentru ei Constantinopole era doar locul unde stăteau Bazileul şi Bazilisa, de unde veneau ordinele, unde era puterea şi de unde soseau încasatorii fiscului ; ei fiind indiferenţi la obiceiul

ce se răspîndea de a vorbi grecește, rămînînd în limba lor, mîndri de a fi urmașii celor care zdruncinaseră liniștea imperiului și care rămăseseră neclintiți pe locul vetrelor străbune.

— ...asta am venit să facem. Vor veni după noi oameni ce se vor așeza aici cu datoria de a apăra *limesul* acesta, avînd date de împărat locuri pentru așezare. Vă mai întreb o dată cine știe ceva de vechea cetate, de locul zidurilor, de orientarea lor sau orice ar putea să ajute la ridicarea noii întăriri, să vie la *clarissimul* arhonte de Licostomion să arate fără frică. Adeverindu-se cele spuse va primi răsplată un *solidus* de aur... Asta am avut de spus !

Peste mulțime trecu un murmur ca un val. Toți se chinuiau să-și amintească ceva în legătură cu cetatea, ceva care ar putea trece banii promiși în mîinile lor bătucite.

Bătrînul Vulpe rămase cu ochii pironiți la arhonte, apoi coborî privirea pe lespedea de piatră pe care era urcat acesta, și pe care se vedeau, cu destulă claritate, cuvintele cioplite în vremuri străvechi, evocînd o altă lume, alți oameni și alte timpuri. Vedea convoi de soldați trecînd Dunubiul... Smîrcuri mustind de lipitori și mușiță... Un bătrîn cu dairea rîzînd molcom și spunînd șoptit : „Ți-am spus că ne vom vedea ? Nu credeai !?...

...Bătrînul își freacă tîmplele, pare că de durere îi va plesni capul. Trece printre oameni ca un adormit.

— Arhonda ! cu supunere te rog, spune ce-i scris pe lespedea pe care stai cu picioarele-ți prea slăvite ?... Poate scrie Agilius, Mihael... și Ioan...

Ochii bătrînului privesc în gol de parcă cineva i-ar' șopti numele unor necunoscuți, pe care el nu face decît să le repete mecanic.

Arhontele face un semn către tîlmaciul său, care se aruncă în genunchi. Bolborosește, în timp ce șterge cu o mînecă grăbită literele săpate în piatră pe care le astupă fire de clisă.

— *Ilustrissime,* aici scrie așa : cu literă latină, CORNELIUS, NIGRINUS, SEXTUS QUADRATUS, MINICIUS; cu litere grecești, SOSTRATOS, AGATIAS, AMALCHIS ZELCA ; din nou cu literă latină este scris : RUFUS, LA-

BERIUS, AGILIUS, chiar cum a spus omul... MIHAEL, mai sînt ştersături şi martelări de înscrisuri, apoi vine IOAN CEL ASPRU... aşa cum spuse bătrînul.

— Slăvitule ! Bătrînul priveşte în gol părînd că nu-şi dă seama de prezenţa celorlalţi, slăvitule, zidul vechii cetăţi trecea pe acolo, nu pe aici, cum zic oamenii. Vin cu mine.

Mîna moşului este întinsă către un punct la limita pieptului de stîncă cu apa Dunării.

— Pe aici trecea zidul... — face cîţiva paşi, iar apoi, cu degetul, arată pe pămînt o linie nevăzută. Uite, mergea aşa, aici era un turn : facem douăzeci de paşi, din cei vechi... Alt turn era aici. Ieşea mai în afară. Aicea era colţul. Zidul nu are unghi drept, fuge către movila aceea... Alt turn pe colţ... Poartă... Şanţ, mai lat decît în marginea din partea apei...

Privesc cu toţii uimiţi.

Arhontele pare surprins. Buzele şoptesc ceva ce este tradus pe dată :

— Slăvitul vrea să se facă aicea săpătura de început. Aduceţi uneltele. Să se înceapă lucrul !

Oamenii arhontelui au umblat prin jurul Capidavei şi au adus, cumpărînd de la localnici, vite şi oi ; le sacrifică pentru praznicul de începere a lucrului. Un cîine este gîtuit pentru a fi spiritul veşnic veghetor al noii cetăţi care se vrea ridicată repede, din piatră legată cu pămînt, mare, cuprinzătoare, cu garnizoană formată din soldaţi împroprietăriţi cu loturi de pămînt din jurul fortului, spre a fi legaţi de rodnicia pămîntului şi de ai lor.

Şirurile de săpători asudă pe linia trasată de moşneag. Soarele a urcat de mult în amiază. Zăduful fură respiraţia.

Peste mulţimea de oameni trece o boare dinspre Dunăre aducînd miresme de pelin...

— Cuvine-se, dar, să slăvim pe Preacurata şi de Dumnezeu Născătoarea, pururea Fecioară, Maria. Să ne plecăm capetele !... Vocea celui care este unul din capii bisericii creştine de la Constantinopole se aude peste mulţimile îngenuncheate.

Au săpat şi au găsit ! Zidul cel vechi al cetăţii de demult trece chiar pe sub linia trasă de Bătrînul Vulpe.

Punga e grea, conţine 288 de monede mici de aramă ; contravaloarea unui *solidus* de aur... Arhontele s-a ţinut de cuvînt. Bătrînul este privit de localnici cu teamă şi curiozitate.

— Aici, slăvite arhonda, aici este locul pe care a stat locuinţa comandantului. Uşa era pe partea asta...

— *Praetoriul,* murmură arhontele privind gînditor la locul pe care-l înseamnă Bătrînul. Unde era, după tine, poarta principală ?... Vreau să spun, pe unde se intra de fapt în cetate ?

— Erau două porţi, una, cea din partea...

Vorbele bătrînului curg ca picurii de miere, grele, cu lungiri şi opinteli de parcă nu ar vedea bine. Arhontele stă cu *stilusul* şi înseamnă pe papirusul din faţa sa cele spuse de bătrîn.

— De unde ştie el cum era ? întreabă pe tîlmaci arhontele de Licostomion.

— Nu ştiu, dar aşa era !... spune bătrînul părînd descumpănit de parcă atunci s-ar fi trezit dintr-un somn greu. Le-am văzut pe cele ziduri... Trecui pe porţile mari... Mai era unul Blezos, slab... Faţa bătrînului se încruntă. Face eforturi să-şi aducă aminte ceva. Nu reuşeşte !

Arhontele priveşte silueta mică, adusă din spate, a omului care se depărtează cu paşi nesiguri. Cei din sat îl privesc cu mirare : nu-l recunosc pe Vulpe cel Bătrîn, moşneagul ţîfnos, cu hachiţe şi ciudăţenii, sub papucul muierii sale, Tudora, care de fapt este cea care duce tot greul gospodăriei lor...

— ... vrăji, arhonte al meu, vrăji ! Să mă ascultaţi pe mine : am văzut multe la viaţa mea !.... Unul ca el a putut ghici numele viitorului împărat mişcînd o masă fără cuie cu ajutorul nefastelor spirite de sub puterea Satanei celeia fără de odihnă în a cuprinde şi stăpîni sufletele credincioşilor !... Rîzi, arhonte !...

— Vicarule, oamenii au săpat, iar şanţul făcut de ei a căzut exact în capul vechiului zid. Am făcut calcule în pripă, dar sînt sigur că ridicînd valul de pămînt pe acest loc nu vom da greş ! Ce vrei mai mult ? Eu sînt constructor ; împăratul meu asta aşteaptă de la mine şi nimic mai

mult. Ce spirite ? Care masă ? Nu mă priveşte ! De-aş găsi bătrîni din aceştia pe tot *limesul*, care să-mi indice locul unde să ridic fortificaţiile, aş fi foarte bucuros... Coincidenţa este, mărturisesc, ciudată ; doar atît ! Cum poate cineva vedea prin stratul gros de pămînt de mai bine de cinci picioare temelia de zid vechi, nu ştiu... Nici nu vreau !

— Huleşti, fiule ?

— Vezi doar păcatul, preasfinte, dar omul este din carne şi sînge ; auzi, preasfinte ?! Din carne şi sînge păcătos, de la Adam cel neostoit şi nepotolit în muncile cele fără de sfîrşit ale zămislirii şi ale măririi neamului !

— Urechile mă dor ! Nu voi să aud vorbe care fac sufletul să-şi piardă tăria. Eşti pe drumul pierzaniei ; drum al celor ce se încred în numele şi în ştiinţele aduse de necredincioşii din răsăritul lumii, şi mai ales din ştiinţele caldeilor şi ale arabilor care întunecă sufletele împiedicînd cuvîntul Domnului să ajungă la urechile credincioşilor. Păcatul este veşnic în noi !

Arhontele rîde. Este bucuros că aici se vor termina treburile curînd. Va lăsa un om de încredere să conducă lucrările. Omul a participat şi la ridicarea altor cetăţi. Gîndul îi fuge la casa lui din capitala imperiului, cu portice şi fîntîni arteziene ; cu răcoare îmbietoare şi căldură plăcută la timp de iarnă. Vrea să fie din nou la el acasă. Mai are însă de văzut o seamă de locuri pentru cetăţile de pe *limesul* dunărean. Cei doi se opresc din vorbă. De ei s-a apropiat drongarul Dimitrios, comandant al soldaţilor însărcinaţi cu apărarea detaşamentelor de constructori şi a clericilor ce se aventurează în necunoscut spre a propăvădui cuvîntul Domnului. A ajuns în faţa guvernatorului şi, după plecăciunea cuvenită rangului său, îi zice :

— Veştile care-mi vin de dincolo de Dunăre nu sînt întru totul clare şi din această cauză va trebui să mă duc eu să le verific. Te rog, stăpîne, să nu te mîhnii, dar nevoile securităţii tale sînt mai presus de cele ale dorinţelor tale. Mîine voi fi plecat din această aşezare şi voi lipsi un număr de zile pe care aş fi fericit să-l pot aprecia, dar nu-mi stă în putinţă. Theofanus este cel care va avea grijă de cele cuvenite pazei tale şi a locului. Cu bine !...

Arhontele privește cu nemulțumire în urma drongarului pare un om indiferent în fața puterii. Oamenii din acest soi sînt periculoși. Își propuse să fie cu ochii pe el căutînd motiv de pîră la curtea Prea-luminatului Leon.

Bătrînul Vulpe mergea spre casă de parcă ar fi călcat pe nori cîlțoși, așa de ușure-i erau pasul și sufletul. Punga cu monezi sunătoare pe care o simțea împungîndu-l sub coasta dreaptă, vîrîtă în brîu, era cu siguranță pricina acestei euforii. Încercă să-și orînduiască gîndurile, amețit de cîte va putea face cu averea care-i picase din senin. Simțea o bucurie, dar și o ciudată și stranie nesiguranță : cum de știuse el atît de bine cetatea și zidurile, clădirea comandantului, turnurile și porțile ?

Intră în curte, cu un aer de mulțumire întipărit pe față. Tudora îl întîmpină cu smerenie și cu o grijă cu care nu era obișnuit. Femeia nu boscorodi cînd ceru ulcica de vin cu glas nu tocmai sigur. Se așeză la umbră și-și descălță opincile, mișcîndu-și cu plăcere degetele de la picioare, în răcoare. Ținea punga în mînă și nu se mai sătura privind-o și bucurîndu-se.

Coteiul lătră leneș.

Portița scîrțîi subțire, nevolnic, ca un scîncet. Bătrînul privi nemulțumit la cel care venea prin colbul curții către ei. Tudora se arătă în ușa grajdului cu un snop de cînepă în mînă.

Străinul era înalt, cu părul tuns scurt, după vechea modă soldățească. Purta o frumoasă tunică de călăreț, cu tăietură la spate — culoarea frunzei ruginii. Încălțările soldățești aveau tălpi solide, iar carîmbii urcau mai sus de gleznă, strîngîndu-se în curele de piele.

Bătrînul Vulpe își mîngîie pentru a mia oară punga cu neînchipuita avere și-l privi înciudat pe străin : „Probabil îi cel care a lăsat lucrurile la noi... Să și le ia cu Dumnezeu ; să plece unde o vrea, nu-mi trebuie mie amărîții lui de bani... Străini care să se bălăgăne prin curte de să crezi că nu mai ești la tine acasă, ci la altul... Meargă unde o știi !"

— *Kalimeras Kirie !* — vorbele străinului sunară liniştit şi, neaşteptînd să fie invitat, se aşeză lîngă bătrîn.

Surprins, Vulpe se trase mai într-o parte, ferindu-se ca de ciumat.

— Păsărească asta n-o vorbesc şi nici nu voi. Noi avem limba noastră, a Romei, pe care o ştim...

— Vorbii după obicei ; mai către Tomis şi Calatis oamenii ştiu măcar să răspundă la bineţe cu cele cîteva vorbe... Pentru asta nu ai de ce să ştii o limbă... La ţine a venit un om de-al meu, eu sînt *drongarul* soldaţilor de pază, ei bine, vin să-ţi spun că nu i-am dat voie soldatului să stea la tine. Dă banii înapoi şi rămîi sănătos !... Unde stă comandantul străjilor ştii ?... Acolo să duci cufărul omului meu... Rămîi sănătos, moşnege...

— Tocmai voiam să spun că nu voi străin în casa mea... Banii ţi-i dau... Femeie, unde sînt amăriţii ceia de bani ai ăluia de vru să stea la noi ? Vin de-i dă'napoi! Repede !... Surprinse zîmbetul ironic al comandantului şi se umflă înpieptoşîndu-se : Las'că dau de aici ! strigă răguşit. Cît ziceai că am de dat ?... Da' de ce pleacă ? Adică la mine nu-i bine, sau cum vine asta ?...

— Ce-ţi pasă ?!... Pleacă şi cu asta am terminat !

Ofiţerul desena în colbul din faţa prispei semne cu o creioguţă. Părea indiferent şi plictisit. La bătrîn abia de privise. Vulpe se simţi jignit, adică cu el stătuse de vorbă cel mai mare constructor de cetăţi pe care-l avea Constantinopolul, şi care era mai mare chiar şi peste nesuferitul acesta de drongar, care nici nu vrea să se uite la el, omul care a arătat aşa de clar locul vechilor ziduri... Cumpăni în mînă cîteva clipe bănuţii :

— Comandant sau nu — că văz că nu ai nici sabie — să vie cel care a dat banii să şi-i ceară înapoi. Nu vreau să am încurcături cu omul... Şi eu pot zice că sînt mai marele Capidavei !...

Străinul plecă, fără să-l mai învrednicească cu privirea. Moşul, bucuros de victorie, vîrî punga din nou (pentru a cîta oară?) la brîu şi se întinse după ulcica de vin... dar dintr-o dată sări speriat, mai să scape din mînă vasul de lut. Se holbă nevenindu-i să-şi creadă ochilor. Străinul desenase în colb o cruce aplecată, urmată de trei beţe; XIII : semnul bătrînei Gemina.

— Femeie, el îi !... strigă din rărunchi. Răcnise aşa de tare, că vorbele i se încurcară în gîtlej.

Tudora apăru în uşa grajdului, privind speriată spre bărbatul ei, care fugea după drongar...

Soarele ardea nemilos. Colbul încins frigea tălpile. Bătrînul Vulpe sta cu capul căzut în piept şi aştepta hotărîrea drongarului, bolborosind :

— ...nu am ştiut, luminate, că eşti, că vii...

— Să mergem la tine, că prea arde soarele, mai tare ca'n Syria... Hai, ce stai ?

Bătrînul se holba la inelul care sclipea în degetul ofiţerului, neputîndu-şi lua ochii de la el. Se minuna cum de nu-l văzuse. „Desigur, de vină este aurul care strică sufletul şi ia ochii !" gîndea moşul privindu-l cu uşurare pe oaspetele său, care sorbea liniştit vinul din ulcica de lut.

— Trebuie să plouă, spuse mai mult pentru sine bătrînul, neîndrăznind să se întindă după ulcică, deşi îşi simţea gura uscată ca iasca.

— Am vorbit cu unul de aici care spunea că ar fi sosit ceea ce este de dus... Spunea că revine cel mult în două zile, dar văz că a trecut aproape o decadă, spuse ofiţerul care stăpînea graiul latin ce se vorbea prin aceste părţi tot atît de bine ca păsărească subţire care fusese adoptată şi de cancelariile imperiale şi de biserică.

— Pe om nu l-am văzut, dar îl ştiu, este de aici, din sat. Nici eu pînă mai acu' nu-l ştiam din ai noştri... Auzii că a fost, dar nu dădui de el. La locul ştiut stă de veghe feciorul meu. De venea omul tău, ne da de veste feciorul. „Lucrarea" o am eu la ascunziş şi nu am griji...

— Zic să ne ducem la ai lui, la părinţii omului cu care am vorbit. Poate că venind cu tine nu se vor feri...

— Să se mai lase înserarea că prea eşti strălucitor, şi oamenii sînt curioşi, s'or ţine de noi ca scaiul de nu vom putea respira...

Într-adevăr, bătrînii părinţi ai omului de legătură erau speriaţi şi nici prezenţa Bătrînului Vulpe nu uşură cu mult situaţia. Mărturisiră pentru a doua oară că fusese fiul lor la ei, se împlinesc acum opt zile, spusese că va reveni foarte curînd şi mai mult nu aveau ce spune. Iar pentru faptul că a stat aşa de mult timp plecat, băiatul lor este din cei care mai cară sare la cei de prin

locurile în lipsă ; mai trece şi dincolo de Dunăre, acolo se cheamă că tot de-ai noştri sînt şi după vorbă şi după port.

...Cînd se întoarseră în bătătura lui Vulpe cel Bătrîn era noapte. Se răcorise, iar la apus se ridicase o geană vînătă care creştea cu iuţeală. Furtuna nu era departe.

Drongarul Dimitrios cumpăni ce era de făcut şi căzu la înţelegere să lase să treacă încă o zi pentru a putea pregăti plecarea sa fără a-l jigni pe arhonte. Urma să iasă la malul stîng al Dunării, la mai mult de cinci mile în aval, şi să aştepte acolo pe Vulpe, care, cu feciorul său, îi venea în întîmpinare. Putea să se întîmple pe undeva o nepotrivire şi atunci bătrînul se trăgea la loc mai ferit rămînînd să aştepte. „Lucrarea" urma să fie încărcată pe un *dromon,* vas lung, cu un rînd de vîslaşi, peste care era aruncată o *tendă* spre a-i feri de soare sau ploi. *Dromoanele* erau în mare număr în ultimul timp pe mări. Desigur, mai erau şi *liburnele,* vase uşoare de recunoaştere, cu vîslaşi în număr mai redus ; ele la nevoie ar fi însoţit *dromonul,* pentru a-i oferi protecţie pînă la Constantinopole. Aceste amănunte le va stabili la faţa locului Dimitrios.

Noapte de vară cu aer nemişcat şi linişte ce pare de piatră. În sat se aud în răstimpuri cîinii lătrînd. Luna este mare şi galbenă pe cerul plin de stele. Dinspre partea de sus a satului, pe unde-i casa rotarului, se aud cîntece. Oamenii petrec, nefrămîntaţi de grijile zilei de mîine. Atunci cînd în micuţa aşezare Capidava vin soldaţii chiar în trecere, lumea se simte bine ; se simte apărată şi capătă curaj în faţa greutăţilor...

Vîslind din răsputeri, femeia trece dincolo barca. O ascunde în locul ştiut. Nu-i este frică nici de sălbăticiuni şi nici de oamenii cu care se poate întîlni prin pustietăţile bălţii. Gîndul îi este să ajungă cît mai repede la Procopie, fiindcă numai în noaptea asta se mai poate face ceva care să-i schimbe viaţa. Vrea din tot sufletul o schimbare ; ceva să se mişte în starea ei, ori asta se poate face chiar acum — doar să întindă mîna şi lumea este a ei. Împăratului nu i se trimite aur într-un coş sau straiţă ; împă-

ratul primește darurile pe măsura măririi sale, a puterii. Deci bătrînul Vulpe păzește aur mult...

Mirosul de ars, de fum se simțea de la mare depărtare. Se apropia de vatra în care mocneau cîteva lemne groase ; Procopie dormea... Flăcăul ăsta era bun pentru ea fiindcă era tînăr și ușor de dus cu vorba. Se apropie de foc și se așează lîngă el. Mîna-i alunecă prin părul des al omului. Atingerea ei îi aduse pe buze un surîs nevinovat, de copil. Femeia îl privi rece, dar mîna continuă să-l mîngîie cu dezmierdările cele mai dulci, pe care le știa și care subjugau cu desăvîrșire... Onica îl luă în stăpînire totală și nu-l lăsă decît atunci cînd încordarea din trupul omului dispăru topită, iar mușchii se frînseră supuși, ca de cocă.

— Timpul va mai sta uscat, secetos, încă cel puțin o decadă, spuse femeia lungită lîngă el, cu capul pe brațul său. Ar trebui să ne grăbim...

— Unde să ne grăbim, Onico ? ! întrebă Procopie moale, cu ochii abia mijiți din cauza somnului și a oboselii care pusese stăpînire pe el.

— A venit unul de la Constantinopole, la ai tăi, și au trecut pe la socrii... Vor să plece peste două zile. Am stat în tindă de am auzit ce vorbeau... Nu avem timp ! Cît aur are, Procopie, în pază taică-tu ? Întrebarea căzu ca un trăsnet. Nu putea să dea înapoi. Femeia era cu pieptul peste el, iar ochii ei de mîță, reci și adînci, nu-l lăsau să-și tragă privirea. Are mult aur, nu-i așa ? !... Dacă ne grăbim, este al nostru și nu ne mai pasă de lume. Cine are aurul are și puterea. Crezi că duc împăratului cîțiva galbeni amărîți ? ! Ăla care a venit cu Bătrînul Vulpe era ofițer din cei mari. La treburi mici nu se trimit oameni mari !... Spune, suflet al meu, nu mă chinui, știi cît te vreau, și viața fără tine nu-i trai ! Ai văzut că pentru dragostea noastră am ucis. Am lăsat pruncul meu fără tată... Pentru tine las tot ! Nu te vreau decît pe tine, suflet al meu !...

— Stai, femeie, ce te repezi ! Care aur ? ! Nu avem nici un fel de aur al nostru. Ce este, este din lucrarea lui tătuța și eu nu fac decît să-l ajut.

— Om fără minte !... Vrei să ajungă aurul acesta la oameni care nu știu să se bucure de el fiindcă au prea mult ? Asta vrei ? Știi ce se poate face cu o *libră* de aur ?

Cît crezi că primește pe an un ofițer din cei mai proști și care abia a pășit la comanda oamenilor săi ? De la una la trei *libre* de aur pe an ! Știi cît pămînt putem cumpăra în Tracia ? Știi cîți cai, cîte oi, cîți sclavi care să se îngrijească de toate acestea ? !... Nu-ți poți închipui. Crezi că în viața ta de om amărît din satul ăsta de sărăntoci vei mai avea măcar o dată ocazia ca Fortuna să-ți surîdă ? NICIODATĂ ! Auzi tu ? ! Nu vei mai avea bucuria asta... Hai, omul meu drag, să mergem să luăm ce ne-a scos Fortuna și Precista în cale ! Să ne luăm partea noastră de noroc din viață ! Hai, omule !

Procopie stătea cu ochii căscați mari, ca niște napi. O privea pe Onica lui și îi părea nespus de frumoasă ; ochii îi luceau ca la sălbăticiune. Avea în ea ceva cumplit și în același timp moale, plăcut, ceva pe care să-l mîngîi și să-l ții la piept ocrotindu-l.

— Nu putem, Onico, se va face tătuța foc ! N-o scot la un cap cu el !

— Dar cît este, omule ? Îi mult ? Cît ?

— Nu l-am văzut, tătuța știe... Au dus acolo un car la care erau înhămați patru cai. Cred că aurul este în car... Cît îi nu am de unde știi.

Procopie căzu pe gînduri, încercînd să-și aducă aminte de a auzit pe străini pomenind de cantitatea de aur. Parcă nici nu au pomenit de aur !...

— Știi locul unde este ascuns ?... Ar trebui să mergem acuma ; nu are rost să pierdem timpul. Noaptea este de partea noastră. Mîine cine știe ? ! Să mergem.

Onica se ridică de jos hotărîtă. Avea un chip ca de piatră. Omul se întrebă de unde atîta putere în fărîma aceea de femeie. Se ridică și el anevoie, cu nehotărîre...

În baltă s-a stîrnit un vînt care pleacă sulițele trestiilor aproape de pămînt gata să le frîngă. Din Onica nu se vede decît o umbră care se depărtează cu iuțeală. O urmează de parcă ar fi în somn.

Peste balta vînzolită de vînt se trage tînguitor strigătul ciufului, ca un oftat de om necăjit și descumpănit.

Silueta moșneagului se depărtează din ce în ce, pînă se pierde la locul de pripon al bărcilor pescarilor. Se urcă

într-una care-i pare mai ușoară și se lasă pe curentul apei. Cînd ajunge pe celălalt mal, lumina zorilor face să se distingă smocurile tremurătoare ale stufului.

Pe cerul de culoarea smaraldului trece în zbor o pereche de rațe sălbatice cu zbateri repezi de aripi. Undă de miros amărui ajunge pînă la bătrîn. „Va fi iară o zi cu zăpușeală, Doamne iartă-ne, dar pare o revărsare de foc abătută peste pămînt ca o pedeapsă !...“ gîndește Vulpe potrivindu-și mai bine pe spate cumpăna desagilor.

Locul este pustiu... Urma roților trece peste vatra tescuită, cu pietrele și cenușa risipite. Fîn aruncat în gura hrubei din movila de piatră calcaroasă. Inima bătrînului s-a oprit ; nu mai vrea să bată ! Crede că se va deschide pămîntul sub picioarele sale și o trîmbă de foc îl va cuprinde purtîndu-l în adîncurile pămîntului ; în acel loc al suferinței pe care au fost învățați de popa Nistor să-l numească IAD.

Pămîntul însă nu se deschide, iar limba de foc s-a stins pe undeva în drumul ei către lumină.

Genunchii i se-nmoaie. Se scurge pe tăpșanul de iarbă ca o lacrimă uriașă a lumii.

Plînge...

Plîns al rușinii și neputinței. Se trage cu spatele către peretele de piatră sprijinindu-se de el. „De ce atîta rușine, Doamne, peste casa mea ? !... Ce voi face, Milostive ? ! Mă voi îngropa în pulberile cuprinzătoare ale rușinii, iar numele meu va fi în veci blestemat ; nepoții nu-l vor pronunța, iar feciorul...“ — bătrînul scoase un strigăt semănînd mai mult a răget de fiară rănită ce-și strînge puterile pentru răzbunare.

...În clisa umedă din marginea apelor puturoase se vedeau bine două urme ; una de bărbat, alta, mai mică, de femeie sau de copil. Urma cea mare îi era prea bine cunoscută.

— Lupoaica lupilor ai lupoaicei ! Mă jur pe credințele neamului meu nepătat din veacuri că nu mă voi odihni pînă nu voi spăla aste mîini în sînge de lupă, iar pe cel care nesocotind cuvîntul a sărit după roada care nu i se cuvine, cu mîna mea îl voi gîtui.

Furia îi întunecă privirea și îi adună spume la colțul buzelor. Știe că nu pot fi departe ; un car chiar cu patru

cai nu se poate strecura prin baltă la fel de uşor ca un om neîmpovărat de nimic — doar de oful răzbunării.

Bătrînul Vulpe a uitat de toată lumea, are în faţa ochilor numai pe fugarii cu preţiosul car. Fugarii se îndreaptă către Axiopolis, dar bătrînul ştie că nu vor îndrăzni să intre în oraş ; altceva caută ei, le trebuie un vad, un loc prin care să poată trece uşor cu căruţa : locul acela nu poate fi decît lîngă aşezarea zisă „A oierilor", la mai multe mile după Axiopolis.

Ceva mai liniştit, bătrînul ieşi la loc deschis şi rugîndu-se de un pescar trecu pe partea dreaptă a Dunării.

Pînă la Axiopolis avea de mers vreo trei mile.

Soarele era sus.

„Fraţii" veniţi cu vlădica erau în număr de opt. Păreau corbi în sutanele lor negre, cu glugile ale căror margini le atîrnau pe piept şi spate, dînd impresia unor aripi obosite ce fîlfîiau greoi în timpul mersului. Straiul lung, din lînă aspră ţesută grosolan, îi făcea să fie toţi ca o apă, păreau fraţi cu adevărat.

Veneau din îndepărtata mănăstire de pe malurile lacului Ohrid. Se pătrunseseră de zelul credinţei şi de cuvintele pline de har ale celor care-i formau pentru misiunea grea ce le era prescrisă : menţinerea credinţei celei drepte la poporul de peste Dunăre. Creştinarea venise de multă vreme la cei de dincolo de Danubiu, încă de pe vremea divinului Traian. Fraţii întru domnul aveau de luptat cu necredincioşii aduşi de vînturile răsăritului, din depărtările fără de sfîrşit ale stepelor de dincolo de Tyras. Mai aveau de smuls din rădăcină şi acea buruiană a ereziei adusă de Arie — fie-i numele în veci perpelit în focul cel veşnic al Gheenei.

Fraţii învăţaseră cu sîrg ; se osteniseră şi-şi căliseră sufletele la flacăra curată a liniştii mănăstireşti şi a celor sfinte.

Porunca sunase ca trîmbiţele Ierihonului : păstorii vor pleca în căutarea oilor rătăcite.

Trecuseră cu bine prin ispitele oraşelor mari prin care-i purtase după el, ca vajnici însoţitori, vlădica Hristofor. Ispitele şi iazmele locurilor colcăinde de lume nu

le prinseseră trupurile şi nici sufletele. Îi ferise Precista de păcat şi îi întărise cu puterea credinţei şi a stăpînirii.

Smeriţi, cu mîinile ascunse în lărgimea mînecilor, cu capetele plecate, fraţii ascultau cu luare-aminte tunetele pe care le lăsa asupra lor vlădica Hristofor. Prea cinstitul părinte se înăbuşea de furie şi indignare ; vorbele îi erau tăioase şi se chinuia să nu uite demnitatea cinului său, ca să nu puie mîna pe bici spre alungarea păcătoşilor care necinstiseră ordinul sfînt al călugăriei şi spulberaseră nădejdile puse în ei de învăţătorii, sfătuitorii şi părinţii lor cei sufleteşti.

— Păcatul este omenesc şi este lăsat oamenilor de către necurat care, la căderile nevolnicilor, se bucură. Cu ce vom întări braţul credinţei şi cine vor fi aceia care vor judeca şi vor tăia cu dreptate dacă înşişi cei aleşi cu har şi miruiţi întru marea şi cinstita misiune cu care îi învredniceşte Sfînta Biserică, chiar acum, din început, cad în păcate lumeşti, ruşinoase ? Păcate care nu au iertare ! Ce pot face eu, cel care am crezut că strunesc şi scot pe pajiştea lumii spre adunarea turmelor risipite păstori vrednici de cuvîntul Domnului, şi nu am înaintea mea decît lupi gata să jupoaie turma spre propria plăcere ? Ce pot face, Doamne, în faţa cestei cumpeni pe care mi-ai hărăzit-o ? ! Cum să procedez ? ! Să tai cu sabia curăţeniei, sau îndurarea cea creştinească să fie călăuzitoarea hotărîrii mele ? !...

Ultimele cuvinte făcură pe fraţii îngheţaţi ca nişte stane pînă atunci să se mişte, mutîndu-şi greutatea trupurilor costelive de pe un picior pe altul. Vlădica se plimba cu pas iute prin faţa lor, ca un leu înfuriat. Cînd le întoarse spatele, fraţii îşi aruncară căutături speriate.

— Vreau să ştiu, continuă vlădica Hristofor, cu un ton parcă mai liniştit, vreau să ştiu cum a fost. Unul din cei cu păcatul pe conştiinţă să-mi vină cu mărturisirea. Ascult spovedania celui care va vorbi în numele vostru.

Se produse o rumoare ce mişcă rîndul sutanelor. Capetele se răsuciră cînd într-o parte, cînd în alta, călugării şoptindu-şi unul altuia neauzite vorbe. Dînd din coate şi tuşind, unul din fraţi, din coada şirului — poate cel mai sfrijit din toţi şi cu o statură de copilandru — făcu nehotărît un pas înainte.

Dispreţul se citi pe faţa preacucernicului, care-l privi însă şi cu un amestec de curiozitate.

Fratele privea colbul de sub picioarele-i nevrednice, aşteptînd îndemnul vlădicii Hristofor.

— Nu putem aştepta acum judecata cea de apoi! Aceea va veni ! Nu vei avea scăpare ! Dar judecata noastră va fi cea dintîi. Vorbeşte ! Care-ţi este numele, în veci fie de batjocoră şi de ocară ?...

— Prea Slăvitule îndrumător, mă numesc Varnava... spuse abia auzit mărunţelul plecîndu-şi şi mai mult capul în piept.

La auzul numelui celui proclet, preacinstitul vlădică se umflă mai-mai să crape ca o beşică din cele pe care le bat copiii după ce le umplu cu boabe de fasole.

— Ei, la asta nu mă aşteptam, proclete ! Aşa nume la aşa tîlhar ! Numele ţi-a fost dat spre a cinsti recunoaşterea din ultim ceas a Fiului Omului de către un suflet pierdut şi deci îndreptarea lui ! Dar cu tine, nevrednică creatură să-ţi porţi numele de om, cum va fi ? Hai, spune cum a fost, dar iute !

— A fost să fie aşa, prea cinstitule ; noi am ieşit cu toţii de la popa Nistor cel care păstoreşte...

— Lasă că ştiu eu cum păstoreşte popa Nistor !... Lasă asta acum, spune mai departe...

— Noi am ieşit de la... şi am trecut cu toţii prin piaţa satului, adică vreau să spun locul în care se adunaseră oamenii veniţi din tot teritoriul cu ce aveau de vîndut. Mulţimea de oameni strînsă acolo credea că va putea face un negoţ cu spor.

— Lasă lumea şi vorbeşte de tine, de voi !... Cum a fost ?

— Nu poci să spun de nu spun şi cum a devenit de ne-am...

— Am să poruncesc să-ţi toarne ulei fiert pe gîtlej ca să-ţi mai satur gura de vorbe !... Nu ai înţeles că vreau pe scurt cum a fost cu voi ?

— Oamenii văzîndu-ne cu popa au strigat că are şi el o armată, dar că-i cam pricăjită... Atunci popa a cerut de băut ; sau cineva din oamenii din jur i-a dat de băut ?!... Nu mai ştiu... apoi am băut şi noi că eram soldaţii dom...

— Nu huli, scîrnăvie păcătoasă !... Mai departe !

— Am băut şi ne-am îndemnat, ca să se vază că nu sîntem nişte slabi... Apoi nu ştiu care din noi a căzut primul ; ştiu că m-am trezit ducîndu-l în spate pe Ioan, iar Toma îl căra pe Manuil, care era mai greu. Înainte mergeau ceilalţi cu Popa Nistor. Apoi a fost o casă în care am intrat. Era lumea oprită la gard. Popa era înainte ; zicea că vrea să scoată pe Satan şi să-l ajutăm... Apoi, noi cînd am auzit de Satan am sărit cu toţii la luptă, că doar asta ne era meseria de soldaţi ai Domnului, să luptăm...

— Să luptaţi ! — maimuţări vlădica spumegînd. Dar cum de aţi ieşit goi în drum cu muierile de gît ?!

— Noi luptam cu Satan ! Era greu şi ne încălziserăm... a zis popa...

— Să nu mai aud de popa ăsta, că mor de supărare !

— Vlădică, să avem iertare, dar de ruşine nu ne făcurăm fiindcă lumea ne bătea pe umeri şi ne lăuda zicînd că sîntem soldaţi vrednici şi de cinste !... Dar chipul Satanei nu era ca zugrăveala din pridvorul bisericii noastre din Ohrida. Era un chip ca de înger ; cu ochii de culoarea cerului şi cu buzele ca...

Fratele întru Domnul Varnava, cu ucenicia făcută în chiliile mănăstirii din Ohrida, nu apucă să descrie cu convingere şi însufleţire cum era Satana cu care avusese de luptat aşa de greu că fusese nevoit să-şi scoată sutana cea prea curată a cinului călugăresc. Vlădica era roşu la faţă ca un rac abia scos din clocotul cazanului. Cu ciudă şi mînie, dar şi cu haz greu ascuns în dosul sprîncenelor încruntate, vlădica Hristofor cu multă convingere şi evlavie începu a mînui cîrja cea păstorească, pe care o avea ca sprijin şi însemn al cinului, pornindu-se să croiască spinările gheboşate ale celor care, cu cîteva ceasuri înainte, se constituiseră în oastea ce căta să alunge Satana din vechea aşezare a Capidavei urmăriţi fiind de localnici şi îmbărbătaţi deloc pravoslavnic de popa Nistor.

— Să dispăreţi ! Plecaţi pe corabie şi să nu îndrăznească unul să se mişte de-acolo ! Voi vedea ce mă va îndruma Domnul să fac cu voi, nevrednici apărători ai Domnului ! Lupi în blăni de oi bicisnice !...

Şirul sutanelor se depărtă în grabă săltîndu-şi poalele pentru a scăpa de mînia mai marelui lor.

...Cînd căldura se ostoi, soarele coborînd mult spre apus, iar adierea dinspre ape răcori cerul, vlădica, mînuindu-şi cu demnitate toiagul de păstor al celor cu credinţa întru Hristos, plecă spre tabăra în care sta arhontele de Licostomion.

Arhontele se îmbăiase, iar acum, după cina frugală pe care obişnuia s-o ia cam la vremea apusului, sta, sorbindu-şi licoarea parfumată de Chios din cupa de argint.

Arhontele îl primi zîmbitor; îl văzuse de departe. Ştia ce se petrecuse cu învăţăceii pe care se pregătea să-i lase să-şi ia zborul şi îi compătimea în gînd pe nevolnicii călugăraşi cărora oricare alt loc de pe pămînt li se părea mult mai bun decît asprimea din lăcaşul Domnului.

— Ai obosit, sfinţia-ta, stai colea şi porunceşc să-ţi aducă apă rece cu un fagure de miere. Un învăţat din Alexandria pe care l-am cunoscut pe cînd lucram la ridicarea cetăţii, mai corect spus la reclădirea cetăţii; era o lucrare vastă... Mă iau cu vorba şi sfinţia-ta nu mai poate de sete!

Bătu din palme. Un nubian voinic, cu turban roşu şi cuţitoi lat vîrît în brîu de mătase, apăru ca o umbră. Arhontele îi spuse în arabă să aducă faguri de miere, vin şi apă rece, apoi începu cu subiectul preferat, pentru a nu-i da impresia oaspetelui că este la curent cu ruşinea de care se înveliseră călugăraşii sfinţiei-sale cînd întorseseră cu fundul în sus lupanarul din marginea aşezării, sub ochii uimiţi, dar şi încîntaţi ai localnicilor, îndemnaţi cu strigăte şi răcnete de popa Nistor, un fel de sălbatic în sutană decolorată, care jughinea porcii şi cîrnea taurii localnicilor. Se zvonea că ar fi tăiat cu sînge rece nişte lotri prinşi în preajma vitelor ţinute în baltă de localnici. Înjura, blagoslovea, bătea şi boteza cu aceeaşi seninătate cu care un gospodar îşi vedea de gospodăria sa. Se spunea că nişte popi veniţi cu ani în urmă încercaseră să aducă lumea spre învăţăturile lui Arie, dar el se dusese direct la casa în care se aşezaseră şi cu lovituri de picioare în şale îi scosese afară din sat.

— Mă minunez cum de se pot uita unele obiceiuri care dăinuie de ani la popoare şi care văd că s-au pierdut... Vreau să spun că oamenii mei nu mai ştiu să construiască aşa cum o făceau strămoşii acestora de aici, cei care au

stat în această cetate. Nu mai știu, preacinstite părinte, să ridice un zid de cărămidă !... Nu pot face o față dreaptă, nu pot măsura cu polobocul ! O cărămidă nu o ard cum trebuie ! Dimensiunile nu le respectă ! Ce se petrece ? Soldații legiunilor care au stat aici erau niște constructori desăvîrșiți ! Zidurile lor sînt un exemplu de felul în care trebuie construit...

Vlădica terminase fagurele. Se ștergea cu prosopul ud pe care-l adusese nubianul. Un strop de chihlimbar lucea viclean în barba colilie a prelatului. Arhontele era sigur că nu-l ascultase. Zîmbi cu îngăduință, vrînd să nu rateze nimic din spectacolul pe care era sigur că-l va avea în seara aceea. Nubianul nu plecase, sta tăcut în spatele vlădicii așteptînd ordinele stăpînului. Un semn făcut de arhonte îl îndepărtă. Erau singuri, fapt care păru că-i face o mare plăcere ierarhului.

— Au fost lucruri reprobabile care s-au petrecut în localitate și răsunetul lor va întina bunul renume al oamenilor bisericii, mai ales în aceste timpuri.

Vlădica Hristofor se înclinge din ce în ce la auzul propriilor vorbe. Se așază mai bine în scaun începînd să povestească isprava fraților. Arhontele știe povestea, dar ascultă cu răbdare participînd la zbaterea prelatului și turnînd din cînd în cînd ulei peste flacăra ce pare că ar vrea să se stingă.

— Nu am ce să te învăț, dar în timpurile de acuma cînd atîtea suflete corupte vor prin mijloace necinstite, prin intervenții, neamuri, bani, să vină în scaunul tău ar trebui să fii ferm pentrú a ușura astfel și intervenția fratelui tău, episcopul, care să te poată apăra !...

— Și ce spui că ar trebui să fac, arhonte ?! întrebă vlădica așezîndu-se mai bine în scaun.

— Tai răul de la rădăcină ! Fermitate ! Duritate ! Acestea să fie caracteristicile purtării tale !

— Satana a făcut lucrătura asta spre a nimici munca fraților noștri din cucernica mănăstire a Ohridei... Va trebui să cosesc cu coasa cea mare. Am să-i catirisesc !... Am să le ard tălpile ca la urșii jucători din bîlciurile Constanti...

— Dacă vrei să ți se spună vlădica cel născător de mucenici din cauza bărbăției lor date de la Dumnezeu,

atunci fă așa cum spui !... Timpurile însă trebuiesc judecate după mersul lor. Nu te pripi !... Gîndul cel bun vine după o noapte de odihnă ! După un somn bun, și la asta nu ajută nimic mai mult ca un pahar de vin. Vrei să bei un pahar ?

— Să nu aud de vin ! Aduce numai nenorociri !... Poate doar pentru somnul de care am mare nevoie... Da, cred că ar fi bine să beau o cupă pentru liniștirea somnului ce-mi este în ultima vreme foarte agitat !...

Vlădica privește cu grijă fața arhontelui cercînd să-i vadă mimica ; să vadă de nu surprinde o urmă de ironie... Nu se vede nimic ! Fața arhontelui de Licostomion este de nepătruns. Pare întruchiparea indiferenței.

Vlădica golește două cupe de vin pe nerăsuflate.

Guvernatorul mușcă dintr-o roșcovă ; pare cu gîndurile duse departe.

— Plec pe *dromonul* meu să mă gîndesc în liniște la dreapta judecată pe care trebuie s-o dau mîine ; nu am timp de pierdut !...

Puntea *dromonului*, cu toate că este ancorat la cele două capete, se mișcă ușor ca o dulce legănare de copil. Vlădica a străbătut pentru a suta oară puntea lungă de lemn. Nu-și găsește astîmpăr. Nu se poate concentra. Împreunînd mîinile se roagă fierbinte, implorînd o rezolvare a năpastei care a căzut pe capul său. După un timp, în așteptarea ridicării luminii, vlădica se apucă să mănînce cu nădejde, cercînd să nu se gîndească la hotărîrea pe care o are de luat. De pe *dromon* se vede ca-n palmă locul de acostare a vaselor, cu podinele refăcute, lemnul înlocuit, care în lumina leșioasă are nuanțe de galben luminos.

Popa Nistor se apropie de copastia vasului ducînd de dîrlogi un catîr încărcat cu tot felul de boclucuri.

— Cu evlavie vin de mă plec înaintea sfinției tale, înalt preacucernice părinte, rostește cu smerenie, iar vocea-i de buhai bubuie peste ape de-ai crede că se rostogolește.

— Fii binecuvîntat tu și munca ta pe ziua de azi. Unde ai plecat așa devreme ? întreabă vlădica Hristofor, care

simte cum o moliciune pune stăpînire pe el prinzîndu-l ca într-o mreajă.

— Veniră oameni de dincolo de apă să mă anunţe că din mila Domnului s-a mai născut un om la casă de oameni cu dragoste în cuvîntul Domnului şi că s-au mai pristăvit, tot din mila celui de sus, doi bătrîni. Merg, sfinţia ta, să creştinez cu numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, Amin ! şi în acelaşi drum să slobod sufletele din păcatul cel pămîntesc... Gîndii să vin să-ţi spui că poate, ca mai marele acum prin această parte de lume, oi fi vrînd să faci această cinste la oamenii de aicea spre pomenire şi fala bisericii noastre celei curate...

Vlădica pare amuţit. Priveşte, neînţelegînd întîi ce ar vrea să spuie popa, ca apoi, înspăimîntat, să se lepede ca de satană, ferindu-se de locurile acelea primejdioase şi deloc confortabile de pe partea cealaltă. Spune grăbit :

— Binecuvîntarea mea să fie cu tine, eu neputînd pleca de aici, avînd şi scaun de judecată la care credeam că vei fi faţă ca... martore !

— Ca martore ? !... În două locuri nu pot fi, decît de vei trimite pe altcineva în locul meu... Dar păcatul morţii neslujite şi neiertate de greşelile lumeşti la ultim ceas ar cădea nu pe mine...

— Nu voi să te opresc, doar ziceam că ţin scaun de judeţ cu nevolnicii care nu ştiură măsura lucrurilor şi ruşinea neomeniei !... Mergi, cucernice, cu Domnul Nostru !

Copitele potcovite ale catîrului bat bolovanii drumului care coboară către un loc de vad ce se poate trece pe un pod plutitor mînat de lopeţi.

Vorbele cu popa par să fi deschis o lumină în mintea vlădicii care se îndreaptă din şale. Cu un gest poruncitor cheamă un călugăr sfrijit, care se apropie în fugă cu ochii plecaţi.

— Du vorbă la cei care au de ispăşit judecata mea să fie la mine într-un mic de ceas. Fuga !

Călugărul aleargă cu sîrg. Încălţările îi bocăne pe scîndurile pontonului. Corabia bicisnicilor care-şi aşteaptă judeţul este în urmă, abia de se zăreşte.

...Din partea unde este tabăra guvernatorului se aude zarvă ; slugile s-au deşteptat şi zoresc cu treburile zil-

nice. Arhontele este de mult în picioare ; a dat o raită pe la locul de construcție și a urmărit cum se leagă cataroaiele mari din zidul cetății cu terci de pămînt galben. Conductorii și constructorii care sînt de față nu se simt bine sub scrutătura lui. De multe ori a surprins greșeli și nereguli dintr-o simplă privire. Experiența lui de constructor din tinerețe îșî spune cuvîntul.

Arhontele se apropie cu pas domol de cortul său. Gărzile salută, servii se agită, bucătarii dau în brînci. Vlădica îl privește cu coada ochiului pe guvernator. Așteaptă ca el și smeritul șir de siluete negre aliniate în fața sa, spre judecare, să fie văzute... Dorința i-a fost împlinită.

Arhontele de Licostomion s-a așezat în jilț. Vlădica este liniștit, vorbele și clevetirile care vor ajunge pînă la Constantinopole trecînd prin toată ierarhia superioară a Sfintei Biserici vor păli în fața mărturiei guvernatorului.

— Sînt cîțiva ani buni de cînd te cunosc și de cînd fratele meu, marele Sachelar al patriarhului, a avut crezămînt în numirea ta aici și folosul din acest fapt. Nu credeam că voi avea fericirea să fiu cu tine, slăvite arhonte, tocmai la limita imperiului, dar mai ales sînt mulțumit că te am martor la judecata la care, mărturisesc, împotriva voinței mele sînt obligat să fiu cel cu cumpăna dreptății. În fața noastră sînt împricinații care după cît se vede nu sînt din cei de rînd ; au jurat întru credință față de Dumnezeu și de Sfînta Biserică, și de cuvîntul lor s-au dezis. Sufletul meu iartă, dar cinul nu mă poate lăsa indiferent la păcat ; timpul ne învață că multe din zidirile lumești se desfac și se dărîmă așa precum s-au dărîmat credințele pe care le-am pus în fiii întru Domnul, pe care-i credeam ai noștri. Nu voi să tai cu sabia arhanghelului Mihail ! Nu voi să aduc pacea și iertarea arhanghelului Gavril ! Nu o pot aduce și nu o vreau ! Judec intru folosul bisericii noastre prea creștine și întru iertarea și nerevenirea greșelilor care au fost făcute acuma. Judec și hotărăsc : Varnava, carele pînă mai ieri a fost unul din frații noștri și care a căzut prin lipsa de putere și de credință în gheara celui neodihnit, să nu mai fie unul din cei ai armiei Domnului. Aruncat să fie în afara credinței și a dragostei noastre, iar de azi înainte să fie

tuns ; hainele să fie scoase de pe el ca nefiind ale lui şi pus în strai mirean. Se va citi cîntarea de prohodire şi numele-i va fi uitat. Liber să se ducă precum vîntul în toate cele patru zări ale lumii. Alungarea se face pentru păcatul preacurviei şi a nesocotirii cuvîntului şi a învăţăturii celei Sfinte. Amin !... Ceilalţi carele au fost duşi în ispită de păcătosul Varnava şi de diavol sînt scoşi din cinul de călugări preacinstiţi şi daţi la preoţii de mir cu sălăşuire în aceste locuri fără drept de revenire în cetatea Dreptei Credinţe pe timp de cinci ani. Vor fi hirotonisiţi preoţi aici şi li se vor căuta femei din sînul celor cu care au păcătuit şi au schimbat credinţa şi curăţenia pe lumeştile plăceri. Amin vă zic vouă şi în veac să fie pecetluită judecata mea. Cuvîntul şi puterea ei să nu poată fi ridicate de nimeni, iar la îngropăciune să se pomenească de cuvîntul preoţesc sub care zac. Nu sînt toate dezlegate din cîte se leagă ! Legate să fie !

Sutanele sînt în genunchi şi bat mătăniile izbăvitoare care de la Sf. Vasilie cel Mare fac parte din canoane şi din dezlegări.

Prostit de parcă nu ar fi auzit că de el e vorba. Varnava stă stîlp, cu ochi pierduţi în tăria aerului. Strigă din cînd în cînd cu glas firav de copil : „De ce, Doamne, eu?!... De ce ?"

Arhontelui i se face milă. Nu poate interveni, cu toate că ar face-o imediat, dar nu vrea şi nu poate ştirbi prestanţa vlădicii care în cinul lui de vicar este în afara puterii lui.

...Călugării se reped la Varnava, să-l despoaie de straie, cu mare grabă. Spectacolul e aşa de dizgraţios şi de jalnic, încît arhontele se scoală şi intră în cortul său. Vlădica rămîne încruntat şi singur. Dinspre partea celor deposedaţi de cin se aud bocete şi jalnice proteste. Vocea lui Varnava ajunge pînă la el. „...ia şi cămaşa... ia şi pe asta !.... să aveţi parte de ele, dar fără nevoie !... Fătălăi! Vă speriaţi de muiere şi de părţile ei ! Lumea a fost făcută de Adam şi Eva cu ajutorul cuvîntului Domnului care a spus să se zămislească !.... Auziţi, Iovilor cu suflete de cîrpă ?.... Din ei veniţi şi de asta să nu vă temeţi !... Toţi visaţi femeia şi părţile ei, neprihăniţilor neputincioşi !...

Vlădica se întoarce cu spatele. Voința Domnului a fost adusă la îndeplinire : Varnava, care nu mai există în lumea bisericească, a devenit un biet om cu numele lui cel dintîi, Foca.

Pe maluri se așază spume de apă. Valul vine mărunt și bate lutul din marginea vadului. Miros de pămînt stins. Onica păzește somnul muncit de vise sterpe al omului care în dragostea lui a uitat de toate. Caii, împiedicați nu departe, pasc iarba grasă. Carul stă prăvălit pe o rînă : o roată este ruptă, zace alături. Coastele cailor lucesc de sudoare. Mușteie roiesc în jurul celui adormit. Onica, cu un pămătuf de stuf, încearcă să-l ferească. Femeia nu vrea să-și mai amintească de calvarul prin care au trecut ei și animalele trăgînd carul încărcat cu „fericirea lumii", noroaiele ce înghițeau butucul roților, caii care se afundau pînă la burtă în mocirlă... Ea nu mai poate ! Nădejdea este în cel adormit. Roata betegită nu se poate drege ! E sigură că omul acela, care-i păruse a fi militar, va pleca pe urmele lor, și gîndul acesta îi ridică perii pe șira spinării ca la fiare. Procopie trebuie să se odihnească, ca să se poată întoarce în sat ; nu era bătrînul Vulpe nebun să strige în gura mare că feciorul său, înhăitat cu o văduvă și nu prea, a plecat cu aurul tăinuit ! Nu ! Procopie poate să meargă în sat liniștit să ia o roată și să revie. Nu trebuie să se întîlnească cu bătrînul ; asta-i tot !

Onica se decise să-l lase să doarmă pînă va ajunge umbra la tufa de păducel de lîngă ea.

— ...suflet al meu, eu stau aici și te aștept ! Caii se vor întrema, locul este pustiu... Am să încerc să prind ceva pește în balta de colo... Te duci și aduci o roată. Nu ai de ce te teme ! Nimeni nu știe nimic din ce-i între noi, și taică-tu crezi tu că este nebun ? Crezi că a strigat prin răspîntii că noi am luat aurul nu știu cui ?!... Se vor întreba oamenii de unde vine atîta aur ?! Nu crezi ?!...

Procopie tace. De cînd a văzut lingourile de aur și săculeții cu pulberi sclipitoare și grele, ce par de plumb de nu ar fi strălucirea, este un alt om ; preocupat, dîrz, cu o hotărîre pe care nu o avusese înainte. Știe că singura soluție este cea la care s-a gîndit femeia, dar se teme.

Îi este frică să se uite înapoi ; la ce a fost, la oamenii pe care-i cunoaşte, la maică-sa ; fiindcă nu poate să meargă în sat fără să treacă măcar pentru o clipită s-o vadă. Îi trece prin minte să ia o bucată de aur şi să i-o dea ei...

Singură.

Procopie a plecat, are de mers drum lung. Poate că în amurg va fi înapoi. Onica a cercetat, pentru a cîta oară, legăturile cailor ; îi este frică să nu piardă vreunul.

Ziua se tîrîie greu ; soarele parcă nu mai vrea să coboare.... Femeia, neliniştită, priveşte în zarea apusului: cerul ridică tauri negri. Clăbucii ca de catran, ameninţători, care se tîrîie atingînd vîrfurile copacilor, sperie păsările ascunse prin frunzişuri... Broaştele au tăcut. Trăsnetul a urmat imediat sclipirii orbitoare...

Varnava priveşte cerul şi se închină cu smerenie. Acum, cînd nu mai face parte din cinul călugăresc, este plin de credinţă şi evlavie. Robul Domnului, Foca, cel izgonit, merge lipăind cu picioarele goale prin băltoacele care oglindesc cerul în lungul căii romane. Nu are nici un fel de grijă. Ar putea să se oprească, dacă vrea, şi să zică un „pater"; asta numai dacă vrea !... Dar Foca nu vrea. Este preocupat de ce va face cînd traista, mai mult goală, în care duce pesmeţii soldăţeşti şi cîţiva pumni de mei se va goli...

Printre nori răzbate o suliţă de lumină. Departe, înaintea sa, vede mergînd un om. Nu-i vine să-şi creadă ochilor, omul durigă o roată de car. Măreşte pasul să-l ajungă. După ploaie aerul este transparent şi pur ca o lacrimă de copil.

Procopie este bucuros de norocul care a dat peste el: în pustietatea asta să găseşti pe cineva care să fie dispus să te ajute, dar mai ales să meargă dincolo, este într-adevăr un mare noroc. Un par trecut prin butucul roţii uşurează căratul. Companionul său este ciudat ; tuns, cu straiele rupte şi murdare, cu desaga mai mult goală... pare un om fără nici un fel de rost ; un vagabond din cei pe care mizeria din ultimii ani ai imperiului i-a născut şi risipit prin toată lumea. Curioasă însă îi este limba. Multe din cele pe care le spune străinul Procopie nu le pricepe,

limba vorbită de străin a auzit-o la cei veniți în diversele controale imperiale, e o limbă aleasă. Acum principalul este ajutorul omulețului care, deși pirpiriu, are două brațe ce pot fi de folos. Procopie, cu toată vorba aleasă a străinului, îl bănuiește sărac cu duhul. Părerea i s-a întărit și din felul în care căutătura adormită a acestuia cercetează lucrurile din jur. Va trebui pus la muncă fără multă vorbă !...

Fostul călugăr a rămas singur, doar cu roata grea, cu obadă grosolană de fier. Celălalt a plecat să cerceteze malul în căutarea unui mijloc de trecere. Lui Foca îi pare curios omul cu care s-a însoțit ; nu vorbește decît de ploaia care a fost și de o căruță împotmolită dincolo, în baltă. Are credința că omul nu-i singur, mai are un soț, cel puțin, că altfel cum era să lase carul ?! Valul înalt care linge țărmul îl sperie pe Foca. Își face cruce de cîteva ori, cu ochii spre cer.

— Să mergem ! Ține parul cu nădejde. Saltă-l mai sus, să nu se tîrască roata, că și-așa-i destul de anevoie.

Procopie a găsit în apropiere un copac adus de ape cu rădăcinile prinse în lăstărișul din margine ; cu el vor putea trece dincolo. A făcut rost și de doi pari mai lungi cu care să se poată desprinde de mal și cît de cît cîrmi către cea parte.

Suit pe trunchiul alunecos, plin de mîzgă și lintiță, Foca se ține cu disperare cu amîndouă mîinile. Spune o rugăciune în gînd, cu ochii închiși — pleoapele strînse cu putere fac crețuri pe obraz, dînd chipului său o ciudată și nebănuită gravitate. Procopie suduie printre dinți muncindu-se să îndrepte „corabia" lor către malul celălalt.

Odată ajuns la mal, Foca a căzut în genunchi mulțumind Domnului pentru ajutorul primit.

— Unde încape atîta credință într-unul așa de mic la trup ca tine ?! spune printre dinți Procopie. Hai, lasă crucile, și sus cu roata asta care a ajuns o osîndă !... Vezi unde calci, că nu am cum să te scot de scapi în glodurile cele adînci. Calcă doar pe urma mea.

...Onica privește la cei doi bărbați cum se muncesc să ridice carul greu, cu tot felul de pari și proptele. Veneticul este pirpiriu, dar ceva străbate pînă la ea din felul în care o privește din cînd în cînd. Femeii îi bate mai repede

inima. Crede că nu va mai dura munca celor doi și se apucă de fript în spuză niște pești. S-ar putea să cază din nou potopul la vreme de seară...

— Nu se poate, spune cu năduf Procopie privind carul căzut într-o rînă.

— Ar trebui să-l ușurăm, zice cu glas subțiratic chilugul, ștergîndu-se de năduşeală cu mîneca zdrențuită.

Căutătura lui a atins-o ca o pară de foc, ca o flacără. Femeia a roșit. Se apleacă scociorînd în spuză pentru a-și ascunde roșeața obrajilor.

— Nici gînd, strigă speriat Procopie privindu-l crunt pe străin.

Femeia zîmbește abia perceptibil ; spune șoptit :

— Omul are dreptate. Nu veți putea să-l ridicați în doi... Cine va pune roata ?

— Tu ! spune aproape țipat din cauza furiei flăcăul. În piept i se aprinde o ură împotriva străinului. Nu știe din ce-i vemi... așa, din senin. Acum se miră cum de a putut să se înhaite cu asemenea stîrpitură. Tu, omule, de nu ai ce face poți să pleci, vei primi ceva de-ale gurii... ai peștele ăsta fript. Mergi cu Domnul !...

— Nu pot ieși din smîrcurile de aici !... Nu am fost niciodată prin asemenea locuri. Cum să trec apa asta uriașă ?...

— Cum ai trecut-o cu mine ! Copacul a rămas, cred, la mal...

— Lasă omul, Procopie... Ce ți-a cășunat ?... Ne poate ajuta. Cînd vom fi dincolo, străine, te vom răsplăti cu de-ale gurii, că nu avem nici noi de nici unele... Mai bine stați de vă trageți sufletul un pic...

Onica îi privește cum mănîncă hămesiți de truda zadarnică. Se închipuie la casa ei, cu slugi pe care le hrănește... Va avea slugi și bărbat... Privirea străinului din nou a învăluit-o ca într-un abur cald. Ceva se aprinde și o arde pe dinăuntru cu o flacără pustiitoare. Privește mîinile omului, le vede mici, ca de copil, și vrea să le simtă pe trupul său. Amețită, stă gata să cadă. Duce mîna la cap cercînd să-și revină. Ochii aceia tulburători îi simte plimbîndu-se pe trupul său ca o mîngîiere. Pleacă mai departe de cei doi.

Procopie privește în urma ei ; străinul nu s-a clintit din loc, continuă să muște din spinarea crapului pe care-l

ţine cu amîndouă mîinile. Are în el ceva de fiară şi, în acelaşi timp, de copil neajutorat...

Bărbaţii iar se muncesc un timp, dar în zadar.

— Ne trebuie un par mai lung şi mai gros. Mă duc să tai unul pe măsură din zăvoiul acela ; tu adă aici buştenii pe care stăturăm ; să avem pe ce pune osia.

Onica s-a ridicat în picioare. Căldura vetrei o simte în genunchi, pe pulpe, pe coapse, îi urcă pe pîntec. Ochii au pupila dilatată ca la mîţe, pieptul tresaltă în ritmul respiraţiei grăbite...

Procopie se îndepărtează cumpănindu-şi toporul.

Străinul o priveşte. Are o căutătură dezvelitoare care o supune. Onica se crede pierdută, ca un şoarece de cîmp în faţa privirii şarpelui ce-i gata să-l înghită... Femeia pleacă în căutare de vreascuri pentru focul de noapte.

Străinul dă ocol carului. Coviltirul de pînză groasă, din cea pentru corăbii, este strîns bine în jur ; nu poate vedea nimic. Lucrătură solidă, lemne îmbucate între ele cu meşteşug. Pe o latură este ars cu fier roşu cuvîntul „APULUM". Sprîncenele se încruntă. Ceva urcă din memorie. Pare cunoscut. Desigur ! Acum şi-a adus aminte : Apulum e localitatea la care trebuia să ajungă fratele Manuil... Apulum ! Mai e ceva legat de numele acesta, ceva de care le vorbea Theoctistus, cel care le preda vechea scriptură... Foca mai dă o dată ocol carului.

— Stai, dar cînd îi vorba de mîncare fălcile mestecă mai iute ca pietrele morii !... Mîncarea trebuie plătită prin muncă, nu cu privit şi învîrtit în jurul cozii... Hai, ajută-mă să-l săltăm...

— Ce-i în el de-i aşa de greu ? Nu vezi că nu avem spor ? Trebuie descărcat măcar de o parte de...

— Să taci ! De nu faci ce-ţi spun, te măsor cu parul ! Pune mîna !... Lasă pînza în pace, nu te atinge de ea!

Ultimele cuvinte, Procopie aproape că le urlă. S-a roşit de furie şi spaimă. Celălalt îl priveşte nedumerit, dar cu un zîmbet în colţul gurii. Îi aşa de firav, de pricăjit, cu tigva chilugă şi zdrenţele care curg de pe el, şi totuşi privirea i-a devenit foarte sigură. Omul acesta trebuie alungat, dacă nu... Se întoarce spre Onica. Femeia a venit cu vreascurile, şi acum înteţeşte focul.

— Pune la fript niște pește, femeie. Mă duc să caut un carpen mai gros în tulpină...

Focul ridică șuviță de fum dreaptă, ca o firavă coloană de bazilică... Femeia stă nemișcată, cu spatele spre el. Omul se apropie pînă ce aproape o atinge cu pieptul. Ea tremură. Mîna lui se așază ușor pe umărul ei ; o atingere gingașă, ca de fluture, dar atît este destul pentru a o face să se întoarcă, să-l cuprindă cu brațele, iar cu buzele să-l sărute pe tot obrazul slab, ca de copil, cu disperare, cu sete. Îl mușcă nesătulă și speriată că l-ar putea pierde din clipă în clipă. Se lasă moale, cu mintea întunecată, în brațele lui, cu răsuflarea aproape sufocată de nodul care i-a urcat în gîtlej...

Onica nu-și poate da seama ce a fost, dar omul acela a transformat-o în sclava lui pe viață.

Foca stă lîngă foc. Mîinile îi răsucesc o mlădiță de răchită, și așa îl găsește Procopie. Fostul soldat al Domnului se apropie de el. Flăcăul simte că ceva s-a schimbat.

— Stai jos, omule, să ne gîndim, cu ajutorul Domnului să găsim drumul de ieșire din impas... Stai jos... Ea mi-a spus ce aveți în car... Sufletul ei s-a izbăvit și s-a pristăvit la lumina adevărului. A simțit nevoia spovedaniei... Domnul să mă ierte, dar harul o dată dat nu-l poate lua înapoi un vlădică la clipă de supărare. Tuns sau nu, cu rasă de călugăr sau fără, rămîn cel care a primit harul sfînt... Aurul va fi căutat și numai de-l vom ascunde ca să-l putem lua peste un timp cînd se vor potoli cei în drept...

— Ce spui, vere ?! Să-l luăm ? Tu cu noi ?!... De cînd, gînganie ?! De te culcași cu cățeaua asta crezi că ai drept la ceva ? Ai un drept și uite la ce ai drept, jivină răspopită, la muchia de topor !...

Procopie lovi cu toată furia. Foca se prăvăli pe pămîntul umed. Ochii, larg deschiși, îl priveau cu mirare.

Țipătul femeii veni aproape imediat cu lovitura. Se aruncă peste cel căzut, bocind și sărutîndu-l. Procopie o privi scîrbit, întorcîndu-i spatele, apoi se afundă în hățiș. Simțea nevoia să fie singur, să chibzuiască.

Crezuse în vorbele și în mîngîierile ei. Minciuni, spurcăciuni, nimicuri ! Fusese un prost ! Fusese orb ! Acum ce

era să facă ? Să piardă aurul din cauza nepricopsitului?! Ce-o fi găsit la el muierea dracului ? Ce naiba o avea, că doar nu era uns cu miere ?!..

Se întoarce, hotărît să termine cu femeia. Încremenește: cei doi stau lîngă foc. Omul are o legătură peste umărul lovit. Stă drept. Femeia este ciucită la picioarele lui ; i le ține îmbrățișate. Privirea ei varsă venin. Procopie se sperie ; este descumpănit. Nu știe ce să facă.

— Mergi, cu Domnul, omule, eu te-am iertat, dar cel de sus nu te va ierta !... Cu partea ta de aur voi ridica un mitoc în locurile cele de miazănoapte, printre oamenii de dincolo de apă. Voi boteza cu numele tău lăcașul de închinăciune... „Mitocul Sfîntului Procopie", de pe lîngă mănăstirea mea cea de pe malul lacului Ohrid. Mergi cu Domnul, omule. Ai binecuvîntarea mea... Vin de sărută mîna, fiule.

Foca a întins dreapta spre a-i fi sărutată.

Procopie este ca amețit de vorbele pe care le aude : parcă le-ar spune popa Nistor... Poate că așa va fi, o mică mănăstire cu numele lui, dar de ce *Sfîntul* Procopie?! De unde îi el sfînt ? Mîna străinului continuă să fie întinsă ca o acuzare, ca o poruncă, sau poate ca o chemare !

Îngenunchează în pămîntul frămîntat care le păstrează urmele pașilor...

Drongarul Dimitrios ascultă cu atenție ce-i spune bătrînul Vulpe. Moșneagul este agitat, iar cuvintele îi curg șuvoi nestăvilit. De încordare, chipul îi este livid. O vinișoară s-a spart roșindu-i albul ochiului drept. Mintea ofițerului lucrează la găsirea unei soluții. Se vede nevoit să recurgă la rescrisul împărătesc pe care-l are, deși n-ar fi vrut să dea amploare misiunii sale ; ar fi vrut să treacă, pe cît se poate, nebăgat în seamă.

...Corabia urcă cu bătăi viguroase de vîsle în susul apei. Se zărește pontonul cel nou din Capidava. Vasul face o voltă pentru a veni la ancorare cu ciocul contra curentului. Neașteptînd acostarea, Dimitrios sare pe scîndura umedă. Fuge spre tabăra de corturi a arhontelui de Licostomion.

— *Ilustrissime !* Am de raportat lucruri de mare importanţă şi care nu suferă amînare. Urechile străine din preajmă ar putea dăuna...

Guvernatorul îl priveşte uimit. Niciodată nu i-a plăcut acest om care i-a fost băgat pe gît în momentul în care s-a anunţat plecarea sa în nordul provinciei. În silă face un semn de aprobare. Slugile ies tăcute.

— Despre ce-i vorba ? întreabă arhontele cu un plictis în glas pe care nu se osteneşte să-l ascundă.

— *Ilustrissime* guvernator, sînt lucruri de taină pe care acum, la caz de nevoie, mă văd silit şi am autorizarea Slăvitului să apeleze la ajutorul tău. Iată aici împuternicirile mele.

Arhontele ia din mîna drongarului sulul de piele. Îl deschide. Pergamentul nu este mare. Literele sînt scrise cu purpura imperială. Sigiliul Slăvitului atîrnă de un şnur aurit. Arhontele, surprins, sărută pecetea Basileului. Citeşte golit de gînduri. A terminat. Strînge pergamentul preţios cu gesturi încete ; îl pune înapoi în tocul de piele.

— Cu ce te pot ajuta, *ilustrissime* comandant ?

Ofiţerul se face că nu observă schimbarea de ton din glasul arhontelui.

— Am imediată nevoie de cîteva zeci de soldaţi şi de cinci sau şase *liburne* cu cei mai buni vîslaşi, pentru cîteva zile... Voi arăta Slăvitului ajutorul prompt pe care mi-l dai. Plecăciunea este făcută cu demnitate : strict în uzanţa protocolului curţii.

...Vîslele coborîte cu vigoare fac să salte din ape piepturile *liburnelor* care se îndreaptă unele în josul apei, altele în sens contrar.

Vulpe cel Bătrîn este pe corabia care se îndreaptă în amonte, către Axiopolis. Moşul nu mai are astîmpăr de nerăbdare. Drongarul îi aruncă din cînd în cînd cîte o privire cercetătoare.

— Vom coborî cu o parte din oameni dincolo de Axiopolis, aşa cum ai spus, bătrîne. Vom pieptăna balta şi vom strînge laolaltă pe toţi cîţi îi găsim aici. *Liburnele* vor patrula cercetînd şi oprind pe toţi, fără deosebire, ce încearcă să treacă apa. Două vase vor merge spre Durostorum şi vor patrula pe braţul celălalt, dinspre partea apuseană, căruia localnicii îi spun vechea Dunăre. Dacă fu-

garii vor încerca să treacă pe acolo îi vom prinde ; cu greutatea pe care o are şi cu o femeie după el mă îndoiesc că ar avea iuţeala lui Hermes !...

— Nu-l cunosc pe ăsta de care spui ; dar de zici că-i iute, aşa o fi !... spune mormăit moşneagul privind vîslele care coboară şi se ridică ritmic urmînd bubuitul unei tobe pe care un ins cu barbă şi turban de culoarea şofranului o mînuie ca pe o respiraţie.

— Vezi, bătrîne, că nu trebuie să ai încredere în nimeni ? Propriul copil poate să-ţi fie duşman, trădător ! De nu-l prind, pielea ta nu face mulţi bănuţi, nici din cei amărîţi de aramă !... Nu vreau să pun strajă să te păzească, ar fi ruşinos pentru un *jurat* şi pentru vîrsta ta !... Să fii mereu în preajma mea !

După ce a spus ce avea pe inimă, comandantul se simte uşurat ; nu i-a venit bine... Situaţia era din cele mai neplăcute. Aurul trebuie să ajungă la Bazileu şi asta indiferent de cîte capete vor cădea. Pînă acum *juraţii* nu au avut niciodată o întîmplare de felul acesta... Au mai fost întîlniri cu lotri, cu goţi sau alţi barbari atraşi ca muştele de miere, dar din sînul celor aleşi niciodată nu s-au ivit trădători... Pînă azi !.... „Trebuia să fie un început ; era în firea lucrurilor...“ gîndeşte drongarul pregătindu-se de acostare. În spatele său se grămădesc soldaţii. Sînt în echipament sumar pentru a fi mai sprinteni.

Vîslele s-au ridicat ca o pădure lucind în razele oblice ale soarelui. Apa se prelinge în boabe argintii. Un plescăit zgomotos ; ancora a fost aruncată.

Peste lumea tăcută a papurei şi a stufului trece o raţă solitară, ca o fantomă sau ca un suflet neodihnit. Pe deasupra apelor se trag mirosuri de ierburi încinse. De undeva, din apropiere, îşi vesteşte prezenţa o tufă de pelin cu dulceaţa amarului împrăştiat în boarea zefirului.

— Ne constituim în două grupuri care vor merge paralel pînă dăm de celălalt braţ al Dunării, braţul cel vechi, ştie călăuza noastră care-i. Apoi, un grup va pleca spre nord, iar ceilalţi, cu mine, spre sud. Oprim şi aducem cu noi pe toţi oamenii pe care-i găsim. Căutăm un bărbat şi o femeie. Au cu ei un car cu patru cai cu încărcătură grea. Nu care cumva să le faceţi ceva : avem nevoie de ei vii,

ăsta-i cel mai important lucru. Bătrînul vă va spune cum arată cei pe care-i căutăm. Hai, vorbeşte, moşule !

Soldaţii ascultă. Vocea Bătrînului Vulpe tremură.

În ochi îi stăruie o lacrimă. Drongarul întoarce capul.

Onica se chinuie să desfacă funia care strînge în jurul carului pînza groasă de in. Nodurile sînt strînse tare.

— Taie-le cu un cuţit, şi nu te mai învîrti pe lîngă ele. Fă cum a făcut marele Alexandru Machedonul ! A tăiat cu sabia o funie care avea iscusite noduri ce ţineau legat un car de triumf ! Taie funia acestui car al triumfului nostru !

Foca stă pe o buturugă în preajma focului. Se apără de ţînţari cu o ramură de arţar cu frunze palmate, mari. Aerul este nemişcat. Amurgul stă să se reverse peste pămînt ; razele soarelui rămîn o clipă în cumpănă, ca apoi să înceapă fuga lor după orizont. Omul se apropie de car. Femeia, cu o custură pe care o ţine ascunsă în sîn, pe sub betele late de lînă, taie funia.

Graba îi face să se îmbrîncească încercînd să ajungă mai repede pe loitra carului. Mîinile li se încurcă în sacii cu lînă pe care-i aruncă jos după ce s-au convins că nu au nimic preţios prin miţele murdare mirosind a oaie. Comoara este pe fundul carului. Cînd încearcă să ridice de jos un săculeţe, care nu-i mai mare de o palmă, sînt surprinşi de greutatea la care nu se aşteptau. Se uită unul la altul rîzînd tîmp.

— Asta ia Bazileul ?! De cîte ori pe an ?... Mai mereu, crez, că de aceea îi împărat ! Poate că nici nu apucă să-l vadă, ci numai aude că a sosit. La bogăţia lui, ori cu ce-i aici, ori fără, nu se simte !... Dar acum sînt ca o împărăteasă, iar tu, lumina ochilor mei, eşti împăratul meu.

Foca o priveşte cu o căutătură scurtă, ascuţită. Nu crede că tot ce-i pe fundul carului este aur, de aceea se pleacă să scociorască, dar cu fereală, avînd ochii mereu pe femeie. Ea, în culmea fericirii, prefiră printre degete pulberile de foc dintr-un săculeţe pe care l-a tăiat pe burtă...

— Totul este aur !... vin, suflet al meu, fericirea mea, vin să ne iubim pe averea împăratului. Voi fi pe vecie împărăteasa ta... Vom fi cei mai fericiţi din tot cuprinsul...

— ...după ce vom face mănăstirea aceea pe care o vreau şi în care eu voi fi arhimandrit, iar pe tine te voi face economul aşezămîntului...

Cînd coboară din căruţă au mişcări obosite, uleioase. Vatra fumegă în amurg. Pe o leasă de răchită stau cîţiva somotei tăiaţi pe spinarea grasă. Foca moţăie istovit. Alături femeia mîngîie pieptul costeliv al bărbatului.

— Va trebui coborît aurul din car, spune Foca abia auzit, de parcă şi-ar vorbi sieşi.

— Nu-ţi dau voie să te atingi de aur ! strigă ea sărind ca muşcată de şarpe. Ochii îi scapără fulgere.

Omul pare să nu fi observat riposta, continuă cu vorba-i domoală :

— ...vrei sau nu vrei, dar aurul va trebui să-l dăm jos. Carul merge foarte încet cu roata stricată. Nu avem cum trece dincolo. Urmele roţilor sînt adînci. Ne vor găsi în cel mult două zile. Ascundem aici totul. Ne luăm cît să ne ajungă pe un an. Apoi venim şi luăm restul. Aici va sta bine. Nu are cine să dea de el. Caii îi luăm cu noi. Pe doi îi lăsăm la marginea apei, cu ceilalţi trecem dincolo. Îi folosim pînă aproape de prima localitate, apoi îi părăsim, au semne, pot fi recunoscuţi. Furtul cailor se pedepseşte cu moarte... Ne cumpărăm alţii şi mergem la Constantinopole. Oraşul este mare cît toată lumea, în el ne pierdem. Nu ne va găsi nimeni... Pînă atunci creşte şi părul ăsta nenorocit care mă dă de gol !... Adică ce dă de gol ?! Cîţi nu sînt daţi afară din sfintele lăcaşuri !...

— Dar pentru ce te-au dat afară din călugărie ? întreabă Onica privindu-l cu interes.

— Preacurvie ! răsună răspunsul. Foca face mai departe raţionamente nebăgînd de seamă expresia de stupoare a femeii, decît într-un tîrziu. Am glumit, femeie !... Am greşit faţă de vlădica prin nerespectarea cuvîntului dat şi nesupunere... Asta a fost !... Am glumit, nu te lua după vorbe spuse cu gînd de...

— Spui adevărul !?

— Lasă asta, femeie, avem altceva de făcut. Să ne gîndim la ce avem de ascuns. Trebuie un loc sigur pe care să-l putem găsi şi peste ani...

— De ce peste ani ?!

— Nu se știe niciodată, femeie, ce se poate întîmpla. Locul trebuie să fie sigur.

Onica dă din cap deznădăjduită. Simte că este prinsă ca o muscă în plasa păianjenului. Crede că nu are scăpare. Izbucnește în lacrimi. Omul se învîrte pe lîngă căruță, pare că urmărește ceva.

— Aveați cu voi vreo unealtă de săpat ?... Sau ceva care să ne poată folosi drept sapă?

— Ce vrei să sapi ? Spuneai că nu avem timp ! Ce vrei să faci ?

— Vreau să îngropăm căruța !...

Onica începe să rîdă. Îl mîngîie pe creștetul țepos. Nu pare să-l ia în serios.

— Știi să sapi ? Știi în cît timp vei face groapa ?

— Eu nu, tu ! Tu vei săpa. Eu trebuie să gîndesc la ce va fi...

Femeia rămîne din nou cu gura căscată. Strigă indignată, repezindu-se la el furioasă :

— Să sap eu ? Căzătură nenorocită ?! Eu să sap și tu să stai cu mîinile pe burtă ?! Să aștepți, călugăr puturos...

— Călugării nu sînt puturoși, femeie ; mai ales de cînd ne conducem după preceptele Sfîntului Vasilie și ne hrănim cu roadele mîinilor noastre. Au fost vremuri cînd stăteai cu mîinile încrucișate și te gîndeai la cele ale sufletului, dar asta a fost !...

— Ei, dacă a fost, atunci pune mîna și îngroapă carul ! Eu nu pot și nu vreau. Tot ce-ai gîndit este rău și nu are sorți de izbîndă. După mintea ta...

Tăcere. Foca s-a așezat cu spatele sprijinit de roata carului. A tras pe el *paenula* care a fost a lui Procopie. Ar vrea să adoarmă, dar este foarte atent la femeie. Se teme.

Onica la rîndul ei se ghemuie lîngă foc. Privește jarul cu ochi goi... Procopie a fost un prost ! Nu a știut să se ferească de mușcătura șarpelui. Sfrijitul, cînd i-a întins mîna să-i fie sărutată, avea pregătit bolovanul cu care l-a lovit în moalele capului. După ce a căzut, călugărașul a ridicat pentru a doua oară bolovanul... Onica se miră că nu este îngrozită. Caută să-și aducă aminte de Procopie, dar îi este sufletul pustiu. Pentru mort nu are nici măcar regret. Acuma se gîndește numai la carul de roata căruia

stă sprijinit cel care a subjugat-o ca bărbat, dar care în nici un caz nu va putea pune mîna pe aurul ei. Este hotărîtă să-şi apere avutul : bunul ei, pentru care a vărsat sînge şi nu pregetă să repete fapta.

Mirosul acru de fum ajunge pînă la el. Nu poate dormi. A spus un „Pater" şi o duzină de „Ave Maria", dar tot nu poate adormi. Revede clipa în care pumnul său ce ţinea bolovanul s-a abătut peste capul celui care-i săruta mîna. Nu se îngrozeşte şi nici nu se cutremură de fapta sa şi de urmările ei. Este între lupi şi trebuie să se poarte ca ei. Femeia pe care a supus-o cu puterea bărbăţiei sale a mărturisit crima, omorul celui care îi era soţ. A făcut-o pentru aurul care se găseşte nici la trei palme de el. Pentru asta ! Dragostea ? Bunătatea ? Învăţătura cea dreaptă ? Totul păleşte şi se retrage în faţa dorinţei de înavuţire, de mărire. Aurul pe care-l are la spate poate să-l transforme într-un om lipsit de griji pe tot restul vieţii, dar... Aici Foca se încruntă şi caută să-şi găsească un loc mai comod, prea-i tare pămîntul pe care stă. Deci poate fi un om liber şi avut. Cine ştie de fapta sa ? Femeia ! Cine ştie de aurul acesta şi de calea pe care a mers pentru a-l avea? Femeia. Faptele l-au tras în hora lor, iar el cu mintea lui isteaţă s-a lăsat dus de vîrtej. Ce trebuie făcut acum ? În calea fericirii sale stă această femeie, nebună după aur şi după bărbăţia lui...

Femeia îl priveşte cu ochi mari ; nu a adormit nici ea.

Abia se poate ţine pe craca subţire din vîrful copacului pe care s-a urcat. Cu palma streaşină priveşte roată împrejur. Fund de zare cu fir de fum urcînd către cer. Bătrînul arată cu mîna locul unde focul trădează prezenţa oamenilor. Pînă acolo pot fi şase-şapte mile ; poate chiar mai mult ; în transparenţa aerului curat de dimineaţă distanţele se scurtează...

Detaşamentul de soldaţi înaintează în tăcere. Drumul este aşa de greu, încît într-un mic de ceas oamenii sînt leoarcă de apă şi osteniţi ca după o zi de exerciţii. Trec prin locuri cu trestie şi stuf tăindu-şi calea cu sabia ; au de străbătut locuri cu mlaştini adînci, sînt nevoiţi să facă ocoluri nedorite ; la tot pasul, ochiuri perfide de ape adînci,

stătute şi lacome... Simt cu toţii că vînatul nu e departe. Au dat de urmele carului.

...A trecut de amiază cînd au ajuns la vatra cu focul stins. Linişte în jur. Urme de paşi, de roţi adînc întipărite în pămîntul moale şi gras. Vînătorii prind viaţă ; oboseala le-a pierit, merg pe urmele carului care se văd cu claritate. Urmele se opresc brusc în marginea apei. Caută cu toţii.

— Căutaţi bine ! Nu se poate ! Doar nu a zburat în cer ! Este un car mare, greu, care abia se tîrîie din cauza roţii stricate ; sînt doi oameni ! Nu se poate să nu fie nici o urmă !

Drongarul a pălit de furie şi încordare. Oamenii caută cu atenţie fiecare palmă de pămînt.

— Comandantule, nu se vede nimic !... Parcă s-a ridicat la cer ! raportează cel mai vîrstnic dintre soldaţi.

Drongarul Dimitrios porunceşte oamenilor să se odihnească. El se apropie din nou de urmele roţilor. Priveşte atent. Pleacă în sens invers.

Îi este foarte cald ; gura i s-a uscat ; simte sarea năduşelii pătrunzîndu-i în piele. Drumul făcut invers pare mai scurt. Ajunge din nou la ultimul popas al fugarilor. Urme de cenuşă... cîteva braţe de fîn risipite în locul pe care au dormit... vreascuri... scame de ţesătură... un buştean pe care s-a stat, un altul, ceva mai departe...

Dimitrios se aşază pe buturugă privind tabăra. Pare părăsită în grabă. Au plecat chiar în grabă ? Încearcă să-şi imagineze oamenii care au stat aici puţin mai devreme. Ce au făcut ? Reface în minte mişcările şi gesturile... Se întoarce la oamenii săi.

— Omule, feciorul tău ştie bine locurile ?

— Cum să nu le ştie ?! spune moşneagul înveselit de faptul că i se adresează. Aici a crescut !

— Carul era greu... rupt. Nu putea trece apa..., vorbeşte Dimitrios ca pentru sine.

— Nu ! Vadul nu-i aici şi nu se poate trece cu carul. Nu au cum să-l scoată caii din apă ! Vitele care trec prin vad au de înotat o porţiune, ce-i drept mică, de treizeci-patruzeci de paşi, abia apoi apa le bate iară coastele.

Dimitrios nu mai ascultă. Se duce la locul în care a stat carul, apoi, după ce a cercetat din nou urmele roţilor

în pămîntul înmuiat de ploi, pleacă spre locul taberei de dinainte cu o zi. Găseşte urmele de la venire. Le priveşte cu atenţie. Le măsoară adîncimea cu un pai, comparîndu-le cu cele din ultima porţiune a drumului.

— Uite, bătrîne : urmele astea spun că fiul tău şi femeia au luat aurul din car şi l-au ascuns. Nu au putut să-l pună decît prin apropiere. Din acest loc de popas, care-i ultimul, carul a plecat aproape gol ; cu o neînsemnată încărcătură... Avea coviltir ? Din ce ?...

— Din pînză ! Din cea groasă ! Cum sînt toate acoperitorile...

— Scamele astea spun că au tăiat pînza pe locul ăsta. Uite, sînt din pînză groasă ; nu provin din vreo cămaşă deşirată... Au ascuns aurul pe aici... Locul trebuie să aibă un semn pentru a fi uşor de găsit. Zăreşti prin preajmă un semn care să se vadă de departe ? !...

Marea de papură şi stuf este punctată de siluetele sălciilor ce se îndesesc către marginea apei. Amîndoi plimbă ochii căutînd un loc care să le atragă atenţia. Două plute bătrîne, cu frunza argintie tremurătoare, se văd nu departe de tabără ; sînt la mai puţin de o sută de paşi soldăţeşti. Amîndoi se duc spre ele.

Au găsit muşuroiul de stuf tăiat proaspăt şi legat în snopi. Legătura este făcută cu iarbă şi păpuriş crud. Dimitrios îi arată bătrînului urme de sînge pe un snop.

— S-a tăiat în porcăria asta de stuf !... Uite locul !...

Aurul abia era astupat de pămîntul scos dintr-o pricăjită groapă săpată de mîntuială. Snopii de stuf şi papură erau prinşi între ei de păreau o ţesătură, ca nu cumva Dunărea venind mare să-i ducă de pe ascunzătoare. Pe cele două trunchiuri noduroase se vedeau inelele inundaţiilor trecute. Apa nu depăşea trei-patru palme : locul era totuşi suficient de ridicat.

— Au dat drumul cailor şi au înecat carul. Au trecut apa călare... sau pe vreo buturugă plutitoare ! Bătrîne, nu avem cum să-i mai găsim aici ! S-au dus ! Bine că am dat de aurul ăsta blestemat... Ce-i cu tine, omule ! ?...

Bătrînul Vulpe a rămas cu ochii pironiţi la mormanul de saci grosolani în care fuseseră înghesuiţi săculeţii de piele. Spune cu glas stins :

— Apele mari nu pot mișca greutatea asta !... Se vor întoarce !... Tu ia-l de aici și vezi cît lipsește. Răspund eu cu viața mea de ce-i lipsă ! Nu mă dau în lături de la dreapta judecată ! Rămîn să-i pîndesc aici. Stau pînă la judecata de apoi... Nu lasă ei comoara asta !...

Drongarul se simte obosit. Totul îi pare stupid, ca un joc de copii în care regulile nu au fost bine gîndite și nici respectate.

Onica și fostul călugăr au trecut de cordonul de soldați care închidea intrarea în Axiopolis, fără nici un fel de greutate. Foca a fost recunoscut de păzitori ca fiind cel care făcuse prăpădul între stricatele din Capidava. Au făcut haz strigîndu-i Onicăi vorbe cu înțelesuri rușinoase și fericindu-i nopțile lîngă chilugul căruia vlădica îi tăiase doar părul lăsîndu-i prețioasa fală a bărbăției sale. Femeia a pus capul în pămînt trăgîndu-și broboada pe ochi și a trecut alături de el pragul porților cetății, pierzîndu-se în mulțimea ce colcăia pe străzile înguste.

Au tras la un han din marginea cartierului tăbăcarilor, închiriind o odaie din cele mai ieftine. Seara au băut vin laolaltă cu drumeții rămași peste noapte, apoi au urcat în odaie.

Foca, încins de vinul băut, se plimbă prin chilioara strîmtă, izbindu-se din cînd în cînd de marginea patului îngust, acoperit cu o cergă veche de cînd lumea, și sporovăiește :

— De ce a dat Domnul Dumnezeul omului creierii ? Ca să-i muncească, adică să se folosească de ei ! Tu de ce nu vrei să te gîndești ? Lumea știe de cele întîmplate la Capidava cea blestemată ! Nu am de ce mă feri ! Asta a fost : pot să mă consider și chiar sînt un trimis al Domnului. Prin gura mea păcătoasă vorbește Domnul, muiere proastă ! Stai în genunchi !... Se ivesc tot felul de proroci și de trimiși ai Domnului în Syria și în munții Libanonului !... De ce nu se poate și aici, între munții Hemus și marginea Dunării, să fie un trimis al Celui de Sus ? Eu simt în mine, păcătoaso, puterea cea adevărată. Voi ridica mitocul de care am spus și voi da slavă iubirii între muiere și bărbat, precum a sunat porunca dată izgoniților din rai.

Femeia îl priveşte acoperindu-şi gura cu palma. Ochii îi sînt mari, a mirare... „Pusei mîna pe un sfînt !“ îi trece prin minte şi dă să-i cadă la picioare, dar ceva din purtarea bărbatului îi aduce aminte de felul în care a murit Procopie. I se face frică.

— Să fii în preajma mea, femeie, de vrei să te fac chelăreasă. Mănăstirea o vom ţine cu banii noştri ; nu avem nevoie de sinoade şi de patriarhi. De-mi voi lăsa barbă, şi va fi destul de stufoasă şi albă, pot să mă fac patriarh... Patriarhul mitocului „Dragostei Adevărate“ ! Sună frumos ca nume de mănăstire ? !... Aducem, cu bani, şi ceva relicve şi poate niscai moaşte de sfînt ; nu prea scumpe...

— Cînd mergem după ?... femeia se fereşte să pronunţe cuvîntul cel de blestem.

— Grija ta este să te supui, nu să vorbeşti ! Vom merge cînd am să cred că este cu temei şi lipsă de primejdii. Poate la venitul ploilor, cînd pribegii din baltă se duc pe la case milostive pentru petrecerea iernii... Văz eu ; nu-i treaba ta !

Ochii femeii se îngustează ca două lame. Acum privirea îi este încărcată de ură şi venin. „Să crezi tu, mormolocule, că vei avea parte de ce-i al meu !...“

Treptat, zgomotele oraşului se potolesc. Glasurile paznicilor de noapte ce-şi fac rondurile se aud din cînd în cînd ca un plînset monoton.

Arhontele de Licostomion stabileşte ultimele dispoziţii :

— Să repetăm : la Capidava ordinele sînt aceleaşi pe care le-am dat la celelalte cetăţi. Conductorul va răspunde de ridicarea zidurilor şi a clădirilor din interior. Grosimea zidului, la marginea apei, poate fi mai mică, aşa cum am stabilit. Locul nu este accesibil duşmanului... Termenul este cel pe care-l ştim. Să fie ridicate clădirile din interior ; să prindem timpul călduros pentru uscarea zidurilor. Să se înceapă imediat construirea de turnuri din zece în zece mile pentru semnalizarea cu focul. Dacă veştile din Alexandria ajung la Slăvitul în mai puţin de două ceasuri, vreau ca din această parte să le trebuiască doar un singur ceas !... Echipele de semnalizatori se vor instrui la Axiopolis. Oamenii să fie schimbaţi la douăzeci de zile.

— *Ilustrissime,* ne trebuiesc bani ! Ce facem ? Avem de plătit atîta omenire care lucrează aici...

— Banii vor veni ; nu sîntem pe timpul lui Iustinian, să luăm de pe oameni şi pielea. Să aştepte un timp pînă se vor face socotelile... Nu vă faceţi griji !... Ce mai este ? !

Zidul Capidavei celei noi a ajuns la înălţimea unui stat de om aproape pe toată lungimea lui. Corăbiile cu care guvernatorul şi drongarul Dimitrios vor pleca la Constantinopole au acostat la pontonul cel nou. Cordonul de soldaţi nu lasă pe nimeni să se apropie de *dromoanele* şi *liburnele* sosite. Trimisul imperial se zbate să obţină cît se poate de repede alimentele de care are nevoie în călătorie, dar Capidava nu este Tomis şi nici Calatis sau Heracleia să poţi găsi într-o nimica de ceas toate de cîte ai nevoie. Cu greu sînt încărcate cîteva oi, chiupurile cu ulei şi butoaiele cu apă. Ştie că va trebui să se oprească la Calatis pentru o a doua aprovizionare. Se teme să nu se răspîndească vestea transportului neobişnuit.

Din dispoziţia drongarului Dimitrios, o barcă cu doi vîslaşi încărcată cu merinde pleacă spre Axiopolis să-i ducă bătrînului Vulpe hrana pentru lunga lui aşteptare.

Zilele au pierdut din lungime.

Funigeii prind să se tragă peste ape, iar stolurile de păsări călătoare se agită înaintea drumului cel mare. Strigătul trist al cocorilor se aude tot mai des în dimineţile ceţoase şi răcoroase.

Bătrînul Vulpe pare un duh al apelor ce bîntuie prin baltă. Barba i-a crescut deasă şi sură, iar pletele i s-au lungit încolăcindu-se ca şerpii. La fiece clipocit de vîsle adus de ape se furişează tiptil, cu mişcări de lup la pîndă, urmărind pe cei care plutesc prin preajmă. Nu aprinde focul în timpul zilei să nu-i trădeze prezenţa fumul care s-ar ridica. Pe timp de noapte aprinde un firicel de flăcăruie într-un cotlon ai cărui pereţi înăbuşă lumina. Are impresia că urechile i s-au lungit de atîta pîndă şi încordare. Răbdarea nu i s-a tocit ; moşul ştie că prostul de Procopie ar fi venit de mult la locul ascunzătorii, dar scorpia aceea de femeie, vicleană ca o vulpe, tot amînă şi se codeşte.

Pe măsură ce trece timpul, bătrînul devine din ce în ce mai atent, mai cu băgare de seamă. Se teme de timpul nopții mai mult decît de lumina zilei ; sub oblăduirea întunericului nemernicii ar putea să-i scape.

...Zorii sînt pe aproape... Vremea se arată plină de har, ceţurile sînt firave, ca un abur pe cale să se destrame. Pe apa lenească a Dunării plutesc către Axiopolis şi Durostorum şir de corăbii militare. Trec prin faţa ochilor fascinaţi ai bătrînului care le urmăreşte din ascunzişul său. Vîslele coboară ritmic, trăgînd cu putere pîntecoasele vase pe luciul apei. Din cînd în cînd vîntul umflă pînzele colorate, parcă însufleţindu-le, ca apoi să cadă deznădăjduite, fără viaţă.

Ochii lăcrimoşi ai bătrînului le urmăresc pînă se pierd după cotul din dreptul malului înalt de dincolo de Axiopolis.

— ...Se duc !... Ai spune că sînt păsări care pleacă la cuiburile de dincolo, din locuri străine ! — vocea l-a surprins pe bătrîn, care se întoarce cu spaimă către cel care i-a vorbit mirîndu-se că nu l-a auzit venind.

Cel din faţa sa are obrazul descărnat, brăzdat de cute adînci, şi în mîna dezgolită — numai piele şi os — tremură încetişor o dairea ale cărei sunete par susur de apă.

Vulpe cel Bătrîn este sigur că îl ştie de undeva, dar pe moment nu-şi aduce aminte unde şi cînd l-a mai văzut.

— Se duc !... ce au de făcut ? ! Arhontele este cu ele ; arhontele este venit de la Constantinopole, de la împărat, la noi, la Capidava ! Am vorbit cu el ! M-a răsplătit pentru ce i-am arătat. Nimeni nu a putut să spuie pe unde treceau zidurile cetăţii celei vechi... Eu am fost acela care i-am arătat locul de parcă-l vedeam aşa cum te văz pe tine...

Bătrînul cel ciudat tremură daireaua şi rîde hîrîit. Are în el o linişte şi o pace care par să se reverse în jur.

— Sigur că i-ai arătat locul zidurilor, doar erau ale tale : le urcaseşi de atîtea ori !...

— Cum vine asta ? ! Cum erau ale mele ? întreabă Vulpe nedumerit.

— Măi Agilius,... măi omule,... Ioane, comandantule !... Oare în mintea ta nu a rămas nimic din ce a fost ? !... Toate sînt cenuşă ?

— Ce mă iei cu nume de astea ! ? Dar stai, pe Agilius îl știu...

Bătrînul Vulpe privește apa ce clipocește la mal... Daireaua sună ușurel, adormitor. Vocea îi piere. Inima începe să-i bată cu putere și obrazul scofîlcit se colorează într-un ton trandafiriu, ca de copil. Sîngele aleargă dureros de puternic prin venele împietrite făcînd să-l doară mîinile și fruntea. A văzut nu departe de omul străin, în umbra sălciei, o femeie subțire, cu părul lung de o ciudată culoare albastră. Fața are și ea o paloare sinilie ; dar este plăcută și nu aduce a mort !... Femeia îi zîmbește blînd. Mișcă o mînă delicată arătîndu-i un inel pe care-l are în deget. Nu aude, dar este sigur că femeia îi spune : „Este *condoliumul* pe care l-ai îndesat cu vîrful *caligei* în pămîntul de lîngă mormîntul meu ! Vezi, a ajuns la mine !... Să nu ai grijă : nu-l voi pierde. Te aștept !"...

Vulpe este trezit de o rază de soare ce a străbătut frunzișul oprindu-se pe obrazul vlăguit de veghe. Se ridică în capul oaselor privind nedumerit în jurul său ; nu vede nimic. Omul cu daireaua a dispărut. A dispărut și femeia cu părul și fața de o ciudată culoare albaștră. Se ridică în picioare nesigur, încercînd să-și aducă aminte de ce a fost. În urechi îi răsună cu claritate vorbele femeii... Oare ce-i cu inelul ? Din sîn scoate inelul pe care-l are de la străbunul său și care-i semnul de recunoaștere al *juraților*. Este sigur că de un astfel de inel era vorba... Dar ce a fost ?... Spunea fata albastră... FATA ALBASTRĂ... Totul este dureros de cunoscut, dar nu-și poate aduce aminte... Ceva nu vrea să se așeze pe făgașul amintirii, să ajungă pînă la el.

Se cuibărește în cotlonul său pîndind cu ochi goi luciul apelor frămîntat de valuri mărunte, sclipitoare.

Stele întîrziate se oglindesc în Dunărea ce curge liniștită ca timpul. În orele de către ziuă broaștele tac. Huhurezii și bufnițele își rotesc ultimele zboruri în căutarea șobolanilor de apă sau a păsăretului adormit prin locuri dezgolite.

Se aud bătăi de vîsle aduse pe apă de o boare ușoară. Sunetul este din ce în ce mai deslușit, mai aproape.

Bătrînul Vulpe este așa de sigur că sînt ei, încît calcă tăciunii și înăbușă răsuflarea vetrei al cărei fuior de fum se risipește pe fața pămîntului.

Se aude cum s-a lovit de mal lemnul bărcii.

Bătrînul, fără grabă, își pune în mînă inelul de *jurat :* la judecata cea mare se cuvine să aibă dreptul și puterea cu el.

Sînt doi ; vocile abia se pot distinge. Pe cea a femeii a recunoscut-o, pe a feciorului nu a prins-o ; oricum așteptarea s-a terminat. Mîna cu venele proeminente, albastre și răsucite ca rădăcinile salciei sub care-și are ascunzătoarea, pipăie plăseaua de corn a cuțitului cu lama curbă, cum nu se mai fac în timpurile de acum.

— Să-mi dai dreptate ! Vezi ce bine-i că am ales acest loc ? Se vede de departe și nu avem ce orbecăi căutînd de-a surda prin mocirle... Uite plutele, între ele este...

— Să tragem barca mai aproape, că avem de cărat mult și ne spetim ! — vocea femeii este înăbușită.

Vocea bărbatului însă îi este necunoscută. Deci ei au ascuns aurul... Dar unde-i prostul de Procopie ? !... Bătrînul este nedumerit. Unde-i Procopie ?...

Vulpe știe că va trebui să lucreze repede. În timpul pe care l-a petrecut aici a refăcut de mii de ori clipa revederii. Știe tot ce are de făcut. Știe așa de bine, încît crede că a mai fost o dată ceva ce s-a petrecut tot așa... FEMEIA ALBASTRĂ !... Oare de ce i se pare că Onica, stricata asta, are ceva din femeia cu inelul pe care a văzut-o în vis. BLEZOS ! — este sigur că ăsta-i numele bătrînului cu daireaua și sînt vechi cunoștințe, așa de vechi încît îi vine să rîdă.

Scurtătura de lemn pe care a cioplit-o cu grijă îi stă bine în mînă. Este așa de liniștit, încît pare că nu el, ci un altul trăiește clipa cea mare a județului.

— Să te încrezi, femeie, în ce-ți spun și la ce te învăț ! Uite locul ! Între cele două plute. Vezi ce bine se vede ?

Onica nu-l ascultă. S-a repezit la maldărul de snopi încercînd să-i dea mai iute deoparte.

Măciuca scurtă din lemn de corn se abate cu putere peste ceafa omului. Apoi din doi pași moșul este lîngă femeia care scurmă...

...Zorile şi-au intrat deplin în drepturi peste un loc pustiu. Focul a murit, iar pietrele înnegrite ale vetrei s-au răcit.

Departe, în josul apei, pluteşte lin o barcă. Omul din ea nu vîsleşte... Soarele îi arde cămaşa murdară şi ruptă în spate. La picioare, în apa pe care o suge barca prin locurile neastupate bine cu catran şi cîlţi, are trei săculeţi cu pulberi de aur şi două bare de metal pe care este imprimat prin bătaie de ciocan cuvîntul APULU. Opinca bătrînului calcă comoara de parcă ar fi niscai peşti nevolnici prinşi în vîrşă...

Barca trage într-un tîrziu la mal. Omul caută. Cu greu se convinge că acela este locul pe care-l vrea. „Aici a fost..." murmură fără vlagă. Ochii bătrînului Vulpe sînt fără viaţă, ochi de orb.

— Mulţumescu-ţi că nu am fost nevoit să fac judeţul împotriva sîngelui şi cărnii mele... Soarta a lucrat pentru mine... Procopie, fiule, ai agonisit după fapta şi mintea ta !... Amin !

...Desaga este grea ; abia de o poate duce pe umăr.

Urcă cu pas măsurat, bătrînesc, panta ce se ridică de la apă spre zidurile falnice.

— Hei, moşule ! Ce zici ; ăsta-i locul zidurilor ? !... strigă zidarii care întăresc piatra cu legătură de pămînt şi pleavă mirîndu-se de tăcerea bătrînului ştiut de guraliv şi ţîfnos.

A ajuns în faţa comandantului cetăţii numit de arhontele de Licostomion. Acesta priveşte cu ochi mari pe nebunul care îi pune pe masa nestrunjită, din lemn de salcie, sacii cu pulbere de aur şi barele pe care scrie „Apulu" zicîndu-i să le trimeată imediat din partea lui, a lui Vulpe, împăratului la Constantinopole, fiind o rămăşiţă rătăcită din ce plecase mai înainte. Şi mai ales că el, Vulpe, nu mai are în faţa Slăvitului nici un fel de datorie. Zice să fie anunţat şi drongarul Dimitrios de acest fapt...

Comandantul se uită după moşneagul care se îndepărtează cu spinarea gîrbovită. Îşi face semnul crucii şi scuipă în sîn. Se aşază pe laviţa de lîngă masă privind comoara din faţa lui... „Oare ăia ştiu de asta ? Sau nebunul... De voi lua din fiecare sac cîte puţin se va cunoaşte ? !... Cine

mai ştie ? Zice că-i un rest care s-a rătăcit ; de-i asta o parte, cît era oare la început ? !"... Simte că nu are aer. Pe faţă i-au apărut broboane de sudoare. Se duce la uşă şi pune zăvorul...

Bătrînul Vulpe mănîncă domol, rupînd cu mîna fîşiuţe din carnea crapului perpelit pe jar. Sucul îi curge printre degete : le simte încleiate, de-abia le poate desface. Tudora boceşte încet, în pumn. Din cînd în cînd, printre sughiţuri, se aud cuvintele :

— Sărman copil !.... Procopie, lumina vieţii mele...

— Nu boci, femeie, mai bine te grijeşte de ce-i de făcut întru pomenirea robului lui Dumnezeu Procopie... al nostru. Să-i faci praznic ca la înecaţi. Să pui colac pe apă... cu lumină !

— Eu ?! Tu unde pleci, omule ? se trezeşte femeia ca din vis privindu-şi bărbatul cu teamă. Prin minte îi umblă credinţa că din durere bătrînul s-a stricat la cap.

— Mă duc să văz ce-i în sculele de pescuit pe care le lăsa Procopie la apă... Voi fi şi eu pe acilea ; treaba asta-i de muiere...

Porneşte spre locul în care punea feciorul său cîrligele şi fel de fel de scule pentru prins peştii...

Priponul cel mare de care sînt legate o seamă de carmace cît degetul abia poate să-l tragă. Se căzneşte mult ca să scoată la mal o dihanie de somn mai mare ca statul de om ; cu o gură cît o oală din cele în care se ţine făina. E prins de multă vreme. Răspîndeşte o duhoare pe măsura mărimii sale. Vulpe cel Bătrîn îl împinge din nou în ape. „Du-te la el..." şopteşte abia auzit.

Rînduieşte sforile şi cîrligele ascunzîndu-le în locul în care le punea Procopie, apoi dă o raită pe la cei care păzesc vitele. Celor strînşi în jurul focului firav pe care-şi coc turtiţele de mei le spune că Procopie a fost luat de apele Dunării.

— I-am spus mereu, tăicuţă, să nu se mai avînte aşa în apele astea, că sînt hoaţe ! Fură tot ce pot ! El nu purta nici sfoara roşie legată în jurul mijlocului cînd se ducea cu noi la scaldă !... Trebuia s-o paţă !...

— Mai taci tu, cu sfoara la buric, spune moale bătrînul privindu-l pe flăcău. Băiatul este în putere, bine legat, cu

umeri largi și o privire ageră. Al cui ești, ochiosule ?... Îl știu pe tac-tu !.... Să fii tu peste proștii ăștia un fel de... *stratiot*. Să-i miluiești pe după cefe cînd se lenevesc. Să ții legea și dreptatea în cinste ? Ai auzit ?!

— Sărut dreapta, tăicuță... am auzit ! Ce stați cu gurile căscate ? Vezi că se duseră taurii la nămoale ! Hai, sus !

Vulpe pleacă zîmbind. Parè că nu a mai zîmbit de atîta vreme, că se teme să nu-i crape colțul buzelor de întinsătură.

...Soarele coboară către apus.

Plouă de sus cu lumină de aur peleind sufletele cu liniște și pace. Bătrînul vrea să se scalde. De la locul zis „La pietrele albe" cetatea se vede ca o lebădă așezată pe coama țărmului, așa-i de albă și de frumoasă. Nu a făcut baie în acest loc de multă vreme. Nimic nu-i place mai mult ca această scaldă de la „pietrele albe". Lumea se teme de acest loc zicînd fel de fel de vorbe și închipuiri. El nu se teme ; locul îi este ca un sîn de mamă. Acum, cînd Procopie s-a dus...

Apa l-a cuprins pînă peste șolduri... „Cum de a putut stîrpitura aceea de om, care nu era în toate mințile, să-l ucidă pe Procopie ca pe un pui de găină ?! Lumea se strică ! Nu mai este de trăit ! Parcă ar fi fiare oamenii ; unde-i credința și cumințenia din timpurile moșilor noștri ?!... Apucam să crîcnesc în fața lui taica ?!" Vulpe cel Bătrîn rîde cu gura pînă la urechi amintindu-și de ghionții pe care-i lua de la ăl bătrîn... „Nebătut la vreme ! Tot muierea strică cu corcolitul plodului ! Să fie lăsat să dea de greu !"

Pe luciul apei s-a lăsat o pereche de rațe sălbatice. Rotesc stîrnind stropi care răsfrîng lumina în mici curcubeie. „De cînd oare sînt păsările astea aici ? De cînd sîntem noi, cei ai Capidavei, prin aceste locuri ?"... FEMEIA ALBASTRĂ ! Gîndul este ca o străfulgerare. Se scufundă de cîteva ori în valul trecător ca viața. Vrea să plece. Cu șuier metalic și bătăi vînjoase de aripi rațele se avîntă în lungul apei călcînd-o și lăsînd urme efemere, mărunte, însoțite de stridente măcăieli. Moșul privește peste umăr la cărarea de aur care se întinde de la el la soare. Pare un drum al lumii, al timpului, care urcă spre puritatea AL-

BASTRULUI. De multă vreme ea îl aşteaptă !... Ar fi timpul. Apa este mai rece şi cărarea de aur s-a îngustat. Soarele cade sub orizont.

Se apropie de mal cu pas nesigur din cauza fundului mîlos. Salcia sub care şi-a pus hainele pare mult prea verde, iar mirosul de pelin aşa de pregnant, că bătrînul Vulpe are impresia că vara abia începe.

Se opreşte mirat ; pe mal stă privindu-l bătrînul cu daireaua.

— Hei, Blezos ! Ce cauţi aici ? Vocea îi sună tare şi cumva străină, de parcă cineva de la spate ar fi strigat în locul său. Priveşte peste umăr şi vede în poteca de aur pe femeia aceea cu părul de o nefirească culoare...

— Hai, omule, ieşi din ape... Timpul tău cel nou a venit iară !... Oamenii locurilor de peste Danubiu revin mereu, aşa sînt ei hărăziţi !...

— Nu-i aşa că te cheamă Blezos ? strigă Vulpe cel Bătrîn făcînd ultimii paşi ca să iasă pe ţărm. Tu eşti Blezos ; sînt sigur că aşa te cheamă. Te cunosc, dar nu-mi aduc aminte de unde, că sînt tare bătrîn şi obosit...

— Nu te vulpări cu mine... Tot o ţii că eşti bătrîn ?!... Vrei să scapi mai uşor de corvezi şi de griji ! Grăbeşte-te, omule ; menirea ta, Vulpe, este să aperi zidurile cele noi ale Capidavei pe care o ştii nu de acum, ci de foarte multă vreme... Şi vei purta pe trup rănile luptelor pentru apărarea zidurilor celor de colo şi pentru ocrotirea oamenilor cetăţii, care vor fi oamenii tăi... Menirea ta este să fii căpetenia acestor ziduri şi nu poţi fugi de soartă !...

— Ce tot spui! Anii mei au trecut. Nu mai am ce face şi pe cine ajuta. Se ridică cei tineri ; a lor este lumea...

— Degeaba fugi de greu ! Uită-te la tine ; eşti de-acum un altul, mai tare, mai hotărît... Nu simţi că te doare pieptul ?

Daireaua sună subţirel ca un rîs de copil. Vulpe pune mîna în dreptul inimii... Ce se petrece ?... Îngrozit, îl priveşte cu ochii ieşiţi din orbite pe scheletical bătrîn care-şi tot tremură daireaua zîmbind cu gura ştirbă.

— Cînd ?... Cine ?... Ce-i cu mine ?! Palma-i arsă de soare apasă locul dureros într-o încercare zadarnică de apărare, de ocrotire.

— Cum să-ţi vorbesc, Vulpe ? Ca unui drongar, ca unui comandant ?! Tu vei fi ultimul apărător al cetăţii. Curajul tău va salva vieţi, tu meritînd încrederea celor care te-au ridicat. Nimeni nu este prea bătrîn pentru a fi comandant ; vîrsta nu ne scuteşte niciodată de datorie ! Nu uita asta !

...Vulpe urmăreşte aiurit, cu ochii goi zborul săgetat al unei perechi de raţe sălbatice. Ştie că a luptat de curînd, mai simte în nări miros de fum, iar în urechi păstrează strigătele luptei, pocnetele braţului de lemn al „scorpionului" care împroaşcă piatră şi bucăţi de smoală arzîndă peste atacatori. Priveşte — a cîta oară? — poteca de aur a soarelui care pare că vine spre el şi-l scaldă în pulberi diafane. Gîndul zboară nestatornic, ca un fluture, spre timpurile trecute. Tudora !... Nu are la ce se gîndi fiindcă ŞTIE CĂ ESTE SINGUR şi că a trecut foarte multă vreme ; mai multă decît crezuse că-i rezervase ursita.

Zgribulit de frig se îmbracă în grabă cu nişte haine care-i par străine. Se aşază pe pămînt încercînd să-şi domolească bătăile inimii. Priveşte peste umăr la zidurile ce se ridică pe creasta malului şi îi par altfel. „Cînd avură timp AI MEI s-o refacă aşa de frumos ?!..."

Bătrînul Vulpe urcă grăbit panta care-l scoate din făgaşul apelor. Inima-i bate cu putere. Ştie că abia acum este Vulpe cel Bătrîn ; o simte. Este mulţumit că şi-a împlinit menirea. Cîndva panta asta o urca în fugă, acum inima îi cere odihnă, îndurare.

Suflă greu. Priveşte iară la apele tăcute ale Dunării. Raţele mai plutesc în poteca soarelui. Totul este cunoscut, se repetă, atît doar că el ACUM urcă greu amărîtul ăsta de mal. „Hai, drongare Vulpe, fii mai tare, mai vesel !..."

De oboseală vorbele nici nu le poate murmura măcar, doar gîndul le-a însăilat fulgerător îngrămădindu-le laolaltă cu chipuri de femei albastre, căruţe pline de taine, străzi ciudate şi palate strălucitoare.

Urcuşul s-a terminat ; a ieşit la loc drept.

Cartea a patra

Oamenii se mişcau cu greutate prin ţinuturile pline de noroaie viclene gata să-i tragă spre adîncuri pe cei care, pierzînd abia văzuta cărare, se abăteau doar cu o jumătate de pas mai în lături. Peste tot locul stăruia un puternic miros de mucegai.

Plecaseră de multe zile ; se făcea acum luna de cînd trecuseră munţii, prin locul străjuit de ruina fostului castru roman Angustia. Aşa-l numeau şi acuma cei din partea locului, păstrînd vechea denumire şi pentru pasul ce străbătea stîncăriile şi care, ani în şir, apărase de neprieteni ţara de dincolo de munţi.

Porniseră cu alai mare ; cu nestrămutată credinţă în puterea lor şi în curajul ce le era recunoscut. Stindardele fluturau în vînt, iar vîrfurile aurite ale suliţelor înţepau albastrul cerului revărsat peste vechea aşezare, care din vechime şi pînă acuma fusese locul de născare al aurului şi de preschimbare a lui în putere şi fală. APULUM, trecut peste vremi, pierduse din strălucirea şi măreţia timpurilor în care togile senatoriale sau ale cavalerilor ordinului ecvestru se puteau vedea în forul acum năpădit de buruieni şi din care piatra frumos fasonată, albă, cu irizare lăptoasă, fusese ruptă din ziduri şi porticuri, spre a servi la întărirea zidurilor de apărare sau la dresul unei trepte de scară surpată de viitura Mureşului, ori spartă sub

obada grea a carelor ce aduceau în cetate alimente pentru a rezista la vremi de nevoie.

Plecaseră mîndri. Alaiul era salutat de cei ce rămîneau şi în ochii cărora se citea invidia pe cei care aveau să cunoască strălucirea Constantinopolelui ; măreţia cetăţii Bazileilor peste care se coborîse pronia cerească. Armăsarii jucau în strînsoarea pulpelor bărbăteşti. Clinchetul zalelor şi al harnaşamentelor bătute în ţinte de aur şi de argint umplea văzduhul asemănîndu-se cu rîsul cristalin, lipsit de griji, al copiilor, care nu de mult fusese înecat în suspine şi valuri de sînge.

O soartă nemiloasă lovise pe cei care, strigînd în zadar după ajutorul Bazileului — pe care-l considerau stăpînul lor de suflet şi de sabie — se opuseseră trimişilor Romei veniţi în sutane călugăreşti pentru a-i atrage pe mai marii locurilor de partea credinţei catolice. Bătălia se înăsprise ; peste luptele pentru păstrarea pămînturilor, pe care le duceau localnicii cu cotropitorii, se suprapunea şi încercarea de înăbuşire a credinţei, iar în numele acestei credinţe se rupseseră zăgazurile nelegiuirilor, sîngele curgînd în valuri.

Roma se mişca repede. Cîştigase de partea ei un Rigă, dar voia să cîştige şi un popor.

Rescrisurile papale cu izvoade aurii şi peceţi neînchipuit de frumoase impresionaseră oamenii. Odăjdiile celor veniţi din zarea apusului, muiate în aur, luau ochii. Cavaleri pe cai focoşi, în armuri strălucitoare, făceau să roşească obrajii codanelor. O lume străină venise peste localnici cercînd s-o supună ; să le rupă cerbicia răpindu-le pămîntul strămoşesc şi credinţa.

„Am fo şi-om fi !“ strigaseră nepoţii dacilor strîngînd din fălci şi ascuţindu-şi săbiile. Bătrînii povesteau tinerilor, spre îmbărbătare, de grozăvii mai mari, din trecut, peste care păşise neamul păstrîndu-se curat şi mîndru.

Împărăţia stufului căruia soarele arzător îi topise prospeţimea verdelui înlocuindu-l cu obosite nuanţe brune, era în vădit contrast cu veselia culorilor pe care le arbora convoiul ; roşul se topea în violeturi diafane punctate de galbenul-lămîios al stindardelor lenes fluturate de molcomul zefir abia strecurat pînă la ei ; albastrul pelerinelor rivaliza cu seninul cerului şi cu ochii ce-

lor două ființe gingașe ca însăși adierea zefirului, care călăreau pe cai albi : nepoatele comitelui Zaicu Ciula, de care erau cu toții îngrijorați și pe care se legaseră cu jurămînt cumplit să le apere și să le păzească cu prețul vieții.

Aerul păstra neclintirea zăpușelii în care era scufundat. Pe cer trecu în zbor săgetat o pereche de rațe sălbatice. Pelinul răspîndea arome suav-amărui. Canicula era în toi.

În fruntea convoiului mergeau doi bărbați care, cu cozile sulițelor, încercau trăinicia potecii.

— Hehep !... se auzi strigătul unuia din cercetași.

Se muncea să scoată din nisipurile viclene pe tovarășul său care, scufundat pînă la genunchi, încerca zadarnic să se desprindă din încleștarea perfidă. Cineva aruncă un capăt de funie pe care-l trase apoi un călăreț ; calul îmboldit de pinten făcu ascultător cîțiva pași înapoi smulgîndu-l nisipurilor pe cel sortit pieirii.

— Nu putem rămîne peste noapte în îngustimea potecii ! Să mergem mai departe, mai încolo dăm de lărgime... Să nu zăbovim ! La drum, cu grijă...

Cel care vorbise era un bărbat în puterea vîrstei, cu mustață lungă căzută peste colțurile gurii. Ochii de culoarea cerului păreau că păstrează în ei răceala seninului. Părul tuns scurt era cuprins la tîmple de o timpurie brumă, care-i accentua duritatea trăsăturilor. Hotărîrea se citea și în linia puternică a maxilarului, cu mușchi tari ce zvîcneau pe sub pielea arsă de soare.

Purta o cămașă de zale lungă care-i acoperea pulpele puternice. Gluga din aceeași împletitură de fier era lăsată pe spate. Mîinile îi erau protejate de mănuși din piele pe care erau prinse plăcuțe metalice. Încălțările de piele galbenă erau scurte, abia trecînd de glezne. Pantalonii din pînză groasă, de culoare sîngerie, erau strîmți. Coada suliței lungi era prinsă în scara șeii, iar sub vîrful ei aurit în care soarele își juca raza, flutura leneș flamura aurie, avînd brodată pe ea o cruce neagră cu capetele barate. Sabia grea, cu două tăișe, atîrna de o curea lată de piele petrecută peste umărul drept. La brîu avea un pumnal — *misericordia* —, cel cu care se sfîrșeau chinurile învinsului sau ale vînatului doborît. De cotul stîng era

prins un scut mic pe care era înfăţişată aceeaşi cruce neagră. Călărea un cal roib cu coamă lungă, neagră ; un animal vînjos, cu picioare puternice şi chişiţă păroasă. Din felul cum sta în şa şi din glasul poruncitor cu care urnise convoiul, se vedea că le era conducător.

Muşat sin Leon Valahul, Cnez de Roşia de Sus, din ţara Amaradiei, din comitatul lui Zaicu Ciula, era cel care jurase să însoţească pînă la Constantinopole pe cele două nepoate ale comitelui, iar pentru aducerea la îndeplinire a jurămîntului era gata să-şi jertfească viaţa. Vremurile erau tulburi, furi de tot felul străbăteau lumea. Chiar prietenii întîlniţi pe drum puteau să devină duşmani cînd constatau că fiecare din ei aparţineau unei alte religii — surori, dar potrivnice. Pe tot cursul lungului drum fuseseră urmăriţi de oamenii Rigăi, care voiau să-i prindă.

Şiretenia cnezului Muşat îi scosese din multe situaţii disperate ; ultima ciocnire, şi poate cea mai grea, o avuseseră cu cîteva zile înainte cînd cercau să treacă cursul leneş al apei Buzăului ; oamenii Rigăi izbiseră ca hultanii căzuţi din senin. În ambele tabere se prăvăliseră în colb bărbaţi curajoşi şi cu renume ; cînd cumpăna luptei sta nehotărîtă, din pădurea învecinată năvălise o ceată de oameni înarmaţi ce izbise cavaleria Rigăi. Acest ajutor neaşteptat hotărîse soarta luptei. Hultanii se retrăseseră în goana cailor, iar salvatorii îi îndreptaseră pe această tainică potecă a smîrcurilor, dîndu-le şi două călăuze.

...Tabăra fu aşezată pe un tăpşan umed, înconjurat de sălcii pletoase. Răniţii fură scoşi din căruţe şi culcaţi pe iarbă. Unuia dintre ei îngrijirile nu-i mai foloseau. Groapa fu săpată la repezeală într-o margine a poienii ; la capul ei fu aşezată o cruce schiloadă de lemn, ca un regret pentru o viaţă stinsă prea de timpuriu.

Amurgul ridica pe unda-i aurie către înaltul cerului fumul vetrelor.

Tabăra sta tăcută.

Oboseala era aşa de mare, încît foamea nu-şi găsea loc.

— Cneghină Enikö, spuse Muşat apropiindu-se de o domniţă bălaie, cu piele trandafirie, ce sta rezemată de loitrea unui car, scormonind pe fundul unui sac ţinut de o slujnică.

— Cneze Muşat, spun din nou că mă numesc Elena ! Nu voi...

— Cneghină... Elena, dacă aşa-ţi este voia, spuse Muşat cu indiferenţă şi oboseală în glas, pentru ultima oară te rog să nu mai pleci din locul pe care ţi l-am ales în convoi. Locurile sînt neprielnice, iar pentru viaţa...

— Voi face cum mi-o fi voia !... Nu am de ascultat porunci de la nimeni. Să nu uiţi că sînt ruda Rigăi Ştefan şi nu suport...

— Nu am timp de rugăminţi ; dacă vei părăsi locul din şirul de căruţe, te voi aduce înapoi cu arcanul, ca pe jivinele cele sălbatice.

Spatele bărbatului pare imens, iar mersul legănat ca de urs măreşte impresia de forţă şi de hotărîre. Enikö priveşte în urma lui cu ochi mijiţi ; ceva din cruzimea şi din şiretenia linxului sînt în această privire. Buzele îi tremură un zîmbet de sfidare. Slujnica face cruci grăbite rotindu-şi înspăimîntată ochii.

— Cneghină a mea, nu înfuria pe acest soldăţoi rău şi necioplit ca o stîncă. Fii cuminte, suflet drag al meu...

— Hai, gata ! De vorbe sînt sătulă ! Ţine mai bine sacul ; voi să dau de pelerina roşie pentru la noapte ; se pare că-i destul de răcoare şi umed... De nu ar fi ţînţarii ăştia !...

— Ţin, sufletul meu, ţin !... Ce ai vrea să mănînci ? Spune...

— Fazan umplut cu prepeliţă în sos de vin şi tortă de miere după sfatul lui Vic de Kency... Ce întrebare ? ! Fata pufni în rîs, iar slujnica se întristă. Uite că am găsit-o ! Nu te mai bosumfla. Mănînc ce o fi ; bine că mai putem mînca, fiindcă cel de sub movila aceea de pămînt va fi el mîncat...

— Dragă surioară, te căutam peste tot şi nu te vedeam, am venit să te iau să ne plimbăm puţin, să ne dezmorţim picioarele : după o zi întreagă de stat în şa simt nevoia să mă mişc — se auzi o voce plăcută, moale, în spatele lor.

Fata era subţire, cu părul negru ca pana corbului, răspîndind în jur linişte şi blîndeţe. Ochii negri priveau cu îngăduinţă neastîmpărul care răbufnea din tot ce făcea soră-sa mai mică, Enikö.

...Focurile ardeau mocnit, cu mult fum pentru a îndepărta cohortele de ţînţari nemiloşi care năpădeau oamenii şi animalele. Santinelele se mişcau neauzite, ca nişte umbre în această lume a smîrcurilor.

Peste pîslele groase fuseseră aşternute blăni de cerb. Văl de ţesătură subţire apăra pologul în care se culcaseră cneghinele, posibile pretendente la scaunul Rigăi prea Catolice. Vocea brunei Tünde se auzi ca o adiere, abia simţită :

— ...pare că a trecut o veşnicie de cînd am plecat de acasă şi mai avem atîta de mers !... Lipsesc atîţia din cei care au fost cu noi !... Iar noi sîntem cauza morţii lor ; oare toate cîte se fac — rugăciuni, posturi şi tot felul de datini — le sînt de vreun folos ? Pot schimba ceva ? Mă uit la tine şi mă minunez cît poţi fi de indiferentă ! În timpul ultimei lupte a căzut unul de lîngă mine, străpuns de o săgeată. Am crezut că...

— Nu mai crede nimic şi fii mai tare ! Au murit fiindcă sînt oşteni şi asta le este menirea. Puteau tot aşa de bine să cadă în luptă cu ştiu eu cine !... Ce importanţă are ? Puteau muri de ciumă sau de vărsat negru ; puteau muri sub colţi de mistreţ sau căzînd de pe cal ! Nu te mai gîndi la întîmplări triste... Ai văzut cum te priveşte cavalerul franc ?

— Jean de Lunney de cîte ori se uită la mine am impresia că sînt dezbrăcată. Ochii lui par a scotoci pe sub fuste... Cred că am să i-o spun într-o zi, sau mai bine am să-l rog pe cnezul Muşat să-i mai potolească focul...

— Lasă-l ! A trecut pe lîngă moarte, de nu erau oamenii aceia care ne-au sărit în ajutor, acum poate că era...

— Nu tăgăduiesc faptul că-mi face plăcere că-mi poartă eşarfa prinsă de braţ, dar prea...

— Nu te necăji degeaba ! Uită-te la Alfred de Beer, care se pare că-mi face curte ; nu ştiu de poate rîde. Este mai rece ca un bloc de gheaţă. Cred că de-ar încerca să surîdă, buzele i-ar crăpa şi s-ar risipi pe jos ca cioburile de sticlă...

Încet, încet, liniştea se aşternu peste tot locul.

...Soarele se ridicase de o suliță peste stufăriș și crivini de plopi argintii ce-și tremurau frunzele luminînd convoiul multicolor, care se străduia să iasă cît mai grabnic la loc deschis. Cetatea Capidavei nu putea fi departe ; piedica de acum la care se gîndeau cu îngrijorare era cum vor trece apele lenești și întinse ale Dunării.

Cavalerul de pe malurile Rinului își apropie calul de cel pe care călărea Enikö. Călăriră un timp în tăcere. Era o zi liniștită, cum de puține avuseseră parte de la plecare.

— Spune-mi, zeiță de aur, de ce vrei să ți se spună Elena cînd, după cîte știu, numele-ți este Enikö ?

— Nobile cavaler, pe lîngă numele pe care-l știi mi-a fost pus la botez și numele preafericitei mame a împăratului Constantin Creștinătorul. Plecînd în țară străină vreau să port numele cel al adevăratei credințe ; nevrînd să-mi amintesc prin celălalt nume de pătimirile cauzate de prea puternica noastră rudă.

Cavalerul se închise din nou în mutenia sa, gîndindu-se cu bucurie la castelul Capidavei unde între zidurile groase de piatră se vor putea odihni și unde poate se vor organiza, conform obiceiurilor de la curțile Europei pe la care trecuse, în cinstea lor, serbări și întreceri cavalerești în care să-și arate măiestria în mînuirea armelor, dar mai ales a spadei, care-i era recunoscută.

Nu mult în spatele lor, se mișca anevoie, cercînd să se mai dezmorțească, grupul de călugărițe care plecaseră și ele la loc de liniște și de odihnă a sufletului, după ce fuseseră martore cum flăcările mistuiseră pînă la temelii mîndra mănăstire a Cenadului. Flăcările puse de oamenii antihristului Rigă, care se înscăuna pe zi ce trecea tot mai tare și mai sigur în tronul său, folosindu-se cu perfidie de ajutorul celor veniți de la Roma, nu-și aveau justificarea decît în frica de a nu lăsa să se mențină sîmburele ortodoxiei în pămînturile de dincolo de munții Carpați.

Cuvioasa maică Varvara prefira printre degetele-i osoase șiragul de mătănii urmărind pe sub sprîncenele-i groase ceata de călugărițe care, cu fustele sumese, se mișcau greoi cercînd să se țină de căruțe. Le asemui în gînd cu un cîrd de bicisnice rațe tîmpe... Își aminti cum fugiseră din calea urgiei abătute peste așezarea voivodului

Ahtum, Marisena, unde se afla şi Cenadul cînd acesta nu recunoscuse puterea şi autoritatea Rigăi Ştefan, căutînd adăpost la comitele Zaicu Ciula. Acolo îl întîlnise pe stareţul mănăstirii de călugări, Natanail, care, părăsit de puteri şi de toţi fraţii ce se risipiseră prin locuri ferite, simţindu-şi apropierea sfîrşitului, rugă pe cuvioasa stareţă Varvara să-i ducă şi lui jalea scrisă şi s-o pună în mîini iubitoare de dreptate şi gata de ajutor, acolo, în luminatul şi slăvitul Constantinopole. Maica stareţă se jurase să-l ajute... Dintre călugăriţele tinere, cele mai multe fugiseră, nerămînînd în jurul ei decît cele care acum se tîrau prin noroiul bălţii.

La amiază convoiul ajunse pe malul lutos al Dunării. „Doamne, apără şi păzeşte pe nevolnicii tăi robi de furia apelor şi de moartea cea prin înec, că de urgia fierului şi de cea a focului ne scăpaşi..." — maica stareţă făcea cruci largi şi bătea cuvioase mătănii, speriată de întinsura apelor...

— Cnezule, vă aduserăm pînă aici, spuse una din călăuze, de acu' vă ţineţi tot de marginea apei şi mergeţi în susul ei. Drumul e bun. Cam la zece mile este locul de trecere. Acolo sînt lotci mari, cu care se umblă de la mal la mal. Sînt ale cetăţii Capidava. Toţi negustorii aşa trec Dunărea... Dă-ne doi cai şi ne repezim înaintea voastră să-i pregătim pe lotcari să tragă la malul ăsta şi să vă aştepte. Spunem de venirea voastră şi celor din cetate, să fie gata cu cele de trebuinţă...

Muşat sin Leon Valahul îi privea gînditor muşcîndu-şi colţul mustăţii. Părea că vrea să le ghicească gîndurile. După un timp spuse, privindu-l drept în ochi pe cel care-i vorbise :

— Uite ce-i : soţul tău să plece, îi dau cal. Tu rămîi zălog. De se petrece ceva rău, plăteşti cu viaţa.

— Te temi, cnezule ? Nu ai de ce. Aici locurile sînt liniştite... De era să vă prăpădim eraţi morţi din noaptea trecută, cînd ne şuierară oamenii bălţii. De le dam răspuns năvăleau şi căsăpeau tot ce era viaţă...

— Cine sînt ăştia, cum spui, ai bălţii ? Nefiind de pe aici nu ştiu rosturile...

— Nu eşti de pe aici, dar ai vorba ca a noastră şi tu şi oamenii tăi...

— Ce vezi de mirare ?

— Așa, ziceam... În baltă sînt ascunși cei pe care-i caută legea să-i pedepsească. Sînt fugiți de urgia puterii și stau prin locuri de-astea. Noi de la cetate îi lăsăm în pace, că ei ne anunță de-i primejdie ; de vine cineva cu sila spre pămînturile noastre. Pe cei rătăciți din drumul știut îi cam gîtuie ; pe cei ai locurilor îi lasă în pace. Mulți din ei sînt de prin părțile astea, au muieri și copii pe la așezările din teritoriul Capidavei. Așteaptă și ei milostivire sau iertare din partea stăpînirii...

— Luați doi cai din cei legați la urmă, de schimb... Poate nu ar fi trebuit să am încredere în vorba ta, dar o încerc și pe asta !...

Convoiul își continuă drumul, tîrîndu-se încet, ca o uriașă omidă, pe marginea lutoasă a Dunării.

Cnezul Mușat călărea înaintea oamenilor săi, căutînd din timp un loc prielnic popasului de noapte. Era sigur că nu vor ajunge la vadul de trecere pînă în seară.

Omul își simți pielea înfiorată de răcoarea apei. Continuă să înainteze cu pași mărunți mai spre adînc. Se stropi pe față și pe piept.

Apa îl răcori. Cu ochii mijiți privi la astrul zilei, gata să coboare după unduirile de stuf și rogoz. Cu șuierat metalic trecu o pereche de rațe ce roti pe deasupra lui, ca apoi, cu plescăit zgomotos, să se lase pe un ochi de apă ascuns în păpurișteа din stînga sa. Burul al lui Costea sin Ioachim privi lung spre locul în care-și curmaseră rațele zborul. Se încruntă : perechea de păsări îi aducea aminte de ceva foarte cunoscut, dar demult trecut. Respiră cu nesaț, umplîndu-și plămînii cu aer proaspăt. Simți în nări dulceața amăruie a pelinului.

Se scutură. L-a luat cu frig.

Se îndreptă către mal simțind în spate ultimele raze ale apusului. În minte îi stăruiau nume pe care nu le putea lega de chipul nimănui dintre cei cunoscuți : „Vulpe"... „Procopie"... În dreptul inimii simți o fulgerare : durere surdă, grea, de parcă ceva pleca din el și se pierdea ; ceva ce putea fi din inima și din trupul său.

Îmbrăcîndu-şi tunica decolorată de vreme, pe care doar broderia din fir argintiu şi albastru mai părea vie şi proaspătă, gîndi că nu de-a surda povesteau oamenii locului, că aici „La pietrele albe" se pot pierde minţile, din senin, şi se pot răsturna anii.

Comandantul cetăţii Capidava, drongarul Burul al lui Costea sin Ioachim, îşi strînse mai tare centironul de piele peste pîntecul supt, privind pentru ultima oară Dunărea în rostogolirea ei fără sfîrşit. O curgere venită din adîncuri la care nici gîndul nu se putea încumeta să ajungă. „Apă sfîntă, apă dragă !", spuse sfiindu-se parcă de vorbele abia şoptite.

Începu să urce malul pieptiş ce ducea spre cetate.

Linia monotonă a zidurilor înalte de piatră, cenuşii, nu era întreruptă de turnuri ci doar de rudimentare platforme înălţate din loc în loc pe prepeleacuri spre a permite supravegherea împrejurimilor. Unul din ziduri, cel de miazăzi, cu ani în urmă începuse să fie văruit, dar lucrările se opriseră din lipsa pietrei de var, poate şi din alte cauze. Drongarul păru că vede pentru prima dată această imagine a delăsării, a părăsirii care se citea în munca neterminată. Gîndi că la primăvară, de o vrea Domnul şi vor fi în viaţă, va da ordin să se termine lucrarea începută.

Curtea Capidavei clocotea de viaţă. Vetrele începeau să fumege în amurg. Mirosea a lapte ars pe fund de ceaun şi a peşte pîrpălit în spuză. Ţînci dolofani se hîrjoneau în cîrduri, amestecaţi cu coteii.

În cetate bordeiele se înşiruiau fără o anume socoteală, cu toate că în cîteva rînduri voise Burul să-i oblige să-şi orînduiască gropile în şiruri cu o anume ordine, spre a da un aer mai ostăşesc curţii vaste ; dar milităria trecuse de mult pe acolo, acum se uitase. Şi apoi nu în înşiruirea bordeielor sta tăria braţului.

...E drept, cornul cel chemător la pregătirea militară sună din ce în ce mai rar, iar cînd se adunau pentru a-şi menţine vigoarea de luptători prin exerciţii militare, cei peste două sute de oşteni ai cetăţii — ţărani-soldaţi — îi aruncau priviri dojenitoare, că au fost luaţi de la treburile gospodăriei.

Vremurile erau bune cu cei ai Capidavei. Barbarii ocoliseră teritoriul de care răspundeau ei, scurgîndu-se spre alte locuri pe unde le era mai uşor să pătrundă în Imperiul cel Sfînt de Răsărit. Avuseseră în două rînduri de urmărit cete de tîlhari care uciseseră şi prădaseră cîţiva negustori greci, ce pe aici îşi aveau drumul de trecere către lumea de dincolo de apa Dunării, ajungînd cu mărfurile lor cumpănite în samare pe spinări de măgari docili pînă dincolo de pusta Pannoniei, la franci şi germani.

— *Domine,* vin cu veşti de dincolo.

Drongarul se întoarse din drum privind nemulţumit pe cel care vorbise.

— Ce veşti ?... întrebă mîrîit.

— Sînt din ceata căpitanului Dinu. Acu' patru zile am trecut dincolo să cercetăm juzii şi locurile care ţin de noi. La ieşirea din baltă am dat de un convoi ce venea de departe şi voia să treacă încoace...

— Ce fel de oameni şi cîţi ?

— Stai să vezi cum fuse. Ei sînt ca la cincizeci de călări, cu două căruţe cu coviltire. Văzurăm călugăriţe şi două muieri tinere, ca focul de iuţi... Cu ei mai sînt doi oşteni în fiare ; după vorbă străini.

— De unde sînt, ce vor ?

— Sînt de-ai noştri, de peste munţi. Îi duce un cnez. Merg la Constantinopole cu închinare. Vor să steie aici cîteva zile, să se mai întremeze şi ei şi caii, spun că trecu luna de cînd se trag către încoace.

— Unde zici că aţi dat de ei ?

— Îi îngrămădiseră nişte oşteni necunoscuţi la locul zis „al spînzuraţilor". Le dădurăm o mînă de ajutor.

— De ce le luarăţi parte ?

— Că-i văzurăm cu muierile, voi să zic cu călugăriţele,... erau mai puţini şi îi spîrcuiau ăia...

— Ăia cum erau ? întrebă cu undă de interes comandantul.

— Cu arme bune, cu cai buni. Treceau suta de săbii... poate nu chiar, dar pe aproape...

— Semne la steaguri sau la pavăze ?

— Nu văzui... poate nu băgai de seamă în vîltoare...

— Mergi de vorbește cu lotcarii să treacă dincolo. Pregătești locul de instrucție din latura de sub buza pădurii, acolo îi duci pe străini. Nu au voie să intre în cetate. Cheamă-l la mine pe căpitanul Teodosie.

Omul plecă în fugă pierzîndu-se printre bordeie și strigînd din adîncul rărunchilor : „Teodosie, la drongar... Care știi de Teodosie ? !... Nu se aude ? !...

Burul al lui Costea sin Ioachim se întoarse îngîndurat. În fața porților mari de la intrarea în cetate se opri, părînd că vede pentru prima dată lemnul înnegrit și afumat, zidurile înalte, de piatră legată cu pămînt, și groase de mai bine de trei pași, santinelele sprijinite în cozile sulițelor stînd de vorbă cu oamenii care treceau pe acolo. Toate păreau jalnice, mici, sărace. Deși se afla de multă vreme aici, nu reușise să alunge din minte imaginea mîndrei cetăți Durostorum în care, cu ani în urmă, își făcuse ucenicia de soldat, urcînd treaptă cu treaptă dificila scară a ierarhiei militare, ajungînd la cinul de invidiat de *drongar*. Peste tot se vedeau semnele delăsării și pierderii tradițiilor militare. Soldații nu mai primeau soldele de la Bazileu ; răsplată le erau doar pămînturile și o anume ușurare a impozitelor, ei fiind *limitaneii* care apărau granițele imperiului, apărîndu-se în același timp pe ei și avutul lor.

Simți cum sîngele urcat în obraz îi pune o nedorită roșeață.

Decizia de a nu-i primi în cetate pe cei care urmau să sosească îi păru justificată ; nu ar fi suportat ironiile și privirile de măreață superioritate. Nu le putea oferi găzduirea în bordeiele celor din Capidava, nici măcar în locuința sa care nu se deosebea cu nimic de a celorlalți, avînd un plus de neorînduială; soția trecuse în cimitirul din vale cu mulți ani înainte, iar feciorul Vasilie, cînd nu era în cetate cu obligațiile de căpitan de ceată, vînzolea codrii din preajmă îndeletnicindu-se cu vînătoarea.

Privirea i se așeză pe o lespede cenușie, încastrată în zidul din stînga porților. Se simțea atras de această piatră, de răceala ei, de taina șirurilor de nume cioplite în ea, care cu literă latină, care cu cea grecească... Cornelius, Nigrinus, Sextus, Maximus, Quadratus, Minicius, apoi urmau trei nume trecute cu litere grecești : Sostra-

tos, Agatias, Amalchis Zelca... Din nou cu literă latină : Rufus, Liberius, Agilius... Privirea drongarului întîrzie pe acest nume. Cutele amintirilor s-au încîlcit undeva în trecut, şi nu se pot scurge spre el... E ceva care s-a petrecut demult şi care îl priveşte pe el. AGILIUS ! Acest nume pare foarte cunoscut, ca şi cel care urmează : Mihael, dar şi Ioan cel Aspru. Apoi în şirul de nume cineva a martelat piatra ştergînd semnele. VULPE, iară un nume care-l face pe drongar să se încrunte. VULPE !... Numele recitit îi provoacă o strîngere de inimă. Se gîndi, fără voie, la fiul său Vasilie. Se trezi rostind fără noimă, cu glas tare, „Procopie..." Privi speriat în jur temîndu-se să nu fie auzit de cineva vorbind singur. „Ce-mi veni cu Procopie ăsta ? !..."

Comandantul cetăţii dădu o seamă de ordine care puseră pe jar pe toţi oamenii săi. Urcat pe zidul cetăţii, Burul lui Costea sin Ioachim privea de acolo, de sus, cum erau întinse corturile pentru cei care aveau să vie. Corturile colorate serveau de obicei pentru cazurile în care guvernatorul provinciei — *katepanul Peristrion para Istros* — venit în inspecţie ar fi voit să rămîie aici pentru un timp ; dar asta se întîmpla aşa de rar, încît acum drongarul se temea ca de vechime pînza să nu se sfîşie sub întinsătura funiilor.

Locul de popas pregătit pentru oaspeţi arăta sărbătoreşte în contrast cu zidurile mohorîte ale cetăţii. *Velumurile* pe care le întinseseră printre corturi pentru a face mai multă umbră dădeau o notă de veselie.

Comandantul era mulţumit ; făcuse tot ce-i sta în putinţă pentru a salva aparenţele şi prestigiul său, al oamenilor şi chiar pe cel al Slăvitului Bazileu.

...Se înserа. Privea mulţumit focurile vetrelor şi forfota din interiorul cetăţii, asemuind-o cu un stup în plină activitate. Drongarul nu avea ce să-şi reproşeze ; duşmanii nu trecuseră de ei ; inspecţiile se desfăşuraseră întotdeauna cu etalări de sclipiri şi dosiri de neajunsuri... Timpul trece ! Va veni şi clipa cînd puţinele sale lucruri adunate în viaţa de soldat aveau să treacă în mîinile fiului său...

Din soarele muribund, căzut dincolo de zare, nu rămăsese decît sîngeriul oglindit în norii zdrenţăroşi.

Santinelele se schimbau ; pe ziduri rămase doar el.

— Așa e că simți cum se apropie vremea ?... Poate nu ai curajul s-o spui ?

Vocea era necunoscută, părea că vine de dincolo de ziduri, din golul care se întindea pînă la *berna* îngustă după care urma șanțul adînc de apărare. Privi surprins împrejur. Nu era nimeni. Auzi rîs molcom de bătrîn, sau de om foarte obosit. „Acum vei spune că nici nu vrei să vezi !... Ne știm de atîta vreme, comandantule, încît mă și înspăimîntă gîndul la lungul șir al anilor pe care-l petrecurăm cu toții, noi cei de aici, din locurile astea călcate de nevoi și moarte. Ce zici, Bourule, de revederea noastră ?...“

Abia acum îl văzu pe bătrîn ; era așezat pe o ieșitură de piatră care închidea crenelul din dreapta sa. Picioarele slăbănoage îi atîrnau dincolo, în golul căscat sub el. Purta opinci mult prea mari și poate din cauza asta îi păreau picioarele firave, de schilod.

— Hei, tu, omule ! Vezi să nu te prăvălești ! Ai grijă ! Ce cauți aici ? Dă-te jos de acolo ! Am dat poruncă să nu se mai urce nimeni pe ziduri, doar soldații... Pleacă de acolo !

— Nu te iuți, Bourule... vocea hîrîi din nou a rîs.

— Ce tot îi dai cu Bouru ! Pe mine...

— Pe tine ce ? Vrei să spui că Burul este numele tău? Nu-i bine să minți, drongarule ! Numele este chemarea cu care ne naștem ; poate fi frumos sau urît. Burul ?! De ce nu cum au spus ai tăi, Bouru, fiindcă prin acele părți hălăduiesc aceste fiare de putere și curaj...

— Hei ! Stai așa ! De unde scoți toate astea ? Cine ești ? Nu te cunosc !

Vru să pună mîna pe umărul moșneagului, dar privirea acestuia, fixă, rece, cu un fel de dispreț, îl opri. Nu se mai simțea comandantul Capidavei, era ca un copilandru pe care-l dojenea cineva mai mare ; parcă îl auzea pe răposatul său tată — el îi spunea Bouru...

— Nu te mai rușina ; ai vrut să scapi de rîsul celor cu care erai și te făcuși Burul... Vine un timp greu ; nu ne văzurăm de multă vreme... Poate vii în baltă. Să vii cît mai ai timpul de partea ta : vezi că el se duce fără pas de întoarcere. Te voi aștepta !...

Se simţea toropit. Şopti abia auzit : „Blezos... bătrîne Blezos !"...

La orizont se vedea steaua ciobanilor.

— Ce zici de Bazileu, drongarule ? Ce-i cu tine ?

Santinela care-l scutura de umăr avea în glas o undă de îngrijorare.

În locul pe care şezuse bătrînul nu era nimeni, dar nici nu ar fi putut sta cineva pe fărîma aceea de ieşitură de piatră mai îngustă ca palma... Nu ştia de-l văzuse străjerul pe cel cu care vorbise, se feri să întrebe, dar din felul liniştit al soldatului deduse că doar el avusese vedenia. Bătrînul îi era perfect cunoscut, atît că nu-şi putea aduce aminte în ce împrejurare şi cînd...

În zori o barcă trecu dincolo, în baltă, pe comandantul cetăţii. Aerul sta limpede în boarea dimineţii, încreţind uşor faţa molcomă a apei. Luntrea fu trasă la mal. Omul se pregăti să-l aştepte pe comandant ; se aşeză mai într-o margine şi aruncă la apă un capăt de aţă cu ceva momeli : să treacă aşteptarea mai uşor...

Mergînd pe poteca cu umezeala abia zbicită, Burul se gîndea la vedenia pe care o avusese ; fiindcă era convins, nu putea fi decît o nălucă, o plăsmuire a minţii obosite şi încinse de căldura ultimelor zile.

Mergea fără ţintă, mînat de dorinţa de a fi cît mai departe de oameni, dar şi ca să dea ascultare chemării bătrînului. De unde-i venise numele acela neobişnuit : Blezos ?...

Pe cer se desenau coroanele scheletice ale copacilor secaţi de preamultul apelor. Soarele ajunsese sus. Se opri să-şi şteargă năduşeala.

...Bătrînul era lîngă el. Îl privea zîmbind. Ţinea o dairea pe care o tot tremura scoţînd din ea sunete moi, ca un susur. Din cînd în cînd o lovea de pulpă înteţindu-i respiraţia. În aer stăruia miros acru de fum. Bătrînul plecă pe potecuţa abia vizibilă făcîndu-i semn să-l urmeze...

Colibă de stuf prăvălită pe o parte de vreme şi de vîntoase.

— Aşază-te de cealaltă parte a vetrei, spuse bătrînul arătîndu-i locul cu un deget scheletic.

Abia acum văzu cercul de cenușă și de cărbuni de la picioarele sale. Fir de fum albăstrui, firav, răzbătea din tăciunii ce păreau morți.

Sta ciucit, cu picioarele strînse sub el privindu-l ca vrăjit pe bătrîn : acesta își tremura daireaua, care scotea aceleași sunete moi, suspinate. Flacăra focului se ridică din senin, vie și lacomă ; în jur mirosea a pucioasă și a încă ceva, care-i era foarte cunoscut, ca și bătrînul cu daireaua lui, dar de care nu-și putea aminti. Se uită dincolo de flacără : femeia îl privea zîmbind. Era frumoasă, cu pielea ca de marmoră, de o strălucitoare albeață ; părul de un albastru intens, cu luciri metalice, aducea cu penajul capului de rățoi... Întinse mîna s-o ajungă : s-o atingă cu vîrful degetelor — poate și spre a se convinge de adevăr ! Femeia se depărtă, aruncînd ceva sclipitor la picioarele sale... Daireaua, continua să susure dar el rămăsese cu privirea pironită pe locul unde se topise vedenia...

— Tu și cu mine sîntem din începutul timpurilor ai locurilor astea. Nu ne pierdem și nu ne trecem, ci numai ne perindăm. Dăinuim ca neamul ăsta cu rădăcina în inima pămîntului... Curgem fără ostoi, trecînd prin Agilius și Ioan și Vulpe, trecînd dincolo de vremi în iovii locurilor astea... Ne este neamul legat de pămînt Bourule, de ăsta de sub tălpile noastre, și revenim pentru vîrtoșirea neamului... *Jurații* pot să se stingă, dar credința trebuie să rămînă, Bourule. Să ții cuvîntul și să păstrezi semnul...

Obrazul îi arde, de parcă cineva i-ar fi pus pe el cărbuni încinși. Ochii întredeschiși abia zăresc lumina strecurată printre gene. Simte o moleșală în mădulare de parcă ar fi fost călcat de o turmă de tauri. De cît timp doarme oare ? Soarele a căzut cu o palmă sub amiază...

Loc pustiu. Nici urmă de colibă și nici de vatră. Doar sălcii și plute ce-și flutură frunzișul anemic în boarea abia simțită. Se ridică nedumerit. Inima îi bate cu putere. Sub picioare pămînt întărit de secetă, cu iarba arsă și zbîrcit ca un obraz de om chinuit. Scormone cu degetele tremurînde pămîntul tare, reușind să scoată inelul, ce pare a fi de argint. Privește acvila stîngaci scrijelită, încercînd să descifreze abia vizibilele litere : L. G. XIII. P. F. Un gînd se strecoară din noianul de vagi amintiri ce par a

veni dintr-o altă lume. Inelul nu-i încape nici pe degetul mic. Îl bagă în săculeţul de piele prins la brîu.

Merge încet. Obrazul îl ustură, şi nu reuşeşte să alunge din minte imaginea femeii albastre.

Se urcă tăcut în barcă. Gîndul îi este la vorbele enigmatice ale bătrînului Blezos. Ştie că a visat, dar este un vis tare ciudat, şi apoi inelul înfipt în glodul uscat ? !

•

Străinii au sosit. Forfota este în toi. Se ridică tabăra. Localnicii, fericiţi de evenimentul care-i mai scoate din monotonia cotidianului, stau buluciţi la marginea tăpşanului de instrucţie. Printre ai lui s-au amestecat cîţiva străini. Graiul este ca al celor de aici, poate mai tărăgănat şi mai domol, s-ar putea spune că sînt şi ei de prin aceste locuri, şi nu tocmai de dincolo de munţii cei mari.

Burul a lui Costea, drongarul cetăţii Capidava, a îmbrăcat tunica verde, bordată la mîneci şi la gît cu broderie bogată din fir de argint, pe alocuri puţin decolorată, pe care o pune numai cînd vine guvernatorul sau altă mărime în inspecţiile de rutină. Încălţările din piele moale, cu talpă subţire, nu depăşesc mai mult de o palmă glezna. Pantalonii strîmţi sînt din pînză galbenă. Scufa are pe margine un şir de perle destul de mari. Sabia a pus-o în teaca de postav roşu cu izvod din fir de aur. De lanţul gros de aur de la gît atîrnă o piatră roşie cît un ou de porumbel, care la fiece mişcare aruncă fulgere de foc. O broderie iscusită redînd scene din viaţa sfîntului Dimitrios se reliefează frumos pe postavul negru al pelerinei lungi, prinsă la gît cu paftale de argint.

Arată aşa cum se cuvine unui drongar să arate după mulţi ani de credinţă în slujba Bazileului său.

Se apropie de cei veniţi de departe, cu pas ferm, de stăpîn.

Cu ochi ageri cercetează toate cîte sînt la vedere. Observă corturile străinilor ridicate printre celelalte : sînt mai mici, rotunde, şi pînza le este decolorată de soare. Simte mulţumirea urcîndu-i în suflet.

— Sînt cnezul Muşat sin Leon ; vin din porunca stăpînului meu, comitele Zaicu Ciula, din ţara Amaradiei.

Cu mine am oameni de arme spre paza celor două cneghine, rudele comitelui şi neam cu Riga prea catolic Ştefan, slujitori şi doi cavaleri din ţări depărtate care ne însoţesc în drumul nostru spre Constantinopole, pentru a îngenunchea la mila Marelui Bazileu Vasile al II-lea, cunoscut în lumea cea mare a Apusului pentru vitejia sa. Cu noi se mai află şi cinstitele călugăriţe cu maica stareţă de la o prăpădită aşezare călugărească din părţile Mărisenei ce se numea Cenad, trecută prin foc de Riga prea catolic care acum şi pre noi cei de dreapta credinţă ortodoxă vrea să ne treacă la supunerea şi la crucea Romei, adică a papei Silvestru al doilea. Cum spuneam, stareţa, cu însoţitoarele ei vin să roage pe Măritul întru întărirea legii celei drepte prin rezidirea lăcaşului pustiit, spre ţinerea legii ortodoxe în părţile de peste munte ; că aşa-i drept, să nu se lase de izbelişte sufletele credincioşilor rămaşi în ortodoxie.

— Deci cam aşa stau lucrurile la voi !... De vei avea nevoie de mine anunţă pe careva din cei de pază ; am pus străji pentru liniştea voastră. Oamenii mei nu vă vor supăra cu nimic, aşa am dat ordin : să aveţi linişte. Cît vreţi să staţi la noi ?

— Cîteva zile numai ; pînă se întremează ceva caii şi se mai scutură oamenii de durerile drumului : că avem cu noi femei firave şi nedate cu greutăţile...

— Spuseră cei care au fost cu voi că au dat iama în convoi nişte necunoscuţi.

— Avurăm parte din plin, dar de asta vorbim la loc de linişte şi mai tîrziu, să nu fie urechi străine...

— Cavalerii străini merg cu voi ?

— Da, slăvite ; unul este frînc, iar celălalt din părţile de izvorîre a apei Rinului.

...Forfotă de tabără ; fum ce urcă în firave fuioare spre înalt. Strigăte, nechezat de cai, porunci. Cîmpul de instrucţie, care nu mai este al soldaţilor, pare acum un mozaic colorat : ochii sînt furaţi de străluciri multicolore, de sclipiri de purpură şi aur... Apoi treptat, cu cît se lasă mai mare întunericul, cu atît se domolesc forfota şi gălăgia. Pacea nopţii coboară cuprinzînd oamenii şi locurile.

Comandantul Capidavei, drongarul Burul a lui Costea sin Ioachim stă gînditor în bordeiul său din apropierea

porţii cetăţii. Opaiţul arde fumegos : lumina tremură nesigură pe pereţii daţi cu var. În încăpere stăruie un vag miros de foi de nuc, de fîn cosit şi de mucegai. A dezbrăcat tunica de paradă ; stă în cămaşă de in albă, cu izvoade roşii la mîneci şi pe piept. Bea din ulcica de lut vinul aspru şi rece.

Comandantul stă încruntat ; este obosit de ziua care a trecut şi trist. Mîhnirea îi este provocată de sărăcia soldăţească a cetăţii sale. Ar fi vrut să se fălească cu oamenii săi, cu armele şi cu hainele lor, cu felul în care-şi poartă capul... Puteau fi la fel de bine echipaţi ca şi cei de dincolo, doar sînt de acelaşi neam... Limba le este la fel de dulce şi curgătoare... toţi îşi zic că sînt din neamul „românilor", atît că se mai schimbă în timp vorbirea.

Sîmburele de lumină pîlpîie jucînd umbre în albeaţa pereţilor. Mireasma frunzelor de nuc este înţepătoare. Ulcica-i goală.

De sus, din curte, cineva se apleacă cercînd să deslu-şească de-i cineva în bordei.

— Comandantule !... Eşti acolo ? Mă auzi ? Vocea santinelei nu-i mai tare ca o boare.

— Care eşti ? Dă-te mai aproape, ce vrei ?

— Al de-i mai marele străinilor îi la poartă : zice că vrea să vie la tine. Spusei că nu are pas să treacă, dar zice să te chemăm...

Drongarul se ridică de pe laviţă : creştetul îi ajunge aproape de tavan. Pare uriaş în lumina oarbă a opaiţului. Suflînd ca un taur înfuriat, leapădă cămeşoiul trăgîndu-şi iar peste trupul muşchiulos tunica de zile mari. Scara tremură sub paşii săi.

Poarta este închisă : de dincolo ajung vocile străjilor. Flacăra unei făclii zbuciumă din cînd în cînd zidurile cu o lumină palidă.

— Spuse straja că vrei să-mi vorbeşti... Nemulţumirea răzbate în tonul vocii drongarului.

Celălalt îl priveşte senin : Muşat sin Leon din Roşia de Sus are timp şi, apoi, de felul său, nu este grăbit. Neam de neamul său nu s-a grăbit niciodată ; nici la bine şi nici la rău... „Să nu fim noi surugiii timpului, care şi aşa fuge făr 'voia noastră !" — asta-i deviza nescrisă pe scutul cu însemnul neamului din Roşia de Sus, care în vechime nu

era alta decît aşezarea săpătorilor din *cuniculii* auriferi din măruntaiele munţilor, numită Ampelu.

— La ceas de noapte se vine ori ca prieten, cerînd ajutor, ori ca duşman. Tihna omului trudit de peste zi se cinsteşte cu pacea odihnei şi a somnului. Eu ca prieten viu, cătînd un sfat de la cel care este vlădică peste ai săi.

Drongarul se frămîntă pe picioare ca un cal nemulţumit de oprire. Nu ştie ce are de făcut. Revede în minte umila sa locuinţă, bordeiul cu lumina obosită a opaiţului, cu neorînduiala din cuprinsul lui — ca la om singur şi oştean. Sîngele îi urcă în obraz... Legea ospitalităţii neamului este mai tare ca mîndria.

— Vină, omule... Strajă, cum e ? Linişte ?!... Au venit cei plecaţi dincolo ?

— Linişte, mărite ! Nu se întoarseră, dar mai au vreme...

Pe drum, Burul s-a oprit la un bordei, şoptind cu cel dinăuntru : „Dinule !... Auzi ?! Să-mi aduci niscai vin şi brînză. Vezi că am oaspete, să dai glas la uşă"...

— Şezi pe unde găseşti loc. Ce te aduce la mine ?

— Nu am nemulţumiri, vin doar să stăm de vorbă, dar nu voi să se ştie de prea multă lume... Mă ferii de ochi de iscoadă. Venii la tine ca la unul care-şi trage viaţa din cele soldăţeşti, din puterea armelor. La venire avurăm de furcă, de nu erau soldaţii tăi...

— Şi locurile de dincolo de Dunăre sînt sub oblăduirea Marelui Bazileu, deci a mea, şi merg pînă la munţii cei mari şi mult dincolo de apele Buzăului. Tot ce se întîmplă aici trebuie să ştiu eu şi să hotărăsc.

— Acum cînd credinţa adusă de Roma cearcă să se aşeze la noi, nu va fi uşor celor care rămînem în credinţa noastră cea ortodoxă. Să nu crezi că cei care ne-au lovit erau străini de aceste schimbări. Am vrut să mergem în taină, neştiuţi de nimeni, la Bazileul cel puternic cerîndu-i nu numai ajutor în călugări ci şi oameni, arme, oaste să-i alungăm pe venetici de pe pămîntul nostru. Voim mîna lui înarmată să ne ajute. Am scăpat în cîteva rînduri de cei care voiau să ne oprească. Pot reveni şi lovi pe neaşteptate, ca nenorocul sau boala ; voiam să te întreb ce am de făcut, să-mi dai un sfat, pe unde s-o iau ?! Ceasurile nopţii sînt ceasuri de taină şi de sfat ; de aceea

sînt la tine, deie Domnul să treacă neştiută întîlnirea noastră !...

— Te asigur că aici nu pot fi ochi străini ! Cine crezi că poate trece neobservat de oamenii mei ?! Doar ne cunoaştem cu toţii !...

— Sîntem deprinşi să nu avem încredere în tot ce ne iese în cale. Drumeţul poate fi un nevoiaş pe care-l primim cu drag la masă şi odihnă, dar se poate să fie şi un tîlhar, un fur, şi atunci îl strivim ca pe un şarpe ieşit în cale. Poate că a ajuns şi la tine vestea despre un voievod de dincolo de munţi, asta cu ani în urmă, pe timpul venirii lui Arpad asupritorul.

— Nu ştiu de cine vorbeşti. Sîntem cu grijile de aici.

— Peste noi, cînd a năvălit duca Arpad cu oamenii lui, cel care ne era voivod se numea Menumorut.

— De duca Menumorut şi de luptele lui am auzit, cum să nu !

— De la el ne-a rămas vorba pe care a trimis-o, scrisă, celui venit la masa sa nechemat ; iar vorba lui o ştim pentru că jurămîntul de bărbăţie către neam, jude şi casă îl dăm şi acuma prin vorbele acelea rămase moştenire. Ţi le voi spune şi ţie :

„Spuneţi-i lui Arpad , ducele Ungar, stăpînul vostru, că-i sîntem datori în toate cîte-i sînt de trebuinţă, ca un prieten prietenului său ; pentru că este venit aici şi multe îi lipsesc ; pămîntul însă pe care-l cere de la bunăvoinţa noastră n-o să-l dăm atît cît vom trăi. Chiar considerăm nedemn că ducele Salonus i-a lăsat cea mai mare parte a pămînturilor fie din dragoste pentru el, cum spune, fie din teamă, ceea ce dezminte ; noi însă nici din dragoste şi nici de teamă nu-i vom da pămîntul, nici măcar cît cuprinde un pumn, chiar de va spune că-i dreptul său. Cuvintele lui nu ne tulbură sufletul, deşi ne trimite vorbă că ar fi scoborîtor din neamul lui Atila, care-şi zicea biciul lui Dumnezeu, şi care cu forţa a răpit acest pămînt de la strămoşul meu. Nimeni nu-l poate dară scoate din mîinile mele decît prin voia domnului meu, împăratul de la Constantinopol".

Acestea, drongarule, au fost vorbele acelui mare voivod...

— Să înțeleg că aici este rădăcina neajunsurilor și a durerilor tale ?

— Nu numai aici și nu numai ale mele. Nu este vorba numai de credință și de popii cei veniți de la Roma. Ne vrem mai tari în fața Slăvitului și cu această susținere, în necazul nostru. Vrem ajutor în oameni, în soldați, să putem arunca cît colo pe năvălitorii cu Riga lor și cu popii cei noi. Nu avem putere ; nu în oameni, că popor este cît îi frunza și iarba, dar arme. Oamenii umblă la luptă înzăuați. Ce te faci golaș cu coasa în mînă cu unul cum îi cavalerul cel oacheș ? Ne iau pămînturile cele defrișate și muncite. Nesocotesc cele legi de dreptate din trecut. Taie și jefuiesc.

— Crescură colții mielului cel nou...

— Cam așa vine. Vrem să ne batem pentru izbăvirea neamului și a pămînturilor moșilor noștri.

— Păi de ! Lăsară-ți ariciul în sîn la iernat și acum nu aveți cum scăpa de răul lui.

— Unde mai pui, că fețele care sînt cu noi sînt neam cu Riga. Vrea să le prinză nu atît ca să nu ajungă la Slăvitul, cît să le ia averea și moșiile. Se teme Riga să nu plece urechea Bazileul la ruga celor rămași sub tăiș de sabie, cum ar veni, în pătimire pentru credință, și să le dea ajutor. Slăvitul este cutezător și aprig ; că se văzu ce pătimiră cei din neamul bulgarilor...

— Cine să-i spuie de durerile poporului, fetișcanele ?!

— Ele se duc să prinză învățătură, și să fie zălog pentru credința celor rămași în nevoie și care cer ajutor, or, toate astea le voi spune eu Slăvitului. Înscrisurile le am ascunse la mine. Ești acum părtașul meu la lucruri de taină.

— Nu te teme. Cum vrei să te ajut ?

— Arată-mi drumul care nu are moartea de veghe în capătul lui.

— Cel al apei.

— Tomis ?... Calatis ? Dă-mi oameni să mă scoată acolo.

— Am oameni să te scoată unde-i vrea ; că-i cetatea la loc de trecere a negustătorilor, și le știm drumurile. Drumul cel bun pentru tine însă este să ajungi întîi la *Kate-*

panul Peristrion para Istros — guvernatorul provinciei noastre. Am veşti că este acum la Dristor şi zăboveşte un timp. Pot, cu plată, să-ţi dau...

— Nu mă uit la aur, drongarule !

— Aşa cum spusei, pot să-ţi dau lotcari de încredere, care au aici familii, să te scoată pe Dunăre în sus la Dristor. Acolo mergi la guvernator şi-i ceri sfatul şi ajutorul. Te va ajuta. Vei merge de la Dristor la Preslav, apoi la Mesemvria, iar de aici, cu marea mereu pe mîna stîngă, ajungi la Constantinopole. Aşa trebuie făcut...

Glas la intrarea bordeiului.

Comandantul cetăţii pune pe masă pîinea, strachina cu brînză şi ulcica de vin acoperite cu un ştergar mai alb ca laptele, apoi mai aprinde un opaiţ ; lumina ridicată face să pară mai mare încăperea ; numărul umbrelor s-a dublat.

— Palate nu avem şi nici nu vei găsi prin părţile astea, că ne prăpădiră mereu năvălirile... Ia de mănîncă şi nu privi prin odaie ; cată mai bine la sufletul unuia care ca şi tine nu a schimbat nici credinţa şi nici jurămîntul, ţinîndu-le din neam, nelăcomindu-se după un capăt de bine... Bea de-ţi curăţă sufletul, omule. Pîinea îi din grîul de anul trecut...

— Veselia vine şi se duce, amarul din inimă nu trece.

— De care amar zici ?

— Erau vremuri cînd pe calea pe care o bat eu acum mergeau carele cu aurul nostru închinat Slăvitului. Aur al credinţei şi al recunoaşterii...

Lui Burul a lui Costea i se zbate muşchiul de sub ochiul drept. Ceva s-a strîns pe suflet : ceva care vrea să iasă.

Vocea omului de peste munţi are în ea ceva dureros, nostalgic.

— ...pe drumuri. Se ducea mult aur şi se aduceau rescrisurile imperiale. Îl duceau oamenii din tagma *juraţilor*, pe care acuma cei de la putere îi caută stîrpindu-i ca pe fiare... Era o vreme a cinstei şi credinţei ; acuma-i timpul minciunii şi al hoţiei cu zîmbet pe buze !

— Cnezule de Roşia, spune-mi ce-i cu oamenii aceia înzăuaţi care sînt cu tine ?

— Apăi ce să fie ? ! Ochii focoşi ai cneghinelor le luară minţile, uitînd că sînt de credinţa Romei... Mă bucurai de ei că sînt vrednici în mînuirea armelor. În nevoie, ajutorul

este bun, iar mîna întinsă cu credinţă nu se respinge... Eu trebuie să ajung la Slăvitul, la Constantinopole.

Vinul a fost adus pentru a treia oară. Uleiul de culoarea mierii a umplut pentru a doua oară pîntecele de lut al opaiţelor.

Cei doi stau cufundaţi în aprinsă discuţie dusă mai mult în şoaptă... Aproape de ivirea zorilor pe genunchii drongarului se aşază un cotoi mare şi obosit după plimbarea din noaptea care tocmai se sleieşte. Toarce mulţumit sub mîngîierea mîinii aspre a soldatului.

Semnul plecării a fost dat de cnezul Muşat sin Leon. Pîntecoasele bărci alunecă cu greu, încet, în volbura apelor mîloase ale Dunării. Luntraşii îndepărtează de mal bărcile cu ajutorul prăjinilor. Drongarul şi cnezul privesc în urma lor, cum urcă încet în susul apei. A mai rămas o singură luntre gata de plecare.

— Acum, cnezule, rămîi sănătos. Domnul cu tine ! De se va menţine timpul tot aşa, că semn de ploaie nu văd, atunci la trei zile sînteţi la Dristor. Vezi cum vorbeşti cu guvernatorul...

— Rămîi cu bine, drongarule. Mulţumim de ospeţie... neamul nu se dezice !

— Nu ai la ce : că de nu ne ajutăm noi, neamurile, cine să ne saie în ajutor ?

...Vîntul leagănă pămătufurile stufului, unduindu-le ca pe o a doua apă crescută înalt peste cea a Dunării.

Pe albastrul cerului nu se zăreşte nici un nor.

O pereche de raţe sălbatice trece în zbor şuierat pe deasupra sa, îndreptîndu-se către discul imens, sîngeriu al soarelui.

...Drongarul priveşte un timp ultima luntre cum se pierde în depărtare. Grijile cele mari s-au risipit ca fumul. Porneşte cu pas măsurat către apă, scoborînd abruptul lutos al malului. „Pietrele albe" se văd din ce în ce mai bine. Zîmbeşte : timpul stă bun de scaldă, după tot zăduful zilei şi după atîtea griji cîte a avut pînă la plecarea bărcilor.

Trunchiul găunos al salciei îi fură privirea : e cît o butie din cele mari. În decursul timpului a fost ars de oameni

şi de trăsnete venite din puterea cerului, dar lăstarul de viaţă s-a înfiripat din nou, salcia crescînd mai voinică şi mai pletoasă... Fără voie, gîndul îi călătoreşte departe : ochii minţii o văd pe femeia cu părul albastru... un mormînt se suprapune peste imaginea ei, este proaspăt şi fire de lînă roşie şi albastră se trag de parcă ar fi funigei... „Cineva a spus că sîntem ai locului şi ai timpului" ; vorbele par a fi rostite de curînd şi-l privesc pe el, pe ei... pe cei ai locului. Priveşte inelul găsit în nămolurile de dincolo de Dunăre, din baltă ; îl poartă legat de aceeaşi şuviţă de piele de care este prinsă, la gît, şi crucea făcută din os de bivol de o mînă măiastră. „L.G. XIII P.F. Ce-or fi însemnînd literele stîngaci scrijelite în luciul argintului ? Ce-i cu pasărea asta, care după cioc este o răpitoare ?"

Fără voie, mîna mîngîie scoarţa salciei bătrîne. „Sîntem amîndoi ai locului, bătrîno !... Trebuie că ai rădăcini adînci, pînă în inima pămîntului ăstuia, de ai rămas peste timp... Soarele face cărare de aur pînă la tine, BĂTRÎNO, de-ai zice că te slăveşte pentru vîrtoşenia ta, cu toate că nu eşti stejarul cel lăudat întru tărie. Lumea crede că stejarul este semnul puterii ! Să vie să te vadă pe tine, BĂTRÎNO, cum treci peste ani..."

Apa îi răcoreşte trupul. Curgerea ei molcomă îl face să ameţească. Se simte nesigur pe picioare. Se spală în apa Dunării, gîndindu-se că apa asta-i ca şi veşnicia : vine peste timp şi este ca TIMPUL.

Se cufundă mai adînc în apele leneşe. Nu-şi dezlipeşte ochii de la bătrîna salcie.

Zîmbeşte şi fără voie murmură : „Sîntem amîndoi pe acelaşi drum al soarelui şi al timpului. Avem rădăcini tari înfipte în pămînt, pînă'n inima lui"...

Iese din apă fugind, vînturîndu-şi braţele ca pe nişte aripi neputincioase ce ar vrea să se înalţe peste lume şi peste TIMP. Din adîncul plămînilor se rupe un strigăt plin de credinţă în vremi viitoare : „AVEM RĂDĂCINILE TARI, ÎNFIPTE PÎNĂ ÎN INIMA PĂMÎNTULUI !... PÎNĂ ÎN INIMA PĂMÎNTULUI !..."

În loc de epilog

Pierea o după-amiază. Căldura făcea aerul să pară dens, ca un perete de care te puteai rezema. Salcia din margine își legăna pletele aplecate pînă aproape de oglinda apei.

Pe unda de aer veni un miros dulce-amărui de pelin.

Omul ieși fugind din apă, dar se opri încercînd să prindă mai clar în nări mirosul acela sălbatic, care-i aducea aminte de ceva foarte depărtat... O pereche de rațe trecu în zbor fulgerat pe deasupra lui.

ERA SIGUR CĂ TOATE SE MAI PETRECUSERĂ CÎNDVA, DEMULT ; TOTUL ERA FOARTE CUNOSCUT.

Se îmbrăcă grăbit.

Colțul de stîncă albă era scăldat de apele fluviului. Roca păstra în ea semnele timpului pe care curgerea apei le trecuse în nemurirea pietrei. Ochii se opriră pe salcia cu trupul ars de foc și de vreme...

„RĂDĂCINI TARI ÎNFIPTE PÎNĂ ÎN INIMA PĂMÎNTULUI"...

Vorbele astea de unde-i veniră ? Salcia are un lemn moale, din care nu se pot face decît obiecte ușoare... Dar tăria nu vine din linguri sau cofe... Tăria vine din ceva mult mai adînc... RĂDĂCINI ÎNFIPTE...

Își încheie ultimul nasture al cămășii, apoi se întoarse să-și ia rucsacul : la numai un pas văzu un bătrîn, care-l privea în tăcere. Se miră că nu-l observase pînă atunci... poate că stătea de partea cealaltă a trunchiului salciei. Purta straie ponosite. Arăta ciudat, cu un cojoc pe el în toiul verii !... dar de la bătrîni te poți aștepta la orice ! Sînt, la urma urmei, mai friguroși, sîngele circulă mai încet. Bătrînețea nu este un strai pe care să-l poată purta cineva fără experiența vieții... Ce-o fi făcînd aici ?

— Te scăldaşi ?... Zăduf mare ; tot la timp de ăsta ne este dat să ne vedem.

Rîsul bătrînului era molcom, obosit. În iarba pîrjolită de soare, lîngă el, sta o dairea din cele pe care le aveau ursarii. De unde ursari acum şi aici ? se întrebă în timp ce curiozitatea profesională începu să se deştepte în el.

— Spune-mi ce-i cu toba asta la dumneata ? Eşti ursar ? Am văzut aşa instrument doar la ursari... Văd că are şi oscioare prinse de ea. Pot s-o văd mai de-aproape?... Nu te supăra, dar în aceste locuri vin de multă vreme. Pe localnicii de aici îi cunosc pe toţi, pe dumneata nu te-am văzut ! Poate nu eşti de aici ?...

— De aicea-s, omule, de aici ! Spui că vii aici de mult timp !... rîsul bătrînului este ca un hîrîit, dar are ceva plăcut, liniştitor. Te interesează ce a fost ; tu nu eşti numai de acum şi de aici... în spate sînt atîţia care s-au trudit ; atîţia morţi. Crezi că nenumăratele gropniţe pe care le scoseşi la lumină sînt totul ?... Ca mormîntul de prinţesă barbară, şi ca altele de care te minunezi ?... Fărîme, Daniile, fărîme! De-ar fi să le numărăm, zilele vieţii ce le avem la îndemînă nu ne-ar ajunge... Salcia le are pe multe scrise în crugurile timpului din ea !...

— Numele meu de unde-l ştii ? Ai trecut prin sat şi ţi-au spus oamenii ? Vrei să te angajezi ca paznic la cetate pe timpul şantierului ?... Să vii mîine, uite, la casa aceea care se vede pe după tufanii din deal,

— Paznic !... se aude din nou rîsul ciudat al bătrînului. Numai la asta nu mă gîndisem... Paznic ! PAZNIC AL TIMPULUI TRECUT !

— Ce spui de timp ? Nu înţeleg...

— Din şirul tău, Daniile, eşti singurul care se poate întoarce spre a privi înapoi, la ce a fost. Tu eşti paznicul ; pe tine te vrea TIMPUL... El ştie în cine să se încreadă : în veşnicii locuitori ai acestor zări, nemişcaţi şi neplecaţi în faţa urgiilor... Vatra care fumegă în amurg vă leagă pe toţi, Daniile !

Pare că bătrînul pînă să ajungă aici a trecut pe la Cooperativă de a golit un deţ de tărie : parcă mult îi trebuie unuia ca el ca s-o ia pe mirişte ? Un degetar !

...Soarele coboară dincolo de ape. Îl priveşte o clipă şi rămîne orbit ; strînge tare ochii, apăsîndu-i cu palmele,

apoi îi deschide : este singur, omul acela ciudat a plecat.

Faptul că nu se miră de dispariţia bătrînului îl intrigă: cum se poate să-i pară normală o evaporare a cuiva ? A unui OM ! A visat ? Poate că totul a fost o părere !... Căldură, oboseală, toate adunate !...

Tîrziu, la lumina petromaxului încearcă să citească ceva, dar nu este în stare : se simte prea obosit. „BLEZOS..." Numele îi vine pe buze din senin, de parcă ar pomeni pe cineva din oamenii cu care se întîlneşte zilnic şi îi ştie de mult timp.

Pe şantier e linişte : studenţii au plecat la Căminul Cultural să vizioneze un film : „PUTEREA ŞI ADEVĂRUL". Nu poate dormi ; poate din cauza problemelor pe care le are de rezolvat, legate de deschiderea şantierului ; poate luna care a răsărit, imensă, argintie şi rece este de vină ; poate omul acela de la PIETRELE ALBE... De unde-i veni în minte acest nume ?

Aruncă pe umeri un cojocel şi iese în prispa casei. Satul stă tăcut, doar lumina ce se zăreşte la cîteva ferestre sparge întunericul. Glas de buhai venit din baltă ca o chemare, la care se adună, ca răspuns, corul broaştelor.

Din nou senzaţia aceea de ceva foarte bine cunoscut : de ceva care se repetă.

Din smîrcuri răzbeşte strigătul huhurezului...

Grupul de studenţi veniţi la practica de vară este în faţa sa. Dintre ei doar unul se află la Capidava pentru a doua oară, restul sînt novici ce trebuie instruiţi aici, la faţa locului, în tehnica săpăturilor arheologice, în felul în care se fac releveele, însemnările şi schiţele. Nu-şi dă seama de cît timp le vorbeşte ; abia acum i se pare că vocea îi sună ciudat.

— ...pentru a recapitula cele arătate mai înainte, am să vă aduc aminte că aceste ruine, pe care de mai bine de şaizeci de ani încercăm să le aducem la lumină, ascund în nivelele inferioare civilizaţii care s-au aflat pe acest loc şi care sînt ale strămoşilor, şi strămoşilor strămoşilor noştri. Oasele lor sînt ca o pînză albă pe care se ridică ceea ce începe să ţină de noi şi de amintirile noastre. Săpăm, dezgolind aşezări ce au dăinuit şi apoi s-au stins pentru a se reaprinde iară şi iară, mereu pe acest loc. Epoci după

epoci ajung la noi ca într-o geologică stratificare, pînă la ultimul nivel, care este cel al comunei Capidava, al casei în care aţi petrecut noaptea, al şopronului sub care am organizat „bucătăria" şantierului nostru. Castrul roman pe ruinele căruia staţi acum era pe *limesul* Danubian, în partea lui „de jos"; între Troesmis şi localitatea Axiopolis. Domina de pe această înălţime un foarte important punct de trecere spre cîmpia care se întindea peste Dunăre. În ce a fost dezgolit pînă acum se pot distinge mai multe etape de construcţie şi de locuire permanentă. Primele ziduri, cele pe care le vedeţi colo jos, în şanţul din stînga voastră, sînt din secolul al II-lea; ridicate pe un plan dreptunghiular, cu turnuri interioare, au fost zidite pe timpul lui Traian. Cetatea este distrusă în secolul al III-lea şi se reclădeşte o alta, ale cărei ziduri se văd. Construcţie mare, spaţioasă, după cum vedeţi; cu turnuri exterioare poligonale, la colţuri, şi dreptunghiulare la porţi. Hunii în secolul al V-lea o distrug, dar se reconstruieşte pe acelaşi loc, de data asta doar un fort ce ocupă o pătrime din suprafaţa vechiului castru. Supravieţuieşte pînă în epoca lui Iustinian cînd este distrus de avari. Reinstituirea graniţelor Imperiului Bizantin în secolul al X-lea face necesară o reconstruire a cetăţii. Acest ultim nivel este din secolul al XI-lea. Deci... aici ne este locul de muncă pe parcursul practicii.

— Magistre! Vreau să vă întreb ceva; ce-i cu piatra de lîngă dumneavoastră? Ce-i cu numele acelea cioplite ca un pomelnic... cel puţin aşa par la prima vedere...

— Piatra asta a fost dezgropată anul trecut de colegii voştri. A fost găsită în interiorul incintei cetăţii. Are urme de multiplă folosire în diferite locuri; aşa cum se obişnuia, la ridicarea noii cetăţi se folosea materialul luat din vechile ziduri sau construcţii. Eu, şi asta o subliniez, deci repet, eu bănuiesc că pe ea au fost trecuţi comandanţii cetăţii Capidava în decursul timpului. Remarcaţi că a fost crăpată — noi am încercat să alăturăm bucăţile, dar mai este o lipsă, aici în partea de mijloc... Se văd urmele unor balamale, probabil într-un timp a fost folosită ca stîlp de uşă la clădirea *praetoriului* sau la *principia*. Unele inscripţii se pot citi cu uşurinţă, altele au fost degradate de timp,

altele martelate de cineva... Cu claritate se pot citi numele : Cornelius, Nigrinus, Sextus, Maximus, Quadratus, Mini... poate Minicius ? ! apoi vine Agatias, Amalchis Zelca scrişi cu literă grecească... Maurus se citeşte destul de clar urmat de cîteva rînduri zdrobite cu ciocanul... Ioan cel Aspru... Vine un nume pur localnic : Vulpe, apoi după alte spaţii goale se vede din nou un nume ciudat : Burul a lui Costea sin Ioa... poate, zic eu, ar putea fi : sin Ioachim ? Unii din cercetătorii care au trecut pe aici şi-au propus studierea mai amănunţită a acestui... POMELNIC, cum îi spune colegul vostru, încercînd să-l coreleze cu o serie de documente pe care le cunoaştem din bibliotecile din Istanbul, Atena, Roma. Deci este încă o problemă deschisă... Poate cineva din cei care sînt aici o va lua în studiu...

Fără voie ochii părăsesc feţele extaziate şi visătoare ale viitorilor cercetători îndreptîndu-se către latura de apus a cetăţii. Acolo se ridică silueta bătrînului aceluia ciudat ; nu pare pricăjit deloc ; profilat pe cerul apusului sîngeriu capătă monumentalitate. Pare că-i face cu mîna, un fel de salut, sau poate o chemare ? !

Studenţii, preocupaţi de piatra aceea ciudată, nu-l văd.

Bătrînul are în picioare opinci ce par neobişnuit de mari. Se îndreaptă cu pas tîrşîit, bătrînesc, către PIETRELE ALBE, spre salcia LOR.

— Acum, am să vă rog să fiţi atenţi la tot ce vă înconjoară, să nu distrugeţi ceva din nebăgare de seamă... La ora opt seara să fiţi cu toţii la sala de mese. Vom stabili echipele, planul de lucru şi ordinea celor de serviciu la bucătărie. Sînteţi liberi !... Eu plec să fac o baie !

Coboară panta în fugă.

Se teme să nu întîrzie : în aer pluteşte un cunoscut miros de pelin. Către apus trece în zbor un stol de raţe. Îi vine să strige cît poate de tare : „Degeaba fugiţi ! Vă cunosc !... Vă ştiu, sînt al vostru, al timpului, şi al locului ăstuia... Blezos, aşteaptă-mă !... Agilius... Ioan şi Vulpe şi Burul... voi toţi, aşteptaţi-mă !...

Soarele în apus aşterne covor de aur peste ape.

Bucureşti 1984—1985

Redactor : MARIANA AVANU
Coperta : VICTOR ILIE
Tehnoredactor : D. ANDREI

Bun de tipar 24.06.1986. Apărut 1986.
Coli tipar 16. B 10 186.

Tiparul executat sub comanda nr. 60 152 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București.
Republica Socialistă România